

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

2010/1 LSF 193 (Gældende)

Forslag til Lov om ægtefælleskifte m.v.

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: Justitsministeriet, j.nr. 2010-710-0038

Forslag

til

Lov om ægtefælleskifte m.v.

Kapitel 1

Skifterettens kompetence

Saglig kompetence

§ 1. Skifteretten behandler sager om

- 1) deling af ægtefællers fællesbo, uanset om bodelene er negative,
- 2) opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver,
- 3) opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør og
- 4) opløsning af andre boer, herunder interessentskabsboer og lignende, der ikke behandles efter konkursreglerne.

Stk. 2. Sager som nævnt i stk. 1 kan angå en del af boet.

Stk. 3. Kapitel 2-5 med undtagelse af §§ 10 og 44 finder tilsvarende anvendelse i sager som nævnt i stk. 1, nr. 2-4.

§ 2. Skifteretten behandler sager om enkelttvister, der opstår under den pågældende skifterets behandling af et bo efter § 1 eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, herunder om

- 1) opgørelsen og fordelingen af boets aktiver og passiver,
- 2) opgørelsen af bodelene og i givet fald af den del heraf, der indgår i bodelingen,
- 3) vederlagskrav, jf. lov om ægteskabets retsvirkninger § 23,
- 4) pensionskompensationskrav, jf. lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 d-16 f,
- 5) afgrænsning af særejer og
- 6) særejekompensationskrav, jf. § 67.

Stk. 2. Skifteretten behandler endvidere selvstændige sager mellem ægtefæller om

- 1) særejekompensationskrav, jf. § 67, og
- 2) tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af ægtefællers bodelingsaftaler.

Stk. 3. Omfatter ægtefællers aftaler, jf. stk. 2, nr. 2, også andet end bodelingen, kan skifteretten henvise sagen til de almindelige domstole.

Stk. 4. Sager som nævnt i stk. 1 og 2 behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, jf. dog § 5. §§ 68 og 72 finder tilsvarende anvendelse.

§ 3. Loven gælder ikke for skifte af dødsboer eller skifte af en længstlevende ægtefælles del af fællesboet, herunder skifte af uskiftet bo, mens denne lever.

International kompetence

§ 4. Anmodning om skifte efter § 1 kan indgives til skifteretten her i landet, hvis en af parterne har bopæl her.

Stk. 2. Hvis mindst en af parterne har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at anmodning om skifte kan indgives her i landet.

Stk. 3. Uanset stk. 1 og 2 kan anmodning om skifte efter § 1, stk. 1, nr. 4, af en sammenslutnings bo indgives til skifteretten her i landet, hvis sammenslutningen har hjemting her.

Stk. 4. En anmodning om skifte af den del af et bo, der befinder sig her i landet, kan indgives her, hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

§ 5. Sager efter § 2, stk. 1, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, og sager efter § 2, stk. 2, kan anlægges her i landet, hvis en af ægtefællerne har bopæl her.

Stk. 2. Hvis mindst en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, kan ægtefællerne, når tvisten er opstået, aftale, at sagen kan anlægges her i landet.

Stedlig kompetence

§ 6. Anmodning om skifte efter § 1 indgives til skifteretten på det sted, hvor parterne har eller sidst har haft fælles bopæl, hvis mindst en af dem fortsat har bopæl i denne retskreds.

Stk. 2. I andre tilfælde end nævnt i stk. 1 indgives anmodningen til skifteretten på det sted, hvor den, anmodningen er rettet mod, har bopæl. Hvis den, anmodningen er rettet mod, ikke har bopæl i Danmark, indgives anmodningen til skifteretten på det sted, hvor den, der indgiver anmodningen, har bopæl. Hvis ingen af parterne har bopæl i Danmark, indgives anmodningen til Københavns Byret.

Stk. 3. Uanset stk. 1 og 2 indgives anmodning om skifte efter § 1, stk. 1, nr. 4, af en sammenslutnings bo til skifteretten på det sted, hvor sammenslutningen har hjemting.

§ 7. Når tvisten er opstået, kan parterne aftale, ved hvilken skifteret boet skal behandles.

§ 8. Skifteretten i den retskreds, hvor boet skal behandles, kan efter anmodning fra en part henvise boet til behandling i en anden retskreds, hvis dette findes væsentligt mere hensigtsmæssigt.

Kapitel 2

Møder i skifteretten om fællesboskifte

Anmodning om bistand til deling

§ 9. En anmodning til skifteretten om bistand til deling af et fællesbo skal indeholde angivelse af ægtefællernes navne, adresser, fødselsdatoer og om muligt personnumre og skal være vedlagt dokumentation for, at betingelsen i § 10 er opfyldt.

Stk. 2. Opfylder anmodningen ikke betingelserne i stk. 1, kan skifteretten afvise sagen.

§ 10. Anmodning om bistand til deling af et fællesbo kan tidligst indgives, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, afsagt dekret om bosondring eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse.

Indkaldelse til møde

§ 11. Skifteretten indkalder snarest muligt ægtefællerne til et vejlednings- og forligsmøde, medmindre mødet undtagelsesvis findes upåkrævet.

Stk. 2. Ægtefællerne skal møde personligt, medmindre skifteretten undtagelsesvis bestemmer andet.

§ 12. Ægtefællerne skal senest 7 dage før mødet indsende oplysninger om forhold af betydning for skiftet, herunder oplysninger om egne og i videst muligt omfang om ægtefællens aktiver og passiver og disses skønnede værdi samt om, hvilke spørgsmål der er uenighed om.

Stk. 2. Indsendes oplysningerne ikke eller kun i utilstrækkeligt omfang, kan skifteretten indhente de nødvendige oplysninger fra offentlige myndigheder.

Udeblivelse fra møde

§ 13. Udebliver den ægtefælle, der har anmodet om bistand, fra mødet, afviser skifteretten sagen, medmindre den anden ægtefælle er mødt og ønsker sagen fremmet.

Stk. 2. Udebliver begge ægtefæller, hæver skifteretten sagen.

Stk. 3. Skifteretten kan undtagelsesvis undlade at tillægge en ægtefælles udeblivelse virkning efter denne paragraf. Der tages herved navnlig hensyn til, om udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller om der i øvrigt må antages at foreligge undskyldende omstændigheder.

Indsigelser mod skifterettens kompetence

§ 14. Gøres der indsigelse mod skifterettens kompetence, herunder under påberåbelse af, at boet er delt ved aftale eller på anden måde, træffer skifteretten efter eventuel bevisførelse afgørelse herom. Afgørelsen træffes ved kendelse.

Vejlednings- og forligsmødet

§ 15. Skifteretten skal på mødet afklare, om de nødvendige oplysninger om ægtefællernes aktiver og passiver foreligger, samt hvilke spørgsmål ægtefællerne er uenige om.

Stk. 2. Skifteretten vejleder i nødvendigt omfang om reglerne for bodelingen og bistår med at udfærdige en aftale herom, hvis det findes ubetænkeligt.

Stk. 3. Skifteretten kan undtagelsesvis afholde et eller flere yderligere møder. § 11, stk. 2, og § 13 finder tilsvarende anvendelse.

Bevisførelse

§ 16. Er der behov for bevisførelse, kan skifteretten efter anmodning træffe afgørelse herom.

Henvisning til bobehandler

§ 17. Skifteretten henviser sagen til bobehandler, hvis en af ægtefællerne anmoder om det. I modsat fald hæver skifteretten sagen.

Stk. 2. Om sikkerhedsstillelse gælder § 37.

Kapitel 3

Fællesboets behandling ved bobehandler

Udpegning af bobehandler

§ 18. Henvises en sag til bobehandler, udpeger skifteretten en autoriseret bobehandler til at varetage bobehandlingen. Ønsker ægtefællerne en bestemt autoriseret bobehandler, udpeger skifteretten i almindelighed denne.

Stk. 2. Skifteretten kan tillade, at ægtefællerne i enighed vælger en bobehandler, der ikke er autoriseret, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 3. Hvis ægtefællerne under boets behandling i enighed fremsætter ønske om en anden bobehandler, og forholdene taler for det, udpeger skifteretten en ny bobehandler efter stk. 1 og 2.

Stk. 4. Bliver en udpeget bobehandler forhindret, eller opfylder denne ikke længere betingelserne for at behandle boet, udpeger skifteretten en ny bobehandler efter stk. 1 og 2. Hvis forholdene taler for det, kan skifteretten dog bestemme, at en bobehandler, hvis autorisation udløber, kan fortsætte behandlingen af et påbegyndt skifte.

Bobehandlerens opgaver

§ 19. Bobehandleren vejleder i nødvendigt omfang ægtefællerne om deres retsstilling og bistår ved praktiske spørgsmål under skiftet. Bobehandleren skal søge at opnå holdbare løsninger af ægtefællernes konflikter på en betryggende måde, hvor omkostningerne står i rimeligt forhold til boets værdier.

§ 20. Bobehandleren orienterer løbende ægtefællerne om bobehandlingens forløb og forventede afslutning.

Stk. 2. Bobehandleren indkalder ægtefællerne til møde, når der er behov for det. Bobehandleren kan tillade, at andre deltager i mødet.

Stk. 3. Bobehandleren udfærdiger referat af møderne og af mundtlige tilkendegivelser fra ægtefællerne i øvrigt. Det skal fremgå, hvad ægtefællerne er enige og uenige om.

Stk. 4. Ved tvister skal bobehandleren opfordre til sagsanlæg efter § 2, stk. 1. Hvis sag ikke anlægges, skal bobehandleren redegøre for sin vurdering af spørgsmålet, som vil blive lagt til grund under sagens videre behandling. Bobehandleren skal på ny opfordre til sagsanlæg, hvis en ægtefælle ikke er enig i vurderingen.

Prisoplysning m.v.

§ 21. Bobehandleren skal på det første møde, og når der i øvrigt er anledning til det, skriftligt oplyse ægtefællerne om, hvordan bobehandlerens salær beregnes, og om muligt den forventede størrelse heraf. Bobehandleren skal endvidere oplyse om, hvilke øvrige omkostninger der må forventes.

Oplysninger m.v.

§ 22. Bobehandleren skal sikre sig, at de oplysninger, der er nødvendige for at dele fællesboet, foreligger. Hvis en ægtefælle ikke efter opfordring meddeler oplysningerne, kan bobehandleren indhente dem fra offentlige myndigheder og private, herunder forsikringsselskaber og penge-, pensions- og realkreditinstitutter. Modsætter en ægtefælle sig, at oplysningerne indhentes, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse. Er det nødvendigt at anvende tvangsmidler, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse.

Stk. 2. Bobehandleren kan anmode skifteretten om at pålægge en ægtefælle eller enhver anden at give møde og afgive forklaring for skifteretten.

Stk. 3. Bobehandleren skal i nødvendigt omfang lade aktiver og passiver vurdere. Er en ægtefælle uenig i fremgangsmåden, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse.

Stk. 4. Bobehandleren kan antage sagkyndig bistand. Er en ægtefælle uenig heri, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse.

Advokatbeskikkelse

§ 23. Skifteretten kan efter anmodning fra en ægtefælle eller efter indstilling fra bobehandleren beskikke en advokat for en ægtefælle, hvis det ikke findes forsvarligt at behandle boet, uden at den pågældende har advokatbistand. Beskikkelsen kan begrænses til en bestemt opgave eller til et bestemt antal timer.

Stk. 2. Ægtefællen skal erstatte statskassen dennes udgifter i forbindelse med beskikkelsen, medmindre ægtefællen har fri proces.

Udlæg af aktiver under skiftet

§ 24. Bobehandleren skal snarest muligt søge afklaret, om en eller begge ægtefæller ønsker et aktiv udlagt efter vurdering.

Salg af aktiver

§ 25. Ønsker ingen af ægtefællerne et aktiv udlagt, skal bobehandleren sørge for, at det afhændes på en måde, som tjener ægtefællernes interesser bedst muligt.

Stk. 2. Er en ægtefælle uenig, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse.

Stk. 3. Salg ved auktion sker efter retsplejelovens regler.

Acontobetaling

§ 26. Bobehandleren kan efter anmodning fra en ægtefælle henstille, at den anden betaler et acontobeløb, hvis der er et sikkert grundlag for, at ægtefællen ved boets afslutning vil have krav på dette beløb, og der ikke er udsigt til en snarlig afslutning af bobehandlingen.

Stk. 2. Er en ægtefælle uenig, eller er der behov for tvangsfuldbyrdelse, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse.

Partiel boopgørelse

§ 27. Bobehandleren kan udarbejde et udkast til en opgørelse over en del af boet, hvis der er et særligt behov og et sikkert grundlag for det.

Stk. 2. §§ 28 og 29 og kapitel 4 finder anvendelse med de fornødne lempelser.

Udkast til boopgørelse

§ 28. Bobehandleren udfærdiger udkast til boopgørelse. Udkastet skal indeholde en redegørelse for alle væsentlige forhold af betydning for fællesboets deling og skiftets gennemførelse, herunder

- 1) en redegørelse for bobehandlingens forløb,
- 2) en opgørelse over hver ægtefælles aktiver og passiver, herunder værdiansættelsen heraf, samt eventuelle indtægter og udgifter, der knytter sig hertil,
- 3) en angivelse af eventuelle indbyrdes krav, herunder vederlags-, godtgørelses- og kompensationskrav,
- 4) en angivelse af udlæg af aktiverne og passiverne samt vilkårene herfor,
- 5) en indstilling vedrørende størrelsen af bobehandlerens salær, og
- 6) en indstilling vedrørende fordelingen af boomkostningerne, jf. § 42.

Stk. 2. Er ægtefællerne enige om spørgsmål af betydning for boopgørelsen, lægges enigheden til grund. I modsat fald lægger bobehandleren sin egen vurdering til grund.

Stk. 3. Hvis opgørelsen alene omfatter en del af fællesboet, skal dette fremgå af opgørelsen.

Forelæggelse for ægtefællerne

§ 29. Bobehandleren forelægger på betryggende måde udkastet til boopgørelse efter § 28 for skifteretten og ægtefællerne.

Stk. 2. Hver af ægtefællerne kan inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen af udkastet til boopgørelse skriftligt gøre indsigelse til skifteretten over udkastet, herunder bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne.

Afbrudt skifte

§ 30. Må bobehandleren afslutte sit arbejde, før der kan udfærdiges et udkast til boopgørelse, som opfylder kravene i § 28, skal bobehandleren udfærdige et udkast, der i videst mulige omfang sætter ægtefællerne i stand til selv at færdiggøre opgørelsen.

Stk. 2. Bobehandleren underretter skifteretten om, at arbejdet er afsluttet uden udfærdigelse af boopgørelse, samt indstiller størrelsen af sit salær og fordelingen af boomkostningerne.

Stk. 3. Hver af ægtefællerne kan inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen skriftligt gøre indsigelse til skifteretten over bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne.

Kapitel 4

Skifterettens behandling af boopgørelser

Indsigelser mod udkastet

§ 31. Modtager skifteretten rettidigt indsigelse mod bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne, jf. § 29, stk. 2, og § 30, stk. 3, træffer skifteretten afgørelse, jf. §§ 40 og 42.

Stk. 2. Modtager skifteretten i øvrigt rettidigt indsigelse mod udkastet til boopgørelse, jf. § 29, stk. 2, kan skifteretten rette fejl, som indsigelsen giver anledning til, hvis der ikke er berettiget tvivl om retstilstanden, eller anmode bobehandleren herom.

Stk. 3. Skifteretten kan undtagelsesvis behandle en indsigelse, der er modtaget efter fristens udløb, men inden stadfæstelsen af boopgørelsen.

Frist for sagsanlæg

§ 32. I det omfang en rettidigt modtaget indsigelse ikke fører til rettelse af boopgørelsen efter § 31, stk. 2, meddeler skifteretten ægtefællerne, at der senest 4 uger efter modtagelsen af skifterettens meddelelse skal anlægges sag efter § 2, stk. 1, hvis indsigelsen fastholdes.

Stk. 2. § 31, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Skifterettens ændring af bobehandlerens salær

§ 33. Skifteretten kan af egen drift ændre bobehandlerens salær, hvis salæret findes åbenbart urimeligt.

Udsættelse og partiel stadfæstelse

§ 34. Skifteretten udsætter sin stillingtagen til bobehandlerens udkast til boopgørelse, hvis der verserer sag om en enkeltvist efter § 2, stk. 1.

Stk. 2. Skifteretten stadfæster de dele af boopgørelsen, der ikke er gjort indsigelse mod, hvis dette findes ubetænkeligt. Skifteretten kan betinge stadfæstelsen af, at der stilles sikkerhed for den anden ægtefælles mulige krav efter en endelig boopgørelse. § 36, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Skifterettens rettelser i udkastet

§ 35. Når der foreligger en endelig afgørelse vedrørende rejste indsigelser, foretager skifteretten om nødvendigt rettelser af udkastet til boopgørelse eller anmoder bobehandleren om at genoptage bobehandlingen.

Stadfæstelse

§ 36. Skifteretten afslutter behandlingen af sagen ved at stadfæste boopgørelsen. En stadfæstet boopgørelse kan tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme.

Kapitel 5

Omkostninger

Sikkerhed for boomkostningerne

§ 37. Den, der har anmodet om henvisning til bobehandler, skal efter skifterettens bestemmelse stille sikkerhed for omkostningerne ved boets behandling.

Stk. 2. Skifteretten kan helt eller delvist fritage for sikkerhedsstillelse, hvis ægtefællen ikke kan stille sikkerheden. Det er en betingelse, at det skønnes, at den pågældende vil få et boslodskrav, der er tilstrækkeligt til at dække udgifterne.

Stk. 3. Stilles den krævede sikkerhed ikke, afviser skifteretten sagen.

Forhøjelse af sikkerhedsstillelsen

§ 38. Bobehandleren skal underrette skifteretten, hvis der opstår behov for at forhøje sikkerhedsstillelsen, jf. § 37.

Sikkerhed for visse sagsbehandlingsskridt

§ 39. Skifteretten kan bestemme, at en ægtefælle skal stille sikkerhed for omkostningerne ved et sagsbehandlingsskridt, som denne anmoder om.

Stk. 2. Stilles sikkerheden ikke, betragtes anmodningen som bortfaldet.

Bobehandlerens salær

§ 40. En bobehandler må ikke kræve højere salær for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt.

Stk. 2. Hvis en ægtefælle har fri proces, kan denne ægtefælles andel af bobehandlerens salær højst omfatte det antal timer, skifteretten har fastsat. Retsplejelovens § 334, stk. 5, 1. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Acontosalær

§ 41. Acontosalær til bobehandleren kan udbetales med skifterettens godkendelse, hvis særlige grunde, herunder boets beskaffenhed eller behandlingstid, taler for det.

Fordeling af boomkostninger

§ 42. Boomkostninger, herunder bobehandlerens salær, deles ligeligt mellem ægtefællerne. Har en ægtefælle på uforsvarlig måde givet anledning til en større del af udgifterne, pålægger skifteretten denne en større del af omkostningerne.

Advokatombkostninger

§ 43. Skifteretten kan efter anmodning pålægge en ægtefælle at erstatte den anden ægtefælles udgifter til advokatbistand, hvis ganske særlige grunde taler for det.

Hæftelse

§ 44. En ægtefælle hæfter subsidiært for statskassens krav mod den anden ægtefælle for omkostninger i forbindelse med skiftet.

Stk. 2. En ægtefælle kan modregne det beløb, som den subsidiære hæftelse indebærer, i den anden ægtefælles lod i boet.

Kapitel 6

Regler om bobehandlere

Autorisation og virksomhed som bobehandler

§ 45. Justitsministeren autoriserer for hver retskreds et passende antal advokater til som bobehandlere at forestå behandlingen af ægtefælleskifter m.v.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler for bobehandleres autorisation, herunder om tidsbegrænsning af autorisationer, om deres virksomhed og salær og om skifterettens tilsyn. I forskrifter, der udfærdiges i medfør af 1. pkt., kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Inhabilitet

§ 46. Ingen må handle som bobehandler, hvis den pågældende er nærstående til en af parterne eller afhængig af denne, eller hvis der som følge af den pågældendes interesse i sagens udfald eller af andre grunde er tvivl om den pågældendes upartiskhed.

Stk. 2. En bobehandler må ikke erhverve nogen del af boets aktiver. Det samme gælder nærstående til bobehandleren eller ansatte i dennes virksomhed.

Tilsyn med bobehandleren

§ 47. Skifteretten kan anmode bobehandleren om oplysninger om bobehandlingens forløb. Gør forholdene det nødvendigt, kan skifteretten pålægge bobehandleren at indgive indberetninger om bobehandlingens forløb og at foretage det fornødne til fremme af boets behandling.

Stk. 2. Har bobehandleren ikke afsluttet sit arbejde et år efter sagens modtagelse, skal bobehandleren orientere skifteretten om bobehandlingens forløb og om, hvornår sagen forventes afsluttet.

Tilbagekaldelse af udpegning

§ 48. Hvis bobehandlerens varetagelse af sine opgaver findes uforsvarlig, tilbagekalder skifteretten udpegningen og udpeger en ny bobehandler.

Klage over bobehandlere

§ 49. Klage over en bobehandlers behandling af boet, herunder over, at denne ikke fremmer behandlingen tilstrækkeligt, indgives skriftligt til skifteretten, der træffer afgørelse herom.

Kapitel 7

Regler for fællesbodelingen

Grundlaget for opgørelsen

§ 50. Grundlaget for opgørelsen af fællesboet er de aktiver og passiver, der hører til bodelene på ophørsdagen, jf. § 51.

Formuefællesskabets ophør (ophørsdagen)

§ 51. Ved separation og skilsmisse ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen.

Stk. 2. Ved bosondring ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet begæring om bosondring til skifteretten.

Stk. 3. Ved omstødelse af ægteskab ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er anlagt sag om omstødelse.

Stk. 4. Ægtefællerne kan under skiftet aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

Stk. 5. Hvis ganske særlige praktiske forhold gør sig gældende, kan skifteretten efter indstilling fra bobehandleren bestemme, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3.

Tidspunktet for værdiansættelsen

§ 52. Aktiver og passiver indgår i bodelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets afslutning, hvis de ikke er udlagt forinden.

Opgørelsen af fællesboet

§ 53. Hver ægtefælles bodel opgøres særskilt. Har en ægtefælle tillige særeje, inddrages dette under skiftet, i det omfang det er nødvendigt til at fyldestgøre vederlagskrav efter § 67 eller lov om ægteskabets retsvirkninger § 23.

Stk. 2. Ved opgørelsen af bodelene medregnes ikke krav efter § 67, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 26 eller lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 d og 16 e. Krav på forfaldne underholdsbidrag medregnes ikke som aktiv i den berettigede ægtefælles bodel.

Rådighed under skiftet

§ 54. Ægtefællerne beholder rådigheden over deres bodele under skiftet.

Stk. 2. Skifteretten kan fratage en ægtefælle rådigheden over aktiver, der helt eller delvist er fælleseje, hvis der er nærliggende risiko for, at ægtefællen på utilbørlig måde vil handle til skade for den anden ægtefælle.

Stk. 3. Fratager skifteretten en ægtefælle rådigheden, bestemmer skifteretten, hvordan aktiverne skal behandles under rådighedsfratagelsen.

Stk. 4. Skifteretten sørger for, at rådighedsfratagelse tinglyses.

Gæld

§ 55. Et skifte indskrænker ikke fordringshavernes adgang til at forfølge deres ret på samme måde, som hvis intet skifte fandt sted.

§ 56. Er der gæld, som begge ægtefæller hæfter for, kan hver af dem forlange, at den anden betaler den del af gælden, som denne endeligt skal bære, eller at der stilles sikkerhed for betalingen.

§ 57. Har en ægtefælle et krav som omhandlet i § 53, stk. 2, mod den anden ægtefælle, kan ægtefællen under skiftet forlange det dækket af den anden ægtefælles lod i boet.

Ligedeling

§ 58. Udviser opgørelsen efter § 53 af en ægtefælles bodel overskud, deles dette ligeligt mellem ægtefællerne, medmindre andet følger af denne lov eller af ægteskabslovgivningens regler.

Stk. 2. En ægtefælle bliver ikke ved at modtage udlæg for sin lod i den anden ægtefælles bodel ansvarlig for dennes gæld. Om ægtefællen har pligt til at tilbagegive det modtagne til fordringshavernes fyldestgørelse, afgøres efter konkurslovens regler om omstødelse.

Genstande til personligt brug

§ 59. Hver af ægtefællerne har ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til dennes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold.

Stk. 2. Genstande, der er erhvervet til børnenes brug, kan udtages forlods af den ægtefælle, hos hvem børnene har bopæl.

Omstødelse af ægteskab

§ 60. Ved skifte i anledning af omstødelse af ægteskab udtager hver ægtefælle forlods så meget af fællesboet, som svarer til, hvad denne har indbragt i boet ved ægteskabets indgåelse eller gennem senere erhvervelse ved arv eller gave eller har overført til fællesboet fra eget særeje. Strækker den fælles formue ikke til, sker der forholdsvis afkorting.

Kortvarigt ægteskab

§ 61. Har en ægtefælle indbragt den væsentligste del af fællesboet på den måde, der fremgår af § 60, og vil en ligedeling være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og

uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring efter anmodning bestemmes, at boets deling skal finde sted således, at § 60 anvendes, i det omfang dette findes begrundet.

Bohave m.v.

§ 62. Kan en ægtefælle ikke inden for den del af boet, som tilfalder denne, udtage bohave og andet løsøre, der er nødvendigt til at opretholde hjemmet, og har den pågældende ikke udsigt til på anden måde at kunne skaffe det fornødne, kan det efter anmodning bestemmes, at en større del af boet skal tilfalde denne ægtefælle.

Udlæg af ejendele efter vurdering

§ 63. Ved bodelingen er hver af ægtefællerne berettiget til at kræve boets ejendele udlagt efter vurdering.

Stk. 2. Kræver ægtefællerne udlagt samme ejendel, skal den ægtefælle, til hvis bodel den hører, have fortrinsret. Der gælder dog herfra følgende undtagelser:

- 1) Fast ejendom, der udelukkende eller hovedsagelig er beregnet til familiens bolig, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis boligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne ægtefælle af hensyn til at opretholde hjemmet.
- 2) Fast ejendom, der har tjent til sommerbolig for familien, kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis sommerboligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne.
- 3) Erhvervsvirksomhed kan udlægges til den anden ægtefælle, hvis virksomheden udelukkende eller dog i det væsentlige er blevet drevet af denne.
- 4) Arbejdsredskaber og andet erhvervsløsøre kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til fortsættelsen af erhvervet.
- 5) Bohave og andet løsøre, der har hørt til det fælles hjem, kan udlægges til den anden ægtefælle, i det omfang dette skønnes rimeligt af hensyn til at opretholde hjemmet, eller i øvrigt fordi genstandene særligt har tjent den pågældende ægtefælles behov.

Stk. 3. Finder udlæg ikke sted efter stk. 1 og 2, afhændes ejendele, jf. § 25.

Udlæg ud over bosloden

§ 64. Udlæg af aktiver kan ske, selv om værdien overstiger ægtefællens boslod. Det overskydende beløb skal betales kontant til den anden ægtefælle. Skifteretten kan i særlige tilfælde tillade afdragsvis betaling og kan fastsætte vilkårene herfor.

Kapitel 8

Bistand under privat skifte

§ 65. En ægtefælle kan under et privat skifte af et fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver anmode om skifterettens bistand til sagens oplysning, herunder ved

- 1) at pålægge modparten og enhver anden at give møde og afgive forklaring for skifteretten og fremlægge dokumenter og
- 2) at udmelde en sagkyndig til at foretage vurdering, jf. §§ 74-77.

Stk. 2. Skifteretten kan afvise en anmodning efter stk. 1, nr. 1, hvis bistanden har et sådant omfang eller karakter, at boet bør behandles under et skifte efter § 1.

§ 66. Sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. § 2, stk. 1, kan tidligst anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, afsagt dekret om bosondring eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse.

Stk. 2. Skifteretten kan afvise at behandle en sag om en enkelttvist, hvis den efter sit omfang og karakter bør behandles under et skifte efter § 1.

Kapitel 9

Særejekompensation

§ 67. Har en ægtefælle haft særeje, kan det, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det, efter påstand af den anden ægtefælle bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse. Denne regel anvendes også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i bodelingen.

Stk. 2. Sag om krav efter stk. 1 kan tidligst anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse.

Stk. 3. Krav efter stk. 1 kan ikke gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse, jf. dog § 78.

Kapitel 10

Sagsbehandlingsregler

Offentlighed

§ 68. Retsmøder i skifteretten foregår for lukkede døre.

Stk. 2. Ved offentlig gengivelse af domme og kendelser må der ikke ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de personer, der er nævnt i afgørelsen, eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Overtrædelse af de nævnte forbud straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Deltagelse i møde ved telekommunikation

§ 69. Skifteretten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i møder i skifteretten ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Digital kommunikation

§ 70. Krav om skriftlighed eller underskrift er ikke til hinder for, at meddelelser til skifteretten sendes som digital kommunikation. Meddelelsen skal være forsynet med en digital signatur.

Stk. 2. Domstolsstyrelsen kan fastsætte nærmere regler om digital kommunikation med skifteretten, herunder om anvendelsen af digital signatur.

Stk. 3. En digital meddelelse anses for at være kommet frem, når den kan gøres tilgængelig for skifteretten.

Stk. 4. Hvis en digital meddelelse ikke er forsynet med digital signatur eller er behæftet med andre fejl, der gør den uegnet til at indgå i skifterettens behandling af en sag, kan skifteretten afvise meddelelsen eller fastsætte en frist for afhjælpning af mangelen. Efter anmodning træffes afgørelsen om afvisning ved kendelse.

§ 71. Skifteretten kan ved meddelelser fra retten anvende digital kommunikation, hvis modtageren har samtykket i at modtage meddelelser på denne måde, jf. dog om forkyndelse retsplejelovens § 155, nr. 2. Samtykke kan gives for den enkelte sag eller generelt. Meddelelser, der indeholder fortrolige oplysninger, skal krypteres eller sikres på anden forsvarlig måde.

Anvendelse af tvangsskridt

§ 72. Skifteretten kan efter anmodning pålægge en part at give møde, afgive forklaring og fremlægge dokumenter efter retsplejelovens regler om vidnepligt og editionspligt for tredjemand.

Adgangen til aktiver

§ 73. Skifteretten kan efter anmodning skaffe bobehandleren adgang til at besigtige eller en sagkyndig adgang til at vurdere aktiver, der er i en parts besiddelse. Retsplejelovens kapitel 55 finder tilsvarende anvendelse.

Sagkyndig vurdering

§ 74. Skifteretten kan efter anmodning bestemme, at handelsværdien af et bos aktiver eller passiver skal fastsættes ved sagkyndig vurdering.

Stk. 2. Skifteretten udmelder efter anmodning en eller flere sagkyndige til at foretage vurderingen.

Stk. 3. Skifteretten kan efter anmodning indkalde til et møde, hvor den sagkyndige besvarer spørgsmål om vurderingen.

§ 75. Skifteretten kan til brug for udlæg eller boets afslutning efter anmodning bestemme, at der skal indhentes en erklæring fra den eller de sagkyndige om, i hvilket omfang handelsværdien af et aktiv eller passiv på grund af den forløbne tid afviger fra den første vurdering.

§ 76. Skifteretten kan efter anmodning bestemme, at der skal ske omvurdering, hvis

- 1) der er begået fejl ved vurderingens udførelse, som kan have påvirket vurderingsresultatet,
- 2) vurderingen ikke i øvrigt er foretaget på betryggende måde eller
- 3) aktivets eller passivets handelsværdi må antages at afvige væsentligt fra vurderingsresultatet.

§ 77. Skifteretten kan betinge en udmeldelse af, at der stilles sikkerhed for omkostningerne.

Stk. 2. Skifteretten fastsætter om nødvendigt vederlaget til en sagkyndig.

Genoptagelse

§ 78. Skifteretten kan efter anmodning genoptage et bo, der er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse, hvis det findes påkrævet, navnlig fordi

- 1) der er fremkommet yderligere aktiver eller passiver,
- 2) der er begået væsentlige fejl under bobehandlingen eller
- 3) der i øvrigt foreligger nye oplysninger af væsentlig betydning for bobehandlingen.

Kære

§ 79. Skifterettens afgørelser kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.

Kapitel 11

Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser

§ 80. Justitsministeren kan fastsætte bestemmelser, hvorefter afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo eller andre boer omfattet af denne lov skal have bindende virkning og kunne fuldbyrdes her i riget, hvis de har sådanne virkninger i den stat, hvor afgørelsen er truffet, og anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden.

Kapitel 12

Ændringer i anden lovgivning

§ 81. I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1237 af 26. oktober 2010, som ændret ved § 1 i lov nr. 404 af 21. april 2010, § 2 i lov nr. 718 af 25. juni 2010, § 2 i lov nr. 1549 og 1552 af 21. december 2010 og lov nr. 292 af 11. april 2011, foretages følgende ændringer:

1. I § 32 c, 1. pkt., ændres »denne lov« til: »denne eller anden lov«.

2. I § 327 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Fri proces kan, jf. § 325, gives under skifterettens behandling af boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

3. I § 327, *stk. 3*, der bliver *stk. 4*, og *stk. 4, 1. pkt.*, der bliver *stk. 5, 1. pkt.*, ændres »stk. 1 og 2« til: »stk. 1-3«.

4. § 331, *stk. 1, nr. 5*, affattes således:

»5) i boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. fritagelse for

- a) sikkerhedsstillelse for omkostninger ved boets behandling,
- b) betaling af partens andel af bobehandlerens salær og
- c) hæftelse for statskassens krav mod den anden ægtefælle, jf. § 44, stk. 1, i lov om ægtefælleskifte m.v.«

5. I § 331 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. I boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. gælder følgende:

- 1) Fritagelsen for afgifter efter stk. 1, nr. 1, omfatter ikke skifteafgift efter lov om retsafgifter §§ 34 a og 34 b.
 - 2) Stk. 1, nr. 2, finder kun anvendelse, når skifteretten beskikker en advokat i medfør af § 23 i lov om ægtefælleskifte m.v.
 - 3) Stk. 1, nr. 3, finder ikke anvendelse.«
- Stk. 3-6 bliver herefter stk. 4-7.

6. I § 336, *stk. 3*, ændres »§ 327, stk. 4,« til: »§ 327, stk. 5,«.

7. I § 448, *nr. 5*, udgår: »eller anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse«.

8. I § 538 b, *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »genstande fra«: »et fællesbo mv., der behandles ved bobehandler,«.

9. I § 538 b, *stk. 1, 2. pkt.*, ændres »Bobestyreren« til: »Bobehandleren, bobestyreren«.

10. § 538 b, *stk. 1, 3. pkt.*, ophæves.

11. *Tredje bog, sjette afsnit*, ophæves.

§ 82. I lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 38 af 15. januar 2007, som ændret ved § 2 i lov nr. 504 af 6. juni 2007, § 3 i lov nr. 349 af 6. maj 2009 og § 5 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændringer:

1. I § 25, *stk. 2*, og § 27, *stk. 1 og 2*, ændres »lov om skifte af fællesbo m.v. § 69« til: »§ 60 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

2. I § 42, *stk. 1, 1. pkt.*, ændres »55-56« til: »55«.

3. § 56 ophæves.

§ 83. I lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbekendtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995, som senest ændret ved § 2 i lov nr. 349 af 6. maj 2009, foretages følgende ændringer:

1. § 40, *stk. 2*, affattes således:

»Stk. 2. Skifterettens afgørelse kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.«

2. § 41 ophæves.

3. § 42 affattes således:

»§ 42. Hvad der udlægges en ægtefælle på skifte efter en bosondring eller tilfalder denne efter formuefællesskabets ophør, jf. § 51 i lov om ægtefælleskifte m.v., bliver dennes fuldstændige særeje.«

§ 84. I lov om skifte af dødsboer, jf. lov nr. 383 af 22. maj 1996, som senest ændret ved § 1 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændring:

1. § 77 affattes således:

»§ 77. §§ 50, 51, 53 og 56-58 i lov om ægtefælleskifte m.v. finder anvendelse med de ændringer, der følger af forholdets natur.«

§ 85. I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, som ændret bl.a. ved § 3 i lov nr. 718 af 25. juni 2010, lov nr. 1550 af 21. december 2010 og senest ved § 4 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændringer:

1. Overskriften til kapitel 5 affattes således:

»Konkursbehandling«

2. I § 27 ændres »boer, der behandles af skifteretter eller kuratorer,« til: »konkursboer«.

3. §§ 28-30 affattes således:

»§ 28. Afgiften beregnes af formuemassen, jf. § 31, og udgør 1 pct., dog ikke under 2.500 kr. og ikke over 10.000 kr.

Stk. 2. I konkursboer, der i medfør af konkurslovens § 143 eller § 144, stk. 1, sluttes inden 4 måneder efter konkursdekretets afsigelse, nedsættes afgiften til en fjerdedel.

§ 29. Afgiftspligten indtræder, når skifteretten afsiger konkursdekret.

Stk. 2. Ved genoptagelse af en bobehandling indtræder afgiftspligten, når den første forretning påbegyndes.

§ 30. Afgiften forfalder til betaling, når udlodning kan ske, eller når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen.

Stk. 2. Skifteafgiften udredes af boets midler.«

4. §§ 34-36 ophæves, og i stedet indsættes:

»Kapitel 5 a

Ægtefælleskifte m.v.

§ 34. Ved skifte i medfør af lov om ægtefælleskifte m.v. svares afgift efter reglerne i dette kapitel.

§ 34 a. For en anmodning til skifteretten om bistand til skifte af et bo efter § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. svares 400 kr.

Stk. 2. Samme afgift svares for en anmodning til skifteretten om genoptagelse af et bo, jf. § 78 i lov om ægtefælleskifte m.v.

Stk. 3. Afgiften bortfalder, hvis anmodningen vedrører skifte af et fællesbo med en samlet formuemasse på højst 15.000 kr., uden at begge ægtefællers bodele er negative.

§ 34 b. Af boer, der behandles ved bobehandler, svares endvidere en afgift på ½ pct. af formuemassen, jf. § 31, dog højst 10.000 kr.

Stk. 2. § 34 a, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Angår skiftet en del af boet, medregnes alene den del af formuemassen, der er omfattet af skiftet.

§ 34 c. Afgiftspligten efter § 34 b indtræder ved henvisningen til bobehandler.

§ 34 d. Afgiften efter § 34 b forfalder, når boopgørelsen er endelig. Hvis skiftet afbrydes, jf. § 30 i lov om ægtefælleskifte m.v., forfalder afgiften, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsregningen.

Stk. 2. Afgiften skal indbetales inden 14 dage efter forfaldstid. Ved betaling efter denne frist svares en rente på ½ pct. månedlig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne, dog mindst 50 kr.

§ 34 e. Kan størrelsen af afgiften efter § 34 b i tilfælde, hvor skiftet afbrydes, jf. § 30 i lov om ægtefælleskifte m.v., ikke på grundlag af de foreliggende oplysninger afgøres, kan skifteretten pålægge vedkommende inden en nærmere fastsat frist at fremkomme med de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse om afgiftspligten.

Stk. 2. Fremkommer oplysningerne ikke inden den fastsatte frist, kan skifteretten pålægge de afgiftspligtige daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil oplysningerne fremkommer.

§ 34 f. En lodtager i boet hæfter solidarisk for afgiften efter § 34 b med værdien af det, denne har modtaget, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Ved skifte af ægtefællers fællesbo gælder § 44 i lov om ægtefælleskifte m.v.««

5. »Kapitel 5 a« ændres til: »Kapitel 5 b«.

6. I § 36 g, stk. 1, 2. pkt., og § 36 h, 4. pkt., ændres »§ 36, stk. 4,« til: »§ 34 d, stk. 2,«.

7. § 39, stk. 1, nr. 1 og 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»1) tvister i konkursboer angående anmeldte fordringer og krav eller deres fortrinsret, jf. konkurslovens § 246,

2) tvister, der indbringes for skifteretten i medfør af selskabslovens § 221, stk. 3, og

3) tvister, der indbringes for skifteretten i medfør af § 2 i lov om ægtefælleskifte m.v.«

8. I § 39, stk. 2, indsættes efter »§ 112«: »eller § 73 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

9. Efter § 39 a indsættes:

»§ 39 b. For en anmodning til skifteretten om bistand til sagens oplysning under et privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. § 65 i lov om ægtefælleskifte m.v., svares 400 kr.«

10. I § 62, stk. 2, ændres »§ 35 og § 36, stk. 4« til: »§ 30, stk. 1, og § 34 d«.

Kapitel 13

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m.v.

§ 86. Loven træder i kraft den 1. marts 2012. §§ 70 og 71 træder dog i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 2. Lov om skifte af fællesbo m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 725 af 23. oktober 1986, ophæves den 1. marts 2012.

§ 87. Sager, der er indbragt for skifteretten eller de almindelige domstole inden lovens ikrafttræden, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler.

Stk. 2. Er der indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse før lovens ikrafttræden, anvendes de hidtil gældende regler i stedet for §§ 50, 51 og 67, og lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 42 anvendes i den hidtil gældende affattelse.

§ 88. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan med undtagelse af §§ 81 og 85 ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

- 1. Indledning**
 - 1.1. Lovforslagets formål og baggrund**
 - 1.2. Oversigt over lovforslaget**
- 2. Baggrunden for lovforslaget**
 - 2.1. Gældende ret**
 - 2.1.1. Skifte af fællesbo*
 - 2.1.2. Skifteafgift og andre boudgifter*
 - 2.2. Kritik af gældende ordning**
 - 2.3. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser**
 - 2.4. Justitsministeriets overvejelser**
- 3. Lovforslagets udformning**
 - 3.1. Skifterettens opgaver**
 - 3.1.1. Gældende ret*
 - 3.1.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.1.2.1. Sagens indbringelse for skifteretten*
 - 3.1.2.2. Indledende møde i skifteretten*
 - 3.1.2.3. Skifterettens rolle ved bobehandlerens arbejde*
 - 3.1.3. Justitsministeriets overvejelser*
 - 3.2. Bobehandlerens opgaver**
 - 3.2.1. Gældende ret*
 - 3.2.1.1. Medhjælperordningen ved skifteretten*
 - 3.2.1.2. Dødsboskiftelovens bobestyrerordning*
 - 3.2.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.2.2.1. Bobehandlerens rolle som vejleder*
 - 3.2.2.2. Autorisation og udpegning af bobehandlere*
 - 3.2.2.3. Bobehandlerens opgaver*
 - 3.2.2.4. Samspillet mellem bobehandler og skifteret*
 - 3.2.3. Justitsministeriets overvejelser*
 - 3.3. Skifterettens saglige kompetence**
 - 3.3.1. Gældende ret*
 - 3.3.1.1. Skifterettens kompetence ved deling af fællesboer og andre boer*
 - 3.3.1.2. Sager, hvor skifteretten ikke er kompetent*
 - 3.3.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.3.3. Justitsministeriets overvejelser*
 - 3.4. Skifterettens stedlige og internationale kompetence**
 - 3.4.1. Gældende ret*
 - 3.4.1.1. Værneting*
 - 3.4.1.2. International kompetence*
 - 3.4.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.4.2.1. Værneting*
 - 3.4.2.2. International kompetence*
 - 3.4.3. Justitsministeriets overvejelser*
 - 3.5. Formuefællesskabets ophør og aktivernes værdiansættelse**

- 3.5.1. *Gældende ret*
 - 3.5.1.1. *Tidspunktet for formuefællesskabets ophør*
 - 3.5.1.2. *Værdiansættelsestidspunktet*
- 3.5.2. *Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.5.2.1. *Tidspunktet for formuefællesskabets ophør*
 - 3.5.2.2. *Værdiansættelsestidspunktet*
- 3.5.3. *Justitsministeriets overvejelser*

3.6. Frister for anmodning om skifte og genoptagelse

- 3.6.1. *Gældende ret*
 - 3.6.1.1. *Forældelse af boslodskrav*
 - 3.6.1.2. *Genoptagelse af skifte*
- 3.6.2. *Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
- 3.6.3. *Justitsministeriets overvejelser*

3.7. Appel af skifterettens afgørelser

- 3.7.1. *Gældende ret*
- 3.7.2. *Ægtefælleskifteudvalgets forslag*
- 3.7.3. *Justitsministeriets overvejelser*

3.8. Skiftets økonomi

- 3.8.1. *Gældende ret*
 - 3.8.1.1. *Ægtefælleskifte*
 - 3.8.1.2. *Dødsboskifte*
 - 3.8.1.3. *Ægteskabssager mv.*
 - 3.8.1.4. *Isoleret bevisoptagelse, herunder syn og skøn*
 - 3.8.1.5. *Andre civile sager*
- 3.8.2. *Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.8.2.1. *Generelle bemærkninger*
 - 3.8.2.2. *Retsafgifter*
 - 3.8.2.3. *Bobehandlerens salær*
 - 3.8.2.4. *Sikkerhedsstillelse for omkostninger*
 - 3.8.2.5. *Den endelige fordeling af omkostningerne*
 - 3.8.2.6. *Omkostninger i forbindelse med enkeltsager*
- 3.8.3. *Justitsministeriets overvejelser*

3.9. Fri proces

- 3.9.1. *Gældende ret*
- 3.9.2. *Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser*
 - 3.9.2.1. *Indledning*
 - 3.9.2.2. *Betingelser for fri proces*
 - 3.9.2.3. *Virkningerne af fri proces*
 - 3.9.2.4. *Kompetencen til at meddele fri proces*
- 3.9.3. *Justitsministeriets overvejelser*

3.10. Forholdet til persondataloven

- 3.10.1 *Persondatalovens regler*
- 3.10.2 *Behandling af personoplysninger under et ægtefælleskifte*

4. Ikrafttræden og overgangsregler

4.1. Ikrafttræden

- 4.2. Overgangsregler
- 5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
- 6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet
- 7. Administrative konsekvenser for borgerne
- 8. Miljømæssige konsekvenser
- 9. Forholdet til EU-retten
- 10. Hørte myndigheder og organisationer mv.
- 11. Sammenfattende skema

1. Indledning

1.1. Lovforslagets formål og baggrund

Formålet med lovforslaget er at forbedre tilbuddet til ægtefæller, der har behov for det offentliges bistand til deling af deres fællesbo efter en separation eller skilsmisse.

Langt de fleste ægtefæller med fælleseje skifter i dag privat, hvilket formentlig bl.a. skyldes, at det offentliges tilbud om bistand til, at ægtefæller kan få delt deres fællesbo efter separation og skilsmisse, anses som dyrt og ikke tilstrækkeligt effektivt.

Der foreslås på denne baggrund en helt ny lov om ægtefælleskifte mv., som skal erstatte og udbygge de mere sparsomme bestemmelser herom i den gældende lov om fællesboskifte, som oprindeligt stammer fra 1874 og senest er revideret mere grundlæggende i 1963.

Lovforslaget bygger på Ægtefælleskifteudvalgets betænkning nr. 1518/2010 om ægtefælleskifte mv. (herefter betænkningen).

Lovforslaget indeholder følgende hovedelementer:

- Ordningen bygger grundlæggende på et samspil mellem skifteret og en autoriseret bobehandler og har dermed samme struktur som den gældende dødsboskifteordning (skifteret og autoriseret bobestyrer).
- Skifteretten skal varetage den indledende vejledning og undersøge, om der er mulighed for forlig mellem ægtefællerne. Hvis ægtefællerne har behov for mere bistand, skal skifteretten dels udpege en bobehandler, dels afgøre de tvister, der måtte opstå under bobehandlerens arbejde med delingen. Skifteretten skal endvidere føre tilsyn med bobehandleren.
- Selve bobehandlingen – herunder indsamling af oplysninger, opstilling af aktiver og passiver, udlæg af aktiver osv. – skal forestås af bobehandleren (en erfaren familieretsadvokat). Bobehandleren skal autoriseres af Justitsministeriet på samme måde som bobestyrere bliver det efter dødsboskifteloven i dag.
- Ægtefællerne skal indsende oplysninger før det første møde i skifteretten, og der skal kunne udmeldes vurderingsmænd og anvendes tvangsmidler over for ægtefæller, der ikke medvirker til bodelingen. Der skal så tidligt som muligt tages stilling til udlæg af aktiver og kontantbeløb til en ægtefælle, så begge ægtefæller snarest muligt får overblik over deres fremtidige situation og mulighed for at komme videre.
- Tidspunktet for formuefællesskabets ophør rykkes frem fra ægteskabssagens afslutning (separations- eller skilsmissebevilling eller dom) til sagens start (statsforvaltningens modtagelse af en anmodning om separation eller skilsmisse). Hermed kan skiftet indledes og afsluttes tidligere og risikoen for misbrug af rådigheden over bodelen mindskes.
- Der vil være mulighed for at begrænse en anmodning om offentlig bistand til skifte til kun at vedrøre visse af fællesboets aktiver og passiver.
- Ægtefæller, som begge har en negativ bodel, vil få mulighed for offentligt skifte på samme måde som andre.

- Ægtefæller, der skifter privat, vil kunne indbringe en enkelttvist for domstolene, få sagkyndig vurdering af aktiver mv.
- Ugifte samlevende og ægtefæller med særeje, der har sammenblandet deres økonomi, vil have samme muligheder som ægtefæller med fælleseje til at få bistand af skifteretten og en bobehandler. Det samme gælder interessentskabsboer og andre boer.
- Ægtefællerne vil få større indflydelse på omkostningerne ved at medvirke til at begrænse tidsforbruget hos bobehandleren til det nødvendige. En ægtefælle, der ved sin modvillige adfærd, grundløse klager eller lignende forårsager øgede udgifter til bobehandler, skal selv bære merudgifterne.
- Kompetencen til at meddele fri proces til bobehandlingen overføres fra Civilstyrelsen til skifteretten, og fri proces til bobehandlingen bevilges som udgangspunkt, når blot de økonomiske betingelser for fri proces er opfyldt. Fri proces til bobehandlingen medfører fritagelse for sikkerhedsstillelse for boomkostningerne og for betaling af den pågældendes andel af bobehandlerens salær. Skifteretten skal i givet fald fastsætte et maksimum for, hvor mange timer bobehandleren må anvende på sagen.
- Der sker en omlægning af retsafgifterne, således at retsafgiften bliver mindre for ægtefæller, der medvirker konstruktivt til processen.

1.2. Oversigt over lovforslaget

Lovforslaget indeholder en fuldstændig revision af reglerne om ægtefælleskifte mv. og er opbygget i 13 kapitler.

Kapitel 1 vedrører skifterettens kompetence, og der foreslås regler for den saglige, den internationale og den stedlige kompetence, jf. nærmere pkt. 3.3 og 3.4 nedenfor.

I kapitel 2 foreslås regler om skifterettens indledende behandling af anmodninger om bistand til deling af ægtefællers fællesbo mv., jf. nærmere pkt. 3.1 nedenfor.

Kapitel 3 indeholder regler om boets behandling ved bobehandler og fastsætter bl.a. en række opgaver mv. for bobehandleren, jf. nærmere pkt. 3.2 nedenfor.

Kapitel 4 omhandler reglerne for den behandling, som skal finde sted ved skifteretten, efter at bobehandleren har afsluttet sit arbejde, jf. nærmere pkt. 3.1 nedenfor.

I kapitel 5 foreslås regler om sikkerhedsstillelse for boomkostninger og fordelingen af boomkostningerne mellem ægtefællerne, jf. nærmere pkt. 3.8 nedenfor.

Kapitel 6 indeholder regler om bobehandlere, herunder bl.a. om autorisation og virksomhed som bobehandler, skifterettens tilsyn og klager over bobehandleren, jf. nærmere pkt. 3.2 nedenfor.

Kapitel 7 regulerer delingen af ægtefællers fællesbo, herunder med hensyn til tidspunktet for formuefællesskabets ophør og tidspunktet for værdiansættelsen af aktiver og passiver, jf. nærmere pkt. 3.5 nedenfor.

Kapitel 8 indeholder regler, der har til formål at understøtte ægtefællers mulighed for at skifte deres fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver privat. Reglerne indebærer, at der også under et privat skifte kan udmeldes sagkyndig vurdering, indhentes de nødvendige dokumenter og afgives forklaring under strafansvar, jf. nærmere pkt. 3.1 nedenfor.

Kapitel 9 vedrører særejekompensation, dvs. muligheden for at pålægge en ægtefælle, der har haft særeje, at betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse.

Kapitel 10 indeholder fælles sagsbehandlingsregler for skifte af ægtefællers fællesbo mv. og for enkelttvister. Med hensyn til appel af skifterettens afgørelser henvises til pkt. 3.7 nedenfor.

Kapitel 11 indeholder regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo mv.

I kapitel 12 foreslås konsekvensændringer i anden lovgivning som følge af de foreslåede nye regler om

ægteskabskifte mv. Der foreslås ændringer af retsplejeloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger, dødsboskifteloven og retsafgiftsloven. Med hensyn til de foreslåede ændringer af retsafgiftsloven henvises til pkt. 3.8 nedenfor, og med hensyn til de foreslåede ændringer af retsplejeloven vedrørende fri proces henvises til pkt. 3.9 nedenfor.

Kapitel 13 indeholder ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser mv.

2. Baggrunden for lovforslaget

2.1. Gældende ret

2.1.1. Skifte af fællesbo

Den gældende danske ægtefælleskifteordning bygger på principper fra skifteloven af 1874 og de efterfølgende ændringer, herunder navnlig reformerne af 1925 og 1963, og er primært reguleret i lovebekendtgørelse nr. 725 af 23. oktober 1986 om skifte af fællesbo mv. med senere ændringer (fællesboskifteloven).

Idéen bag ægtefælleskiftelovgivning er, at ægtefæller selv skal foretage delingen af fællesboet, og at det offentlige som udgangspunkt ikke skal blande sig. Hvordan og hvornår delingen af ægtefællers fællesbo skal foretages, er derfor i første række en sag mellem de to ægtefæller, og det er som udgangspunkt også deres ansvar, at delingen foregår på en ordentlig måde.

Privat skifte har flere fordele, herunder ikke mindst, at ægtefællerne spares for afgiften til det offentlige og selv kan styre processen uden indblanding fra andre. Et privat ægtefælleskifte har karakter af en almindelig aftale mellem to parter, og principperne for privat skifte følger de almindelige aftaleretlige regler og principper. Hvis ægtefællerne ønsker at skifte uden brug af det offentlige, har ægtefællerne således aftalefrihed med de begrænsninger, der følger af dansk rets almindelige aftaleretlige regler, herunder ugyldighedsreglerne i aftaleloven og i ægteskabslovgivningen. Har ægtefællerne behov for det, kan der søges bistand fra en tredjemand, typisk en advokat eller en vurderingsmand, der hjælper med at prisfastsætte aktiverne i fællesboet.

Hvis ægtefællerne ikke kan enes om at skifte privat, er det muligt at bede skifteretten om hjælp.

Et offentligt skifte er betinget af, at en eller begge ægtefæller begærer det. Et offentligt skifte forestås af skifteretten. Skifterettens overordnede kompetence følger af fællesboskiftelovens §§ 64 og 64a, men i øvrigt er reglerne om ægtefælleskifte lovteknisk mest af alt at betragte som et tillæg til dødsboskiftereglernes bestemmelser i lov om skifte af dødsbo og fællesbo mv., som nu er delvist ophævet og har skiftet navn til lov om skifte af fællesbo mv. Der findes således ikke et samlet sæt af regler, som fastlægger skifterettens saglige kompetence.

Det er en betingelse for at tage begæringen om offentligt skifte til følge, at ægteskabet er opløst ved skilsmisse eller omstødelse, at ægtefællerne er blevet separeret, eller at der er afsagt dekret om bosøndring, og at der ikke allerede er indgået en bodelingsaftale, som omfatter alle aktiver. Efter ægteskabslovens § 37, stk. 2, skal alle anmodninger om separation og skilsmisse i dag indgives til statsforvaltningen.

Selv om separations- og skilsmissesagen principielt holdes adskilt fra spørgsmålet om skiftet af fællesboet og det økonomiske opgør i forbindelse med dette, fremgår det af Familiestyrelsens vejledning nr. 10074 af 6. december 2006 om statsforvaltningens behandling af sager om separation og skilsmisse, at statsforvaltningen målrettet efter de konkrete problemstillinger, ægtefællerne rejser under vilkårsforhandlingen i statsforvaltningen, skal vejlede om bl.a. formuefællesskabets ophør.

Ægtefællerne beholder under skiftet af fællesboet rådigheden over deres ejendele. Skifteretten kan dog fratage en ægtefælle rådigheden, hvis der er grund til at frygte, at den pågældende vil unddrage ejendele fra delingen eller på anden måde vanskeliggøre opfyldelsen af den anden ægtefælles rettigheder.

Det er efter gældende ret skifteretten, der varetager alle dele af den offentlige skiftebehandling. Skif-

teretten antager dog ofte i praksis ekstern bistand, typisk i form af en advokat, der fungerer som en medhjælper for skifteretten. Hjemlen for at antage denne eksterne bistand udledes af fællesboskiftelovens § 33. Det er skifteretten alene, der træffer beslutning om at antage en medhjælper.

Skiftet indledes med, at skifteretten, efter at en eller begge ægtefæller har begæret offentligt skifte, indkalder ægtefællerne til et indledende møde på baggrund af begæringen, hvis den opfylder betingelserne. Skifteretten vil afvise begæringen, hvis de grundlæggende krav ikke er opfyldt.

Skifteretten har ikke i dag mulighed for uden samtykke at indhente oplysninger om ægtefællerne til brug for indledende møder i skifteretten, og ægtefællerne er heller ikke forpligtet til at give møde. En fremdrift i sagen forudsætter på dette stadium en frivillig medvirken fra parterne.

Sagens oplysning følger i øvrigt i vid udstrækning, hvad der gælder i civile sager, hvorefter parterne selv har rådighed over, hvilke oplysninger der fremlægges for retten. Når skifteretten har truffet beslutning om offentligt skifte, kan det dog pålægges ægtefællerne at give møde i retten og i øvrigt til at medvirke til sagens oplysning, f.eks. ved at fremlægge dokumenter mv. eller at afgive forklaring under strafansvar. Skifteretten har endvidere en vis adgang til med fogedrettens og politiets bistand at skaffe sig (og eventuelle vurderingsmænd) adgang til at besigtige genstande eller lokaliteter, der er undergivet ægtefællernes rådighed.

Den offentlige skiftebehandling afsluttes normalt ved, at parterne godkender en udarbejdet boopgørelse, som herefter får retsvirkning som et indenretligt forlig. Dette forlig kan fuldbyrdes af fogedretten. Hvis ægtefællerne ikke vil godkende boopgørelsen, træffer skifteretten afgørelse i sagen. Denne afgørelse, der har samme retsvirkning som en dom, kan ankes til landsretten.

2.1.2. Skifteafgift og andre boudgifter

Reglerne om afgift ved offentlige ægtefælleskifter fremgår af kapitel 5 i retsafgiftsloven (lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006 med senere ændringer).

Efter lovens § 28 skal afgiften beregnes som 2 pct. af formuemassen. Nettoindtægten af aktiverne medregnes også. I det omfang et aktiv ved bobehandlingens påbegyndelse er behæftet med pant eller med ejendomsforbehold i henhold til kreditaftaleloven, nedsættes det beløb, hvormed aktivet medtages ved beregning af afgiften, dog til halvdelen. Hvis et ægtefælleskifte sluttes ved forlig på første skiftesamling, betales der kun en afgift på 400 kr.

Fællesboer, hvis formuemasse ikke overstiger 15.000 kr., er efter lovens § 30 fritaget for afgift.

Efter § 31 består formuemassen af boets aktiver uden fradrag af gæld eller lignende. Det fremgår desuden, at omkostninger ved afhændelsen af boets aktiver fradrages salgssummen, før den indtægtsføres. Ved opgørelsen af en fast ejendoms nettooverskud medregnes ejendomsskatter, renter af pantebreve samt ordinære periodiske reservefondsbidrag til kredit- og hypotekforeninger og lignende låneinstitutioner til driftsudgifterne. Underskud ved boets drift af en fast ejendom eller en erhvervsvirksomhed kan ikke bringes til fradrag.

Ud over retsafgiften vil ægtefællerne i mange tilfælde have udgifter til egen advokat, til den medhjælper, som skifteretten i de fleste tilfælde udpeger til brug for skiftebehandlingen, og til honorarer mv. til syns- og skøns mænd eller ejendomsmæglere m.fl., som bistår ægtefællerne i forbindelse med skiftet.

Der henvises til betænkningen side 28-30.

2.2. Kritik af gældende ordning

Den gældende ægtefælleskifteordning er blevet kritiseret for ikke længere at leve op til nutidens krav om en hensigtsmæssig afvikling af ægtefælleskifter. Advokatrådet fremsendte således i december 1998 et ideoplæg til en lov om opløsning af formuefællesskabet mellem ægtefæller til Justitsministeriet, og

professor, dr.jur. Finn Taksøe-Jensen udarbejdede i 1999 på baggrund af Advokatrådets ideoplæg et notat om revision af reglerne om skifte af fællesboer m.v.

Kritikken af den nugældende ordning har bl.a. gået på, at omkostningerne ved at få foretaget et offentligt skifte er uforholdsmæssigt høje og derfor er betænkelige af retssikkerhedsmæssige grunde, idet omkostningerne medfører, at der som alternativ til et meget dyrt offentligt skifte indgås forlig, der ikke fortjener betegnelsen »frivillige forlig«. Skifteafgiften kritiseres herudover for at være indrettet på en måde, der ikke motiverer til at begrænse tvistepunkterne eller medvirke til en hurtig afslutning af sagen. Den gældende ordning er endvidere blevet kritiseret for, at skifteretten ikke har de fornødne redskaber til at sikre et hurtigt og effektivt skifte. Det er fra flere sider påpeget, at dette må være årsagen til, at mange ægtefæller fravælger det offentlige skifte.

Der henvises til betænkningen side 30-37.

2.3. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

Ægtefælleskifteudvalget deler den opfattelse, at det nuværende processuelle system ikke lever op til de krav, som en moderne tilgang til samfundets konfliktløsningstilbud til borgerne stiller, ligesom omkostningerne ved gennemførelsen af et ægtefælleskifte er for høje.

Udvalget ønsker derfor at skabe regler, der modvirker, at det offentlige tilbud til skifte fravælges, fordi det er for dyrt og langsommeligt. Derimod er det efter udvalgets opfattelse ikke et mål i sig selv at nedbringe antallet af private skifter. Tværtimod har udvalget haft fokus på også at skabe bedre muligheder for, at et skifte kan gennemføres privat ved brug af retssystemets tilbud om bistand til løsning af enkelte tvistepunkter og vurdering af aktiver.

Det er udvalgets opfattelse, at ægtefællerne fortsat selv skal bestemme, om det offentlige skal inddrages i forbindelse med ægtefælleskiftet eller ej. Ægtefæller, som kan løse eventuelle konflikter i forbindelse med formuefællesskabets ophør på egen hånd, skal bevare denne mulighed. Derfor bør det offentlige kun inddrages, hvis en af parterne tager initiativ til det.

Det er udvalgets opfattelse, at det som hovedregel bør være parterne, der afholder udgifterne til sagens behandling, herunder også omkostningerne ved at stille skifteretterne til rådighed, da det er parternes ansvar at afvikle skiftet. For høje omkostninger bør dog ikke føre til, at ægtefællerne fravælger den mest hensigtsmæssige måde at løse konflikten på, herunder ved at undlade at udnytte muligheden for at få påkendt berettigede krav mod den anden ægtefælle. Ved udformning af de nye skifteregler bør der derfor også fokuseres på omkostningerne ved sagens behandling.

Udvalget har overvejet, om det fortsat bør være skifteretterne, der skal varetage alle dele af den offentlige skiftebehandling, eller om det vil være hensigtsmæssigt, at der indføres en ordning, som medfører, at ægtefælleskifter skal indbringes for statsforvaltningen inden en eventuel skiftebehandling.

Mange bodelinger er så komplicerede, at det kræver en indgående specialviden om særlige spørgsmål, herunder f.eks. om skattespørgsmål, at behandle sagen. En sådan viden findes allerede i dag hos skifteretten. Herudover søger ægtefællerne ofte offentlig bistand til delingen, fordi der er et behov for løsning af de juridiske konflikter eller for at gennemtvinge oplysning af sagen, hvilket vil kræve medvirken af en domstol. Statsforvaltningerne vil skulle oparbejde og vedligeholde en høj ekspertise, som ikke er til stede i dag, og som ikke naturligt vil blive udbygget gennem juridisk sagsbehandling. Det er derfor udvalgets opfattelse, at ægtefælleskifter fortsat bør starte ved skifteretten.

Derimod er det udvalgets opfattelse, at statsforvaltningerne fortsat bør vejlede de ægtefæller, der giver møde under vilkårsforhandlinger, i forhold til spørgsmål om skifte, som har en naturlig sammenhæng med separations- eller skilsmisssagen.

Statsforvaltningen bør endvidere – som nu – vejlede ægtefællerne om muligheden for at indbringe

fællesejdelinger for skifteretten samt om betydningen og virkningen af, at sagen behandles som et privat eller som et offentligt skifte.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at der bør tilstræbes en ensretning med dødsboskiftereglerne, således at den egentlige bobehandling ved offentlige ægtefælleskifter fremover varetages af en bobehandler, som udpeges af skifteretten, og som tildeles visse selvstændige funktioner til fremme af ægtefælleskiftet.

Der henvises til betænkningen side 37-38 og 74-81.

2.4. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at det som udgangspunkt bør være ægtefællernes ansvar at dele boet efter en separation eller skilsmisse, og at ægtefællerne derfor også som udgangspunkt bør betale omkostningerne ved en bodeling.

Justitsministeriet er samtidig enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at der også skal være et offentligt tilbud til ægtefæller, der ikke kan enes om en privat bodeling, eller som er uenige om enkelte spørgsmål i forbindelse med en privat bodeling. Det offentlige tilbud bør være tilgængeligt og effektivt, herunder med hensyn til omkostningerne ved bobehandlingen.

Justitsministeriet kan på denne baggrund tilslutte sig Ægtefælleskifteudvalgets forslag om en helt ny lov om ægtefælleskifte mv., og lovforslaget er i store træk udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast i betænkningen.

Med hensyn til de nærmere overvejelser om de enkelte emner henvises til pkt. 3 nedenfor, hvor der også er redegjort for de punkter, hvor lovforslaget adskiller sig fra Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast.

3. Lovforslagets udformning

3.1. Skifterettens opgaver

3.1.1. Gældende ret

Offentligt fællesejerskifte kan efter gældende ret først begynde, når ægteskabet er opløst ved skilsmisse eller omstødelse, eller ægtefællerne er blevet separeret (eller der er afsagt dekret om bosondring).

Hvis ægtefællerne ikke kan blive enige om at dele boet, kan de hver især rette henvendelse til skifteretten med henblik på at indbringe bodelingen for skifteretten. Der findes ingen nærmere regler for, hvordan sagen skal indbringes.

Når skifteretten har modtaget en anmodning om skifte, indkalder retten ægtefællerne til et forligsmøde. Der er ikke mødepligt til dette møde, så på dette stadium af sagen forudsætter fremdrift, at begge parter medvirker frivilligt. På mødet bliver fællesejers aktiver og passiver gennemgået, og skifteretten forsøger at forlige uenigheden mellem ægtefællerne. Opnås der ikke enighed på forligsmødet, tager skifteretten fællesboet under offentligt skifte, hvis en af ægtefællerne anmoder om det. Der kan efter gældende praksis afholdes flere forligsmøder i skifteretten, inden der træffes beslutning om offentligt skifte.

Ud over disse forligsbestræbelser kan skifteretten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 27 efter anmodning fra ægtefællerne udpege en retsmægler til at bistå ægtefællerne med selv at nå frem til en løsning af konflikten.

Beslutter skifteretten at tage fællesboet under offentligt skifte, skal den af ægtefællerne, der har anmodet herom, stille sikkerhed for sagens omkostninger, medmindre denne har fri proces.

Først når beslutningen om offentligt skifte er taget, har skifteretten mulighed for at pålægge ægtefællerne at møde i retten og i øvrigt at medvirke til sagens oplysning, f.eks. ved at fremlægge dokumenter mv. eller afgive forklaring under strafansvar.

Efter retsplejelovens § 660, stk. 2, kan skifteretten i dag om fornødent pålægge parter og andre at give møde og afgive forklaring efter reglerne om vidner. En ægtefælles undladelse af at afgive forklaring kan desuden medføre, at den anden ægtefælles forklaring lægges til grund. Der er således hjemmel for skifteretten til at bruge tvangsmidler, jf. retsplejelovens § 178, men kun når boet er taget under offentligt skifte, altså hvor beslutningen om, at boet skal skiftes offentligt, er truffet.

Tilsvarende regel findes i dødsboskifteloven. Efter dødsboskiftelovens § 92, stk. 2, kan skifteretten således pålægge enhver at give møde, afgive forklaring og fremlægge dokumenter efter retsplejelovens regler om vidnepligt og editionspligt for tredjemand.

Dette er udtryk for en fravigelse af de almindelige regler om, at parter i civile sager ikke kan pålægges at afgive forklaring efter vidnereglerne, jf. retsplejelovens § 305. I andre civile sager end skiftesager kan en part således som udgangspunkt ikke mødes med anden sanktion end processuel skadevirkning, dvs. at retten ved bevisbedømmelsen tillægger det virkning til fordel for modparten, jf. retsplejelovens § 344, stk. 2, hvis parten ikke afgiver forklaring eller undlader at fremlægge oplysninger af en bestemt karakter.

For så vidt angår andre tvangsmidler er der efter gældende praksis en vis adgang til, at skifteretten med politiets og eventuelt tillige med fogedrettens bistand kan skaffe sig (og eventuelle vurderingsmænd) adgang til at besigtige genstande eller lokaliteter, der er undergivet ægtefællernes rådighed.

Det følger af den gældende regel i fællesboskiftelovens § 65, stk. 1, at skifteretten skal foretage »registrering« af parternes aktiver, hvilket i praksis vil sige en opgørelse af samtlige kendte aktiver, evt. sammenholdt med regnskaber og selvangivelser. Registrering skal som udgangspunkt finde sted i forbindelse med »begyndelsesforretningen« eller snarest muligt derefter, jf. § 15 i fællesboskifteloven.

Uden for de tilfælde, hvor retten afsiger kendelse om edition, har skifteretterne ikke i dag mulighed for uden samtykke at indhente oplysninger om ægtefællerne til brug for indledende møder i skifteretten. Sagens oplysning følger i øvrigt i vid udstrækning, hvad der gælder i borgerlige sager, hvorefter parterne selv har rådighed over, hvilke oplysninger der fremlægges for retten. Heller ikke skifterettens medhjælper kan uden samtykke indhente oplysninger om ægtefællerne, som ikke er almindeligt offentligt tilgængelige.

I dødsboskiftesager har skifteretten derimod mulighed for at indhente de nødvendige oplysninger fra CPR-registeret og om afdødes testamentariske dispositioner fra Centralregisteret for Testamenter eller på anden måde, jf. dødsboskiftelovens § 7, stk. 2. Desuden kan skifteretten indhente en såkaldt R 75-udskrift om afdødes økonomiske forhold fra SKAT.

Hver af ægtefællerne bevarer rådigheden over sin egen bodel under skiftet, men skifteretten kan i særlige tilfælde fratage en ægtefælle rådigheden.

Den offentlige skiftebehandling afsluttes normalt ved, at parterne godkender en udarbejdet boopgørelse, som herefter får retsvirkning som et indenretligt forlig. Dette forlig kan fuldbyrdes af fogedretten. Hvis ægtefællerne ikke vil godkende boopgørelsen, træffer skifteretten afgørelse i sagen. Denne afgørelse, der har samme retsvirkning som en dom, kan ankes til landsretten.

3.1.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.1.2.1. Sagens indbringelse for skifteretten

Ægtefælleskifteudvalget foreslår, at alle ægtefælleskifter ligesom i dag skal starte ved skifteretten, men at den egentlige sagsbehandling fremover skal varetages af en ekstern bobehandler, jf. herom nærmere nedenfor i pkt. 3.2.

Hensigten er overordnet set, at skifteretten fremover bør bevare sin indledende vejlednings- og forligsfunktion og i øvrigt som hovedregel kun bør inddrages i de opgaver, der kræver en domstols medvirken. Skifterettens rolle i ægtefælleskifterne vil herefter primært bestå i at varetage indledende

vejlednings- og forligsmægling, løse tvister, føre tilsyn med bobehandleren og om nødvendigt træffe beslutning om tvangsmidler for at kunne gennemføre bobehandlingen.

Det er udvalgets opfattelse, at en ægtefælle fremover bør kunne anmode skifteretten om bistand til deling af fællesboet samtidig med, at der indgives anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, når der er afsagt bosondringsdekret, eller når der er anlagt en sag om ægteskabets omstødelse. Dette hænger sammen med, at formuefællesskabets ophør foreslås fremrykket til det tidspunkt, hvor anmodningen om separation eller skilsmisse modtages i statsforvaltningen, jf. herom nærmere nedenfor i pkt. 3.5.

Skulle separations- eller skilsmissesagen ikke blive gennemført, f.eks. fordi en ægtefælle fortryder, eller en af dem dør, inden sagen om separation eller skilsmisse er afgjort, bør skifteanmodningen bortfalde. Det vil formentlig være sjældent forekommende, men der er principielt ikke noget til hinder for, at et skifte når at blive afsluttet, inden der endeligt er meddelt separation eller skilsmisse. Flytter ægtefællerne sammen igen, vil betydningen af et gennemført skifte efter udvalgets opfattelse skulle afgøres efter samme retningslinjer som dem, der i dag gælder i tilfælde, hvor ægtefællerne efter en separation har delt boet med henblik på skilsmisse, men efterfølgende genoptager samlivet.

Udvalget har overvejet, om der fremover bør opstilles krav til, hvordan skifteretten anmodes om bistand, herunder om der skal medsendes dokumentation.

På den ene side finder udvalget, at det vil være af stor betydning for de indledende møder i skifteretten, at skifteretten bibringes de fornødne oplysninger om ægtefællernes aktiver, passiver og tvistepunkter inden mødet. På den anden side indebærer et almindeligt hensyn til ægtefællerne og hensynet til en sikring af enkel adgang til skiftesystemet, at ægtefællerne uden advokatbistand selv bør kunne indgive en anmodning om skifterettens bistand. Skiftereglerne bør derfor ikke stille for skrappe krav i denne indledende fase, og udvalget foreslår, at det alene kræves, at skifteanmodningen indeholder de oplysninger, der er nødvendige for skifterettens vurdering af, om der overhovedet kan foretages skiftebehandling.

Det vil efter udvalgets opfattelse i den forbindelse som minimum være nødvendigt for skifteretten at kunne identificere ægtefællerne og at kunne kontrollere, at betingelserne for at indlede et skifte er indtrådt. Det bør derfor kræves, at anmodningen om skifte ledsages af oplysninger om ægtefællernes identitet, herunder navne, adresser, fødselsdato og om muligt personnumre. Herudover bør det kræves, at skifteanmodningen vedlægges dokumentation for, at der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen.

Der henvises til betænkningen side 82-84.

3.1.2.2. Indledende møde i skifteretten

Ægtefælleskifteudvalget har overvejet, om der i lyset af, at behandlingen af skiftesager efter udvalgets forslag fremover skal foretages af en bobehandler, er behov for at indkalde ægtefællerne til et indledende møde i skifteretten.

Udvalget er af den opfattelse, at det er værdifuldt, at et offentligt ægtefælleskifte starter med et møde i skifteretten, hvor skifteretten kan foretage en grundlæggende vejledning og formentlig også vil kunne afslutte behandlingen af nogle sager gennem forligsmægling. Efter udvalgets opfattelse taler meget imidlertid for, at ægtefæller, der begge er repræsenteret ved advokat, ikke nødvendigvis bør indkaldes til et vejledningsmøde, da disse ægtefæller må antages på anden vis at være tilstrækkeligt informeret om skiftebehandlingen. Hvis begge parter i et sådant tilfælde erklærer, at sagen kan gå direkte over til bobehandleren, bør ægtefællernes ønske som udgangspunkt respekteres. Udvalget foreslår derfor, at et offentligt skifte skal indledes med et vejledningsmøde i skifteretten, medmindre mødet undtagelsesvis skønnes upåkrævet.

Udvalget anfører, at skifteretten på vejledningsmødet bør vejlede ægtefællerne om skiftereglerne og

den videre proces. Herudover kan skifteretten – f.eks. med udgangspunkt i ægtefællernes R 75-udskrifter og ægtefællernes egne oplysninger – foretage forligsmægling i det omfang, det forekommer muligt at nå frem til et forlig eller et delforlig. Dette betyder, at ægtefæller, der reelt ikke behøver bistand fra en bobehandler, ikke bliver påført udgifterne til en sådan, hvis de efter den første vejledning i skifteretten kan opnå enighed eller stort set enighed. Et indledende møde i skifteretten vil på denne måde også kunne bidrage til, at parterne kan skifte privat uden yderligere brug af det offentlige system, eller i hvert fald lette bobehandlerens efterfølgende arbejde med sagen.

Udvalget anfører, at hvis skifteretten ikke har de fornødne oplysninger om ægtefællernes økonomiske forhold, vil første møde sjældent kunne resultere i fyldestgørende vejledning eller et forlig. Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, at skifteretten på mødet er i besiddelse af de overordnede oplysninger om ægtefællernes økonomiske situation, herunder om aktiver og passiver i fællesboet.

Derimod vil det efter udvalgets opfattelse sjældent være muligt eller hensigtsmæssigt på første møde at foretage en egentlig registrering af alle fællesboets aktiver og passiver mv., men der bør fremskaffes oplysninger, som vil kunne lette den efterfølgende sagsbehandling.

Det er udvalgets opfattelse, at ægtefællerne som udgangspunkt selv bør indhente de nødvendige økonomiske oplysninger, og ægtefællerne bør derfor, inden det indledende møde afholdes, anmodes om at indsende oplysninger om forhold af betydning for skiftet, herunder bl.a. oplysninger om egne – og i videst muligt omfang om ægtefællens – aktiver og passiver og disses skønnede værdi. Skifteretten bør således anmode ægtefællerne om at indsende en specifikation af de personlige skatteoplysninger, herunder indtægtsoplysninger, indberetninger fra pengeinstitutter og værdipapirdepoter samt en R 75-udskift. Herudover vil en opregning af sagens tvistpunkter være en god hjælp for skifteretten på det første møde.

Udvalget foreslår i den forbindelse, at der udarbejdes relevante formularer til brug for boopgørelsen med en udførlig vejledning, som placeres på skifterettens hjemmeside på internettet, så de let kan anvendes af ægtefællerne. Det vil endvidere være naturligt, at statsforvaltningerne udleverer de nødvendige formularer til at indlede behandlingen ved skifteretten, hvis det under mødet i statsforvaltningen om separation eller skilsmisse viser sig, at der kan være behov herfor.

Hvis ægtefællerne ikke indsender oplysningerne til skifteretten i rimelig tid inden mødet, kan dette vanskeliggøre skifterettens arbejde. Der bruges i dag ofte uforholdsmæssigt meget tid og mange ressourcer på at få ægtefællerne til selv at fremskaffe oplysninger om deres aktiver og passiver, hvilket forsinker og fordyrer processen. Tilbageholdelsen af de nødvendige oplysninger har formentlig i nogle tilfælde alene til formål at forhale processen, og manglende oplysninger om aktiver, der indgår i bodelingen, kan betyde, at afgørelser om udlæg af de centrale aktiver, som f.eks. familiens bolig, ikke kan træffes.

Udvalget finder på den baggrund, at der er behov for, at skifteretten selv får adgang til at indhente de mest nødvendige basisoplysninger, herunder i første omgang navnlig en R 75-udskift fra SKAT og oplysninger fra Ægtepagtregistret, om ægtefællernes økonomiske forhold, hvis en ægtefælle ikke efter anmodning fra skifteretten fremsender oplysninger, eller det fremsendte er mangelfuldt. Udvalget er opmærksom på, at oplysninger, der er nødvendige til brug for skifterettens behandling, ofte vil være af fortrolig karakter. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at ægtefællerne gennem indgåelse af ægteskab og etablering af formuefællesskab må siges at have sat sig i en situation, der – af hensyn til den anden ægtefælle – forpligter begge til at medvirke ved opløsningen af formuefællesskabet.

Udvalget anfører, at det er af afgørende betydning, at begge ægtefæller deltager personligt i det første møde, fordi der her skal ske en grundlæggende afklaring af tvistepunkter og eventuelt oplysning af sagen ved forklaring under strafansvar. Udebliver den ægtefælle, der har fremsat anmodning om offentlig bistand til skifteretten, bør sagen i overensstemmelse med det almindelige princip i civile sager afvises, medmindre den anden ægtefælle er mødt og ønsker sagen fremmet. Hvis den ægtefælle, der ikke har anmodet om skifterettens bistand, udebliver fra mødet, bør den pågældende kunne pålægges at møde i

et nyt møde og i tilfælde af udeblivelse fra dette møde pålægges samme tvangsmæssige foranstaltninger som vidner, der undlader at møde i retten.

Det er udvalgets opfattelse, at skifteretten på det første mødes skal vejlede ægtefællerne, således at et eventuelt forlig eller delforlig kan søges indgået. Efter udvalgets opfattelse bør skifterettens vejledning af ægtefællerne i hvert fald omfatte nødvendige oplysninger om ægtefællernes retsstilling, hvilket svarer til, hvad der gælder efter dødsboskiftelovens § 7, stk. 3. Skifteretten bør i den forbindelse orientere parterne om muligheden for at anmode om retsmægling, jf. retsplejelovens kapitel 27.

Det er samtidig udvalgets opfattelse, at den tungere sagsbehandling som udgangspunkt bør foretages af bobehandleren, jf. nærmere pkt. 3.2 nedenfor, og at skifterettens vejledning bør begrænses til de grundlæggende principper i de kvalitative og kvantitative delingsregler, som kan gives mundtligt på det første møde. Vejledningen skal således efter udvalgets opfattelse ikke angå mere komplicerede forhold, såsom aktiver behæftet med latente skattebyrder osv., da vejledning herom bør overlades til de specialiserede bobehandlere.

I det omfang ægtefællerne på baggrund af skifterettens vejledning kan enes om at udfærdige en boopgørelse og bodelingsaftale, bør skifteretten efter udvalgets opfattelse kunne bistå hermed, men kun i det omfang det findes ubetænkeligt. I boer, der er komplicerede eller f.eks. indeholder en fast ejendom, hvor der skal udarbejdes overdragelsesdokumenter, og i boer, hvor en eller begge ægtefæller er selvmødere med aktiver og passiver af en vis størrelse, bør skifteretten udvise tilbageholdenhed med forligsmæglingen og i stedet i givet fald henvise sagen til en bobehandler.

Udvalget finder, at hvis der er behov for det, bør skifteretten kunne indkalde til yderligere møder, navnlig hvor boets afslutning ligger lige for. Herudover bør skifteretten kunne indkalde til nyt møde, hvis en af ægtefællerne ikke møder op.

For så vidt angår bevisførelse på møderne i skifteretten anfører udvalget, at der i dag spildes meget tid ved skifteretterne, når en ægtefælle er modvillig til at samarbejde om oplysning af sagen. Herudover vil det efter udvalgets opfattelse ofte være spild af tid at vente med iværksættelse af visse oplysningstiltag, som lige så godt kan påbegyndes med det samme. Det kan f.eks. være, hvor ægtefællerne har fælles fast ejendom, som skal vurderes i forbindelse med skiftet.

Udvalget finder derfor, at skifteretten bør have mulighed for allerede på det første møde at træffe beslutning om sagkyndige vurderinger mv. og for at pålægge den ene eller begge ægtefæller at møde og afgive forklaring samt at fremlægge dokumenter.

Om sagens videre forløb efter det indledende møde (eller undtagelsesvis de indledende møder) i skifteretten anfører udvalget, at hvis ægtefællerne ikke kan nå til enighed, f.eks. fordi oplysningsgrundlaget ikke er tilstrækkeligt eller skiftet i øvrigt på grund af karakteren af aktiverne og passiverne er for kompliceret til, at det kan afsluttes på et indledende vejledningsmøde, bør skifteretten henvise sagen til behandling ved en bobehandler, hvis en af ægtefællerne anmoder om det. Hvis ingen af ægtefællerne anmoder om henvisning til bobehandler, bør skifteretten hæve sagen.

Der henvises til betænkningen side 84-94.

3.1.2.3. Skifterettens rolle ved bobehandlerens arbejde

3.1.2.3.1. Som nævnt i pkt. 2.3 ovenfor er det Ægtefælleskifteudvalgets opfattelse, at den egentlige skiftebehandling fremover skal udføres af en bobehandler, jf. herom nærmere pkt. 3.2 nedenfor. Det er imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke hensigtsmæssigt, at bobehandleren får kompetence til at træffe afgørelse i forbindelse med egentlig tvistløsning eller i forbindelse med anvendelse af tvangsmidler. Det er således udvalgets opfattelse, at det fortsat bør være skifteretten, der er kompetent på dette område, men at skifterettens rolle bl.a. bør være at bidrage til, at bobehandleren kan udføre sit arbejde på en fyldestgørende måde.

3.1.2.3.2. Udvalget er af den opfattelse, at det er afgørende for bobehandlerordningen, at der etableres en hurtig adgang for bobehandleren til at få oplysninger også fra en ægtefælle, der er uvillig til at bidrage til sagens oplysning. Behovet for anvendelse af tvangsmidler vil således primært opstå i forbindelse med bobehandlerens sagsbehandling.

Udvalget anbefaler, at skifteretten fortsat skal kunne anvende de tvangsmidler, der er nævnt i retsplejelovens § 178, over for en ægtefælle, der trods pålæg herom undlader at give møde i retten, nægter at afgive forklaring eller nægter at forevise eller udlevere genstande eller dokumenter. Skifteretten bør i hvert enkelt tilfælde overveje, om ægtefællens undladelse af at efterkomme bobehandlerens henstilling bør tillægges processuel skadevirkning, eller om der skal anvendes tvangsmidler.

Udvalget er af den opfattelse, at brug af tvangsmidler over for tredjemand kan være af afgørende betydning for sagens oplysning. Udvalget foreslår derfor, at der fortsat skal være en adgang for skifteretten – trods modvilje fra en ægtefælle – til at fremskaffe de nødvendige oplysninger fra tredjemand, herunder banker, forsikringsselskaber mv.

Udvalget anfører, at der endvidere kan opstå et behov for tvangsmæssigt at søge en vurderingsforretning gennemført. Bobehandleren vil normalt ikke under sagen have selvstændig, fysisk rådighed over fællesboets aktiver, og bobehandleren bør derfor have mulighed for at få adgang til at besigtige og vurdere aktiver, der er i parternes besiddelse.

Det er udvalgets opfattelse, at skifteretten fremover bør have en udtrykkelig lovhjemmel til at kunne skaffe sig (og bobehandleren og eventuelle vurderingsmænd) adgang til at besigtige genstande eller fast ejendom, der er i en ægtefælles besiddelse. Bestemmelserne tænkes anvendt, hvis en ægtefælle nægter bobehandleren eller eventuelle vurderingsmænd adgang til at besigtige aktiver, herunder navnlig faste ejendomme eller andre mere immobile aktiver.

3.1.2.3.3. Det er udvalgets opfattelse, at det også i forbindelse med et privat skifte af fællesbo vil kunne være hensigtsmæssigt med en adgang til at pålægge ægtefæller at møde i skifteretten eller til at fremlægge dokumenter. Dette vil betyde, at en ægtefælle ikke er henvist til at anmode om offentligt skifte alene for at få den anden ægtefælle til at afgive en forklaring eller fremlægge dokumenter. Det vil således efter udvalgets opfattelse i nogle tilfælde være procesbesparende, hvis der hjemles en adgang til under et privat skifte at anmode skifteretten om at afholde et retsmøde med henblik på afgivelse af forklaring.

3.1.2.3.4. Det er udvalgets opfattelse, at bobehandlerens og skifterettens vejledning i almindelighed vil opfylde det behov for juridisk hjælp til at få boet delt, som det offentlige bør stille til rådighed for ægtefæller, og at der derfor fremover sjældent vil være behov for advokatbeskikkelse for parterne.

Udvalget anfører, at en ægtefælle dog i nogle sager vil have et sådant behov for rådgivning af egen advokat, at det offentlige bør bidrage til betalingen af udgifterne herved. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor der er tale om komplicerede forligsdrøftelser eller ved store konflikter. Der kan også være tilfælde, hvor ægtefællen på grund af sygdom eller anden svækkelse har vanskeligt ved at overskue selv letforståelig vejledning og måske af den grund oplever et modsætningsforhold til bobehandleren, som vanskeliggør bobehandlerens muligheder for at vejlede den pågældende. Herudover kan der tænkes situationer, hvor den ene ægtefælle lægger et utilbørligt pres på den anden, og hvor der derfor er en risiko for, at en ægtefælle bliver udnyttet.

I almindelige civile sager og under dødsboskifter forudsætter fri proces, at ansøgeren har udsigt til at få medhold i en tvist. I de fleste familieretlige sager i første instans, der behandles efter retsplejelovens kapitel 42, gælder der kun de økonomiske betingelser for fri proces for at få beskikket egen advokat vederlagsfrit. Der kan således argumenteres for både en snæver og en lempelig adgang til at få fri proces til beskikkelse af egen advokat.

Udvalget finder efter en samlet vurdering, at en ægtefælle, der ikke findes at kunne varetage sine interesser under skiftet uden brug af egen advokat, bør have mulighed for at få beskikket egen advokat. Det

bør således ikke i den forbindelse vurderes, om ægtefællen har udsigt til at få medhold i en tvist, men alene af, om ægtefællen ikke på betryggende vis vil være i stand til at indgå som en ligeværdig part i en skiftesag. Den ægtefælle, der har fået beskikket en advokat, bør imidlertid efter udvalgets opfattelse erstatte statskassens udgifter i forbindelse med beskikkelsen, medmindre ægtefællen har fri proces.

3.1.2.3.5. Udvalget anfører, at når bobehandleren har afsluttet boarbejdet med et udkast til boopgørelse, jf. herom pkt. 3.2 nedenfor, bør bobehandleren sende udkastet til ægtefællerne og skifteretten.

Hvis ægtefællerne ikke kommer med indsigelser inden en frist på fire uger, bør skifteretten som udgangspunkt stadfæste boopgørelsen. Skifteretten bør dog kontrollere, at de formelle regler er overholdt, herunder navnlig om ægtefællerne har fået den lovpligtige frist på 4 uger til at gøre indsigelse over boopgørelsen. Desuden finder udvalget, at skifteretten – som et led i sin almindelige tilsynsforpligtelse – bør kontrollere, at bobehandlerens salær ikke er fastsat til et åbenbart urimeligt beløb.

En stadfæstet boopgørelse bør efter udvalgets opfattelse kunne tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme.

Hvis en ægtefælle fremsætter indsigelser mod boopgørelsen efter udløbet af 4-ugers fristen, men inden skifterettens stadfæstelse af boopgørelsen, bør skifteretten undtagelsesvis – f.eks. hvis en ægtefælle på grund af sygdom har været forhindret i at overholde fristen – kunne behandle indsigelsen trods fristoverskridelsen.

Hvis en ægtefælle fremsætter formelle eller indholdsmæssige indsigelser mod boopgørelsen inden for fristen, bør der sondres mellem på den ene side indsigelser vedrørende spørgsmål, som angår sagsbehandlingen, herunder salærklager og klager over boomkostninger eller fordelingen af sagsomkostninger, og på den anden side indsigelser vedrørende selve bodelingen.

Er der tale om indsigelser mod selve bodelingen, foreslår udvalget, at skifteretten skal meddele en frist på 4 uger til at anlægge sag efter reglerne om enkelttvister (jf. herom pkt. 3.3 nedenfor).

Det er således udvalgets opfattelse, at der bør gives en frist på 4 uger for ægtefællerne til at indbringe sagen for retten, og at der bør indtræde præklusion efter udløbet af denne frist. Denne yderligere frist vil selvsagt trække stadfæstelsen ud, men der er trods alt ikke tale om nogen lang frist. Fristens længde må ses i lyset af, at ægtefællerne har haft hele boperioden til at komme med bemærkninger til konkrete spørgsmål, og at ægtefællerne herudover har haft yderligere 4 uger, fra bobehandleren fremsendte udkastet til boopgørelse. Fristen er således reelt 8 uger for sagsanlæg om noget, som ægtefællerne typisk har et godt kendskab til.

Udvalget finder, at hvis en ægtefælle, der har gjort indsigelse mod boopgørelsen, ikke følger op med et sagsanlæg inden 4 uger, bør skifteretten som udgangspunkt stadfæste udkastet. Skifteretten bør dog kunne rette fejl, hvis der ikke er berettiget tvivl om, at retstilstanden er en anden end den, der er lagt til grund af bobehandleren.

Det er udvalgets opfattelse, at skifteretten bør udsætte sin stillingtagen til bobehandlerens udkast til boopgørelse, hvis der anlægges sag om en enkelttvist. Skifteretten bør dog efter anmodning kunne træffe afgørelse om udbetaling af acontobeløb. Skifteretten bør endvidere kunne stadfæste de dele af boopgørelsen, som der ikke er gjort indsigelse mod, hvis dette findes ubetænkeligt.

3.1.2.3.6. Hvis ægtefællerne undervejs i processen bliver enige om at skifte privat eller om at forlige sagen, bør bobehandleren meddele dette til skifteretten, afslutte sagen og herunder afregne sit salær. Ægtefællerne bør kunne klage til skifteretten over f.eks. bobehandlerens salær.

Med hensyn til skifterettens tilsyn med og behandlingen af klager over bobehandleren i øvrigt henvises til pkt. 3.2 nedenfor.

Der henvises til betænkningen siden 94-104.

3.1.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises til lovforslagets §§ 9-17, 23, 29-36, 65, 72 og 73 og bemærkningerne hertil.

Danske Familieadvokater og Danske Advokater har i forbindelse med høringen over betænkningen anført, at de finder det meget problematisk, at det påhviler bobehandleren at vejlede og dække parternes eventuelle behov for advokatbistand. Det stiller meget store krav til bobehandleren, hvis der ikke er mulighed for advokatdækning under den fri proces. Danske Familieadvokater og Danske Advokater anbefaler, at den eksisterende mulighed for fri proces fortsætter.

Justitsministeriet er imidlertid enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at bobehandlerens og skifterettens vejledning i almindelighed vil opfylde det behov for juridisk hjælp til at få boet delt, som det offentlige bør stille til rådighed for ægtefæller.

Justitsministeriet er samtidig enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at en ægtefælle dog i nogle sager vil have et sådant behov for rådgivning af egen advokat, at det offentlige bør bidrage til betalingen af udgifterne herved. I overensstemmelse med udvalgets forslag foreslås det, at der i den forbindelse ikke som efter de gældende regler om fri proces skal foretages en vurdering af, om ægtefællen har udsigt til at få medhold i en tvist, men alene af, om ægtefællen ikke på betryggende vis vil være i stand til at indgå som en ligeværdig part i en skiftesag.

3.2. Bobehandlerens opgaver

3.2.1. Gældende ret

3.2.1.1. Medhjælperordningen ved skifteretten

Kan et bo ikke skiftes privat, tages boet efter gældende ret under offentligt skifte. Bobehandlingen forestås af skifteretten.

Da ægtefælleskifter kan være både omfattende og komplicerede, har skifteretten ofte brug for bistand under sagen. I boer, der behandles af skifteretten, antages således i praksis ofte bistand fra praktiserende advokater, der som skifterettens medhjælper varetager bobehandlingen.

Skifterettens adgang til at antage ekstern bistand i skifter fremgår af fællesboskiftelovens § 33, som har følgende ordlyd:

»§ 33. Forinden der er givet boets vedkommende lejlighed til at vælge en kurator, såvel som når vedkommende ikke vil beslutte antagelsen af en kurator, er skifteretten berettiget til under administrationen af boet at benytte sådan anden hjælp, som måtte behøves til udførelsen af enkelte boet vedkommende forretninger, der ikke efter de hidtil gældende regler påligger den, såsom sagførelse, bestyrelse og tilsyn med boets faste ejendomme, begyndte forretningers tilendebringelse, gennemsyn af boets bøger og papirer osv.«

Bestemmelsen findes i et kapitel i fællesboskifteloven, der kun angår dødsboskiftebehandling, men bruges i praksis som hjemmel for skifteretterne til også at antage medhjælper i ægtefælleskifter.

Som ordningen er, bliver medhjælperen antaget af skifteretten og handler derfor i kraft af en konkret bemyndigelse fra retten. Medhjælperen har ikke nogen selvstændig retlig funktion, men bistår og refererer til retten efter rettens anvisninger. I praksis overlader mange skifteretter det dog til medhjælperen selv at definere sine arbejdsopgaver.

Medhjælperens opgaver er ikke nærmere afgrænset i § 33, men i praksis omfatter hovedopgaven udarbejdelse af en boopgørelse. I en række tilfælde udfører medhjælperen også andre praktiske opgaver

som f.eks. at tage initiativ til, at der udpeges en vurderingsmand eller revisor til at værdiansætte aktiver eller passiver.

Det er skifteretten alene, der træffer beslutning om at antage en medhjælper, og retten er ikke bundet af parternes opfattelse af behovet herfor. Rettens beslutning kan heller ikke indbringes for landsretten. Der er intet lovkrav om, hvem der kan antages som medhjælper, men i praksis vælges en advokat. Det er selvsagt vigtigt, at medhjælperen er uvildig i forhold til de to parter.

Medhjælperen har ikke kompetence til at træffe afgørelser og kan ikke pålægge parterne at give oplysninger, idet en beslutning herom må træffes af skifteretten. Medhjælperen kan heller ikke på egen hånd forlange oplysninger udleveret fra private (f.eks. fra banker og forsikringsselskaber) eller fra offentlige myndigheder (f.eks. fra SKAT).

Medhjælperen vil typisk afslutte sin behandling af boet ved at indgive en boopgørelse til skifteretten.

Salæret til medhjælperen dækkes af boets midler og bør indgå i den boopgørelse, som medhjælperen sender til skifteretten. Det er altså som udgangspunkt ægtefællerne selv, der skal betale for medhjælperens bistand. Er der ikke tilstrækkelige midler i fællesboet, dækker statskassen udgifterne til medhjælperen.

Der henvises til betænkningen side 70-71.

3.2.1.2. Dødsboskiftelovens bobestyrerordning

Ved skiftereformen i 1996 blev der i dødsboskifteloven indført den ordning, at dødsboskifter skal gennemføres ved bobestyrerbehandling, medmindre arvingerne skifter privat. Ideen hermed var overordnet set, at bobestyreren gennem en mere uformel beslutningsproces har mulighed for at opgøre, værdiansætte og eventuelt realisere dødsboets aktiver og passiver og komme med forslag til fordeling af boets midler og aktiver mellem arvingerne.

Dødsbobehandlingen ved skifteretterne kan inddeles i en begyndelsesfase, en operationel fase og en afsluttende fase. I begyndelsesfasen træffer skifteretten beslutning om, hvorledes boet kan afsluttes, herunder om der skal ske boudlæg, være privat skifte eller ske bobestyrerbehandling, og hvem der i så fald skal udpeges som bobestyrer. Den operationelle fase i sidstnævnte tilfælde varetages af bobestyreren, som værdiansætter og eventuelt realiserer boets aktiver og udarbejder en boopgørelse. Bobestyreren har i denne fase for så vidt samme rolle som medhjælper i ægtefælleskifter, men er blevet tildelt en række kompetencer, der fremmer sagsbehandlingen. Derudover varetager bobestyreren administrationen af dødsboets aktiver og drager omsorg for betaling af gæld. I den afsluttende fase træffer skifteretten afgørelse om, hvorvidt boopgørelsen kan godkendes.

De gældende regler om bobestyrerordningen findes i dødsboskiftelovens kapitel 8 (§ 11) om autorisation og virksomhed som bobestyrer og kapitel 16 (§§ 37-41) om udpegning af bobestyrer. Derudover har justitsministeren i medfør af dødsboskiftelovens § 11, stk. 3 og 4, udstedt nærmere regler om autorisation af bobestyrere og disses virksomhed, jf. bekendtgørelse nr. 884 af 3. marts 1996.

Bobestyrerordningen bygger dels på en autorisationsordning, hvorefter en relativt begrænset kreds af advokater i hver retskreds beskikkes til at forestå behandlingen af de dødsboer, der skal behandles ved bobestyrer, dels på en ordning, hvorefter afdødes testamentariske bestemmelser om en bestemt bobestyrer som udgangspunkt skal respekteres.

Det følger af dødsboskiftelovens § 11, at justitsministeren for hver retskreds skal autorisere et passende antal advokater som bobestyrere. Efter reglerne i bobestyrerbekendtgørelsen sker autorisationen efter indstilling fra retskredsens byretspræsident og vedkommende landsretspræsident.

Autorisation kan meddeles advokater, som udøver advokatvirksomhed, og som ikke er fyldt 70 år, og kan eventuelt betinges af, at indehaveren inden en nærmere fastsat frist gennemfører en efteruddannelse i dødsbobehandling. Ophører bobestyrerens ret til at drive advokatvirksomhed, bortfalder samtidig autorisationen som bobestyrer.

Autorisation som bobestyrer medfører som udgangspunkt en pligt til at behandle boer, som udleveres af skifteretten i den retskreds, hvor bobestyreren er autoriseret. Autorisation meddeles indtil videre, medmindre særlige grund gør sig gældende. Autorisation som bobestyrer er personlig og kan ikke overdrages.

Udpegning af en autoriseret bobestyrer i forhold til det enkelte bo foretages af skifteretten efter reglerne i dødsboskiftelovens § 37. Ønsker arvingerne en bestemt autoriseret bobestyrer, udpeger skifteretten i almindelighed denne, jf. § 37, stk. 2. Det fremgår af bestemmelsens forarbejder, at hvis arvingerne er uenige om valget af en autoriseret bobestyrer, bør skifteretten være særligt opmærksom på risikoen for interessekonflikter, idet bobestyreren så vidt muligt bør nyde alle arvingernes tillid.

Ønsker arvingerne en anden bobestyrer under boets behandling, kan skifteretten udpege en ny autoriseret bobestyrer, såfremt væsentlige hensyn taler derfor, jf. § 37, stk. 3. Derudover kan skifteretten under særlige omstændigheder bestemme, at boet skal behandles af flere bobestyrere, hvoraf mindst en skal være autoriseret, jf. § 37, stk. 4.

Dødsboskiftelovens § 39 fastsætter kravene til en bobestyrers forsikringsforhold. Bestemmelsen gælder både autoriserede og testamentsindsatte bobestyrere.

Efter § 39, stk. 1, skal bobestyreren for det første, inden boets udlevering, tegne en sædvanlig kautionsforsikring eller på anden lignende måde sikre boet mod tab. Udgiften til kautionsforsikring afholdes som boudgift.

Bobestyreren skal derudover efter § 39, stk. 2, have en ansvarsforsikring, som skal dække tab på grund af fejl og forsømmelser ved bobehandlingen. Har bobestyreren ikke i forvejen en sådan ansvarsforsikring, skal den tegnes, inden boet kan udleveres, og størrelsen skal endvidere godkendes af skifteretten. Skifteretten skal ikke godkende den ansvarsforsikring, som advokater i medfør af vedtægterne for Det Danske Advokatsamfund har pligt til at have, men kan i medfør af reglerne i bobestyrerbekendtgørelsen forlange at få oplysninger om ansvarsforsikringen. Skifteretten kan under hensyn til boets karakter stille krav om, at der tegnes en individuel ansvarsforsikring, jf. bobestyrerbekendtgørelsens § 12.

Efter § 39, stk. 3, kan skifteretten i øvrigt til enhver tid stille krav om ændring af forsikringsdækningen efter stk. 1 og 2.

Der henvises til betænkningen side 81 samt Ægtefælleskifteudvalgets betænkning nr. 1519/2010 om revision af dødsboskifteloven.

Der er ved lov nr. 221 af 21. marts 2011 om ændring af dødsboskifteloven og forskellige andre love (Revision af dødsboskifteloven m.v.), der bygger på Ægtefælleskifteudvalgets betænkning nr. 1519/2010 om revision af dødsboskifteloven, foretaget mindre ændringer og præciseringer i dødsboskifteloven. Ændringerne træder i kraft den 1. juli 2011.

3.2.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.2.2.1. Bobehandlerens rolle som vejleder

Ægtefælleskifteudvalget foreslår til erstatning for det hidtidige system en bobehandlerordning, hvorefter behandlingen af de boer, som hidtil har været behandlet som offentlige af skifteretten, lægges ud fra skifteretterne og over til en kreds af autoriserede bobehandlere. Det er hermed udvalgets hensigt, at så stor en del af sagsbehandlingen som muligt skal foretages af bobehandleren.

Det er udvalgets opfattelse, at bobehandleren skal have til opgave at vejlede parterne om den sædvanlige fremgangsmåde i forbindelse med alle dele af ægtefælleskiftet og bistå med gennemførelse heraf. Bobehandleren vil således skulle vejlede om såvel de juridiske dele som de mere praktiske forhold ved bodelingen. Det forudsættes således, at bobehandleren træder ud af rollen som advokat og ind i rollen som neutral konfliktløser.

Afgrænsningen mellem den neutrale vejledning om, hvad der følger af regler og praksis på området, og

den konkrete rådgivning om, hvad der konkret er bedst stemmende med en parts egne behov og interesser, kan være vanskelig at trække. Dette adskiller sig imidlertid ikke meget fra den nuværende ordning, hvor skifteretten i dag skal vejlede begge parter, og bobestyreren ved dødsboskifter står over for den samme udfordring. Grænsedragningen bør således efter udvalgets opfattelse foretages på samme måde, som det i dag sker mellem skifterettens vejledning og parternes eventuelle egne advokaters rådgivning. Som eksempel kan nævnes, at bobehandleren i givet fald bør vejlede om, at der er hjemmel til skævdeling efter et kortvarigt ægteskab, og hvad det kan forventes at betyde i den konkrete situation. Er der forhold, som kan tyde på, at en af ægtefællerne har krav på kompensation eller godtgørelse af den ene eller anden karakter, bør bobehandleren vejlede herom og om, i hvilken størrelsesorden kravet efter retspraksis må antages at være. Er der diskussion om ejerskabet, bør bobehandleren vejlede om, hvilke krav der normalt stilles for at kunne dokumentere f.eks. sameje om en genstand, der formelt tilhører den ene mv. Kan ægtefællerne på grundlag af denne vejledning enes om et rimeligt beløb i kompensation, eller at der ikke skal betales kompensation, kan bobehandleren lægge dette til grund for det videre arbejde. Drejer det sig om større beløb, eller om aftaler, hvor en ægtefælle giver afkald på rettigheder, der må anses for at tilkomme denne efter reglerne, bør bobehandleren vejlede den pågældende herom og om muligheden for at søge bistand hos egen rådgiver, inden aftalen indgås.

Det er udvalgets opfattelse, at mange ægtefæller efter den foreslåede ordning vil kunne skifte med bistand af en bobehandler uden selv at skulle antage egen advokat. Det gælder i sager, hvor begge ægtefæller er interesserede i at få en deling, der er rimelig i forhold til dem begge, og hvor begge indser, at det omkostningsmæssigt er bedst at medvirke positivt til delingen. Der er dog efter udvalgets opfattelse intet til hinder for, at en ægtefælle søger bistand hos egen advokat, selv om der medvirker bobehandler. Også i dødsboskifter kan en eller flere af arvingerne have egen advokat, selv om skiftet varetages af en bobestyrer eller under et privat skifte af en fælles valgt advokat.

Har begge ægtefæller egen advokat, bør bobehandlerens vejledning naturligvis afpasses i forhold til parternes egen advokatbistand. Bobehandleren vil fortsat kunne vejlede om, at der efter retspraksis ikke er støtte for den ene af parternes synspunkt. Det kan være tilfældet, hvis den ene part gør gældende, at der skal medregnes handelsomkostninger, selv om boligen overtages af den pågældende, eller at der ikke skal betales for at bo i boligen, mens der ventes på, at denne blive solgt eller overtaget af den pågældende. En sådan vejledning vil blot være en neutral redegørelse for, hvad der må anses for gældende ret, selv om den konkret fører til, at bobehandleren giver den ene part medhold i sit synspunkt. Er retstillingen på et bestemt område uafklaret, eller vurderer bobehandleren et spørgsmål som tvivlsomt, er det naturligvis bobehandlerens pligt at gøre opmærksom herpå, således at ægtefællerne kan drage deres egne beslutninger på grundlag heraf.

Der vil givet også forekomme situationer, hvor kun den ene ægtefælle har egen advokat. Sådanne situationer stiller øgede krav til bobehandlerens evner om neutral vejleder. Det er imidlertid en situation, som skifterettens personale dagligt håndterer, og det er udvalgets opfattelse, at en bobehandler også vil kunne håndtere sådanne situationer. Finder bobehandleren, at der i en konkret situation er for stor styrkeforskel mellem de to parter, og vurderer bobehandleren på denne baggrund, at ægtefællen uden egen advokat har behov for en advokat til at rådføre sig med – f.eks. i forhold til, om et forligstilbud skal accepteres – er det udvalgets anbefaling, at bobehandleren får mulighed for at indstille til skifteretten, at der beskikkes en advokat for den pågældende, jf. herom pkt. 3.1.2.3.4 ovenfor.

Der henvises til betænkningen side 106-110.

3.2.2.2. Autorisation og udpegning af bobehandlere

3.2.2.2.1. For at sikre, at kvalitets- og specialistaniveauet hos bobehandleren er højt, finder Ægtefælle-skifteudvalget, at det er nødvendigt, at der etableres en egentlig autorisationsordning, som tilfældet er ved bobestyrere i forbindelse med dødsboskifter.

Antallet af autoriserede bobehandlere bør være så tilpas lavt, at det er muligt for de enkelte bobehandlere at oparbejde og bevare en høj grad af erfaring og rutine med behandlingen af de spørgsmål, der kan opstå i sådanne sager. Udvalget anbefaler endvidere, at autorisationen tidsbegrænses, f.eks. til 10 år, men med mulighed for genautorisation.

Det er udvalgets opfattelse, at behandlingen af et fællesboskifte forudsætter en ganske særlig indsigt i de retlige forhold i forbindelse med ophøret af et fællesbo. Udvalget anbefaler derfor, at bobehandleren skal være en advokat, som har et indgående kendskab til fællesboskifteret. Ved de fællesboskifter, hvor der er behov for en særlig regnskabskyndig tilgangsvinkel, vil bobehandleren kunne indhente bistand fra en revisor eller anden regnskabskyndig person, men det er efter udvalgets opfattelse afgørende, at den, der autoriseres til at have det overordnede ansvar under skiftet, er advokat.

Udvalget finder endvidere, at bobehandlere bør autoriseres lokalt for hver retskreds, f.eks. på baggrund af en indstilling fra præsidenten for den ret, hvor bobehandleren skal virke. Dette vil sikre, at bobehandleren har et vist lokalkendskab, og at rejseudgifter mv. begrænses. Udgangspunktet bør være, at en bobehandler kun autoriseres for én retskreds, men at det parallelt med reglerne om dødsboskifte ikke bør udelukkes at fravige udgangspunktet, således at der i særlige tilfælde kan ske autorisation af en bobehandler i flere retskredse. Hvis en advokat opfylder kravene til at være bobehandler i fællesboskifter og til at være bobestyrer i dødsboskifter, er det udvalgets opfattelse, at der ikke er noget til hinder for, at pågældende kan autoriseres til begge dele.

Herudover finder udvalget, at justitsministeren administrativt bør kunne fastsætte regler, der opstiller yderligere betingelser for bobehandlers autorisation, virksomhed, salær, ansvarsforsikring og efteruddannelse mv., og om skifterettens tilsyn. Udvalget finder, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at indføre disse regler ved lov, da der vil være behov for en vis fleksibilitet på dette område. En sådan adgang for justitsministeren svarer i øvrigt til dødsboskiftelovens § 11, stk. 3, hvorefter justitsministeren i forhold til autoriserede bobestyrere kan fastsætte regler om bl.a. sikkerhedsstillelse, ansvarsforsikring, forvaltning af dødsboernes midler og om tilsyn med beholdninger og værdipapirer mv.

3.2.2.2. Udvalget foreslår, at skifteretten skal udpege en autoriseret bobehandler til at varetage behandlingen af det enkelte bo. Den autoriserede bobehandler bør som udgangspunkt være forpligtet til at påtage sig det pågældende hverv. Det vil være naturligt, at skifteretten på det første vejlednings- og mæglingssmøde drøfter valget af bobehandler med ægtefællerne med henblik på at sikre sig, at den, der udpeges, ikke er inhabil, eller at en af ægtefællerne af en anden årsag ikke ønsker den pågældende udpeget.

Hvis ægtefællerne ønsker en bestemt autoriseret bobehandler udpeget, bør skifteretten i almindelighed efterkomme dette ønske, uanset om den pågældende bobehandler er autoriseret i den retskreds, hvor skiftet skal foretages, eller i en anden retskreds. Dette svarer til, hvad der gælder i forbindelse med dødsboskifte, jf. dødsboskiftelovens § 37, stk. 2. Udgangspunktet bør kun fraviges, hvor særlige hensyn taler for det, f.eks. hvis den pågældende bobehandler i forvejen er så bebyrdet med arbejde, at skifteretten finder det tvivlsomt, om skiftet kan fremmes med fornøden hurtighed. Skifteretten bør også afvise at udpege en bobehandler, hvis skifteretten har kendskab til, at den pågældende står over for at ophøre med at udøve advokatvirksomhed.

Efter udvalgets opfattelse bør ægtefællerne kun kunne vælge en bobehandler, der ikke er autoriseret, hvis særlige grunde taler for det. Som eksempler kan nævnes, at geografiske forhold taler for det, eller at skiftet kræver en særlig sagkundskab, f.eks. hvis der under skiftet opstår spørgsmål om overdragelse af virksomhed, som forudsætter et særligt branchekendskab for den pågældende bobehandler. Der bør imidlertid udvises varsomhed i forbindelse med udpegning af ikke-autoriserede bobehandlere, som typisk ikke vil have den samme erfaring i deling af fællesbo mv. som en autoriseret.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at de samme inhabilitetsprincipper, der gælder for dommere og bobestyrere, bør gælde for bobehandleren. Bobehandleren bør i første omgang selv foretage en vurdering

af, om der kan være forhold, der medfører inhabilitet. Rejser en af ægtefællerne spørgsmål herom, bør det være op til skifteretten at træffe afgørelse. Det samme bør gælde, hvis der senere opstår forhold, som medfører, at bobehandleren må anses for inhabil.

Hvis en bobehandler bliver forhindret eller ikke længere opfylder betingelserne for at kunne behandle boet, f.eks. fordi den pågældende ikke længere er advokat eller er blevet inhabil i sagen, bør skifteretten tilbagekalde udpegningen og udpege en ny. Hvis en bobehandlers autorisation udløber, mens bobehandleren er ved at færdiggøre et skifte, men hvor denne dog stadig er advokat, bør skifteretten dog efter udvalgets opfattelse kunne tillade, at bobehandleren afslutter arbejdet med det pågældende skifte, hvor forholdene taler for det.

Ønsker begge ægtefæller, at den allerede udpegede bobehandler udskiftes med en anden, bør der ikke stilles strenge krav. Udvalget anbefaler, at skifteretten i en sådan situation bør udpege en ny, hvis forholdene taler for det.

Hvis skifteretten bliver opmærksom på, at bobehandleren ikke varetager opgaverne forsvarligt, finder udvalget, at skifteretten som et led i sin almindelige tilsynsforpligtelse bør have mulighed for at tilbagekalde udpegningen. En sådan tilbagekaldelse vil formentlig typisk ske på baggrund af en eller flere klager fra ægtefællerne, men skifteretten bør også på eget initiativ kunne afsætte en bobehandler, hvis hvervet misrøgtes.

Der henvises til betænkningen side 111-114.

3.2.2.3. Bobehandlerens opgaver

3.2.2.3.1. Ægtefælleskifteudvalget anfører, at når bobehandleren modtager sagen fra skifteretten, overtager bobehandleren arbejdet med delingen af boet. Det vil herefter være op til den enkelte bobehandler selv at tilrettelægge sit arbejde, som skal ende med udarbejdelse af et udkast til en boopgørelse, men der vil være en række krav, som bobehandleren altid skal følge, jf. nærmere herom nedenfor.

Bobehandlerens overordnede opgave er således at skabe grundlag for at udarbejde et udkast til en boopgørelse, og bobehandleren står i den forbindelse for den praktiske afvikling af skiftebehandlingen, herunder indkaldelse og ledelse af møder med ægtefællerne og indhentelse af oplysninger fra offentlige myndigheder, pengeinstitutter, pensionsselskaber og lignende.

3.2.2.3.2. Udvalget foreslår, at bobehandleren skal afgive prisoplysninger og eventuelt et overslag over sit salær, når behandlingen af boet overtages fra skifteretten. En sådan forpligtelse svarer til, hvad der gælder for advokater i forbrugerforhold. Herudover bør bobehandleren orientere ægtefællerne om de øvrige udgifter, som de vil skulle udrede i forbindelse med skiftet.

3.2.2.3.3. Når bobehandleren har orienteret sig i materialet fra skifteretten, vil det efter udvalgets opfattelse ofte være hensigtsmæssigt, at bobehandleren indkalder ægtefællerne til et møde. Bobehandleren bør i øvrigt indkalde ægtefællerne til møder, når denne finder, at der er behov for det, eksempelvis hvis der er behov for, at ægtefællerne tager stilling til konkrete spørgsmål, eller der er brug for at orientere dem om sagsforløbet.

Bobehandleren bør have ansvaret for afviklingen af møderne og vil dermed også kunne tillade, at andre end ægtefællerne deltager. Det er en selvfølge, at en ægtefælles advokat kan deltage i mødet, men der kan også undertiden være behov for, at andre personer, herunder revisorer, bisiddere, ny samlever/ægtefælle eller søskende, deltager. Et afslag eller en tilladelse fra bobehandleren bør kunne påklages til skifteretten.

Bobehandleren bør udfærdige referat af møderne og notater om mundtlige tilkendegivelser fra ægtefællerne i øvrigt. Bobehandleren bør sikre, at det fremgår af referatet, hvad ægtefællerne er enige om, og hvad de er uenige om. I tilfælde af uenighed bør bobehandleren også redegøre for hver af ægtefællernes holdning.

3.2.2.3.4. Udvalget foreslår, at bobehandleren som en af sine vigtigste opgaver skal sikre sig, at der

foreligger de oplysninger, der er nødvendige for at dele fællesboet. Det skyldes, at det er helt centralt for at kunne udarbejde et udkast til en boopgørelse, at alle nødvendige oplysninger foreligger. Ellers risikeres det, at f.eks. ikke alle værdier er medregnet med risiko for efterfølgende tvister og anmodninger om genoptagelse.

Udvalget anfører, at udtrykket nødvendig bl.a. sigter til, at ægtefællerne har mulighed for at begrænse bobehandlerens opgaver til bestemte aktiver og passiver eller selv at indgå aftale om delingen af bestemte aktiver og passiver, således at disse f.eks. af omkostningsmæssige grunde holdes uden for bobehandlerens opgaver. Det vil f.eks. navnlig kunne være indiceret for så vidt angår indbo og andre genstande uden større værdi.

Ægtefællerne bør efter udvalgets opfattelse som udgangspunkt selv indhente oplysninger om deres økonomi mv. fra offentlige myndigheder, pengeinstitut, pensionsselskaber og forsikringsselskaber mv., jf. hermed også pkt. 3.1.2.2 ovenfor, og skifteretten skal aflevere de oplysninger, den har modtaget fra ægtefællerne, til bobehandleren i forbindelse med, at sagen overgives til denne.

Mangler bobehandleren oplysninger, fordi der er brug for at supplere det, som ægtefællerne er kommet med, eller en af ægtefællerne har forholdt sig passiv i forhold til bobehandlerens opfordringer, foreslår udvalget, at bobehandleren selv skal kunne indhente disse fra offentlige myndigheder og private, herunder forsikringsselskaber, penge- og realkreditinstitutter. Dels kan der være behov for, at anmodningen er meget præcis i forhold til, hvilke oplysninger der er behov for, og dels vil det kunne opleves som mest betryggende for en ægtefælle, at det er bobehandleren, der spørger, hvis ægtefællen med rette eller urette er nervøs for, om den anden ægtefælle vil søge at skjule noget.

Bobehandleren bør dog forinden opfordre ægtefællen til at indhente oplysningerne selv.

En ægtefælle vil også kunne have anerkendelsesværdige grunde til at modsætte sig, at bobehandleren agerer. Det kan være tilfældet, hvis ægtefællen oplever, at bobehandleren går på »fisketur« og kontakter f.eks. pensionsinstitutter, uden at der foreligger det nødvendige grundlag for at antage, at ægtefællen har midler der. Det kan også være tilfældet, hvis ægtefællen behøver mere tid til at fremskaffe oplysningerne, f.eks. fra udlandet. Der bør derfor være mulighed for, at en ægtefælle modsætter sig, at bobehandleren indhenter oplysninger, og i så fald bør spørgsmålet forelægges skifteretten til afgørelse.

3.2.2.3.5. Udvalget anbefaler, at bobehandleren som led i arbejdet med udkastet til boopgørelse så tidligt som muligt skal værdiansætte ægtefællernes aktiver og passiver og i den forbindelse udarbejde en opgørelse over hver ægtefælles aktiver og passiver samt den økonomiske værdi heraf. I det omfang ægtefællerne er enige om værdien af aktivet, lægges beløbet uprøvet til grund af bobehandleren. Hvis bobehandleren finder, at der kan være tvivl om, at enigheden er opnået på et korrekt grundlag, kan bobehandleren gøre opmærksom herpå. Dette er navnlig af relevans, hvis bobehandleren har på fornemmelsen, at den ene ægtefælles interesser samlet set ikke er blevet varetaget.

I det omfang der er større aktiver, hvor værdien ikke kan fastslås med sikkerhed, og hvor ægtefællerne ikke er enige om værdien, finder udvalget, at bobehandleren bør sørge for, at aktivet værdiansættes af en sagkyndig. Der vil typisk være tale om ægtefællernes (tidligere) fælles bolig, men der kan også være tale om andre aktiver, som f.eks. virksomheder, biler, både, malerier, antikviteter og aktier. Det samme kan være tilfældet for så vidt angår passiver.

Udvalget foreslår, at bobehandleren i tilfælde, hvor der er uenighed om værdien af flere aktiver, kan mægle forlig mellem ægtefællerne med henblik på at finde en pragmatisk – og billig – løsning på flere udeståender. Kan forlig ikke opnås, bør bobehandleren foreslå en eller flere sagkyndige, medmindre ægtefællerne er enige om udpegningen af en bestemt. Hvis en af ægtefællerne protesterer mod den foreslåede sagkyndige, bør bobehandleren søge at finde en anden, som begge ægtefæller kan acceptere. Hvis det ikke lykkes at finde en sagkyndig, som begge ægtefæller kan acceptere, bør bobehandleren anmode skifteretten om at udmelde en eller flere sagkyndige.

3.2.2.3.6. For så vidt angår udlæg af aktiver er det udvalgets opfattelse, at de enkelte aktiver bør udlægges så hurtigt som muligt, så ægtefællerne så tidligt som muligt får klarhed over, hvilke aktiver den enkelte ægtefælle kan beholde eller overtage. Dette skaber en sikkerhed for ægtefællerne, som f.eks. har brug for en hurtig afklaring på, hvem der skal overtage den fælles bolig og den fælles bil.

Når bobehandleren har registreret aktiver og passiver, bør denne efter udvalgets opfattelse forsøge at opnå enighed mellem ægtefællerne om fordelingen af disse. Hvis det ikke lykkes at opnå enighed, får ægtefællerne adgang til at få udlagt aktiverne efter de materielle regler herom, der bortset fra tidspunktet for formuefællesskabets ophør (jf. herom pkt. 3.5. nedenfor) ikke foreslås ændret. I sådanne tilfælde består bobehandlerens opgave i at vejlede om reglerne og konstatere, om begge ægtefæller ønsker aktiver udlagt og i givet fald mægle forlig. Kan der ikke opnås enighed, bør bobehandleren opfordre ægtefællerne til at søge spørgsmålet afgjort ved anlæg af sag ved skifteretten efter reglerne om enkelttvist. Ønsker ingen af ægtefællerne et aktiv udlagt, bør der snarest iværksættes salgsbestræbelser.

3.2.2.3.7. Det er udvalgets opfattelse, at bobehandleren bør forestå salg af aktiver, hvis ingen af ægtefællerne ønsker aktivet udlagt. Et salg bør normalt ske på den måde, der medfører størst muligt provenu, og vil kunne ske ved annoncering, gennem mægler eller i øvrigt på det frie marked. Nogle gange vil et hurtigt salg være det bedste, mens det i andre tilfælde vil tjene ægtefællernes interesser bedst, hvis bobehandleren venter med at afhænde et bestemt aktiv. Et salg vil ikke ske i bobehandlerens navn eller for dennes risiko, men derimod i ejerægtefællens navn og for dennes risiko.

Hvis det ikke lykkes at sælge et aktiv på det almindelige marked, må aktivet sættes på auktion, jf. retsplejelovens § 538 b.

Hvis en ægtefælle er uenig i, at aktivet skal afhændes, eller i bobehandlerens valg af afhændelsesmetode, er det udvalgets opfattelse, at bobehandleren bør anmode skifteretten om at træffe afgørelse i sagen herom.

3.2.2.3.8. Udvalget foreslår, at en ægtefælle skal kunne anmode om at få udbetalt et acotobeløb, hvis der er et sikkert grundlag for, at en ægtefælle ved boets afslutning vil have krav på et større beløb, og der ikke er udsigt til en snarlig afslutning af bobehandlingen. Formålet hermed er, at en ægtefælle, som savner likvide midler til at komme videre med sit liv, ikke skal begrænses, fordi behandlingen af skiftet trækker ud.

Efter udvalgets opfattelse bør bobehandleren i givet fald forsøge at opnå enighed om udbetalingen af acotobeløbet, men modsætter den anden ægtefælle sig udbetalingen, eller er der behov for tvangsfuldbyrdelse, bør bobehandleren anmode skifteretten om at træffe afgørelse.

3.2.2.3.9. Udvalget har overvejet, om bobehandleren bør kunne lave et udkast til en opgørelse af en del af boet (partiell boopgørelse) i tilfælde, hvor den fulde afklaring af det økonomiske opgør må forventes at trække ud. Herved vil værdiansættelsen af de aktiver og passiver, som kan omfattes af den partielle boopgørelse, kunne lægges fast, og det vil ikke længere være nødvendigt med regnskab over indtægter og udgifter vedrørende de omhandlede aktiver og passiver.

Det er udvalgets opfattelse, at der med udvalgets forslag er skabt rammer for, at bobehandlingen kan afsluttes inden for rimelig tid ved en endelig boopgørelse, men at der dog bør være mulighed for, at bobehandleren i særlige tilfælde kan lave et udkast til en partiell boopgørelse, når der er et sikkert grundlag og et særligt behov for det. Det kan efter omstændighederne være tilfældet, hvor et aktiv skal sælges, men er vanskeligt at sælge, eller der verserer en sag om en enkelttvist f.eks. vedrørende værdifastsættelsen af et aktiv eller passiv, eller en ægtefælles økonomiske situation er uafklaret på et enkelt punkt på grund af en tvist med en tredjemand.

Udvalget forudsætter, at der som udgangspunkt kun laves partiell boopgørelse, når det er sikkert, at de aktiver, som ægtefællerne får tildelt, kan rummes inden for deres respektive boslodder. I visse tilfælde vil det dog ikke være hensigtsmæssigt at afskære muligheden for, at der udarbejdes en partiell boopgørelse

alene med den begrundelse, at det ikke er helt sikkert, at der er dækning for aktiverne i ægtefællens boslod, og udvalget foreslår derfor, at skifteretten skal kunne træffe bestemmelse om sikkerhedsstillelse som betingelse for at stadfæste en partiel boopgørelse. Sikkerhedsstillelsen skal vedrøre den anden ægtefælles mulige krav.

3.2.2.3.10. Når sagen er tilstrækkeligt oplyst, udarbejder bobehandleren et udkast til endelig opgørelse over hver ægtefælles bodel (boopgørelse).

Efter udvalgets opfattelse bør opgørelsen indledes med en redegørelse for bobehandlingens forløb, som omfatter alle væsentlige forhold af betydning for fællesboets deling og skiftets gennemførelse. Udkastet bør også indeholde en opgørelse over hver ægtefælles aktiver og passiver samt eventuelle indtægter og udgifter af fællesboets aktiver.

Udvalget foreslår herudover, at udkastet skal angive eventuelle indbyrdes krav i anledning af formuefællesskabets ophør. Dette kan f.eks. være skævelingskrav, formueretlige godtgørelseskrav, erstatningskrav, lånekrav og regreskrav, men kan også angå lønkrav, hvis en af ægtefællerne har været ansat af den anden. Opgørelsen skal i den forbindelse også indeholde oplysninger om, hvorvidt en af ægtefællerne har fremsat vederlags- eller kompensationskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger, samt om der er fremsat krav om betaling af et beløb efter ægteskabslovens § 56.

Er der under skiftet foretaget udlæg af aktiver eller passiver, bør dette også anføres, ligesom vilkårene herfor bør anføres.

Endelig finder udvalget, at udkastet til boopgørelse bør indeholde en indstilling vedrørende størrelsen af bobehandlerens salær og en indstilling vedrørende fordelingen af boomkostningerne, jf. herom i øvrigt nedenfor i pkt. 3.8.

Er ægtefællerne enige herom, kan boopgørelsen begrænses til de forhold, som der er behov for at få specificeret. En sådan enighed kan være begrundet i et ønske om at formindske udgifterne til bobehandlerens arbejde. I så fald bør det udtrykkeligt anføres i boopgørelsen, at begrænsningen sker efter begge ægtefællers anmodning.

Der henvises til betænkningen side 115-128.

3.2.2.4. *Samspillet mellem bobehandler og skifteret*

3.2.2.4.1. Det er Ægtefælleskifteudvalgets opfattelse, at ægtefællerne i formentligt langt de fleste tilfælde vil acceptere den vejledning, de får hos bobehandleren, og på grundlag heraf også acceptere det udkast til boopgørelse, som bobehandleren laver. I disse situationer bliver der ikke noget behov for kommunikation med skifteretten, før udkastet ved arbejdets afslutning skal fremsendes til skifteretten og ægtefællerne. Ægtefællerne vil i disse – forhåbentligt talmæssigt fleste – tilfælde have fået en kompetent og hurtig behandling af deres behov for bistand til delingen til en overkommelig pris.

Det er imidlertid også udvalgets erfaring, at der findes ægtefæller, hvor begge eller kun den ene – af følelsesmæssige eller økonomiske grunde – modarbejder bestræbelserne på at få skiftet gennemført ved at søge at forhale det gennem grundløse indsigelser, manglende svar eller undladelse af stillingtagen osv. Det foreslåede regelsæt bør derfor også rumme passende løsningsmuligheder i forhold til situationer, hvor en ægtefælle er uenig i bobehandlerens forslag til løsning. Udvalget understreger, at denne situation langt fra altid vil skyldes modvilje eller forsøg på forhaling. Der vil naturligvis under et skifte kunne opstå helt berettigede behov for at få truffet en afgørelse af en domstol i tilfælde af uenighed.

Det er udvalgets opfattelse, at bobehandleren ikke bør have kompetence til at afgøre tvister mellem ægtefællerne, men at denne kan vejlede og mægle og – i det omfang det er hensigtsmæssigt eller nødvendigt – også tilkendegive sin vurdering af, hvad resultatet af skifterettens behandling af en tvist mellem parterne vil være. Det er således udvalgets opfattelse, at det vil stride mod grundlæggende principper, hvis bobehandlerens vurdering får virkning som en retlig afgørelse.

De praktiske problemer, der måtte følge af bobehandlerens manglende kompetence til at afgøre tvister, bør løses ved at opfordre til sagsanlæg. Anlægges sagen først senere, vil det efter udvalgets forslag kunne tillægges omkostningsmæssige konsekvenser, således at den pågældende ægtefælle pålægges at betale for den del af bobehandlerens arbejde, der kunne være undgået, hvis en sag var blevet anlagt tidligere, jf. herved pkt. 3.8 nedenfor.

3.2.2.4.2. Med en hensigtsmæssig autorisationsordning vil det efter udvalgets opfattelse generelt kunne sikres, at bobehandlere har et så fagligt højt niveau, at sagsbehandlingen generelt set vil kunne foretages, uden at der begås fejl, som fører til et forkert resultat for ægtefællerne eller til et økonomisk tab for en eller begge af disse.

Af hensyn til ægtefællernes retssikkerhed bør der imidlertid efter udvalgets opfattelse fastsættes regler for skifterettens tilsyn med bobehandleren. Et sådant tilsyn kan være med til at højne tilliden til systemet og vil i øvrigt være med til at sikre en offentlig kontrol med bobehandlere, der i princippet udøver en offentlig opgave på et privat grundlag.

Udvalget finder, at tilsynet som udgangspunkt bør begrænse sig til de tilfælde, hvor skifteretten får mistanke om, at bobehandleren kan have tilsidesat sine pligter. Dette vil typisk ske på baggrund af en henvendelse fra en af ægtefællerne, men det kan også være, at skifteretten selv fatter mistanke til, at bobehandlingen er mangelfuld. Skifteretten bør dog også som led i sin generelle tilsynsforpligtelse kunne anmode bobehandleren om at orientere om bobehandlingens forløb, selv om der ikke er nogen mistanke om, at der skulle være noget galt. I særlige tilfælde kan det være nødvendigt, at skifteretten pålægger bobehandleren at indgive indberetninger om forløb og – i særligt grelle tilfælde – giver bobehandleren pålæg om at foretage bestemte sagsskridt.

Hvis skifteretten måtte nå frem til, at bobehandleren har misrøgtet sit hverv, og at det er uforsvarligt, at vedkommende fortsætter som bobehandler for det pågældende bo, bør skifteretten efter udvalgets opfattelse have adgang til at tilbagekalde udpegningen af bobehandleren. Det samme gælder, hvis der opstår forhold, som indebærer, at bobehandleren må anses for inhabil i forhold til en af ægtefællerne, eller hvis det er klart, at bobehandleren ikke vil kunne gennemføre skiftet, f.eks. på grund af sygdom. Udvalget bemærker, at det forhold, at bobehandleren orienterer ægtefællerne om sin vurdering af et spørgsmål som led i behandlingen af boet, ikke indebærer, at bobehandleren bliver inhabil. En sådan vejledning er blot en udførelse af de pligter, som påhviler bobehandleren.

Hvis bobehandlingen trækker ud, vil der alt andet lige være behov for mere kontrol fra skifterettens side, fordi bobehandlingen så typisk bliver dyrere for ægtefællerne og i øvrigt mere belastende. Udvalget finder på den baggrund, at der kan være god grund til at fastsætte en generel regel om, at bobehandlere, der af den ene eller anden grund ikke har afsluttet sit arbejde et år efter at have modtaget sagen, skal afgive en indberetning til skifteretten om sagens forløb mv.

3.2.2.4.3. Udvalget finder, at de klageregler, der gælder for bobestyrere i dødsboskifter, med visse justeringer er velegnede til at blive brugt også i forbindelse med ægtefælleskifter.

Der henvises til betænkningen side 128-133.

3.2.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises til lovforslagets §§ 18-22, 24-28 og 45-49 og bemærkningerne hertil.

Med hensyn til autorisation og udpegning af bobehandlere foreslås det i overensstemmelse med Ægtefælleskifteudvalgets forslag, at justitsministeren for hver retskreds autoriserer et passende antal advokater til som bobehandlere at forestå behandlingen af ægtefælleskifter mv. Det er hensigten, at autorisationen i praksis vil finde sted efter opslag fra byretspræsidenten, der foretager indstilling til vedkommende lands-

retspræsident, som derefter med sine bemærkninger indsender sagen til Justitsministeriet, der herefter beskikker den enkelte bobehandler.

Ligeledes i overensstemmelse med udvalgets forslag foreslås det, at justitsministeren administrativt skal kunne fastsætte regler for bobehandlers autorisation, om deres virksomhed og salær og om skifterettens tilsyn. Der vil i den forbindelse også kunne fastsættes regler om f.eks. ansvarsforsikring og efteruddannelse mv.

Justitsministeriet kan i den forbindelse tiltræde, at det af de grunde, udvalget har anført, vil være hensigtsmæssigt at tidsbegrænse autorisationen af bobehandlere til f.eks. 10 år. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det fremgå udtrykkeligt af lovbestemmelsen om autorisation af bobestyrere, at justitsministeren kan fastsætte regler om tidsbegrænsning af autorisationer. Lovforslaget er derfor udformet, så der indsættes en sådan udtrykkelig hjemmel, jf. lovforslagets § 45, stk. 2.

Danske Familieadvokater og Danske Advokater har i forbindelse med høringen over betænkningen anført, at der bør indbygges et passende varsel på eksempelvis 1 år i en ordning med eventuelt tidsbegrænsede autorisationer, således at en autoriseret bobehandler, som ikke opnår en ønsket genautorisation, kan foretage de nødvendige omstruktureringer, herunder mulig afskedigelse af personale.

Justitsministeriet er enig i, at afgørelser om genautorisation først bør få virkning efter en passende periode, således at en bobehandler, der ikke bliver genautoriseret, kan tilpasse sin virksomhed til afgørelsen. Justitsministeriet vil tage højde herfor ved udformning af og administration af regler efter bemyndigelsesbestemmelsen i lovforslagets § 45, stk. 2.

Danske Familieadvokater og Danske Advokater har i forbindelse med høringen over betænkningen endvidere anført, at bobehandleren ud over muligheden for at vejlede parterne bør have adgang til at fastsætte en frist for sagsanlæg. Danske Familieadvokater og Danske Advokater foreslår således, at bobehandleren i sager, hvor den videre sagsbehandling er afhængig af en given tvists udfald, skal kunne afgive en indstilling, som betragtes som endelig, medmindre en af ægtefællerne anlægger retssag inden 3 måneder efter, at bobehandleren har meddelt sin indstilling.

Justitsministeriet finder imidlertid ligesom Ægtefælleskifteudvalget, at en ordning, hvorefter bobehandleren kan fastsætte en frist for sagsanlæg, der medfører, at bobehandlerens indstilling får virkning som en retlig afgørelse, vil stride mod grundlæggende principper. Tvister om materielle spørgsmål med hensyn til bodelingen bør afgøres af domstolene med de retssikkerhedsgarantier, som bl.a. følger af retsplejelovens regler om betryggende sagsbehandling, herunder vidneafhøringer under strafansvar, kontradiktion og mulighed for appel.

For så vidt angår spørgsmålet om at sikre fremdrift ved behandlingen af ægtefælleskifter mv. er det Justitsministeriets opfattelse, at den af Ægtefælleskifteudvalget anbefalede håndtering af tvister, hvorefter bobehandleren – efter at have forsøgt at mægle forlig og opfordret til sagsanlæg – forpligtes til at redegøre for sin bedømmelse af tvisten over for ægtefællerne, er hensigtsmæssig. Justitsministeriet bemærker i den forbindelse, at bobehandleren samtidig vil kunne tilkendegive, at bobehandleren vil fortsætte bobehandlingen på grundlag af sin vurdering af tvisten, medmindre der anlægges retssag inden et givent tidspunkt. Ved en sådan fremgangsmåde vil bobehandlingen kun blive forsinket, hvis en ægtefælle efterfølgende faktisk anlægger en retssag, og det vil i givet fald kunne få omkostningsmæssige konsekvenser for den pågældende, hvis der kunne have været sparet arbejde for bobehandleren, hvis sagsanlæg var sket tidligere. Efter Justitsministeriets opfattelse kan hensynet til en effektiv behandling af ægtefælles fællesbo mv. under offentligt skifte ikke i sig selv begrunde mere vidtgående tiltag.

Lovforslaget er på den baggrund også i denne henseende udformet i overensstemmelse med Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast, hvorefter der foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at bobehandleren ved tvister skal redegøre for sin vurdering af spørgsmålet og gøre ægtefællerne opmærksom på, at vurderingen vil blive lagt til grund under sagens videre behandling, hvis der ikke anlægges retssag.

Da indførelsen af en bobehandlerordning ved ægtefælleskifte er en nyskabelse, vil Justitsministeriet efter lovens ikrafttræden følge, hvordan ordningen fungerer i praksis, herunder niveauet for bobehandler-salærer. Justitsministeriet vil 3 år efter lovens ikrafttræden udarbejde en skriftlig status, som vil blive sendt til Folketingets Retsudvalg til orientering.

3.3. Skifterettens saglige kompetence

3.3.1. Gældende ret

3.3.1.1. Skifterettens kompetence ved deling af fællesboer og andre boer

Efter gældende ret har skifteretten kompetence til at foretage offentlige fællesboskifter, mens begge ægtefæller lever. Opgaven er at bistå ægtefællerne med at dele fællesboet og – hvis det ikke lykkes at få ægtefællerne til at enes – at træffe en retlig afgørelse om delingen. Denne overordnede kompetence følger af fællesboskiftelovens §§ 64 og 64 a, men i øvrigt er reglerne om ægtefælleskifte lovteknisk mest af alt at betragte som et tillæg til reglerne om dødsboskifte. Der findes således ikke i dag et samlet sæt af regler, som fastlægger skifterettens saglige kompetence i ægtefælleskifter.

Den retlige regulering af ægtefælleskifterne er i øvrigt opsplittet på flere love, herunder fællesboskifte-loven, retsplejeloven og lov om ægteskabets retsvirkninger, som giver skifteretten hjemmel til at træffe afgørelse i nærmere angivne tilfælde.

Efter gældende ret skal tvister under offentligt skifte behandles af skifteretten, mens tvister under privat skifte som udgangspunkt henhører under de almindelige domstoles kompetence, medmindre parterne er enige om at indbringe tvisten for skifteretten til afgørelse.

Kompetencen til at behandle tvister, der opstår under bobehandlingen i skifteretten, fremgår direkte af retsplejelovens § 660, stk. 1, som har følgende ordlyd:

»§ 660. Behandlingen af tvister, der opstår under skiftebehandlingen, herunder bevisførelse, foregår ved skifteretten. Tvister angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav afgøres ved dom, der kan fuldbyrdes efter almindelige regler. I andre tilfælde træffer skifteretten afgørelse ved kendelse, i hvilken det kan pålægges den part, der skønnes uden tilstrækkelig grund at have givet anledning til eller unødigt at have vidtløftiggjort proceduren, at udrede sagsomkostninger til modparten, således at fuldbyrdelsesfristen med hensyn hertil fastsættes i kendelsen.«

Rækkevidden af bestemmelsen er fastlagt i retspraksis. Tvisterne kan f.eks. vedrøre afgrænsningen mellem bodelene og mellem særeje og fællesbo, fordelingen af aktiver og passiver og spørgsmål om, hvorvidt der er indgået bodelingsaftaler.

Under et offentligt skifte er skifteretten ligeledes kompetent til at afgøre alle spørgsmål om pensionsret-tigheder, jf. retsvirkningslovens §§ 16 a-h, og vederlagskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 23. Spørgsmålet om, hvilke rettigheder omfattet af lov om ægteskabets retsvirkninger § 15, stk. 2, der skal indgå helt eller delvist under bodelingen, hører også under skifterettens kompetence, hvis det opstår under et offentligt skifte.

Sager om genoptagelse og omgørelse af offentlige skifter skal desuden indbringes for skifteret-ten. Spørgsmål om gyldigheden eller forståelsen af aftaler indgået mellem ægtefællerne under privat skifte afgøres derimod ved almindeligt civilt søgsmål. Det samme gælder spørgsmål om en eventuel genoptagelse eller omgørelse af et privat skifte.

Det er fast antaget, at afgørelser af enkelttvister under private fællesboskifter som udgangspunkt hører under de almindelige domstole, men at en tvist under et privat skifte også kan indbringes for skifteretten, hvis parterne er enige om, at skifteretten skal afgøre tvisten.

Der er formentlig en grænse for, hvor mange tvister under et privat skifte, der successivt kan forelægges til enkeltafgørelser, ligesom delvist offentligt skifte er ikke muligt.

I nogle tilfælde vil visse problemstillinger være så integreret i den samlede bodeling, at hverken de almindelige domstole eller skifteretten kan behandle dem særskilt. Det vil så oftest være praktisk at foretage offentligt skifte, da skifteretten så har mulighed for at behandle spørgsmålene i sammenhæng.

For så vidt angår vederlagskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 23 fremgår det af retspraksis, at skifteretten er kompetent til at afgøre spørgsmål herom under et privat skifte, jf. Østre Landsrets dom gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2008 side 1272.

Fordelingen af pensionsrettigheder mellem ægtefællerne er reguleret i lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 a-16 h. Der har i den retsvidenskabelige litteratur været rejst tvivl om, hvorvidt tvister herom kan indbringes for skifteretten under et privat skifte, hvis parterne ikke er enige om at forelægge tvisten for skifteretten, og spørgsmålet ses ikke at være afgjort i retspraksis.

For så vidt angår andre boer end fællesboer, følger det af fællesboskiftelovens § 82, at de regler, som gælder for skifte af dødsboer, med de lempelser, som følger af forholdets natur, kan anvendes i andre boer, såsom interessentskabsboer, der kommer under skiftebehandling, uden at indbringes under konkursbehandling.

Bestemmelsen åbner mulighed for at anvende lovens regler ved opløsning af andre boer end dødsboer og fællesboer. Der er således adgang til at få foretaget en offentlig skiftebehandling af f.eks. interessentskabsboer og ugifte samlevendes boer. Også f.eks. andelsselskaber og kommanditselskaber er omfattet af fællesboskiftelovens § 82.

Det er en forudsætning, at der er tale om et bo, dvs. et sameje om en flerhed af aktiver, og ikke et sameje om et enkelt aktiv.

Der henvises til betænkningen side 136-141.

3.3.1.2. Sager, hvor skifteretten ikke er kompetent

Efter gældende ret kan skifteretten ikke træffe afgørelse i tvister om separations- eller skilsmissevilkår, selv om tvisterne for så vidt angår økonomiske forhold mellem ægtefællerne. Spørgsmål om ægtefællebidsdrag ligger derfor uden for skifterettens kompetence. Det samme gælder spørgsmål om, hvem der skal overtage lejemålet, hvis ægtefællerne bor i lejet bolig, eller bopælsretten, hvis ægtefællerne har en andelslejlighed.

Heller ikke spørgsmål om eventuelle krav efter ægteskabslovens § 56 (den såkaldte »urimeligt ringe«-regel), kan behandles af skifteretten. Det samme gælder en selvstændig sag om en ægtepagts gyldighed eller om anfægtelse af en bodelingsaftale.

Efter gældende ret kan ægtefællerne ikke i forbindelse med et privat skifte få skifterettens bistand til et delvist skifte (partielt skifte), dvs. offentligt skifte begrænset til de forhold, hvor ægtefællerne er uenige.

Efter gældende praksis kan skifteretten ikke tage fællesboer under behandling, hvis ægtefællernes bodele begge er negative. Et offentligt skifte kan dog indledes med det formål at få konstateret, om bodelene er negative, og skifteretten kan endvidere efter praksis tage stilling til krydsende udtagelsesret til aktiver, jf. fællesboskiftelovens § 70 a, selv om begge bodele er negative. I sådanne tilfælde tager skifteretten hele det negative bo under offentligt skifte og nøjes altså ikke med at træffe afgørelse om spørgsmålet om den krydsende udtagelsesret.

Skifteretten er efter gældende ret ikke kompetent for så vidt angår deling af et sameje om et enkelt aktiv. Dette gælder også sådanne samejeforhold mellem ugifte samlevende og mellem ægtefæller med særeje.

Der henvises til betænkningen side 141-145.

3.3.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.3.2.1. Det er Ægtefælleskifteudvalgets opfattelse, at alle spørgsmål om de økonomiske retsvirkninger

af formuefællesskabets ophør fremover som udgangspunkt bør overlades til skifteretten. En sådan samling hos én myndighed vil medføre større gennemsigtighed for ægtefællerne og i mange tilfælde skabe bedre mulighed for at opnå et samlet forlig, fordi alle økonomiske forhold bliver behandlet på samme tid.

Udvalget har på denne baggrund overvejet, hvilke spørgsmål skifterettens kompetence med fordel kan suppleres med.

3.3.2.2. Det er udvalget opfattelse, at det vil være uhensigtsmæssigt at opretholde den gældende praksis, hvorefter fællesboer, hvor begge ægtefællers bodele er negative, som udgangspunkt ikke kan undergives offentligt skifte. Fremover bør det derfor være muligt for ægtefæller, som begge har negative bodele, at få gennemført et offentligt skifte. Udvalget finder således, at det kan være forbundet med betydelig gene for ægtefæller ikke at have mulighed for at få skifterettens bistand, selv om begge bodelene er negative. Ægtefællerne kan navnlig have behov for at få konstateret, at der ikke er noget at dele, samt at få afgjort spørgsmål om krydsende udtagelsesret, om ejerforholdene til fællesboets aktiver og om fastlæggelsen af den indbyrdes fordeling af gælden.

Udvalget forudsætter i den forbindelse, at ægtefællernes negative bodele heller ikke fremover vil skulle deles. Skifteretten vil derfor i mange tilfælde skulle nøjes med at konstatere, at begge ægtefællers gæld overstiger deres aktiver, og at der derfor ikke er noget at dele, hvilket må forventes at kunne klares under det indledende vejlednings- og forligsmøde i skifteretten. Er der uenighed om enkelte spørgsmål som f.eks. hæftelsen i forhold til en større gældspost, vil skifteretten skulle henvise ægtefællerne til at anlægge sag efter reglerne om enkelttvister. Er der uenighed om et større antal aktiver eller passiver, vil også disse sager skulle henvises til behandling ved bobehandler.

3.3.2.3. Efter udvalgets opfattelse bør der fortsat være mulighed for, at skifteretten kan behandle deling af ugifte samlevendes aktiver i forbindelse med samlivets ophør, hvis der er tale om flere aktiver, således at der foreligger et bo. Derimod bør skifteretten fortsat ikke have kompetence til at behandle opløsning af et sameje om et enkelt aktiv. Udvalget henviser i den forbindelse bl.a. til, at der ikke findes lovgivning med anvendelige delingsregler eller opløsningsregler, der f.eks. regulerer, hvem der har udtagelsesretten til enkeltaktiver.

Udvalget anbefaler endvidere, at den gældende adgang til at få foretaget en offentlig skiftebehandling af andelsselskabsboer, kommanditselskabsboer og interessentskabsboer mv. opretholdes.

I lyset af det stigende antal ægteskaber med skilsmissesæreje, brøkdelsæreje, fuldstændigt særeje mv. foreslår udvalget det i den forbindelse præciseret, at skifteretten også er kompetent for så vidt angår ægtefæller med særeje, men hvor der er opstået et bo typisk i form af sameje om flere aktiver og måske fælles hæftelse for gæld.

3.3.2.4. Udvalget foreslår, at ægtefæller fremover skal kunne aftale, at der skal foretages et partielt skifte, dvs. et skifte af en del af et bo. Ægtefæller, der ikke kan enes om hele delingen, får dermed mulighed for uden medvirken fra skifteretten at skifte den del af fællesboet, som ægtefællerne kan enes om.

Adgangen til at gennemføre et partielt skifte vil efter udvalgets opfattelse bidrage til at smidiggøre processen for de ægtefæller, der kun er uenige om få aktiver eller om mindre beløb. Hertil kommer, at det forekommer urimeligt, at ægtefæller, der stort set er enedes om alt i forbindelse med delingen af fællesboet, skal betale skifteafgift og bobehandlersalær i forhold til værdien af hele fællesboet.

3.3.2.5. Udvalget finder ikke anledning til at ændre på den almindelige regel om, at skifteretterne er kompetente til at behandle tvister, som opstår under et skifte, der behandles som et bobehandlerbo. Hvis ægtefællerne ikke, efter at sagen er henvist til en bobehandler, kan enes om løsningen af en konkret problemstilling, vil det være naturligt, at tvisten snarest muligt indbringes for skifteretten ved sagsanlæg og i øvrigt som udgangspunkt behandles efter retsplejelovens regler om civile retssager.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at hver af ægtefællerne fremover som noget nyt generelt bør have

mulighed for under et privat skifte at indbringe enkelttvister for skifteretten uden den anden ægtefælles accept. Sådanne sager bør ligeledes som udgangspunkt behandles efter retsplejelovens regler om civile retssager.

Udvalget er opmærksom på, at enkelttvister i nogle tilfælde kun kan afgøres i forbindelse med helt eller delvist skifte af fællesboet. Herudover vil det også kunne være uhensigtsmæssigt, hvis skifteretten bliver anmodet om at behandle mange successive enkelttvister i stedet for, at der foretages et samlet skifte. Der bør derfor efter udvalgets opfattelse gives mulighed for, at skifteretten kan afvise at behandle en sag om en enkelttvist, hvis sagen efter sit omfang og karakter bør behandles i forbindelse med et skifte. Hvis en enkelttvist mellem ægtefæller indbringes, inden der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse mv., bør skifteretten også afvise sagen.

3.3.2.6. Udvalget finder som nævnt, at skifteretten fremover som udgangspunkt bør have kompetence til at behandle de krav, som har direkte forbindelse med alle økonomiske retsvirkninger af selve formuefællesskabets ophør.

Et krav efter ægteskabslovens § 56 kan efter udvalgets opfattelse sammenlignes med de øvrige økonomiske krav, der opstår i forbindelse med ophør af ægteskabet. Det vil derfor være naturligt at behandle sådanne krav i tilknytning til delingen af boet i øvrigt eller i tilknytning til andre spørgsmål som f.eks. gyldigheden af særejebestemmelser og særejets udstrækning. Udvalget anbefaler derfor, at disse sager fremover som noget nyt skal behandles af skifteretten under skiftet enten i forbindelse med et samlet offentligt skifte, hvis der er grundlag herfor, eller som en enkelttvist. Aftaler eller afgørelser om § 56-beløb bør således ikke længere være et vilkår under separations- eller skilsmissesagen.

Skifteretten bør endvidere fremover som noget nyt have kompetence til at afgøre spørgsmål om særejers omfang, herunder om der under et rent særejeægteskab er opstået et sameje om særejegegenstande, og om gyldigheden af en ægtepagt om særeje. Det bør dog være en betingelse for skifterettens kompetence, at tvisten opstår mellem ægtefællerne. Ønsker tredjemand, eksempelvis en fordringshaver, at anfægte en ægtepagt, bør sagen fortsat indbringes for de almindelige domstole.

3.3.2.7. Udvalget foreslår endvidere, at sager om tilsidesættelse af bodelingsaftaler mellem ægtefæller fremover som noget nyt skal kunne indbringes for skifteretten. Dette bør gælde, uanset om bodelingsaftalen er indgået før eller efter separationen eller skilsmissen, og dermed uanset om der henvises til ægteskabslovens § 58 eller til aftalelovens regler, herunder § 36.

Efter udvalgets opfattelse bør det være skifteretten og ikke de almindelige domstole, der behandler disse sager, fordi en bodelingsaftales bortfald vil medføre, at skifteretten vil skulle medvirke ved den videre deling af fællesboet, medmindre ægtefællerne foretager privat skifte.

Udvalget anfører, at der dog kan være aftaler, der indeholder elementer både vedrørende bodelingen og om ægtefællebidrag, og at det på grund af indbyrdes sammenhæng mellem de forskellige elementer kan være uhensigtsmæssigt at behandle kravene hver for sig.

Det er i den forbindelse udvalgets opfattelse, at spørgsmål om bidrag fortsat bør henhøre under de almindelige domstole, og at skifteretten derfor bør have adgang til at henvise en sag til de almindelige domstole, hvis en aftale indeholder spørgsmål herom.

Der henvises i øvrigt til betænkningen side 146-158.

3.3.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er i det væsentlige udarbejdet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast. Det foreslås i den forbindelse, at ægteskabslovens § 56 videreføres som § 67 i lov om ægtefælleskifte mv. med de ændringer, der følger af forslaget om, at sådanne særejekompensationskrav fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten.

Justitsministeriet finder det endvidere mest hensigtsmæssigt, at skifterettens kompetence til at behandle enkelttvister under privat skifte mellem ægtefæller også omfatter privat skifte af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver. Derimod finder Justitsministeriet ikke tilstrækkeligt grundlag for, at tvister vedrørende et enkelt særejeaktiv, der rejses uafhængigt af en bodeling eller et § 67-krav, skal være omfattet af skifterettens kompetence.

Der henvises til lovforslagets §§ 1, 2, 66 og 67 og bemærkningerne hertil.

3.4. Skifterettens stedlige og internationale kompetence

3.4.1. Gældende ret

3.4.1.1. Værneting

Skifteretternes stedlige kompetence i sager om ægtefælleskifte fremgår i dag af fællesboskiftelovens § 64 a, som fastsætter en prioriteret rækkefølge for, hvor skiftet skal foregå:

1. Skiftet indbringes i den retskreds, hvor begge ægtefællerne har bopæl.
2. Har ægtefællerne ikke bopæl i den samme retskreds, skal skiftet indbringes, hvor ægtefællerne sidst havde fælles bopæl, hvis en af ægtefællerne stadig bor i denne retskreds.
3. Er betingelserne nævnt i punkt 0 eller punkt 0 ikke opfyldt, kan parterne selv aftale, hvor boet skal skiftes.
4. Er parterne ikke enige, skal skiftet indbringes i den retskreds, hvor den af ægtefællerne, mod hvem krav om skifte rettes, har bopæl.
5. Hvis ingen skifteret er kompetent efter punkt 0-0, kan justitsministeren, såfremt mindst én af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, bestemme, hvor skiftet skal foretages.

For civile sager følger det af retsplejelovens § 235, at retssager anlægges ved sagsøgtes hjemting, medmindre andet er bestemt ved lov.

For fysiske personer er hjemtinget den retskreds, hvor parten har bopæl eller i mangel heraf den retskreds, hvor sagsøgte opholder sig. Har parten hverken bopæl eller kendt opholdssted, er hjemtinget i den retskreds, hvor parten sidst har haft bopæl eller opholdssted.

Efter retsplejelovens § 245 kan parterne aftale, ved hvilken af flere ligeartede retter sagen skal anlægges.

Med hensyn til dødsboskifte følger det af dødsboskiftelovens § 2, stk. 1, at et dødsbo skal behandles i den retskreds, hvor den afdøde havde hjemting. Skifte af uskiftet bo, mens den længstlevende ægtefælle lever, sker dog ved den længstlevendes hjemting.

Hvis afdøde ikke havde hjemting i Danmark, kan justitsministeren i medfør af dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, henvise boet eller en del af dette til en dansk skifteret. Dette forudsætter, at afdøde havde dansk indfødsret eller anden særlig tilknytning til Danmark og efterlader sig aktiver, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Havde afdøde ikke dansk indfødsret eller anden særlig tilknytning til Danmark, kan justitsministeren dog også henvise boet til en dansk skifteret, hvis den afdøde efterlader sig aktiver i Danmark, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Efter dødsboskiftelovens § 2, stk. 3, kan skifteretten i den retskreds, hvor boet skal behandles, ved kendelse henvise boet til behandling i en anden retskreds, hvis det findes væsentlig mere hensigtsmæssigt, at behandlingen foregår dér.

Der henvises til betænkningen side 161-163.

3.4.1.2. International kompetence

Bortset fra artikel 5 i Den Nordiske Ægteskabskonvention, som alene angår bosondring, har Danmark ikke indgået konventioner, som forpligter Danmark til at indføre særlige internationale kompetenceregler i forbindelse med ægtefælleskifter. Der findes på nuværende tidspunkt heller ingen EU-regler, som regulerer området.

Skifteretternes internationale kompetence udledes ligesom den stedlige kompetence af fællesboskifteloven § 64 a. Danmark har altså international kompetence, hvis der er en dansk skifteret, som efter denne bestemmelse er stedlig kompetent til at behandle skiftet.

Efter § 64 a, stk. 2, kan justitsministeren, hvis ingen skifteret i Danmark ellers er kompetent, bestemme, hvilken skifteret der skal foretage skiftet. Dette forudsætter, at mindst én af ægtefællerne har tilknytning til Danmark. Denne tilknytning vil i praksis som oftest bestå i, at den ægtefælle, som anmoder om henvisning, nu er bosat i Danmark.

Det fremgår ikke direkte af § 64 a, om ægtefællerne har mulighed for at aftale værneting i Danmark, hvis de ikke i øvrigt opfylder betingelserne herfor, men dette antages at gælde, hvis skiftet har en ikke uvæsentlig tilknytning til Danmark.

Der henvises i øvrigt til betænkningen side 164-168.

3.4.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.4.2.1. Værneting

Det er Ægtefælleskifteudvalgets opfattelse, at ægtefællerne fremover altid bør kunne aftale, i hvilken retskreds skiftet skal indbringes.

Udvalget lægger i den forbindelse vægt på, at delingen af et fællesbo som udgangspunkt er en privatretlig konflikt mellem to parter. Det er ægtefællerne selv, som bestemmer, om der skal ske deling af fællesboet, og om skifteretten skal inddrages. På dette punkt minder skiftet således mest om en civil retssag, hvor udgangspunktet er, at parterne har aftalefrihed.

Hvis ægtefællerne af omkostningsmæssige eller andre årsager i enighed foretrækker et andet værneting end det, som følger af lovens hovedregel, er det på den baggrund udvalgets opfattelse, at valget bør være op til ægtefællerne.

Hvis ægtefællerne ikke kan enes om et værneting, bør loven efter udvalgets opfattelse ligesom i dag opstille en prioriteret rækkefølge for, i hvilken retskreds skiftet skal indbringes.

Udvalget foreslår på denne baggrund følgende værnetingsrækkefølge:

1. Ægtefællerne kan selv aftale, hvor skiftet skal indbringes.
2. I mangel af aftale mellem parterne skal skiftet indbringes det sted, hvor ægtefællerne begge har bopæl.
3. Har ægtefællerne ikke bopæl i den samme retskreds, skal skiftet indbringes, hvor ægtefællerne sidst har haft fælles bopæl, hvis en af ægtefællerne stadig bor i denne retskreds.
4. Hvis hverken punkt 1, 2 eller 3 fører til, at der kan udpeges et værneting, skal skiftet indbringes, hvor den af ægtefællerne, mod hvem krav om skifte rettes, har bopæl.
5. Er kun den ene af ægtefællerne bosat i Danmark, skal skiftet indbringes for skifteretten på det sted, hvor denne har bopæl.
6. Hvis ingen skifteret er kompetent efter punkt 1-5, kan justitsministeren bestemme, hvor skiftet skal indbringes.

Hvis ægtefællerne har bopæl i den samme retskreds, er det efter udvalgets opfattelse naturligt, at skiftet skal indbringes for skifteretten på dette sted, hvilket også svarer til den eksisterende ordning.

Hvis ægtefællerne ikke bor i samme retskreds, men den ene af ægtefællerne fortsat bor i den retskreds,

som parterne sidst har haft fælles bopæl i, vil det ofte være mest praktisk, at skiftet foretages på dette sted. Der kan således være fordele forbundet med, at behandlingen af boet sker ved den skifteret, hvor en stor del af aktiverne befinder sig, hvilket i mange tilfælde vil være det sted, hvor ægtefællerne sidst boede sammen. Udvalget foreslår på den baggrund, at den eksisterende regel også på dette punkt opretholdes.

Hvis ægtefællerne ikke bor i samme retskreds og begge er fraflyttet det sted, hvor de sidst havde fælles bopæl, er det efter udvalgets opfattelse næppe muligt generelt at fastsætte, hvad det mest hensigtsmæssige værneting er. Det samme gør sig gældende, hvis ægtefællerne aldrig har haft fælles bopæl.

En mulig løsning kunne være at vælge den retskreds, hvor den af ægtefællerne, mod hvem krav om skifte rettes, har bopæl. En sådan ordning er i overensstemmelse med den eksisterende og svarer i øvrigt til hovedreglen ved civile retssager, hvor det er sagsøgtes hjemting, der er rette værneting.

Udvalget er opmærksom på, at det ofte vil være tilfældigt, om det er den ene eller den anden ægtefælle, der indleder skiftet. På den anden side medfører denne værnetingsregel, at skiftet finder sted i en retskreds, hvor i det mindste en af ægtefællerne bor.

En anden mulig løsning kunne være at vælge den retskreds, hvor ægtefællerne sidst havde fælles bolig. Dette vil som udgangspunkt betyde, at ægtefællerne stilles ens, og der kan være en formodning for, at ægtefællerne fortsat har en vis tilknytning til stedet. På den anden side vil der være tale om et værneting, som kan være upraktisk for begge ægtefæller, og medmindre ægtefællerne fortsat ejer fast ejendom i den pågældende retskreds, vil der kun sjældent være noget af relevans for skiftet, som forbinder ægtefællerne med det pågældende sted.

Efter en samlet vurdering er det derfor udvalgets opfattelse, at den retskreds, hvor den af ægtefællerne, mod hvem krav om skifte rettes, har bopæl, vil være det mest hensigtsmæssige værneting. Udvalget foreslår således også på dette punkt den gældende regel opretholdt.

Hvis kun den ene af ægtefællerne bor i Danmark, finder udvalget det mest naturligt, at skifteretten i den retskreds, hvor denne ægtefælle bor, foretager skiftet.

Udvalget foreslår endvidere, at skifteretten efter anmodning fra en af ægtefællerne skal kunne henvise skiftet til behandling i en anden retskreds, hvis det findes væsentligt mere hensigtsmæssigt, at behandlingen foregår der. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den, der ikke indbringer skiftet, er institutionsanbragt. En sådan henvisningsbestemmelse vil kunne skabe en fleksibilitet, der kan modvirke uheldige, konkrete virkninger af en generel regel.

Der henvises til betænkningen side 169-174.

3.4.2.2. International kompetence

Ægtefælleskifteudvalget finder, at de danske skifteretters internationale kompetence som udgangspunkt fortsat bør udledes af reglerne om den stedlige kompetence. Danmarks internationale kompetence bør derfor efter udvalgets opfattelse afhænge af, om der er en dansk skifteret, som er stedlig kompetent til at behandle skiftet.

Hvis ingen skifteret i øvrigt er kompetent, og mindst én af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, kan justitsministeren efter gældende ret træffe afgørelse om værneting.

Udvalget anfører, at det er en fordel, at der kan træffes en beslutning ud fra sagens konkrete omstændigheder, hvis lovgivningens øvrige regler ikke fører til, at et værneting i Danmark kan udpeges.

Muligheden bruges i dag kun sjældent, men det er udvalgets vurdering, at det må forventes, at der med den stigende internationalisering i fremtiden vil blive mere behov for en sådan bestemmelse. Udvalget er derfor af den opfattelse, at justitsministerens adgang til at træffe afgørelse om værneting i Danmark bør opretholdes.

Det er i øvrigt udvalgets opfattelse, at der i fremtiden vil være øget behov for, at der gives adgang til

delvist skifte af de aktiver, der befinder sig her i landet. Justitsministeren bør således ved sin administration af ordningen søge at imødekomme et sådant behov.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at den samlede sagsbehandlingstid i nogle sager forekommer lang. Er ægtefæller, der har tilknytning til Danmark, enige om, at de ønsker et skifte gennemført her i landet efter dansk ret, og erklærer de, at de ikke har indledt og heller ikke vil indlede skiftesag i et andet land, bør der hurtigt kunne træffes en positiv afgørelse om skifte her i landet.

Der henvises til betænkningen side 172-173.

3.4.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag med hensyn til skifterettens stedlige kompetence, og lovforslaget er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

I forhold til udvalgets lovudkast foreslås det dog præciseret, at parterne først kan indgå aftale om den stedlige kompetence, når tvisten er opstået, og at skifterettens stedlige kompetence i sager om skifte af en sammenslutnings bo afgøres efter sammenslutningens hjemting. Som følge af forslaget med hensyn til skifterettens internationale kompetence, jf. straks nedenfor, er der endvidere i lovforslaget ikke medtaget nogen regel om, at justitsministeren i tilfælde, hvor ingen af parterne har bopæl i Danmark, skal træffe afgørelse om den stedlige kompetence. I stedet foreslås det, at Københavns Byret skal have kompetence i sådanne tilfælde.

Der henvises til lovforslagets §§ 6-8 og bemærkningerne hertil.

I forbindelse med høringen over betænkningen har det bl.a. været anført, at behovet for og det hensigtsmæssige i, at justitsministeren fremover har kompetence til at træffe afgørelse om værneting i Danmark, bør overvejes. Det har endvidere i forbindelse med høringen været anført, at det ud fra retssikkerhedsmæssige betragtninger kunne overvejes i højere grad at præcisere, hvilke nærmere angivne hensyn der bør indgå ved justitsministerens vurdering af, om der kan træffes afgørelse om skifte i Danmark.

Justitsministeriet finder det i modsætning til Ægtefælleskifteudvalget mest hensigtsmæssigt, at skifterettens internationale kompetence fremgår af en selvstændig lovbestemmelse frem for gennem henvisning til bestemmelserne om stedlig kompetence. Justitsministeriet finder det endvidere mest hensigtsmæssigt, at danske skifteretters internationale kompetence i sager om ægtefælleskifte mv. generelt fastsættes direkte i loven, således at justitsministeren ikke længere er bemyndiget til at træffe afgørelse herom i visse tilfælde.

På denne baggrund foreslås det for det første, at anmodning om skifte skal kunne indgives til skifteretten her i landet, hvis mindst en af parterne har bopæl her. Dette er i overensstemmelse med Ægtefælleskifteudvalgets forslag, idet det dog i forhold hertil foreslås præciseret, at skifterettens internationale kompetence i sager om skifte af en sammenslutnings bo afgøres efter sammenslutningens hjemting.

For det andet foreslås det, at hvis mindst en af parterne har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at anmodning om skifte skal kunne indgives her i landet. Dette er mere vidtgående end Ægtefælleskifteudvalgets forslag, hvorefter det ville være op til justitsministerens skøn at afgøre, om der i et sådant tilfælde kan skiftes i Danmark, og hvor udvalgets forudsætning om en hurtig positiv afgørelse angår tilfælde, hvor der skiftes efter dansk ret.

For det tredje foreslås det, at der kan anmodes om skifte af den del af et bo, som befinder sig i Danmark (partielt skifte), hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet. Dette er i princippet mere vidtgående end Ægtefælleskifteudvalgets forslag, fordi det efter udvalgets forslag ville være op til justitsministerens skøn at afgøre, om der i et sådant tilfælde kan skiftes i Danmark, men udvalget lægger dog med sit forslag samtidig op til, at justitsministeren bør søge at imødekomme et forventet øget behov for, at der gives adgang til delvist skifte af de aktiver, der befinder sig her i landet.

Der henvises til lovforslagets §§ 4 og 5 og bemærkningerne hertil.

3.5. Formuefællesskabets ophør og aktivernes værdiansættelse

3.5.1. Gældende ret

3.5.1.1. Tidspunktet for formuefællesskabets ophør

Formuefællesskabet ophører ved ægteskabets ophør såvel som i tilfælde af separation. Ophørstidspunktet – der i daglig tale betegnes skæringstidspunktet eller skæringsdagen – er således tidspunktet, hvor ægteskabet ophører ved bevilling eller dom, eller hvor der træffes afgørelse om separation. Hvis separation eller skilsmisse sker ved bevilling, er skæringsdagen datoen for bevillingen. Meddeles separation eller skilsmisse ved dom, er skæringsdagen datoen for dommens afsigelse.

Ankes en byretsdom med påstand om frifindelse for separation eller skilsmisse, antages det normalt, at datoen for domsafsigelsen i første instans er afgørende, hvis landsretten stadfæster byrettens dom. Statueres der først separation eller skilsmisse i landsretten, regnes ophørstidspunktet først fra landsretsdommens afsigelse.

Hvis en af ægtefællerne dør, inden separationen eller skilsmissen er endelig, anses hverken ægteskabet eller formuefællesskabet for ophørt før dødsfaldet, og formuefællesskabet vil i givet fald skulle skiftes efter reglerne i dødsboskifteloven.

Når formuefællesskabet ophører på grund af bosondring, er skæringstidspunktet derimod datoen for indgivelsen af begæringen om bosondring, jf. lov om ægteskabets retsvirkninger § 42.

Ægtefællerne kan i øvrigt i et vist omfang selv aftale en dato for, hvornår skæringstidspunktet skal regnes fra, hvilket bl.a. fremgår af Østre Landsrets afgørelse gengivet i T: FA 2003.22.

Efter fællesboskiftelovens § 65 er tidspunktet for formuefællesskabets ophør afgørende for, hvilke aktiver og passiver der skal indgå i bodelingen.

Aktiver og passiver, som ægtefællerne har erhvervet eller påtaget sig inden skæringsdagen, indgår i bodelingen. Dette betyder bl.a., at indtægter optjent før skæringsdagen medtages, uanset om de er forfaldne før eller forfalder efter skæringsdagen, og at udgifter afholdt inden skæringstidspunktet ikke bliver godskrevet den ægtefælle, som har betalt dem. Indtægter og udgifter vedrørende aktiver, som på skæringsdagen er en del af fællesboet, indgår i bodelingen. Aktiver, en ægtefælle erhverver efter skæringstidspunktet, deles ikke. Det samme gælder eventuelle indtægter og andet afkast fra sådanne aktiver optjent efter skæringsdagen. En ægtefælle kan heller ikke kræve gæld, denne har pådraget sig efter skæringsdagen, medtaget i boopgørelsen.

Hvis et aktiv udlægges, vil eventuelle indtægter fra dette aktiv ikke indgå i bodelingen. I et sådant tilfælde har den ægtefælle, der ikke får udlagt aktivet, eventuelt krav på såkaldt rentekompensation, hvis vedkommende ikke har fået tilsvarende udlagt på samme tidspunkt.

3.5.1.2. Værdiansættelsestidspunktet

Efter gældende ret er det tidspunktet for skiftets afslutning, hvor boopgørelsen foreligger, der er afgørende for værdiansættelsen af aktiverne. Retsstillingen er fastslået ved Højesterets dom gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1948 side 376 (Wodschow-dommen) og fastholdt i senere landsretspraksis. Udgangspunktet fraviges, hvis der sker udlæg af et aktiv på et tidligere tidspunkt. I så fald opgøres aktivets værdi på datoen for dette udlæg, jf. UfR 1969.493 og 2007.2748.

Betydningen af, at det er skiftets afslutning eller udlægstidspunktet, der danner udgangspunkt for værdiansættelse af aktiverne, er bl.a., at værdistigninger og værdifald inden disse tidspunkter deles mellem ægtefællerne.

Udgangspunktet om værdiansættelse på tidspunktet for skiftets afslutning kan fraviges ved ægtefællernes aftale.

Der henvises til betænkningen side 176-178.

3.5.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.5.2.1. Tidspunktet for formuefællesskabets ophør

Det er efter Ægtefælleskifteudvalget opfattelse uhensigtsmæssigt, at tidspunktet for formuefællesskabets ophør benævnes skæringstidspunktet eller skæringsdagen, idet skæringsdagen ved dødsboskifter betegner den dag, hvor boets værdier ved afslutningen af behandlingen overgår til arvinger m.fl. For at undgå begrebsforvirring finder udvalget derfor, at tidspunktet for formuefællesskabets ophør fremover bør betegnes ophørstidspunktet eller ophørsdagen.

Udvalget anfører, at formuefællesskabet bør ophøre så tæt som muligt på det tidspunkt, hvor ægtefællerne har besluttet, at ægteskabet skal ophøre.

Har ægtefællerne taget formelle skridt til, at deres ægteskab skal ophøre, eller er ægtefællerne flyttet fra hinanden, vil dette være et klart tegn på, at ægtefællernes fællesskabsfølelse er forsvundet. Fra da af er der oftest ikke længere nogen familiemæssig interesse i, hvordan økonomien skal tilrettelægges, og i mange tilfælde er den fælles økonomi ophørt.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at ulemperne ved et fremrykket ophørstidspunkt vil kunne modvirkes ved en hensigtsmæssig lovgivning, som bl.a. tager højde for, at en anmodning om separation eller skilsmisse tilbagekaldes og genfremsættes. Udvalget foreslår således, at der indsættes en regel om, at en tilbagekaldt anmodning om separation eller skilsmisse har retsvirkning i forhold til ophørsdagen, hvis den følges op af en ny anmodning fra den anden ægtefælle inden for en bestemt periode.

Udvalget finder, at ophørstidspunktet bør være det tidspunkt, hvor statsforvaltningen har modtaget en anmodning fra en eller begge ægtefæller om separation eller skilsmisse, nærmere bestemt ved udgangen af det pågældende døgn. Dette er det tidligste tidspunkt, hvor det objektivt, klart og utvetydigt kan konstateres, at i hvert fald en af ægtefællerne har besluttet, at ægteskabet skal ophøre.

Fordelen ved at anvende dette tidspunkt som ophørstidspunkt for formuefællesskabet er, at det falder tidligt i forhold til separationen eller skilsmissen, og at det typisk vil ligge tæt på samlivsophævelsen samt på ophøret af den fælles økonomi. Tidspunktet svarer i øvrigt til ophørstidspunktet for formuefællesskabet i forbindelse med bosondring efter gældende ret.

Udvalget anfører, at det er en ulempe, at den ene ægtefælle vil være opmærksom på ophørstidspunktet før den anden, hvilket skaber en vis ulighed mellem parterne. Der vil heller ikke kunne pålægges en ægtefælle, der ikke har kendskab til ophørstidspunktet, indskrænkninger i dennes rådighed over sine ejendele mv. Det er dog udvalgets opfattelse, at der i almindelig kun vil gå 1-2 dage fra modtagelsen i statsforvaltningen, til den anden ægtefælle modtager meddelelse herom. De retssikkerhedsmæssige betæneligheder er dermed beskedne.

Udvalget anfører endvidere, at krav om, at den anden ægtefælle skal kende anmodningen, vil nødvendiggøre en formalisering af underretningen af den anden ægtefælle i form af anbefalet brev, postforlyndelse eller anvendelse af stævningsmand, da tidspunktet ellers ikke kan fastlægges tilstrækkeligt sikkert. En sådan ordning vil udskyde ophørstidspunktet, hvis den modtagende ægtefælle er vanskelig at træffe. Det vil også skabe problemer og sinke processen, hvis det ikke er muligt at finde den ægtefælle, der ikke har anmodet om separationen eller skilsmissen.

Udvalget finder, at det i overensstemmelse med den almindelige aftalefrihed omkring bodelingen fortsat bør være muligt for ægtefællerne at aftale ophørstidspunktet.

Herudover er det udvalgets opfattelse, at der kan være situationer, hvor det foreslåede legale udgangs-

punkt vil betyde en meget stor praktisk belastning for bobehandlingen, og hvor den anden ægtefælle ikke skønnes at have nogen rimelig interesse i at modsætte sig en anden ophørsdato. Udvalget finder, at der i sådanne ganske særlige tilfælde bør være mulighed for, at skifteretten efter indstilling fra bobehandleren rent undtagelsesvist kan fastsætte et andet tidspunkt for formuefællesskabets ophør.

Udvalget anfører, at det formentlig vil være sjældent forekommende, men at der ikke er noget i vejen for, at et skifte afsluttes, inden der endeligt er meddelt separation eller skilsmisse. Hvis skilsmissen eller separationen ikke gennemføres, fordi ansøgningen herom trækkes tilbage eller den ene af ægtefællerne dør, inden separationen eller skilsmissen er endelig, bør retsstillingen være den samme som den, der i dag gælder i tilfælde, hvor ægtefællerne efter en separation har delt boet med henblik på skilsmisse, men efterfølgende genoptager samlivet. Udvalget foreslår således ikke ændringer i gældende ret på dette punkt.

Der henvises til betænkningen side 185-190.

3.5.2.2. Værdiansættelsestidspunktet

Efter Ægtefælleskifteudvalgets opfattelse bør værdiansættelsen af aktiverne som i dag ske på udlægstidspunktet eller tidspunktet for skiftets afslutning. Værdistigninger og værdifald indtil udlægget eller boets afslutning bør således fortsat deles mellem ægtefællerne, og afkast fra aktiver indtil udlægget eller boets afslutning bør ligeledes fortsat deles mellem ægtefællerne. Det samme gælder de udgifter, som vedrører boets aktiver.

Der henvises til betænkningen side 190-191.

3.5.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er med enkelte ændringer i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Det foreslås i den forbindelse, at ægtefællerne også i sager om bosøndring og omstødelse skal kunne aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af lovens almindelige regler. Endvidere er forslaget om fastholdelse af ophørsdagen efter en tilbagekaldelse af en anmodning om separation eller skilsmisse, hvis den anden ægtefælle inden fire uger indgiver anmodning om separation eller skilsmisse, ikke medtaget, jf. nærmere nedenfor.

Der henvises til lovforslagets §§ 50-52 og bemærkningerne hertil.

Danske Familieadvokater og Danske Advokater har i forbindelse med høringen over betænkningen tilsluttet sig, at ophørstidspunktet for formuefællesskabet fremrykkes i forhold til gældende ret, men finder det uhensigtsmæssigt, at formuefællesskabet ophører ved en ensidig erklæring fra den ene ægtefælle frem for en fælles meddelelse til ægtefællerne. Det giver efter organisationernes mening mulighed for, at en ægtefælle kan spekulere i at skjule ophørstidspunktet for den anden ægtefælle. Med hensyn til formuefællesskabets ophør i tilfælde, hvor en anmodning om separation eller skilsmisse tilbagekaldes, men følges op af en ny anmodning fra den anden ægtefælle, bør der tillige kunne ske tilbagekaldelse over for retten, og det bør anføres, hvordan underretning herom skal ske, hvis kun den ene part er mødt.

Justitsministeriet er imidlertid enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at det ikke vil være hensigtsmæssigt, at ophøret af formuefællesskabet først sker på det tidspunkt, hvor den ægtefælle, der ikke har anmodet om separationen eller skilsmissen, får meddelelse om, at der er indgivet en sådan anmodning.

Med hensyn til tilfælde, hvor en anmodning om separation eller skilsmisse tilbagekaldes, finder Justitsministeriet det bl.a. i lyset af det, Danske Familieadvokater og Danske Advokater har anført i forbindelse med høringen, mest hensigtsmæssigt ikke at fastsætte særlige regler om formuefællesskabets ophør i sådanne tilfælde. Som anført i høringssvaret fra disse organisationer ville det således i givet fald være nødvendigt at tage højde for tilfælde, hvor tilbagekaldelsen først sker, når sagen er indbragt for retten,

hvilket rejser flere, til dels vanskelige spørgsmål. På denne baggrund er den regel, som Ægtefælleskifteudvalget havde foreslået herom, ikke medtaget i lovforslaget.

3.6. Frister for anmodning om skifte og genoptagelse

3.6.1. Gældende ret

3.6.1.1. Forældelse af boslodskrav

Forældelse af boslodskrav er ikke omtalt i forældelsesloven, bemærkningerne til lovforslaget eller betænkning nr. 1460/2005 om revision af forældelsesreglerne, og det må anses som uafklaret om boslodskrav forældes efter forældelseslovens regler, eller om boslodskrav ikke er undergivet forældelse.

Spørgsmålet om forældelse er således ikke afklaret i retspraksis, men der er afsagt en række domme om fortabelse af retten til at kræve skifte under henvisning til passivitet.

Hvornår passivitet medfører bortfald af retten til at kræve skifte, afhænger af de konkrete omstændigheder, herunder om den ægtefælle, der nu kræver skifte, ved sin adfærd har bibragt den anden ægtefælle en berettiget forventning om, at der ikke ville blive fremsat krav om skifte. Foreligger en sådan adfærd, behøver der ikke at gå mange år, før retten til at kræve skifte bortfalder som følge af passivitet.

3.6.1.2. Genoptagelse af skifte

Hvis et offentligt skifte er afsluttet med en boopgørelse stadfæstet af skifteretten, vil der normalt ikke være anledning for ægtefællerne til at indbringe nye spørgsmål for skifteretten.

Hvis det senere viser sig, at der på skiftet ikke eller ikke i tilstrækkeligt omfang er medregnet aktiver eller passiver, som burde have været inddraget, kan der blive tale om genoptagelse af sagen. Det kræver, at der foreligger ganske særlige omstændigheder, medmindre ægtefællerne kan enes om at foretage et supplerende skifte.

En genoptagelsessituation kan foreligge, f.eks. fordi ægtefællerne urigtigt har betragtet et aktiv som særeje, fordi ægtefællerne ikke har været opmærksomme på, at et beløb ville komme til udbetaling som overskydende skat, fordi ægtefællerne ikke har været opmærksomme på et fremførselsbart skattemæssigt underskud, eller fordi en ægtefælle svigagtigt har skjult værdier, herunder pensionsmidler, for den anden ægtefælle under skiftet. Der kan også være tale om, at en af ægtefællerne under skiftet har fået registreret en gæld til et højere eller lavere beløb end det reelle. Ligeledes kan der efter skiftets afslutning dukke en gældspost op, som ikke har været inddraget i bodelingen.

Efter gældende praksis er det skifteretten, der tager stilling til, om en anmodning om genoptagelse fra en af ægtefællerne skal efterkommes eller afvises. Hvor spørgsmålet begrænser sig til et afgrænset problem, vil det dog ofte være mest hensigtsmæssigt, at den ægtefælle, der mener sig forfordelt, anlægger sag ved de almindelige domstole.

Der henvises til betænkningen side 192-196.

3.6.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.6.2.1. Ægtefælleskifteudvalget anfører, at en hensigtsmæssig afvikling af skiftet forudsætter, at skiftet indledes på et tidspunkt, hvor det stadig er muligt at skaffe et overblik over, hvilke aktiver og passiver der eksisterede på tidspunktet for formuefællesskabets ophør. Jo længere tid, der går, jo vanskeligere bliver en rekonstruktion.

Dette, samt hensynet til den ægtefælle, som i lang tid har indrettet sig på, at et muligt boslodskrav ikke vil blive gjort gældende, kunne efter udvalgets opfattelse tale for at fastsætte en fast frist for indgivelse af anmodninger om offentligt skifte. En klar frist kunne siges at medføre en større forudberegnelighed end f.eks. anvendelse af almindelige passivitetssynspunkter.

Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der ikke bør indføres frister for skifte. Udvalget henviser til, at det må anses for uafklaret, om boslods krav forældes, og udvalget finder, at der ikke er tilstrækkeligt behov for at indføre regler om forældelse. Derimod bør et boslods krav fortsat kunne fortabes ved passivitet.

3.6.2.2. Udvalget finder, at der fortsat bør være adgang til at genoptage sager, der er afsluttet med en boopgørelse, som skifteretten har stadfæstet. Det er udvalgets opfattelse, at de samme forhold, som i dag er afgørende for, om der kan ske genoptagelse af et skifte, fortsat bør være gældende. Udvalget foreslår, at kriteriet for genoptagelse bør være, om det er påkrævet. Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der bør være en frist for, hvornår der senest skal være indgivet begæring om genoptagelse af skiftet. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at spørgsmålet om genoptagelse altid må afgøres konkret, og at domstolene bør inddrage det tidsmæssige aspekt i vurderingen af, om genoptagelse kan ske, men at der ikke i lovgivningen bør fastsættes en øvre grænse.

Der henvises til betænkningen side 197-199.

3.6.3. *Justitsministeriets overvejelser*

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises til lovforslagets § 78 og bemærkningerne hertil.

3.7. **Appel af skifterettens afgørelser**

3.7.1. *Gældende ret*

Retsplejelovens kapitel 58 indeholder regler om skifte af fællesbo mv.

Efter retsplejelovens § 660 foregår behandlingen af tvister, der opstår under skiftebehandlingen af fællesbo mv., ved skifteretten. Tvister angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav afgøres ved dom. I andre tilfælde træffer skifteretten afgørelse ved kendelse. Når tvister afgøres ved dom, anvendes retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger. Når tvister afgøres ved kendelse, kan det pålægges den part, der skønnes uden tilstrækkelig grund at have givet anledning til eller unødigt at have vidtløftiggjort proceduren at betale sagsomkostninger til modparten. Efter § 660, stk. 2, kan skifteretten om fornødent pålægge parter og andre at give møde og afgive forklaring efter reglerne om vidner.

Efter retsplejelovens § 661 kan kendelser og beslutninger, som skifteretten træffer under behandlingen af fællesbo mv., som udgangspunkt kæres til landsretten. Kærefristen er 14 dage, idet landsretten dog undtagelsesvis kan tillade kære indtil 6 måneder efter afgørelsen.

Efter retsplejelovens § 662 kan afgørelser angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav ankes til landsretten. Det samme gælder om den tilendebragte skiftebehandling og i forbindelse hermed de kendelser og beslutninger, der er truffet under skiftebehandlingen. Ankefristen er 4 uger, idet landsretten dog undtagelsesvis kan tillade anke indtil 1 år efter afgørelsen eller skiftets slutning.

Efter retsplejelovens § 663 kan visse af skifterettens afgørelser dog ikke appelleres. Det drejer sig om afgørelser om foranstaltninger i boet, som ikke tåler opsættelse (fællesboskiftelovens § 16, stk. 2), afgørelser om tid, sted, varsel og underretningsmåde for skiftesamlinger (§ 23), afgørelser om, hvorvidt en værgeres erklæring vil skade den umyndiges tarv (§ 24, 1. pkt., og § 51, stk. 1), afgørelser om salg af boets ejendele ved underholdssalg (§ 27, 2. pkt.), afgørelser om en inkassators sikkerhedsstillelse (§ 30, 2. pkt.) og afgørelser om udlevering af boet til privat skifte (§ 75).

Efter retsplejelovens § 664, stk. 3, kan parterne ikke under en appelsag tilbagekalde de erklæringer med hensyn til sagens sammenhæng, som de har afgivet for skifteretten, og som er tilført skiftetbogen.

3.7.2. Ægtefælleskifteudvalgets forslag

Ægtefælleskifteudvalget foreslår, at retsplejelovens kapitel 58 ophæves, jf. udvalgets lovudkast § 80, stk. 2, nr. 2.

3.7.3. Justitsministeriets overvejelser

Det har i forbindelse med høringen over betænkningen været anført, at der kan være anledning til at tydeliggøre de processuelle regler f.eks. med hensyn til appel.

På denne baggrund foreslås det, at der i den nye ægtefælleskiftelov medtages en udtrykkelig regel om kære af skifterettens afgørelser under skiftebehandlingen.

Der henvises til lovforslagets § 79 og bemærkningerne hertil.

Justitsministeriet er i øvrigt enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at der ikke er anledning til at opretholde de særlige regler om skifte af fællesbo mv. i retsplejelovens kapitel 58, og at de derfor kan ophæves.

Justitsministeriet bemærker i den forbindelse, at det følger af almindelige retsplejemæssige principper, at enkelttvister, jf. lovforslagets § 2, vil skulle afgøres ved dom, og at retsplejelovens § 660, stk. 2, om, at skifteretten kan pålægge parter og andre at møde og afgive forklaring efter reglerne om vidner, foreslås videreført ved lovforslagets § 72, mens de særlige regler om sagsomkostninger i tilfælde, hvor skifteretten træffer afgørelse ved kendelse (§ 660, stk. 1, 3. pkt.), erstattes af de foreslåede regler om fordeling af boomkostningerne og om betaling af advokatombkostninger, jf. lovforslagets §§ 42 og 43.

Reglerne om appelbegrænsning i visse tilfælde (§ 663) og lovreglen om, at parterne ikke under en appelsag kan tilbagekalde de erklæringer med hensyn til sagens sammenhæng, som de har afgivet for skifteretten, og som er tilført skiftebogen (§ 664, stk. 3), videreføres derimod ikke.

Der vil således fremover ikke gælde andre appelbegrænsninger end dem, som i øvrigt gælder i civile sager (jf. navnlig 10.000 kr. -grænserne i retsplejelovens §§ 368 og 391), og retsvirkningerne af parternes erklæringer for skifteretten med hensyn til sagens sammenhæng vil bero på almindelige retsplejemæssige principper.

3.8. Skiftets økonomi

3.8.1. Gældende ret

3.8.1.1. Ægtefælleskifte

3.8.1.1.1. De gældende regler om betaling af retsafgift for behandling af offentlige ægtefælleskifter fremgår af retsafgiftslovens kapitel 5, som oprindelig udspringer af lov nr. 156 af 30. november 1874 om betalingen for de til skiftetvæsenet henhørende forretninger m.m. (skifteafgiftsloven).

Efter retsafgiftslovens § 28, stk. 1, beregnes afgiften af formuemassen og udgør 2 pct. i de boer, der behandles af skifteretterne. Afgiften nedsættes dog til halvdelen (dvs. til 1 pct.), i det omfang et aktiv er pantsat eller omfattet af et ejendomsforbehold, jf. § 28, stk. 2.

Efter retsafgiftslovens § 29 skal der i separations- og skilsmisseboer samt bosondringsboer, der sluttes ved forlig på første møde i skifteretten, alene betales en afgift på 400 kr. Fællesboer, hvor formuemassen ikke overstiger 15.000 kr., er dog helt fritaget fra retsafgift, jf. retsafgiftslovens § 30.

Retsafgiftslovens § 31 definerer formuemassen i lovens forstand til at være boets aktiver uden fradrag af gæld eller lignende. Nettoindtægten af aktiverne, dvs. overskuddet, skal medregnes. Hvis et aktiv er behæftet, foretages der dog en forholdsmæssig reduktion, jf. § 31, stk. 2.

Ved opgørelsen af formuemassen fradrages omkostninger ved afhændelsen, og ved opgørelsen af en fast ejendoms nettooverskud medregnes ejendomsskatter, renter af pantebreve samt ordinære periodiske reservefondsbidrag til kredit- og hypotekforeninger og lignende låneinstitutioner til driftsudgifterne.

Afgiften dækker alle tvister, der måtte opstå i forbindelse med boets behandling, uanset tvisternes antal og størrelse.

Afgiftspligten indtræder, når anmodningen om offentligt skifte tages til følge, jf. retsafgiftslovens § 34, stk. 1, nr. 2 (efter ikrafttrædelsen 1. april 2011 af lov nr. 718 af 25. juni 2010). Efter retsafgiftslovens § 35 forfalder afgiften til betaling, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen, hvilket i praksis vil sige ved boets afslutning.

For så vidt angår boer, som behandles til ende i skifteretten, følger det af retsafgiftslovens § 36, at skifteafgiften udredes af boets midler, hvis skifteretten har disse i sin varetægt. Ved skifte mellem ægtefæller hæfter hver ægtefælle kun for afgiften af den del af boet, som den pågældende har rådighed over under skiftet. Ægtefællerne hæfter dog solidarisk for afgiften på 400 kr. efter retsafgiftslovens § 29, stk. 1. I andre boer hæfter den, der har boets midler i sin varetægt. Hvis skifteafgiften ikke udredes af boets midler, skal afgiften indbetales inden 14 dage efter forfaldstid. Ved betaling efter denne frist svares en rente på 0,5 pct. månedlig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne, dog mindst 50 kr.

3.8.1.1.2. Der skal stilles sikkerhed for betalingen af skifteafgiften, jf. forudsætningsvis retsafgiftslovens § 36, stk. 5. Selv om det som nævnt fremgår af § 36, at ægtefællerne hver for sig kun hæfter for afgiften af den del af boet, som den pågældende har rådighed over under skiftet, er der praksis for, at der pålægges den ægtefælle, der anmoder om skifte, at stille sikkerhed for den samlede retsafgift.

Der er ikke fastsat lovregler om ægtefællers sikkerhedsstillelse for andre omkostninger, men skifteretterne anses for berettigede til at forlange sikkerhedsstillelse også for andre udgifter, og det er sædvanligt, at skifteretterne forlanger sikkerhedsstillelse for de øvrige omkostninger i forbindelse med behandlingen af fællesboskiftet, herunder salær til skifterettens medhjælper og udgifter til vurderingen af boets aktiver.

Et krav om sikkerhedsstillelse kan i mange tilfælde have betydning for, om en ægtefælle kan gennemføre et offentligt skifte. Hvis der ikke meddeles en ægtefælle fri proces, således at denne fritages for at stille sikkerhed for afgiften, vil der kunne være tale om et betydeligt beløb, som der skal fremskaffes sikkerhed for.

3.8.1.1.3. En ægtefælle pålægges sjældent at betale sagsomkostninger til den anden part, selv om vedkommende taber sagen. Det gælder også, selv om der er tale om afgørelser i tvister vedrørende anmeldte fordringer eller fremsatte krav, der afgøres ved dom, jf. retsplejelovens § 660, stk. 1, 2. pkt. Dette er en fravigelse af de almindelige principper for omkostningsfordeling i civile retssager, som følger af retsplejelovens § 312, stk. 1 og 2. Træffes afgørelsen ved kendelse og ikke ved dom, følger det af retsplejelovens § 660, stk. 1, 3. pkt., at der (alene) kan pålægges den part, der skønnes uden tilstrækkelig grund at have givet anledning til eller unødigt at have vidtløftiggjort proceduren, at udrede sagsomkostninger til modparten.

At det kun sjældent sker, at der tilkendes sagsomkostninger i ægtefælleskifter, skyldes efter udvalgets opfattelse formentlig en påvirkning fra retsplejelovens § 312, stk. 6, hvorefter udgangspunktet er, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til den anden part i sager om bl.a. ægteskab og forældremyndighed, jf. retsplejelovens kapitel 42.

Der henvises til betænkningen side 200-203.

3.8.1.2. Dødsboskifte

Reglerne om retsafgift i forbindelse med dødsbobehandling, herunder skifte af uskiftet bo, mens den ene ægtefælle stadig lever, findes i retsafgiftslovens kapitel 5 a, som blev indsat i forbindelse med vedtagelsen af den nye lov om skifte af dødsboer i 1996.

Reglerne bygger på princippet om, at retsafgiften som udgangspunkt er tænkt at skulle afspejle det arbejde, skifteretterne typisk har i forbindelse med behandlingen af dødsboet.

Afgiften ved dødsboskifter sker efter standardiserede takster, der er fastsat for hver bobehandlingsform.

I boer, der berigtiges som boudlæg eller uskiftet bo, betales en afgift på 500 kr., hvilket skal modsvare det arbejde, der gennemsnitligt er forbundet med skifteretternes berigtigelse af boerne (retsafgiftslovens § 36 b, stk. 1).

I boer, der udleveres til forenklet privat skifte, hvor arbejdet er lidt mere omfattende, og boer, der udleveres til privat skifte, fordi der er arvinger, der er repræsenteret ved værge eller skifteværge, men hvor betingelserne for forenklet skifte ellers er til stede, betales der en afgift på 1.000 kr. (retsafgiftslovens § 36 b, stk. 3 og 4).

I boer, der udleveres i henhold til de almindelige regler om privat skifte eller i henhold til reglerne om bobestyrerbehandling, pålægges en afgift på 2.500 kr. (retsafgiftslovens § 36 b, stk. 5). Denne afgift er tænkt at skulle modsvare arbejdet i forbindelse med berigtigelsen af boerne og det arbejde, der er knyttet til den efterfølgende kontrol og revision.

For visse boer med en bobeholdning på over 1 mio. kr. betales en ekstra afgift på 6.500 kr. (retsafgiftslovens § 36 c). Denne ekstraafgift er til dels begrundet i, at der for skifteretterne ved sådanne boer typisk er et større revisionsarbejde.

Dødsboer, hvor formuemassen ikke overstiger 15.000 kr., er fritaget for afgift (retsafgiftslovens § 36 d, stk. 1). Det samme gælder boer, hvor der ikke er tilstrækkelige midler til at udrede afgiften (retsafgiftslovens § 36 d, stk. 2).

For så vidt angår tvister, der afgøres ved dom, skal der betales en særskilt afgift, som svarer til de almindelige regler om retsafgift for civile retssager (retsafgiftslovens § 36 j, stk. 1).

Der henvises til betænkningen side 204-205.

3.8.1.3. Ægteskabssager mv.

Efter retsafgiftslovens § 12 betales der ikke retsafgift i sager om bl.a. adoption, ægteskab, forældremyndighed, faderskab eller værgemål.

Afgiftsfritagelsen gælder alle sager omfattet af retsplejelovens § 448, herunder sager om separation eller skilsmisse (inklusive krav efter ægteskabslovens § 56) og sager mellem ægtefæller om omstødelse eller anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse, jf. ægteskabslovens § 58.

Efter ægteskabslovens § 32 betales der derimod et gebyr på 500 kr. ved indgivelse af anmodning om skilsmisse til statsforvaltningen (men ikke ved indgivelse af anmodning om separation).

For så vidt angår sagsomkostninger til modparten følger det som nævnt i pkt. 3.8.1.1.3 af retsplejelovens § 312, stk. 6, at udgangspunktet er, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til den anden part i sager om bl.a. ægteskab og forældremyndighed, jf. retsplejelovens kapitel 42. Kun hvis særlige grunde taler for det, kan retten pålægge en part at betale sagsomkostninger til modparten.

Der henvises til betænkningen side 205.

3.8.1.4. Isoleret bevisoptagelse, herunder syn og skøn

Efter retsafgiftslovens § 14 skal der betales en afgift på 400 kr. for bevisoptagelse, herunder syn og skøn, der ikke sker under eller til brug for en anlagt retssag. Retsgrundlaget for isoleret bevisoptagelse fremgår i øvrigt af retsplejelovens § 343.

Der henvises til betænkningen side 206.

3.8.1.5. Andre civile sager

Retsafgiften ved civile retssager beregnes efter reglerne i retsafgiftslovens kapitel 1, der som udgangspunkt også omfatter retsafgift i private straffesager og i sager, der behandles af boligretterne.

Udgangspunktet er, at der skal betales 500 kr. ved sagens anlæg. Hvis sagsgenstanden overstiger 50.000 kr., skal der betales yderligere 250 kr. med tillæg af 1,2 pct. af den del af værdien, der overstiger 50.000 kr. Den samlede betaling kan dog højst udgøre 75.000 kr.

For sager, hvor sagsgenstanden overstiger 50.000 kr., skal der herudover betales en afgift for hovedforhandlingen. Denne afgift udgør 750 kr. med tillæg af 1,2 pct. af den del af værdien, der overstiger 50.000 kr., idet beløbet dog højst kan udgøre 75.000 kr.

I sager, der afsluttes uden dom, ved udeblivelsesdom eller ved, at en part tager bekræftende til genmæle, tilbagebetales en tredjedel, dog mindst 500 kr., af afgiften for hovedforhandlingen.

Hvis den sagsøgte i en civil retssag nedlægger en selvstændig påstand, betragtes dette som et selvstændigt søgsmål, hvor der så skal betales retsafgift efter de beskrevne principper.

Efter retsplejelovens § 312, stk. 1, skal den tabende part erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, medmindre parterne har aftalt andet.

Efter § 312, stk. 2, kan retten dog bestemme, at den tabende part ikke eller kun delvis skal erstatte modparten de påførte udgifter, hvis særlige grunde taler for det.

Der henvises i øvrigt til betænkningen side 206-207.

3.8.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.8.2.1. Generelle bemærkninger

Ægtefælleskifteudvalget peger på, at ægtefæller, der ikke skifter privat, eller som ikke forliges på første skiftesamling, efter den gældende ordning betaler en retsafgift, der beregnes ud fra boets aktiver. Hertil kommer oftest et vederlag til skifterettens medhjælper, der primært beregnes ud fra medgået tid. Efter udvalgets opfattelse afholder retsafgiftens størrelse i dag mange ægtefæller fra at gøre brug af det offentlige konfliktløsningssystem i ægtefælleskifter.

Det forhold, at retsafgiften er ganske høj, og at der straks ved sagens indledning skal stilles sikkerhed for afgiftens betaling, kan i mange tilfælde være til skade for en ægtefælle, der ikke har økonomiske ressourcer til at få skiftet i gang, men som alligevel ikke opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Størrelsen af den gældende retsafgift kan dermed efter udvalgets opfattelse hindre opfyldelsen af en generel målsætning, hvorefter enhver skal sikres en lige og rimelig adgang til domstolsbistand ved løsning af tvister. Samtidig kan den ressourcestærke part i en ægtefælleskiftesag lukrere herpå og opnå et forlig, der afviger fra det, der følger af de materielle kvalitative og kvantitative delingsregler.

Afgiften bør efter udvalgets opfattelse afspejle den fremtidige struktur for behandling af ægtefælleskiftesager. Som beskrevet i pkt. 3.1 og 3.2 ovenfor foreslår udvalget, at bistanden til ægtefæller, der har behov for hjælp fra det offentlige til delingen af deres bo, fremover skal varetages af autoriserede bobehandlere med skifteretten i rollen som kontrol- og tvistløsningsorgan og med mulighed for indledende vejledning fra skifteretten. Det er udvalgets opfattelse, at bobehandlerens salær bør betales af ægtefællerne i forening. Et ægtefælleskifte er som udgangspunkt et privat anliggende, og hvis ægtefællerne har brug for offentlig bistand, et det som udgangspunkt rimeligt, at de selv dækker udgiften på samme måde, som hvis der havde været tale om et privat skifte.

At ægtefællerne skal betale udgiften til bobehandlers salær, taler imidlertid for, at skifteafgiften nedsættes væsentligt, da skifterettens arbejde med bodelingerne i det væsentligste overgår til bobehandleren. Statens indtægter fra afgifter i ægtefælleskifte er i dag ikke af videre betydning, fordi så få ægtefæller rent faktisk skifter offentligt, og de fleste hæver sagen eller forliger sig med ingen eller kun beskeden afgift til følge. Der er således efter udvalgets opfattelse ikke noget statsfinansielt belæg for at fastholde den høje skifteafgift.

Afgiften bør derimod udformes, så den dækker skifterettens arbejde i forbindelse med det eller de

indledende møder i retten og arbejdet med tilsyn og behandling af indsigelser mod bobehandlerens forslag vedrørende sagens behandling eller klager over denne. Der vil fremover ikke skulle antages nogen medhjælper, da medhjælperens arbejde fremtidigt udføres af bobehandleren.

Retsafgiften i skiftesager bør dog også indrettes således, at den afholder ægtefæller fra at søge bagatelagtige tvister afgjort gennem det offentlige skiftesystem.

Som nævnt vil en væsentlig udgift i ægtefælleskiftesagerne fremover bestå i vederlaget til bobehandleren. Vederlaget til bobehandleren vil skulle fastsættes efter de sædvanlige parametre, der gælder for advokaters arbejde. Det vil sige, at vederlaget vil afhænge af anvendt tid, de involverede værdier, retsforholdets beskaffenhed, sagens betydning for de involverede parter, sagens udfald, omfanget af advokatens arbejde og det ansvar, der har været forbundet med arbejdet.

Ægtefællerne vil dermed få væsentlig indflydelse på, hvor dyr bistanden fra bobehandleren skal være. Har de f.eks. selv solgt deres ejerbolig og delt provenuet heraf, vil bobehandleren ikke inddrage værdien af ejerboligen som et parameter i vederlagsfastsættelsen, og bobehandleren vil ikke skulle anvende tid på dette aktiv. Ægtefællerne vil også have tilskyndelse til at reservere bobehandlerens arbejde til at vedrøre forhold af væsentlig økonomisk betydning, således at bobehandleren f.eks. ikke anvendes til deling af brugte, sædvanlige indbogenstande eller andre effekter af beskeden værdi. Er der tvist herom, vil det oftest bedst klares ved lodtrækning eller lignende.

Samlet set bør en nyordning af retsafgiften medvirke til, at det kan blive betydeligt billigere at bruge det offentlige tilbud om bistand til deling af fællesboet for ægtefæller, der udviser den nødvendige forligsvillighed, og som bidrager konstruktivt til processen. Det er udvalgets forventning, at udgiften til bobehandler og retsafgift i de almindelige boer samlet set fremover kan blive mindre set i forhold til den gældende ordning, hvor ægtefællerne i praksis ofte også betaler honorar til hver sin advokat.

Som flere gange anført er et ægtefælleskifte som udgangspunkt ægtefællernes egen sag, og skiftet bør derfor ikke medføre udgifter for det offentlige. Hvis en ægtefælle ikke betaler sin del af boomkostningerne, herunder afgifter og bobehandlerens salær, bør det som hovedregel være den anden ægtefælle, som i første omgang hæfter over for det offentlige. Udvalget finder derfor, at der bør gælde et grundlæggende princip om solidarisk hæftelse mellem ægtefællerne over for det offentliges udgifter og for afgifterne ved skiftet.

3.8.2.2. Retsafgifter

3.8.2.2.1. Ægtefælleskifteudvalget anfører, at retsafgiften grundlæggende bør have en størrelse og pålægges på en måde, der sikrer, at ægtefæller, der har behov for det, får en rimelig adgang til at søge konfliktløsning ved domstolene. På den anden side må der også tages hensyn til, at retsafgifterne bl.a. har til formål at lade brugerne bidrage i rimeligt omfang til at dække de offentlige udgifter ved sagens behandling.

Udvalget er opmærksom på, at fastsættelse af retsafgiften i udpræget grad er et politisk spørgsmål, hvori indgår en række forskellige hensyn, herunder bl.a. fiskale, jf. herved også betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene) side 242.

Ved udformningen af sit forslag til en ny afgiftsordning for ægtefælleskifter har udvalget derfor valgt at tage udgangspunkt i, hvad der i dag gælder for skifte af dødsboer, jf. pkt. 3.8.1.2 ovenfor. Der er dog forskel på ægtefælleskiftesagerne og dødsboskiftesager, herunder navnlig det forhold, at ægtefælleskiftesager indledes udelukkende på parternes eget initiativ og primært af hensyn til disse (som en partsproces). Et dødsboskifte har derimod betydelig offentlig interesse bl.a. på grund af dets skatte- og afgiftsmæssige betydning, og personkredsen er mindre fast.

Udvalget har overvejet, om retsafgiften skal indrettes som en fast afgift eller som i dag en afgift, der er afhængig af værdien af fællesboets aktiver. Større skiftesager med større aktiver som f.eks. fast ejendom

vil ofte kræve mere tid end mindre skiftesager med kun få aktiver. Dette udgangspunkt er dog ikke entydigt, og tids- og ressourceforbruget i skiftesagerne afhænger i høj grad af parternes forligsvilje og sagens karakter i øvrigt. Som ved afgifterne ved skifte af dødsboer har udvalget foretrukket en ordning med faste retsafgiftstrin. Afgiften foreslås indrettet således, at der betales en fast grundafgift, der er uafhængig af fællesboets værdi, men at der også betales et tillæg, som varierer efter boets værdi.

3.8.2.2.2. Udvalget finder, at en ægtefælle, der anmoder om skifterettens bistand til et ægtefælleskifte, bør betale en indledende (lav) grundafgift i størrelsesordenen 500 kr., som skal dække det første vejledningsmøde i skifteretten. Dette svarer til betalingen for en skilsmissebevilling samt til den laveste retsafgift ved civile sager og ved dødsboskifter med boudlæg og uskiftet bo. Afgiftspligten bør indtræde ved indgivelse af en anmodning til skifteretten om bistand til deling af fællesboet.

Afgiften bør også motivere til, at ægtefællerne selv forsøger at opnå en løsning, inden der tages kontakt til skifteretten. Dette kunne tale for, at afgiften sættes højere, f.eks. til 1.000 kr.

Det er udvalgets opfattelse, at denne indledende afgift skal betales i alle tilfælde, herunder også når begge bodele er negative og i små boer. Udvalget foreslår således på dette punkt en ændring i forhold til den gældende ordning, hvor små boer er afgiftsfrie, hvilket også er tilfældet for små dødsboer. Når dette efter udvalgets opfattelse er hensigtsmæssigt, er det til dels af praktiske grunde, herunder afgiftens beskedne størrelse, og til dels for at sikre en vis seriøsitet hos den, der anmoder om bistand hos skifteretten. Er begges bodele negative, bør ægtefællerne være tilskyndet til selv at få underskrevet en aftale om, at der ikke er noget at dele.

Udvalget finder i øvrigt, at det bør være den ægtefælle, der anmoder om offentligt skifte, som umiddelbart skal betale skifteafgiften. Kommer sagen ikke videre, bærer den anmodende ægtefælle udgiften alene. Udvalget har i den forbindelse også taget hensyn til, at det efter udvalgets forslag skal være muligt at indlede skiftet, allerede når der er indsendt en anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen. Der vil derfor kunne opstå situationer, hvor der bliver indgivet anmodning om offentligt skifte, selv om separationen eller skilsmissen ikke gennemføres. Hvis boet tages under behandling, indgår skifteafgiften på linje med andre boudgifter. De 500 kr. vil også kunne indgå som en udgift i boopgørelsen, hvis skiftet overgår til privat skifte.

3.8.2.2.3. Udvalget foreslår, at hvis sagen henvises af skifteretten til behandling ved en bobehandler, skal ægtefællerne betale en yderligere afgift i størrelsesordenen 2.000 kr. Det samlede beløb kommer således op i størrelsesordenen 2.500 kr., hvilket svarer til, hvad der gælder ved dødsboskifter. Beløbet skal modsvare det ekstraarbejde, skifteretten vil have i sådanne sager.

Udvalget foreslår endvidere, at der i boer, hvor summen af nettobodelene overstiger 2 mio. kr., skal betales en tillægsafgift i størrelsesordenen 6.500 kr. Dette skyldes, at større boer alt andet lige vil fordrer et større ressourceforbrug i skiftesystemet. Det er derfor også kun de aktiver, der indgår i boopgørelsen, der bør indgå i beregningen af bobehandlingsafgiften. Aktiverne, der holdes uden for boopgørelsen, f.eks. fordi der er tale om et partielt skifte, bør ikke medregnes.

Disse retsafgifter bør dække skifterettens »basisydelse«, forstået som skifterettens behandling af sagen, herunder sagsoplysende møder i skifteretten, udmeldelse af sagkyndige mv., afgørelser om salg og acontobetaling under sagsbehandlingen samt tilsyn med og behandling af efterfølgende klager over bobehandlerens, herunder dennes salær. Afgiftens størrelse foreslås fastsat til de anførte beløb, som udvalget vurderer, vil dække de gennemsnitlige udgifter ved skifterettens tilsyn og medvirken i øvrigt.

Hvis ægtefællerne herudover gør brug af skifteretten til løsning af enkelttvister, herunder ved indsigelse mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, vil der efter udvalgets opfattelse være belæg for at pålægge ægtefællerne en yderligere afgift. Udvalget foreslår således, at der for enkelttvister skal betales en retsafgift som for en almindelig civil retssag, jf. pkt. 3.8.1.5 ovenfor. Sådanne sager foreslås behandlet efter de almindelige processuelle regler for civile sager, og der er efter udvalgets opfattelse ikke grundlag

for at gøre forskel i retsafgiftsmæssig henseende. Der bør endvidere i sådanne tilfælde ikke være forskel på ægtefæller, der skifter privat eller ved bobehandler.

3.8.2.2.4. Når ægtefællerne under et privat skifte ønsker skifterettens bistand til sagens oplysning, bør der efter udvalgets opfattelse opkræves en afgift på 500 kr.

3.8.2.2.5. Udvalgets forslag ser i skemaform således ud:

Afgiftstype	Afgift
Grundafgift	500 kr. (1.000 kr.)
Bobehandlingsafgift:	2.000 kr. + evt. 6.500 kr.
Møder i skifteretten	
Tilsyn med bobehandleren	
Klager over bobehandleren	
Processuelle spørgsmål	
Udmeldelse af sagkyndig mv.	
Afgift ved bistand under privat skifte	500 kr.
Afgift i sager om enkeltspørgsmål, herunder ved indsigelser mod boopgørelsen	Retsafgiftslovens kapitel 1

3.8.2.2.6. Udvalget bemærker, at udvalgets forslag vil medføre en forringelse af mulighederne for afgiftsfrit at kunne føre sager efter ægteskabslovens § 56 og § 58. Udvalget har derfor overvejet, om der bør indføres en særordning for sager om sådanne krav.

Forringelsen består i, at sådanne sager i dag er fritaget for retsafgift, da de behandles som ægteskabssager, mens de efter udvalgets forslag skal behandles efter reglerne om enkelttvister ved skifteretten og der dermed skal betales retsafgift som i almindelige civile retssager.

For så vidt angår sager efter ægteskabslovens § 58 (sager om omstødelse eller anfægtelse af aftaler om fordelingen af formuen, der er indgået med henblik på separation eller skilsmisse) er det udvalgets opfattelse, at forskellen mellem behandlingen af sådanne sager og sager, hvor den omtvistede aftale er indgået efter separationen eller skilsmissen, ikke er velbegrundet og derfor bør afskaffes. Alle sådanne sager bør således være omfattet af de foreslåede afgiftsregler.

For så vidt angår krav efter ægteskabslovens § 56, hvor en ægtefælle mener sig stillet urimeligt ringe og derfor typisk i et særejeægteskab kræver et beløb fra den anden ægtefælle, er det udvalgets opfattelse, at de fleste ulemper ved den foreslåede ordning løses af de foreslåede regler om fri proces. Opfylder en ægtefælle således de økonomiske betingelser for at få fri proces, vil forringelsen alene bestå i, at der skal foretages en vurdering af den pågældendes udsigt til at få medhold (rimelig grund til at føre proces). Denne ændring forekommer udvalget velbegrundet.

For så vidt angår en ægtefælle, hvis indtægt ligger over fri proces-grænsen, er det udvalgets vurdering, at denne i første omgang selv må finansiere retssagen, medmindre der kan meddeles fri proces efter retsplejelovens § 329. Efter denne bestemmelse kan der meddeles fri proces, selv om de øvrige betingelser for fri proces ikke er opfyldt, hvis særlige grunde taler derfor. Dette kan navnlig være tilfældet,

hvor sagen er af principiel karakter, eller hvis sagen har væsentlig betydning for ansøgerens sociale situation. Vindes sagen, vil modparten normalt blive pålagt at erstatte den pågældendes udgifter til bl.a. retsafgift.

Samlet set er det udvalgets opfattelse, at der ikke er en tilstrækkelig begrundelse for at foreslå særregler for disse tilfælde.

3.8.2.3. Bobehandlerens salær

Ud over udgiften til retsafgift indebærer Ægtefælleskifteudvalgets forslag om etablering af en bobehandlerordning, at ægtefællerne fremover vil skulle afholde udgifterne til behandlingen hos en bobehandler efter et »brugerbetalingsprincip«. Lempelsen af retsafgiften vil derfor i vid udstrækning modsvares af udgiften til bobehandler.

Som tidligere påpeget er det grundlæggende ægtefællernes eget ansvar, at opløsningen af formuefællesskabet foregår på den mest hensigtsmæssige måde. Det forhold, at omkostningerne ved at få behandlet sagerne gøres mere direkte afhængig af antallet af forbrugte timer, kan efter udvalgets opfattelse også hjælpe til at forebygge og reducere tvister i sagerne. Forslaget skal således også ses i lyset af kritikken af, at det gældende system ikke giver ægtefællerne noget incitament til at begrænse deres konflikter, når et offentligt skifte først er sat i gang.

Efter omstændighederne bør det efter udvalgets opfattelse være muligt for bobehandleren at få udbetalt et acontosalær, hvis boets beskaffenhed eller behandlingstiden taler for det.

Bobehandleren bør i udkastet til boopgørelse angive sit salær, og hvis ægtefællerne finder, at bobehandleren har beregnet sig for højt et salær, bør skifteretten have kompetence til at fastsætte salærets størrelse. Skifteretten bør endvidere af egen drift kunne ændre størrelsen af salæret, hvis det findes åbenbart urimeligt.

3.8.2.4. Sikkerhedsstillelse for omkostninger

Ægtefælleskifteudvalget anfører, at det grundlæggende udgangspunkt for betaling af omkostninger for rettergangsskridt under behandlingen af civile retssager er, at den part, der ønsker at iværksætte et givent retligt skridt, foreløbigt skal betale omkostningerne herved. Ved sagens afslutning træffes der afgørelse om omkostningernes endelige fordeling.

Udvalget er af den opfattelse, at der som hidtil skal stilles sikkerhed for betaling af boomkostninger i forbindelse med, at en skiftesag henvises til behandling hos en bobehandler, og at pligten til at stille sikkerheden bør påhvile den ægtefælle, der anmoder om skifte. Det bør i den forbindelse sikres, at pengemangel ikke forhindrer den pågældende i at få bistand til at få boet skiftet, idet omkostninger til bobehandlerens salær samt eventuelle vurderingsomkostninger i praksis vil kunne være relativt store udgiftsposter.

Udvalget henviser til, at en ægtefælle, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, efter udvalgets forslag vil kunne fritages for at stille sikkerhed for betaling af boomkostninger, jf. herom pkt. 3.9 nedenfor. Herudover bør skifteretten imidlertid efter udvalgets opfattelse have en yderligere mulighed for at fritage en ægtefælle for sikkerhedsstillelse for betaling af boomkostninger, eksempelvis hvis en ægtefælles indtægter netop overstiger de økonomiske grænser for fri proces. Udvalget foreslår, at kriteriet herfor skal være, om den pågældende ikke kan stille den krævede sikkerhed. Skifteretten vil i den forbindelse skulle foretage en bedømmelse af ægtefællens økonomiske situation, herunder muligheden for at kunne låne til sikkerhedsstillelsen. Udvalget foreslår endvidere, at det yderligere bliver en betingelse, at der er grund til at antage, at den pågældende ved afslutningen af bobehandlingen vil få et boslods krav, der er tilstrækkeligt til at dække omkostningerne. Udvalget har i den forbindelse lagt vægt på, at det offentlige ikke bør finansiere bobehandlingen, og det bør således sikres, at det offentliges tilgodehavende ikke kommer i fare.

Udvalget finder, at hvis en ægtefælle ikke stiller en krævet sikkerhed for boomkostninger (og ikke fritages herfor som beskrevet ovenfor), bør anmodningen om behandling ved bobehandler afvises.

3.8.2.5. Den endelige fordeling af omkostningerne

Ægtefælleskifteudvalget anfører, at bobehandleren i sit udkast til boopgørelse bør medtage en indstilling til fordeling af boomkostningerne. Det er i den forbindelse udvalgets opfattelse, at udgifterne i de normale tilfælde bør deles lige ud fra det synspunkt, at begge ægtefæller har en ret og en pligt til at medvirke ved delingen af deres fællesbo.

Der kan imidlertid være grundlag for at gøre undtagelse fra dette udgangspunkt. Udvalget finder således, at det i langt højere grad end i dag bør sikres, at den ægtefælle, der på uforsvarlig måde giver anledning til en større del af boomkostningerne, selv bærer det økonomiske ansvar i den forbindelse. En ægtefælle, der skaber tvister og trænerer sagen, bør således selv afholde udgifterne herved. Også andre konkrete omstændigheder bør kunne føre til, at den ene ægtefælle skal bære en større del af omkostningerne end den anden. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvis den ene ægtefælle på uforsvarlig måde har lagt langt mere beslag på bobehandlerens tid end den anden.

Det er udvalgets opfattelse, at der med den foreslåede ordning kun i meget begrænset omfang vil kunne være behov for, at det pålægges den ene ægtefælle at erstatte den anden ægtefælles udgifter til advokat. Udvalget har således lagt op til en ordning, hvor bodelingen skal varetages af en bobehandler, der som udgangspunkt yder parterne den fornødne bistand. Der er ikke noget til hinder for, at den ene ægtefælle lader sig repræsentere eller henter hjælp fra sin egen advokat, men udgifterne hertil bør som udgangspunkt ikke kunne pålægges den anden ægtefælle.

Udvalget foreslår dog, at hvis særlige grunde taler for, at en ægtefælle helt eller delvis får dækket sine udgifter til advokat hos den anden ægtefælle, bør skifteretten efter anmodning kunne træffe afgørelse herom. Som eksempel kan nævnes, at en ægtefælles adfærd har medført, at bobehandleren ikke har fundet det muligt at behandle boet, uden at den anden ægtefælle havde advokatbistand.

3.8.2.6. Omkostninger i forbindelse med enkeltsager

Ægtefælleskifteudvalget er af den opfattelse, at omkostningsfordelingen i forbindelse med skifterettens behandling af enkelttvister bør følge de almindelige omkostningsprincipper ved civile retssager. Udvalget finder således, at den gældende praksis, hvorefter der kun ganske sjældent bliver pålagt den ene ægtefælle at betale sagsomkostninger til den anden, ikke bør videreføres i sager om enkelttvister efter den nye ordning.

Udvalget har i den forbindelse lagt vægt på det urimelige i, at en ægtefælle, der er uden andel i, at der bliver anlagt et overflødigt søgsmål, ikke kan få sine omkostninger dækket. Udvalget har endvidere lagt vægt på, at omkostningsansvaret kan medvirke til at sikre, at der ikke anlægges unødige sager om enkelttvister i forbindelse med ægtefælleskifterne.

Det eneste særkende ved tvister i forbindelse med ægtefælleskifter er, at ægtefællerne i højere grad end normalt ofte har bidraget til at skabe uklarheder ved sammenblanding af formuen eller mangelfulde aftaler. Har begge ægtefæller således givet anledning til uklarheden, bør dette tale for en lighedeling af omkostningerne ved en nødvendig afklaring.

Ved behandlingen af enkelttvister bør der tages særskilt stilling til omkostningsspørgsmålet, som således ikke bør udskydes til den endelige omkostningsfordeling i forbindelse med afslutningen af ægtefælleskiftet.

Der henvises til betænkningen side 211-230.

3.8.3. Justitsministeriets overvejelser

3.8.3.1. Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets overordnede synspunkter vedrørende rets-afgifterne i sager om ægtefælleskifte mv.

Justitsministeriet kan således tilslutte sig, at de gældende skifteafgifter, herunder navnlig afgiften på som udgangspunkt 2 pct. af bruttoformuen uden øvre grænse, ikke er hensigtsmæssige. Afgifterne kan virke som en unødigt barriere for, at ægtefæller, som har et velbegrundet behov for det, får skifterettens bistand til løsning af tvister om bodelingen, og afgifterne giver endvidere ikke noget væsentligt provenu til statskassen.

Justitsministeriet er på denne baggrund enig med udvalget i, at afgifterne fremover bør udformes, så de bedre svarer til skifterettens arbejde i de forskellige faser af sagen, herunder således at afgiften i højere grad bliver afhængig af, i hvilket omfang ægtefællerne gør brug af skifteretten til løsning af deres tvister. Som anført af udvalget bør retsafgiften i skiftesager samtidig indrettes således, at den så vidt muligt afholder ægtefæller fra at søge bagatelagtige tvister afgjort gennem det offentlige skiftesystem.

Justitsministeriet kan også tilslutte sig udvalgets forslag om en indledende fast afgift, idet Justitsministeriet dog finder, at den bør fastsættes til 400 kr., hvilket svarer til den afgift, der i dag betales, hvis boet sluttes ved forlig mellem ægtefællerne på første skiftesamling.

Justitsministeriet finder endvidere, at afgiften for boer, der henvises til behandling ved bobehandler, i stedet for faste trin, der afhænger af værdien af aktiverne, bør fastsættes som en procentvis afgift, der er afhængig af værdien af bruttoaktiverne, men således at der indføres et fast afgiftsloft. Der foreslås således en afgift på ½ pct. af bruttoaktiverne, dog således, at afgiften højst kan udgøre 10.000 kr.

I skemaform ser de foreslåede afgifter sammenholdt med de gældende afgifter således ud:

	Lovforslaget	Gældende afgift
Indledende møde(r) i skifteretten	400 kr.	Fuld afgift, jf. nedenfor, dog 400 kr., hvis sagen sluttes på første møde i skifteretten.
Behandling ved bobehandler	½ pct. af de bruttoaktiver, der er omfattet af skiftet, dog højst 10.000 kr. (boer med bruttoaktiver på højst 15.000 kr. er fortsat afgiftsfri).	2 pct. af bruttoaktiverne, dog 1 pct. af behæftede aktiver (boer med bruttoaktiver på højst 15.000 kr. er dog afgiftsfri).

Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig udvalgets forslag om, at der for en anmodning om skifterettens bistand til sagens oplysning under et privat skifte skal betales en afgift. Justitsministeriet finder dog, at afgiften bør fastsættes til 400 kr., svarende til den afgift, der skal betales for anmodning til skifteretten om bistand til skifte, jf. ovenfor.

Justitsministeriet kan endelig tilslutte sig udvalgets forslag om, at sager om enkelttvister, der opstår under et skifte, og selvstændige sager mellem ægtefæller, der foreslås henlagt til skifteretten, jf. lovforslagets § 2, retsafgiftsmæssigt skal behandles på samme måde som andre civile retssager.

Der henvises til lovforslagets § 85 (forslag til ændring af retsafgiftsloven) og bemærkningerne hertil.

3.8.3.2. Justitsministeriet kan tilslutte sig Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser og forslag vedrørende bobehandlerens salær, sikkerhedsstillelse for boomkostningerne og omkostningsfordeling mellem ægtefællerne mv., og lovforslaget er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets lovudkast i betænkningen.

Der henvises til lovforslagets §§ 37-44 og bemærkningerne hertil.

3.9. Fri proces

3.9.1. Gældende ret

Reglerne om fri proces findes i retsplejelovens kapitel 31. Som udgangspunkt gælder der samme regler om fri proces i skiftesager som i andre sager ved domstolene.

De grundlæggende betingelser for at meddele fri proces er, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces og opfylder de økonomiske betingelser.

Hvad angår ansøgerens rimelige grund til at føre proces, fremgår det af retsplejelovens § 328, stk. 2, at de forhold, der indgår i vurderingen, bl.a. er sagens betydning for ansøgeren, udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen, sagsgenstandens størrelse, størrelsen af de forventede omkostninger og muligheden for at få sagen afgjort på anden vis.

For så vidt angår de økonomiske betingelser, fremgår disse af retsplejelovens § 325.

Efter § 325, stk. 1, kan der efter ansøgning meddeles en person, der opfylder de økonomiske betingelser efter stk. 2-5, og som ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, fri proces efter reglerne i §§ 327 og 328.

Efter stk. 2 opfylder personer, hvis indtægtsgrundlag ikke overstiger de i stk. 3-5 nævnte beløb, de økonomiske betingelser for at få fri proces, medmindre omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag.

Efter stk. 3 udgør indtægtsgrænsen 236.000 kr. (2005-niveau) for enlige, og efter stk. 4 anvendes parrets samlede indtægtsgrundlag, og indtægtsgrænsen udgør 300.000 kr. (2005-niveau). Hvis parret har modstående interesser i sagen, anvendes dog ansøgerens eget indtægtsgrundlag og indtægtsgrænsen for enlige, og i sager om ægteskab og forældremyndighed kan ansøgeren vælge at anvende sit eget indtægtsgrundlag og indtægtsgrænsen for enlige. Efter stk. 5 forhøjes indtægtsgrænsen med 41.000 kr. (2005-niveau) for hvert barn under 18 år, herunder stedbørn eller plejebørn, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne. De nævnte beløb reguleres årligt og udgør for 2011 280.000 kr., 356.000 kr. og 49.000 kr., jf. bekendtgørelse nr. 1428 af 14. december 2010 om fri proces.

Ansøgerens formue indgår ikke i de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Når særlige grunde taler for det, kan der gives fri proces i medfør af retsplejelovens § 329, selv om de almindelige betingelser ikke er opfyldt. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation. Det fremgår af forarbejderne til § 329, at der med sager af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse navnlig sigtes til sager, der rejser hidtil uafklarede lovfortolknings-spørgsmål, sager af mere indgribende betydning over for enkeltpersoner eller grupper samt sager, hvor afgørelsen vil kunne tjene som præjudikat ved senere tilfælde. Sager, som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation, kan efter omstændighederne være sager udsprunget af mindre selvstændig virksomhed. Der kan endvidere dispenseres fra, at ansøgeren ikke opfylder de

økonomiske betingelser for fri proces, hvis ansøgeren skønnes at have et ganske særligt behov for bistand eller sagens omkostninger skønnes at blive ekstraordinært store.

Fri proces efter retsplejelovens §§ 328 eller 329 meddeles af Civilstyrelsen. Afslag på fri proces kan af ansøgeren påklages til Procesbevillingsnævnet inden for en frist på 4 uger.

Efter retsplejelovens § 327 kan den ret, der behandler sagen, i visse tilfælde give fri proces, uden at det skal vurderes, om ansøgeren har udsigt til at få medhold i sagen. Fri proces kan dog ikke gives, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold i sagen. De sager, der er omfattet af retsplejelovens § 327, er bl.a. sager om ægteskab og forældremyndighed, herunder hvor der er spørgsmål om anvendelse af ægteskabslovens § 56 (»urimeligt ringe-reglen«) eller om anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation eller skilsmisse.

Retsplejelovens § 327 omfatter dog ikke fri proces til sagsøgeren i sager om ændring af en aftale eller dom efter forældreansvarslovens § 14 eller § 17, stk. 2 (dvs. sager om etablering af fælles forældremyndighed, om overførsel af forældremyndigheden og om ændring af barnets bopæl).

De nærmere retningslinjer for vurdering af ansøgninger om fri proces under ægtefælleskifter er beskrevet i cirkulære nr. 32 af 9. marts 1970 om fri proces under skifte efter skiftelovens kapitel VI.

Det fremgår af cirkulærets § 1, stk. 1, at der ved behandlingen af ansøgninger om fri proces under ægtefælleskifte skal indhentes en erklæring fra vedkommende skifteret. Skifteretten vil herefter indkalde ægtefællerne til et møde, hvor den søger at opnå et vist overblik over, hvilke aktiver og passiver der indgår i boet, og over, hvori konflikten består. På denne baggrund vil skifteretten fremkomme med en udtalelse om ansøgerens behov for fri proces og for advokatbistand.

Som det anføres i cirkulærets § 1, stk. 2, vil der ofte være grundlag for at meddele fri proces til den ægtefælle, der anmoder om, at der skal ske offentligt skifte, når den anden ægtefælle er i besiddelse af hele eller den væsentligste del af fællesboet og ansøgeren ikke råder over tilstrækkelige midler til at få skifte påbegyndt og afholde de omkostninger, som er forbundet med behandlingen ved skifteretten. Der vil kun ganske undtagelsesvis være grundlag for samtidig at meddele fri proces til den anden ægtefælle.

Det anføres i cirkulærets § 2, at det i forbindelse med ansøgningens forelæggelse for skifteretten bør søges oplyst, om der er behov for advokatbeskikkelse. Hvis dette ikke er tilfældet, bør bevillingen begrænses, således at den ikke omfatter advokatbeskikkelse.

Efter praksis indstiller skifteretten normalt, at der beskikkes en advokat for den ægtefælle, der ikke er i besiddelse af den væsentligste del af fællesboet. I praksis afsluttes disse sager herefter ofte ved, at den beskikkede advokat – i samarbejde med modpartens advokat – når frem til en udenretlig aftale om bodelingen.

Virkningerne af fri proces fremgår af retsplejelovens § 331.

Efter § 331, stk. 1, nr. 1-4, medfører fri proces for vedkommende part fritagelse for afgifter efter lov om retsafgifter, beskikkelse af en advokat til at udføre sagen mod vederlag af statskassen, godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt i forbindelse med sagen, og fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger.

§ 331, stk. 1, nr. 5, indeholder en særregel om skiftesager, hvorefter fri proces for vedkommende part medfører fritagelse for sikkerhedsstillelse for skifteomkostninger og, for så vidt udgifterne ikke kan dækkes af boets midler, fritagelse for betaling af vederlag til eventuel medhjælper i boet og andre udgifter ved foranstaltninger, der iværksættes med skifterettens godkendelse.

Efter § 331, stk. 2, kan fri proces i bevillingen begrænses til enkelte af de i stk. 1 nævnte begunstigelser.

Efter § 331, stk. 3, omfatter virkningerne af fri proces hele sagen i den pågældende instans, herunder den procedure, der er nødvendig for at opnå en ny foretagelse af sagen for samme ret, samt fuldbyrdelse

af afgørelsen. Virkningerne omfatter tillige de foranstaltninger, som af hensyn til forberedelsen af sagsanlægget med føje er foretaget inden meddelelse af fri proces.

Efter § 331, stk. 4, omfatter virkningerne af fri proces også behandlingen af sagen i 2. eller 3. instans, såfremt sagen er indbragt for højere ret af modparten og den part, der har fri proces, helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans.

Fri proces i almindelige civile sager medfører således fritagelse for betaling af retsafgift. Fri proces medfører endvidere, at der beskikkes en advokat til at udføre sagen for den part, der har fri proces, og at statskassen betaler salæret til advokaten. Salæret fastsættes af retten, og den beskikkede advokat må ikke kræve yderligere betaling af den part, der har fri proces. Fri proces medfører i øvrigt, at statskassen betaler alle nødvendige udgifter forbundet med sagens behandling eller oplysning, f.eks. udgifter til vidneførsel og syn og skøn. Det er retten, der afgør, hvilke udgifter der kan dækkes af bevillingen.

I skiftesager omfatter fri proces også advokatbeskikkelse, således at salæret (i første omgang) betales af statskassen (medmindre den fri proces undtagelsesvis begrænses, således at den ikke omfatter advokatbeskikkelse), og fritagelse for at betale sagsomkostninger til modparten. Det må antages, at fri proces i en skiftesag også medfører fritagelse for betaling af andre retsafgifter end skifteafgiften, jf. herved Østre Landsrets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1998 side 1007 om retsafgiften for en anmodning om udlæg på grundlag af en bodelingsoverenskomst.

Derimod omfatter fri proces i skiftesager ikke fritagelse for betaling af skifteafgift efter retsafgiftslovens kapitel 5, jf. udtrykkeligt retsafgiftslovens § 36, stk. 5.

Det må endvidere antages, at retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 3, om godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt i forbindelse med sagen, kun gælder udgifter, der er afholdt i forbindelse med behandlingen af en tvist, og ikke udgifter i forbindelse med selve bobehandlingen. Udgifter i forbindelse med selve bobehandlingen afholdes dog af statskassen, hvis udgifterne ikke kan dækkes af boets midler, jf. retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 5, der er nævnt ovenfor. Som ligeledes nævnt ovenfor medfører fri proces i skiftesager endvidere fritagelse for *sikkerhedsstillelse* for skifteomkostninger.

I de tilfælde, hvor statskassen har afholdt udgifter til fri proces (i skiftesager navnlig udgifter til salær til en beskikket advokat), kan retten efter retsplejelovens § 332, stk. 2, pålægge parten helt eller delvis at erstatte udgifterne, i det omfang udgifterne ikke pålægges modparten, når partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det.

Bestemmelsen anvendes forholdsvis ofte i skiftesager. Det anføres i betænkningen side 242, at landsretspraksis viser, at hvis ansøgerens boslod er over ca. 350.000 kr., men under ca. 500.000 kr., kan der blive tale om at pålægge den pågældende helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces, men der er også flere afgørelser, hvor det ikke sker, bl.a. under henvisning til ansøgerens aktuelle økonomiske situation og formuens placering i fast ejendom. Er ansøgerens boslod over ca. 500.000 kr., men under ca. 850.000 kr., pålægges den pågældende i praksis altid helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces, og er ansøgerens boslod over 850.000 kr., pålægges den pågældende i praksis altid at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces fuldt ud.

Der henvises til betænkningen side 231-242.

3.9.2. Ægtefælleskifteudvalgets overvejelser

3.9.2.1. Indledning

Ægtefælleskifteudvalget anfører, at udvalget har overvejet, om den gældende ordning for fri proces i ægtefælleskifter passer til den foreslåede model for ægtefælleskifte. Udvalget har i forbindelse med overvejelserne sondret mellem fritagelse for at stille sikkerhed for de forskellige omkostninger og fritagelse fra den endelige betalingsforpligtelse.

I betænkningens kapitel 13 om skiftets økonomi har udvalget gennemgået de forskellige omkostninger, som ægtefællerne vil blive mødt med i forbindelse med behandlingen af skiftet i skifteretten og hos bobehandleren, jf. herom pkt. 3.8. ovenfor. Overvejelserne om en eventuel ændring af principperne om fri proces hænger nøje sammen med udvalgets overvejelser i den forbindelse.

Udvalget anfører, at de omkostninger, som er relevante i forbindelse med fri proces, er retsafgift for anmodning om bobehandling og for bobehandling ved bobehandler, bobehandlerens salær, sagkyndige vurderinger mv. samt retsafgift og omkostninger ved sager om enkelttvister, herunder sager om indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse.

Ud fra denne opdeling af omkostningerne har udvalget overvejet, hvad virkningerne af, at der gives fri proces, bør være (pkt. 3.9.2.3 nedenfor), hvilke betingelser der efter udvalgets opfattelse bør være opfyldt, hvis der skal gives fri proces til den pågældende omkostning (pkt. 3.9.2.2 nedenfor), og hvem der bør have kompetencen til at meddele fri proces i ægtefælleskifter (pkt. 3.9.2.4 nedenfor).

3.9.2.2. Betingelser for fri proces

Ægtefælleskifteudvalget foreslår som nævnt i pkt. 3.8 ovenfor en retsafgift for en anmodning om skifte, som skal betales inden det første møde i skifteretten. Som der nærmere er redegjort for nedenfor under pkt. 3.9.2.3, er det udvalgets opfattelse, at fri proces ikke bør medføre fritagelse for denne afgift.

Med hensyn til retsafgift for behandling ved bobehandler og bobehandlerens salær vil en separeret eller fraskilt ægtefælle efter udvalgets opfattelse næsten altid have en rimelig grund til at indlede skiftet, hvis ægtefællerne ikke selv kan blive enige om at dele formuen. Sagen vil således efter udvalgets opfattelse altid have en væsentlig betydning for den ægtefælle, der ønsker at skifte eller få konstateret, at der ikke er noget at skifte. Det giver heller ikke rigtig mening at tale om, hvorvidt den ene eller den anden ægtefælle har udsigt til medhold under bobehandlingen af et skifte, når der bortses fra konkrete tvistepunkter, som skal behandles under en sag om en enkelttvist, herunder om bobehandlerens udkast til boopgørelse. Dette skyldes bl.a., at der i et skifte som overvejende udgangspunkt vil være en række modsatrettede tvistepunkter.

Udvalget foreslår, at skifteretten skal kunne afslå fri proces, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke kan få medhold i sagen. Som et eksempel herpå nævner udvalget, at det allerede under første møde i skifteretten er klart, at begge ægtefællernes bodele er negative, og at der for så vidt ikke er andet at gøre end at konstatere dette. Som et andet eksempel nævner udvalget, at ægtefællens anmodning bygger på et løsere grundlag, eller at ægtefællen i øvrigt kommer med anbringender eller ønsker, der er i åbenbar modstrid med gældende ret. Er der alene tale om værdiløst indbo, der skal deles, vil der heller ikke skulle henvises til bobehandler, og der vil derfor ikke være grundlag for at bevilge fri proces.

På denne baggrund er det udvalgets opfattelse, at det alene bør være spørgsmålet, om den pågældende ægtefælle opfylder de økonomiske betingelser i retsplejelovens § 325, som er afgørende for, om der skal meddeles fri proces til sikkerhedsstillelse for betaling af retsafgift for behandling ved bobehandler og af bobehandlerens salær. Det samme gælder fri proces til sikkerhedsstillelse for udgifter til sagkyndige vurderinger mv.

Der bør således efter udvalgets opfattelse ikke længere lægges vægt på, om den anden ægtefælle er i besiddelse af hele eller den væsentligste del af fællesboet, eller om ansøgeren råder over tilstrækkelige midler til at få skifte påbegyndt og afholde de omkostninger, som er forbundet med behandlingen ved skifteretten eller hos bobehandleren. Herved bringes fri proces i skiftesager på linje med fri proces i andre civile sager, hvor ansøgerens formue ikke har betydning for, om der kan meddeles fri proces.

I sager om enkelttvister, herunder sager om indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, er det udvalgets opfattelse, at retsplejelovens almindelige regler om fri proces bør anvendes, herunder de økonomiske betingelser og de almindelige regler om, at ansøgeren skal have en rimelig grund til at føre proces, jf. retsplejelovens § 328, stk. 1 og 2.

3.9.2.3. *Virkningerne af fri proces*

Med hensyn til virkningerne af fri proces er Ægtefælleskifteudvalget som nævnt af den opfattelse, at fri proces ikke skal medføre fritagelse for den retsafgift for en anmodning om skifte, som efter udvalgets forslag skal betales inden det første møde i skifteretten. Det er udvalgets opfattelse, at selv parter med begrænsede midler vil være i stand til at betale det pågældende beløb. Også praktiske hensyn taler herfor, da bedømmelsen af fri proces først kan foretages på det indledende møde i skifteretten. Afgiften bør i øvrigt også motivere til, at ægtefællerne selv forsøger at opnå en løsning, inden der tages kontakt til skifteretten.

Udvalget finder, at der ikke er belæg for at ændre gældende ret, hvorefter fri proces ikke medfører fritagelse for i sidste ende at betale bobehandlingsafgiften (svarende til retsafgiften for behandlingen ved bobehandler efter udvalgets forslag).

Udvalget er samtidig af den opfattelse, at en ægtefælle fortsat bør kunne meddeles fritagelse for sikkerhedsstillelse for retsafgiften for behandlingen ved bobehandler efter udvalgets forslag. Baggrunden herfor er, at en sådan udgift til sikkerhedsstillelse for nogle ægtefæller – der f.eks. har forladt den fælles bopæl med kun nogle personlige ejendele – kan være en hindring for bistand til gennemførelse af fællesbodelingen, herunder at en part anmoder skifteretten om at henvise sagen til en bobehandler.

I relation til bobehandlerens salær er udvalget af den opfattelse, at heller ikke denne omkostning i sig selv bør udgøre en hindring for, at en part anmoder skifteretten om at henvise sagen til en bobehandler. Det bør derfor i det mindste kunne gives fri proces til, at ægtefællen fritages for at stille sikkerhed for bobehandlerens salær.

Udvalget har endvidere vurderet, om fri proces også bør medføre, at en ægtefælle fritages for at betale sin del af bobehandlerens salær. Efter den gældende ordning medfører fri proces for en ægtefælle til skiftebehandling oftest, at der beskikkes en advokat for pågældende, og at advokatens salær betales af statskassen. Efter den model, udvalget foreslår, vil det kun være undtagelsesvis, at en ægtefælle får beskikket advokat under sagens behandling ved bobehandler. Udvalget foreslår derfor, at den fri proces som udgangspunkt bør medføre, at den pågældende får dækket sin egen andel af udgifterne til bobehandler. Dette vil alt andet lige sikre, at ægtefæller, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, ikke får øgede udækkede udgifter til skiftet sammenlignet med de gældende regler.

Tilsagnet om fri proces til bobehandlerens salær bør begrænses til et bestemt antal timer. Et kompliceret bo bør kunne klares ved højst 40 timers behandling hos bobehandleren, og et forholdsvis ukompliceret bo af en vis størrelse bør kunne klares ved højst 20 timers behandling hos bobehandleren. Ukomplicerede mindre boer bør kunne klares på højst 10 timer, og insolvente boer, hvor der blot er behov for at konstatere, at der ikke er noget at dele, bør kunne klares på 5 timer. Heraf vil den ægtefælle, der har fri proces, normalt skulle betale halvdelen, og den fri proces bør derfor begrænses til halvdelen af de nævnte timetal.

Den fri proces bør således angå et rimeligt tidsforbrug – set i lyset af de involverede værdier – til at få udfærdiget et bodelingsforslag. Begrænsningen i timetallet skal ses i lyset af udvalgets ønske om, at begge ægtefæller skal bidrage konstruktivt under bobehandlingen og i hvert fald som minimum ikke skal kunne drage fordel af eller kunne påføre modparten skade ved at træne sagen. Særligt i forhold til sager, hvor kun den ene part har fri proces, er det vigtigt – både af hensyn til modparten og for statskassen – at skabe et incitament for vedkommende til at medvirke til deling af boet. I sager, hvor begge parter har fri proces, er det naturligvis tilsvarende vigtigt at skabe et incitament for begge til at medvirke til bodelingen.

Med hensyn til udgifter til sagkyndige vurderinger mv. bør fri proces efter udvalgets opfattelse alene medføre, at den pågældende ægtefælle fritages for sikkerhedsstillelse for sådanne udgifter, uanset at udgifterne har været nødvendige for at skifte korrekt. For dette resultat taler navnlig, at der ikke bør være

et incitament til, at ægtefæller, der i øvrigt ville kunne skifte privat, indbringer sagen for skifteretten alene for at få disse udgifter betalt.

Det er som nævnt i pkt. 3.1 ovenfor udvalgets opfattelse, at ordningen, hvorefter boet skal behandles af en autoriseret bobehandler, bør indebære, at der som hovedregel ikke skal beskikkes en advokat for ægtefællerne, men at der dog kan være tilfælde, hvor særlige grunde taler for, at der beskikkes en advokat. Fri proces bør på denne baggrund kun omfatte advokatbeskikkelse, således at statskassen betaler advokatens salær, når sådanne særlige grunde foreligger. Skifteretten bør i den forbindelse kunne begrænse antallet af timer ud fra de hensyn, der er angivet ovenfor vedrørende begrænsning af tidsforbruget hos bobehandleren.

I sager om enkelttvister, herunder sager om indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, er det udvalgets opfattelse, at retsplejelovens almindelige regler om fri proces bør anvendes, herunder reglerne om virkningerne af fri proces. Fri proces i forbindelse med sager om enkelttvister, herunder sager om indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, bør således også omfatte bl.a. advokatbeskikkelse på statskassens bekostning og fritagelse for betaling af sagsomkostninger til modparten.

Med hensyn til refusion af statskassens udgifter til den fri proces foreslår udvalget ingen ændringer af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 332, stk. 2.

3.9.2.4. Kompetencen til at meddele fri proces

Ægtefælleskifteudvalget har i overensstemmelse med Retsplejerådets overvejelser i betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (hvis forslag om fri proces blev gennemført ved lov nr. 554 af 24. juni 2005) taget udgangspunkt i, at skifteretten bør have kompetencen til at bevilge fri proces i de situationer, hvor der ikke skal foretages en vurdering af, om ansøgeren har udsigt til at få medhold i sagen. De ansøgninger om fri proces, hvor det er nødvendigt, at der foretages en vurdering af ansøgerens udsigt til at få medhold i sagen, bør derimod fortsat behandles af Civilstyrelsen.

Udvalget foreslår på denne baggrund, at skifteretten får kompetence til at meddele fri proces til fritagelse for sikkerhedsstillelse for retsafgiften for behandling ved bobehandler og vurderingsomkostninger mv. samt til fritagelse for betaling af egen andel af bobehandlerens salær og i givet fald advokatbeskikkelse på statskassens bekostning.

I sager om enkelttvister, herunder sager om indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, er det udvalgets opfattelse, at retsplejelovens almindelige regler om fri proces bør anvendes, herunder om Civilstyrelsens kompetence til at meddele fri proces og om klageadgang til Procesbevillingsnævnet, jf. retsplejelovens § 328, stk. 5, og § 329.

Der henvises til betænkningens side 244-256.

3.9.3 Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskifteudvalgets synspunkter og forslag, og lovforslaget er indholdsmæssigt i overensstemmelse med udvalgets lovudkast.

Der henvises til lovforslagets § 81, nr. 1-4 (forslag til ændring af retsplejelovens §§ 327 og 331), og bemærkningerne hertil.

Danske Familieadvokater og Danske Advokater har i forbindelse med høringen over betænkningen anført, at der ikke bør sættes en tidsmæssig begrænsning på bobehandlingen.

Justitsministeriet er imidlertid enig med Ægtefælleskifteudvalget i, at en bevilling af fri proces til bobehandlerens salær bør begrænses til et bestemt antal timer. Den fri proces bør således angå et rimeligt tidsforbrug – også set i lyset af de involverede værdier – til at få udfærdiget et bodelingsforslag. Begrænsningen i timetallet skal også ses i lyset af, at begge ægtefæller bør bidrage konstruktivt under bobehandlingen og i hvert fald ikke skal kunne drage fordel af eller kunne påføre modparten skade ved

at trænerne sagen. Særligt i forhold til sager, hvor kun den ene part har fri proces, er det vigtigt – både af hensyn til modparten og for statskassen – at skabe et incitament for vedkommende til at medvirke til deling af boet. I sager, hvor begge parter har fri proces, er det naturligvis tilsvarende vigtigt at skabe et incitament for begge til at medvirke til bodelingen.

3.10. Forholdet til persondataloven

3.10.1. Persondatalovens regler

Lov om behandling af personoplysninger (persondataloven) regulerer behandling af personoplysninger, som foretages af offentlige myndigheder og private, når behandlingen helt eller delvist foretages ved hjælp af elektronisk databehandling. Den omfatter ligeledes ikke-elektronisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register, jf. persondatalovens § 1, stk. 1.

Persondatalovens regler gælder endvidere for anden ikke-elektronisk systematisk behandling af personoplysninger, som udføres for private, og som omfatter oplysninger om personers private eller økonomiske forhold eller i øvrigt oplysninger om personlige forhold, som med rimelighed kan forlanges unddraget offentligheden, jf. persondatalovens § 1, stk. 2.

Personoplysninger omfatter enhver form for information om en identificerbar fysisk person, jf. lovens § 3, nr. 1.

Der er i persondatalovens § 5 fastsat en række grundlæggende principper for behandling af personoplysninger, herunder bl.a. at indsamling af oplysninger skal ske til udtrykkeligt angivne og saglige formål, og at senere behandling ikke må være uforenelig med disse formål. Herudover indeholder loven bl.a. mere specifikke regler om, hvornår en myndighed må behandle – herunder videregive – personoplysninger. Det afhænger af oplysningens karakter og formålet med videregivelsen, hvilke regler myndighederne skal følge i det enkelte tilfælde.

I persondatalovens § 6, stk. 1, fastsættes de generelle betingelser for, hvornår behandling af oplysninger må finde sted. Af bestemmelsen følger, at behandling af oplysninger kun må finde sted, hvis en af de i nr. 1-7 angivne betingelser er opfyldt. Efter persondataloven § 6 kan ikke-fortrolige oplysninger samt almindelige fortrolige oplysninger bl.a. videregives, hvis det er nødvendigt som led i myndighedsudøvelsen, jf. § 6, stk. 1, nr. 6. Herudover kan ikke-fortrolige og almindelige fortrolige oplysninger bl.a. videregives, hvis det er nødvendigt for at varetage en berettiget interesse, der overstiger hensynet til den registrerede, jf. § 6, stk. 1, nr. 7.

Behandling af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold (følsomme personoplysninger) er i øvrigt reguleret i persondatalovens §§ 7 og 8. Efter lovens § 7 er der adgang til at videregive oplysninger om bl.a. helbredsmæssige forhold, hvis videregivelsen eksempelvis er nødvendig for, at retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares. Endvidere følger det af lovens § 8, at bl.a. oplysninger om sociale problemer og andre rent private forhold vil kunne videregives, når videregivelsen eksempelvis sker til varetagelse af private interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrundes hemmeligholdelse.

Oplysninger om en persons indkomst- og formueforhold vil som udgangspunkt have karakter af almindelige fortrolige oplysninger, og det vil derfor normalt bero på reglerne i persondatalovens § 6, om der kan ske behandling af sådanne oplysninger.

3.10.2. Behandling af personoplysninger under et ægtefælleskifte

Det foreslås, at hvis ægtefællerne ikke efter anmodning fremsender oplysninger om forhold af betydning for skiftet, kan skifteretten indhente de nødvendige oplysninger fra offentlige myndigheder, jf. lovforslagets § 12. Der vil i praksis navnlig være tale om oplysninger fra Ægtepagtregistret og en R 75-udskrift fra SKAT.

Det foreslås endvidere, at hvis en ægtefælle ikke efter opfordring meddeler de oplysninger, der er nødvendige for at dele fællesboet, kan bobehandleren indhente sådanne oplysninger fra offentlige myndigheder og private, herunder forsikringsselskaber, penge-, pensions- og realkreditinstituttet, jf. lovforslagets § 22. Der vil være tale om oplysninger om ægtefællernes aktiver og passiver.

Det er Justitsministeriets vurdering, at der som udgangspunkt vil være tale om almindelige fortrolige personoplysninger omfattet af persondatalovens § 6, men at der dog undtagelsesvis kan være tale om følsomme personoplysninger omfattet af persondatalovens §§ 7 eller 8.

Lovforslagets regler om skifteretternes og de autoriserede bobehandlers indhentelse af oplysninger ligger efter Justitsministeriets opfattelse inden for rammerne af persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 3, der tillader behandling af personoplysninger, når behandlingen er nødvendig for at overholde en retlig forpligtelse, som påhviler den dataansvarlige, og § 6, stk. 1, nr. 5, der tillader behandling af personoplysninger, når behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave i samfundets interesse.

For så vidt angår følsomme personoplysninger, der er omfattet af persondatalovens §§ 7 eller 8, er lovforslagets regler om skifteretternes og de autoriserede bobehandlers adgang til at indhente oplysninger efter Justitsministeriets opfattelse i overensstemmelse med persondatalovens § 7, stk. 2, nr. 4, og § 8, stk. 6, jf. § 7, stk. 2, nr. 4, der tillader behandling af følsomme personoplysninger, når behandlingen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.

Lovforslaget er således ikke udtryk for en fravigelse af persondataloven.

Det bemærkes i den forbindelse også, at skifteretterne og de autoriserede bobehandlere udelukkende vil kunne indhente oplysninger, der er relevante og nødvendige for boets behandling, jf. persondatalovens § 5 om proportionalitet mv.

4. Ikrafttræden og overgangsregler

4.1. Ikrafttræden

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. marts 2012. Ikrafttrædelsestidspunktet er fastsat bl.a. under hensyn til, at der med loven indføres en autorisationsordning for bobehandlere, og at Domstolsstyrelsen i givet fald vil skulle forberede skifteretten på reglernes ikrafttræden gennem efteruddannelse og tilpasning af retternes sagsbehandlingssystemer. Der skal således inden lovens ikrafttræden autoriseres et passende antal bobehandlere i hver retskreds, og Domstolsstyrelsen vil endvidere i givet fald skulle udarbejde vejledninger og blanketter til brug for ægtefællerne, når de anmoder skifteretten om bistand til skifte.

Der henvises til lovforslagets § 86 og bemærkningerne hertil.

4.2. Overgangsregler

Ægtefælleskifteudvalget foreslår, at loven som udgangspunkt skal finde anvendelse, når anmodning om skifte indgives til skifteretten efter lovens ikrafttræden.

Udvalget anfører, at langt hovedparten af de regler, som udvalget foreslår ændret, er processuelle regler, som har til hensigt at gøre skifteprocessen mere smidig for ægtefællerne. Det vil derfor som altovervejende udgangspunkt være uproblematisk, at de nye regler kommer til at gælde alle ægtefælleskifter, hvor der indgives anmodning om skifte til skifteretten efter lovens ikrafttræden.

Udvalget foreslår dog et nyt tidspunkt for formuefællesskabets ophør (ophørsdagen) i forbindelse med skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab, således at ophørsdagen rykkes frem til det tidspunkt, hvor statsforvaltningen modtager anmodningen om separation eller skilsmisse, eller hvor der anlægges sag om ægteskabets omstødelse, jf. herom pkt. 3.5 ovenfor.

Fremrykkelsen af ophørsdagen betyder, at aktiver, der er erhvervet i perioden fra statsforvaltningens modtagelse af anmodningen om separation eller skilsmisse (henholdsvis anlæg af omstødelssag) til

bevilling eller endelig dom om separation eller skilsmisse (henholdsvis omstødelse af ægteskab), ikke længere skal deles mellem ægtefællerne. Hvis de nye regler finder anvendelse på alle skifter, der bliver indledt efter lovens ikrafttræden, vil de derfor i en periode have bebyrdende tilbagevirkende kraft over for en af ægtefællerne.

Udvalget finder imidlertid, at det vil være uheldigt, hvis der indføres regler, som vil have bebyrdende tilbagevirkende kraft over for den ene ægtefælle. På denne baggrund finder udvalget, at der bør indføres en overgangsbestemmelse, der sikrer, at lovens regler om fremrykket ophørstidspunkt ikke finder anvendelse, når der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse før lovens ikrafttræden. Ved at lade det være afgørende, hvornår der er indgivet anmodning (i stedet for f.eks. tidspunktet for, hvornår der er meddelt separation eller skilsmisse), vil det samtidig undgå, at statsforvaltningens sagsbehandlingstid får betydning for, hvilke aktiver der skal indgå i bodelingen.

Udvalget anbefaler på denne baggrund, at de foreslåede regler om fremrykket ophørsdag alene skal finde anvendelse på de skifter, hvor anmodningen om separation eller skilsmisse er indgivet efter dette tidspunkt.

Der henvises til betænkningen side 257-259.

Justitsministeriet er enig i Ægtefælleskiftets overvejelser og forslag, og lovforslaget er i det væsentlige udformet i overensstemmelse med udvalgets overvejelser lovudkast. Der foreslås endvidere en tilsvarende overgangsregel med hensyn til omstødelse af ægteskab.

Der henvises til lovforslagets § 87 og bemærkningerne hertil.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget indebærer en gennemgribende ændring af principperne for ægtefælleskifte. Hensigten med forslaget er at forbedre tilbuddet til ægtefæller, der har behov for hjælp til ægtefælleskifte. Det må forventes, at de nye regler vil føre til, at flere vil benytte sig af muligheden for at få skifterettens bistand til at fordele formuen navnlig på grund af, at ægtefællernes omkostninger ved at benytte ordningen ved skifteretten foreslås ændret fra de gældende skifteafgifter på 2 pct. af den fælles formue, dog 1 pct. af behæftede aktiver, til lavere skifteafgifter. Samtidig vil skiftet som hovedregel kunne gennemføres uden advokatbistand, således at det alene er vederlag til bobehandler, som parterne skal betale. Desuden får ægtefæller, som begge har en negativ bodel, mulighed for offentligt skifte på samme måde som andre.

Der blev i 2010 behandlet ca. 800 sager om ægtefælleskifte ved byretterne. Det skønnes med betydelig usikkerhed, at lovforslaget vil betyde, at antallet af modtagne ægtefælleskiftesager ved byretterne vil stige til ca. 1.600 om året.

Gennemførelsen af forslaget til en ny ægtefælleskiftelov vil medføre merudgifter hos domstolene til ændring af domstolenes sagsbehandlingssystemer m.v. og til uddannelse af personale. Desuden vil stigningen i antallet af sager betyde årlige merudgifter til personale. Merudgifterne vil blive afholdt inden for domstolenes bevillingsmæssige ramme.

Med lovforslaget omlægges afgifterne i ægtefælleskiftesager til lavere afgifter for de ægtefæller, der udviser forligsvillighed og bidrager konstruktivt til processen. Det er ikke muligt at skønne præcist over lovforslagets betydning for statens årlige indtægter fra afgifter i ægtefælleskiftesager, men Justitsministeriet forventer, at disse fremover som minimum vil ligge på det nuværende niveau.

Da der forventes flere ægtefælleskiftesager ved domstolene som følge af lovforslaget, må det også forventes, at der vil komme flere ansøgninger om fri proces i ægtefælleskiftesager. Justitsministeriet forventer samlet set ikke, at lovforslaget vil medføre øgede udgifter til fri proces, idet det må forventes, at udgifterne til fri proces i hver enkelt sag bliver lavere end i dag.

Lovforslaget har ingen økonomiske konsekvenser for kommuner og regioner.

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for det offentlige.

6. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

7. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget skønnes ikke at have administrative konsekvenser for borgerne.

8. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

9. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

10. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Betænkning nr. 1518/2010 om ægtefælleskifte mv. har været sendt i høring hos:

Østre og Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, samtlige byretter, Tinglysningssretten, Procesbevillingsnævnet, Domstolsstyrelsen, Datatilsynet, Ankestyrelsen, Advokatrådet, Danske Advokater, Danske Familieadvokater, Dansk Retspolitisk Forening, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforening, Domstolenes Tjenestemandsforening, Familiens Forening, Finansrådet, Foreningen af Familieretsadvokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Foreningen af Offentlige Chefer i Statsforvaltningerne, Foreningen af Statsforvaltningsdirektører, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Institut for Menneskerettigheder, Kommunernes Landsforening (KL), Kvinderådet, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Mødrehjælpen, Realkreditforeningen, Realkreditrådet og Retssikkerhedsfonden.

11. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/ mindre udgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til kapitel 1

(Skifterettens kompetence)

Kapitel 1 omhandler skifterettens kompetence. §§ 1 og 2 angår den saglige kompetence og dermed, hvilke sager skifteretterne skal behandle.

§ 1 handler om boer, dvs. ægtefællers fællesboer, boer opstået ved sammenblanding af ugifte samlevendes aktiver eller passiver (eller af ægtefællers særejeaktiver eller -passiver) og andre boer, herunder interessentskabsboer, der ikke behandles efter konkursreglerne. Det foreslås, at disse boer efter et indledende møde i skifteretten, jf. kapitel 2, i givet fald skal behandles ved bobehandler efter reglerne i kapitel 3 og 4.

§ 2 omhandler enkelttvister om skiftespørgsmål, som kan opstå under de boer, der er omfattet af § 1, i ægtefællers fællesboer, der skiftes privat, eller i ægteskaber med særeje.

§§ 4 og 5 angår danske skifteretters internationale kompetence, mens §§ 6-8 omhandler skifterettens stedlige kompetence.

I det omfang skifteretten er kompetent, kan sagen ikke anlægges ved de almindelige domstole. Sker det alligevel, vil sagen i medfør af retsplejelovens § 232 skulle henvises til skifteretten.

Lovforslagets bestemmelser om ægtefæller anvendes tilsvarende på registrerede partnere, jf. lov om registreret partnerskab § 3, stk. 2.

Til § 1

Bestemmelsen fastsætter skifterettens saglige kompetence for så vidt angår familieretlige og visse andre boer.

Bestemmelsen svarer som udgangspunkt til gældende ret. Det foreslås dog som noget nyt, at skifteretten skal kunne behandle sager om deling af ægtefællers fællesbo, uanset om bodelene er negative, jf. nedenfor om forslaget til stk. 1, nr. 1. Endvidere foreslås det som noget nyt, at et skifte kan angå en del af boet, jf. nedenfor om forslaget til stk. 2.

Bestemmelsens stk. 1 og 2 svarer med redaktionelle ændringer af stk. 1, nr. 4, og stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Bestemmelsens stk. 3 svarer indholdsmæssigt til § 66 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten skal have kompetencen til at dele ægtefællers fællesbo, opløse ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, opløse ugifte samlevendes sameje om flere aktiver og opløse visse andre boer.

Det foreslås, at sådanne boer skal behandles med bistand fra en bobehandler, jf. lovforslagets kapitel 3 (om ægtefællers fællesbos behandling ved bobehandler) og henvisningen hertil i stk. 3 (om andre boer end ægtefællers fællesbo). Henvisning til bobehandler skal dog ikke ske, hvis parterne forliges eller boet på anden måde afsluttes under et indledende møde i skifteretten, jf. lovforslagets kapitel 2.

Er boet allerede delt ved parternes aftale eller ved en udenlandsk afgørelse, som anerkendes i Danmark, kan skifteretten ikke behandle sagen. Det samme gælder, hvis den, der anmoder om skifte, har udvist en sådan passivitet, at adgangen til skifte af boet er bortfaldet. Skifteretten må i sådanne tilfælde, hvor der rejses tvivl om, hvorvidt der er noget at dele, træffe afgørelse om sin kompetence efter lovforslagets § 14, eller, hvis en bodelingsaftale mellem ægtefæller ønskes tilsidesat, ændret eller fortolket, henvise vedkommende til at få sagen behandlet efter lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2.

I bestemmelsens *stk. 1* fastslås skifterettens kompetence til at behandle deling af fællesboer mellem ægtefæller samt opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, opløsning af ugifte samlevendes

sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør og opløsning af andre boer, herunder interessentskabsboer og lignende, der ikke behandles efter konkursreglerne.

Det foreslås i stk. 1, *nr. 1*, at skifteretten behandler sager om deling af ægtefællers fællesbo, uanset om bodelene er negative.

Skifterettens kompetence til at behandle sager om deling af ægtefællers fællesbo, hvor en eller begge bodele er positive, svarer til gældende ret.

Derimod er det nyt, at skifteretten får kompetence til at behandle sager om deling af ægtefællers fællesbo, selv om begge bodele er negative. I dag kan offentligt skifte i en sådan situation alene indledes for at få konstateret, om bodelene er negative, idet dog spørgsmål om krydsende udtagelsesret, jf. den gældende fællesboskiftelovs § 63, stk. 2, i praksis behandles ved skifteretterne, uanset at begge bodele er negative.

Efter forslaget får skifteretten generelt kompetence til at behandle sager om deling af ægtefællers fællesbo, selv om begge bodele er negative. Som eksempler på tilfælde, hvor det kan være relevant at inddrage skifteretten i behandlingen af en sag, hvor begge bodele er negative, kan nævnes, at ægtefællerne er uenige om, til hvilken bodel et aktiv hører, eller om den indbyrdes hæftelse for fælles gæld. Et offentligt skifte kan desuden være nødvendigt for at få dokumentation for, at fællesboet er delt, så der ikke efterfølgende opstår tvivl vedrørende formueforholdet, f.eks. fordi nogle af aktiverne senere stiger i værdi.

Det er en forudsætning for skifterettens behandling af sager efter § 1, stk. 1, nr. 1, at der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, afsagt bosondringsdekret eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse, jf. lovforslagets § 10. Det er også en forudsætning, at der ikke er indgået en fuldstændig bodelingsaftale mellem ægtefællerne.

Det foreslås i stk. 1, *nr. 2*, at skifteretten behandler sager om opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver. Skifteretten er således kompetent for så vidt angår spørgsmål om, hvorvidt der i ægteskaber med særeje er opstået sameje om flere aktiver erhvervet under eller før ægteskabet. Der er tale om en videreførelse af gældende ret.

Det foreslås i stk. 1, *nr. 3*, at skifteretten behandler sager om opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør. Det er som efter den gældende fællesboskiftelovs § 82 et krav, at der er tale om et bo, for at få skifterettens bistand til deling af aktiverne.

For så vidt angår spørgsmål om opløsning af sameje om et enkelt aktiv kan en eventuel tvist, både ved ægteskaber med særeje og i ugifte samlivsforhold, fortsat ikke behandles af skifteretten. Opløsning af sameje om et enkelt aktiv må derfor fortsat ske på samme måde som opløsning af sameje mellem andre (f.eks. søskende), dvs. normalt ved en frivillig auktion gennem fogedretten, medmindre andet er aftalt, og eventuelle tvister om, hvad der er aftalt, vil skulle behandles af fogedretten eller civilretten.

De foreslåede regler i lovforslagets kapitel 2 og 3 om møder i skifteretten om fællesboskifte og om fællesboets behandling ved bobehandler er umiddelbart knyttet til § 1, stk. 1, nr. 1, da bestemmelserne i disse kapitler gør brug af ordet »ægtefælle« og angår »fællesboskifte«. Som det fremgår af det foreslåede stk. 3, behandles boer som omhandlet i stk. 1, nr. 2-4, imidlertid efter samme regler.

Det foreslås i stk. 1, *nr. 4*, at skifteretten behandler sager om opløsning af andre boer end nævnt i nr. 1-3, herunder interessentskabsboer og lignende, som ikke behandles efter konkursreglerne. Bestemmelsen er sammen med nr. 2 og 3 en videreførelse af gældende ret, jf. fællesboskiftelovens § 82. Kravet om, at der skal være et bo, indebærer som udtrykkeligt nævnt i nr. 2 og 3, at der skal være tale om en flerhed af aktiver. Sager omfattet af nr. 4 skal også behandles efter de regler, der foreslås for fællesboskifter, jf. det foreslåede stk. 3.

Der foreslås i *stk. 2* som noget nyt indført adgang til, at en anmodning om bistand til skifte kan begrænses til en del af boet (partielt skifte). Bestemmelsen skal understøtte mulighederne for at foretage

et privat skifte, således at parterne privat kan skifte den del af boet, som de kan nå til enighed om. Er der enkelte elementer, som parterne ikke kan nå til enighed om, kan de gå til skifteretten og få foretaget et partielt skifte. Er der alene uenighed mellem ægtefæller om et enkelt aktiv eller et enkelt spørgsmål, må dette dog søges løst under en sag om en enkeltvist, jf. lovforslagets § 2, stk. 1. Tvister mellem andre end ægtefæller om et enkelt aktiv eller et enkelt spørgsmål hører efter forslaget ikke under skifteretten, hvilket svarer til gældende ret. Sådanne tvister mellem andre end ægtefæller vil derfor også fremover skulle indbringes for de almindelige domstole.

Hvis der er indledt offentligt skifte af en del af boet, vil bobehandlingen efter anmodning fra en part (herunder en anden part end den, der oprindeligt anmodede om skifte) efterfølgende kunne udvides til at omfatte en større del af boet eller eventuelt hele boet. Dette forudsætter dog, at de almindelige betingelser for skifte af den yderligere del af boet er opfyldt, herunder at der ikke foreligger en bindende aftale eller afgørelse om deling af den yderligere del af boet, og at retten til at kræve bodeling af den yderligere del af boet ikke er bortfaldet ved passivitet.

Det bemærkes i den forbindelse, at behandling ved skifteretten af deling af ægtefællers fællesbo, jf. stk. 1, nr. 1, og opløsning af ægtefællernes sameje om flere særejeaktiver, jf. stk. 1, nr. 2, kun kan ske som én samlet bobehandling. Hvis en sag om deling af ægtefællers fællesbo er indbragt for skifteretten, og en af ægtefællerne indgiver anmodning om skifterettens bistand til opløsning af ægtefællernes sameje om flere særejeaktiver, anses anmodningen således som en anmodning om at inddrage opløsningen af ægtefællernes sameje om flere særejeaktiver under den verserende bobehandling. Tilsvarende gælder, at hvis en sag om opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver er indbragt for skifteretten, og en af ægtefællerne indgiver anmodning til skifteretten om bistand til deling af ægtefællernes fællesbo, anses anmodningen som en anmodning om at inddrage delingen af ægtefællernes fællesbo under den verserende bobehandling.

En anmodning om at udvide bobehandlingen til at omfatte en større del af boet udløser ikke betaling af ny retsafgift efter den foreslåede § 34 a i retsafgiftsloven (lovforslagets § 85, nr. 4). Derimod skal skifteafgiften efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven beregnes af den del af boet, der på noget tidspunkt har været omfattet henvisningen til bobehandler. Hvis parterne efter henvisningen til bobehandler således udvider bobehandlingen til at omfatte en større del af boet, skal afgiften beregnes efter de aktiver, der efter udvidelsen er omfattet af bobehandlingen. Der henvises endvidere til bemærkningerne til § 34 b.

Det foreslås i *stk. 3*, at lovforslagets kapitel 2-5 med undtagelse af §§ 10 og 44 skal finde tilsvarende anvendelse i sager som nævnt i *stk. 1*, nr. 2-4, dvs. sager om opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver og opløsning af visse andre boer.

Lovforslagets kapitel 2 angår møder i skifteretten om fællesboskifte før henvisning til bobehandler. Henvisningen i det foreslåede *stk. 3* indebærer, at de foreslåede regler finder tilsvarende anvendelse på andre boer, som behandles af skifteretten i medfør af § 1. Dette gælder dog ikke lovforslagets § 10 om, hvornår anmodning om bistand til deling af ægtefællers fællesbo tidligst kan indgives til skifteretten.

Lovforslagets kapitel 3 og 4 angår ægtefællers fællesbos behandling ved bobehandler og skifterettens behandling af boopgørelser. Henvisningen i det foreslåede *stk. 3* indebærer, at de foreslåede regler finder tilsvarende anvendelse på andre boer, som behandles af skifteretten i medfør af § 1.

Lovforslagets kapitel 5 angår omkostninger ved bobehandlingen i sager mellem ægtefæller. Henvisningen i det foreslåede *stk. 3* indebærer, at de foreslåede regler finder tilsvarende anvendelse på andre boer, som behandles af skifteretten i medfør af § 1. Dette gælder dog ikke lovforslagets § 44 om en ægtefælles subsidiære hæftelse for statskassens krav mod den anden ægtefælle for omkostninger i forbindelse med skiftet.

Det foreslåede *stk. 3* svarer som nævnt indholdsmæssigt til § 66 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Henvisningen til lovforslagets kapitel 6, der indeholder regler om bobehandlere, er dog

udgået som overflødig, idet de foreslåede regler i lovforslagets kapitel 6 efter deres indhold ikke er begrænset til skifte af ægtefællers fællesbo. Det er samtidig præciseret, at lovforslagets § 10 ikke finder anvendelse i andre sager end sager om ægtefællers fællesbo.

Det bemærkes, at henvisningen i § 66 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast til lovudkastets §§ 5-8 ikke er medtaget i lovforslaget, idet lovforslagets §§ 4-8 (som erstatter §§ 5-8 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast) er formuleret således, at de direkte omfatter alle boer omfattet af § 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

Bestemmelsen fastsætter skifterettens saglige kompetence for så vidt angår sager om enkelttvister under en bobehandling eller et privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver samt visse andre tvister mellem ægtefæller.

Bestemmelsen udvider skifterettens kompetence i forhold til gældende ret, jf. nærmere nedenfor.

Bestemmelsens stk. 1, 2 og 4 bygger på §§ 2 og 68 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet der dog ud over en vis omstrukturering og visse præciseringer også er foretaget enkelte indholdsmæssige ændringer. Det foreslås således, at skifteretten også skal have kompetence til at behandle sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, hvorimod tvister vedrørende et enkelt særejeaktiv, der rejses uafhængigt af en bodeling eller et særejekompensationskrav, ikke skal være omfattet af skifterettens kompetence.

Bestemmelsens stk. 3 svarer til § 3 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten skal have kompetence til at behandle sager om enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af et bo som nævnt i lovforslagets § 1 eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver.

Det foreslås endvidere som noget nyt, at skifteretten skal behandle tvister mellem ægtefæller om særejekompensationskrav (»urimeligt ringe«-reglen) samt sager om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af bodelingsaftaler. Sådanne tvister behandles i dag ved de almindelige domstole, heraf nogle som ægteskabssager, jf. retsplejelovens kapitel 42.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten behandler sager om enkelttvister, der opstår under den pågældende skifterets behandling af et bo efter lovforslagets § 1 eller under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver.

Skifteretten vil således være kompetent til at behandle alle enkelttvister i forbindelse med bobehandlingen, der opstår under et skifte efter lovforslagets § 1, og parterne vil ikke være tvunget til forumskifte, idet bestemmelsen indebærer, at den skifteret, der behandler boet, ikke blot har saglig, men også international og stedlig kompetence til at behandle sådanne tvister.

Forslaget indebærer bl.a., at enkelttvister mellem ugifte samlevende, der opstår ved en opløsning af sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør, vil høre under skifterettens kompetence, hvis de ugifte samlevende har et bo, der behandles ved skifteretten. Som eksempler kan nævnes en tvist om et kompensationskrav eller om den indbyrdes hæftelse for fælles gæld.

Af bestemmelsen følger endvidere, at skifteretten har kompetence til at behandle alle enkelttvister, der opstår under ægtefællers private deling af fællesboet. I forhold til gældende ret foreslås således den ændring, at skifterettens kompetence i sådanne tilfælde er obligatorisk og ikke forudsætter enighed mellem ægtefællerne. Vederlagskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 23 (jf. det foreslåede nr. 3) hører dog allerede efter gældende ret obligatorisk under skifterettens kompetence også i tilfælde af privat deling af ægtefællers fællesbo.

Endvidere vil skifteretten som noget nyt også have kompetence til at behandle enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver.

Skifteretten vil derimod fortsat ikke have kompetence til at behandle sager om enkelttvister (f.eks. om et kompensationskrav eller om den indbyrdes hæftelse for fælles gæld) mellem ugifte samlevende, der ikke skifter, eller som skifter privat. Det samme gælder andre boer (herunder interessentskabsboer), der skiftes privat. Sådanne enkelttvister vil i givet fald i stedet skulle indbringes for de almindelige domstole, hvilket svarer til gældende ret.

Skifterettens kompetence til at behandle sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte, omfatter også tilfælde, hvor sagens udfald kan have betydning for, om der i det hele taget foreligger et bo. Som eksempel kan nævnes en tvist om fortolkningen eller gyldigheden af en særejeægtepagt eller en særejebestemmelse, hvor den ene part hævder, at der er særeje om alle ægtefællernes ejendele (eller om alle ejendele, som ægtefællerne ikke allerede har delt ved aftale). Som et andet eksempel kan nævnes en tvist om ejerskabet til flere særejeaktiver.

Skifterettens kompetence til at behandle sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte, forudsætter, at boet ikke allerede er delt. Er der tvist herom, kan skifteretten imidlertid under sagen tage stilling til, om boet er delt. Hvis skifteretten kommer frem til, at boet ikke er delt, behandler og afgør skifteretten herefter den pågældende enkelttvist. Hvis skifteretten derimod kommer frem til, at boet er delt, afviser skifteretten at behandle den pågældende enkelttvist. Hvis det er nødvendigt for at tage stilling til kompetencen til at behandle en enkelttvist, kan skifteretten i den forbindelse også tage stilling til gyldigheden af en bodelingsaftale. I et sådant tilfælde vil skifteretten således om nødvendigt skulle træffe afgørelse om bodelingsaftalens gyldighed og ikke – som det efter omstændighederne kan være tilfældet ved en anmodning om offentligt skifte efter lovforslagets § 1 – henvise den ægtefælle, der ønsker bodelingsaftalen tilsidesat, til at anlægge en selvstændig sag om bodelingsaftalens gyldighed efter lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2.

Skifterettens kompetence efter det foreslåede stk. 1 omfatter alle enkelttvister i forbindelse med bodelingen, herunder f.eks. om fordelingen af aktiver og passiver, om kompensationskrav, om refusionskrav, om omfanget af særejer og rettigheder omfattet af lov om ægteskabets retsvirkninger § 15, stk. 2, og om i hvilket omfang gæld kan tages i betragtning.

Tvister som nævnt i nr. 1 kan forekomme i alle boer omfattet af lovforslagets § 1. Tvister som nævnt i nr. 2-4 kan derimod kun forekomme ved skifte af ægtefællers fællesbo, mens tvister som nævnt i nr. 5 og 6 kan forekomme dels ved skifte af ægtefællers fællesbo, dels i forbindelse med opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver.

Efter *nr. 1* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om opgørelsen og fordelingen af boets aktiver og passiver. Som eksempler kan nævnes tvister om, hvilke aktiver og passiver der indgår i boet, om værdiansættelsen af et aktiv eller passiv og om, hvem der skal have udlagt et aktiv eller passiv.

For så vidt angår skifte af ægtefællers fællesbo kan som yderligere eksempler nævnes tvister om anvendelsen af de materielle delingsregler i lovforslagets §§ 59-62 om forlods udtagelse af genstande til personligt brug eller til børnenes brug eller af bohavne mv. og skævdeling ved omstødelse af ægteskab eller kortvarigt ægteskab samt om anvendelsen af lovforslagets § 63 om krydsende udtagelsesret, eksempelvis til familiens bolig.

Efter *nr. 2* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om opgørelsen af bodelene og i givet fald den del heraf, der indgår i bodelingen. Som eksempler kan nævnes tvister om, til hvis bodel et aktiv eller passiv hører (herunder om, hvorvidt der er opstået sameje om et aktiv, og om fortolkningen og gyldigheden af gaveægtepagter), om afgrænsningen af bodelene over for eventuelle særejer (herunder om fortolkningen og gyldigheden af særejeægtepagter og særejebestemmelser), om omfanget af rettigheder efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 15, stk. 2, og om forlods udtagelse af pensionsrettigheder efter lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 b og 16 c (herunder om fortolkningen og gyldigheden af ægtepagter efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 16 h).

Efter *nr. 3* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om vederlagskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 23.

Efter *nr. 4* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om pensionskompensationskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 d-16 f.

Efter *nr. 5* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om afgrænsningen af særejer over for hinanden (afgrænsningen af særejer over for fælleseje er omfattet af *nr. 2*), herunder om, til hvis særeje et aktiv hører, om, hvorvidt der er opstået sameje om et særejeaktiv, og om fortolkningen og gyldigheden af ægtepagter og særejebestemmelser.

Efter *nr. 6* er skifteretten kompetent til at behandle enkelttvister om særejekompensationskrav, jf. lovforslagets § 67, der viderefører ægteskabslovens § 56 med de ændringer, der følger af forslaget om, at sådanne kompensationskrav fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten. Dette er en ændring i forhold til gældende ret.

Som for de øvrige numre i stk. 1 er det en forudsætning, at sagen indbringes enten under skifterettens behandling af et bo efter lovforslagets § 1 eller i forbindelse med privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver. Herudover kan en selvstændig sag om særejekompensationskrav imidlertid indbringes for skifteretten efter det foreslåede stk. 2.

Opregningen i *nr. 1-6* er ikke udtømmende. Som eksempel på en tvist, som ikke er direkte nævnt, kan nævnes krav om godtgørelse i anledning af omstødelse af ægteskab, jf. ægteskabslovens § 26. Også behandlingen af et sådant krav (der er sjældent forekommende) vil være omfattet af bestemmelsen.

Som et andet eksempel kan nævnes en tvist om, hvilket lands lovgivning der finder anvendelse på ægtefællers formueordning. Det bemærkes i den forbindelse, at der ikke er noget til hinder for, at en dansk skifteret anvender udenlandske regler om opgørelsen og fordelingen af boets aktiver og passiver. Opregningen i *nr. 1-6* vil i en sådan situation skulle forstås på den måde, at de enkelte numre omfatter tilsvarende tvister efter de anvendelige udenlandske regler. Da opregningen som nævnt ikke er udtømmende, vil skifteretten endvidere i en sådan situation kunne behandle andre former for enkelttvister, som måtte være relevante under en bodeling, der sker efter udenlandsk materiel ret. Det bemærkes, at skifteretten altid anvender danske processuelle regler.

Et sagsanlæg efter det foreslåede stk. 1 vil kunne angå en eller flere tvister.

Om skifterettens behandling af enkelttvister under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver henvises i øvrigt til lovforslagets § 66 om, hvornår sagen tidligst kan indbringes for skifteretten, og om skifterettens mulighed for at afvise at behandle en sag om en enkelttvist under et privat skifte, hvis den efter sit omfang og karakter bør behandles under et skifte efter lovforslagets § 1.

Bestemmelsens *stk. 2* angår selvstændige sager om visse familieformueretlige tvister, der opstår mellem ægtefæller uafhængigt af, om der er et bo at dele. Der er tale om sager, som i dag hører under de almindelige domstole, og det foreslås, at de fremover skal høre under skifteretten.

Stk. 2 angår alene sager mellem ægtefæller, ikke sager mellem ugifte samlevende eller mellem parterne i andre boer. Tvister mellem andre end ægtefæller om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af en bodelingsaftale må i givet fald indbringes for de almindelige domstole.

Tvister om ægtefællers bodelingsaftaler kan ikke behandles som en enkelttvist efter det foreslåede stk. 1, uanset om tvisten opstår under privat skifte eller under skifterettens behandling af et bo efter lovforslagets § 1. Der må i givet fald i stedet anlægges en selvstændig sag efter stk. 2. Skifteretten kan imidlertid som led i en afgørelse om sin kompetence til at behandle et bo efter lovforslagets § 1 tage stilling til, om skifte er udelukket som følge af en foreliggende bodelingsaftale. Som nævnt ovenfor i bemærkningerne til stk. 1 kan skifteretten endvidere om nødvendigt som led i en afgørelse om sin kompetence til at behandle en enkelttvist under et privat skifte tage stilling til, om sagsanlæg efter stk. 1 er udelukket som følge af en foreliggende bodelingsaftale.

Stk. 2, *nr. 1*, angår ligesom stk. 1, nr. 6, særejekompensationskrav, jf. lovforslagets § 67, og det er som nævnt en ændring i forhold til gældende ret, at sådanne krav fremover skal behandles ved skifteretten og ikke længere som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse. Under en sådan sag om et særejekompensationskrav vil der også, i det omfang det er relevant for at kunne tage stilling til kravet, kunne træffes afgørelse om afgrænsning af særejer, herunder i givet fald om fortolkningen og gyldigheden af ægtepagter og særejebestemmelser. Bestemmelsen skal endvidere forstås på den måde, at skifteretten har kompetence, selv om der alene er nedlagt subsidier påstand om særejekompensation, mens den principale påstand angår ejerskabet til et særejeaktiv.

Med hensyn til de tidsmæssige betingelser for, at et sådant krav kan indbringes for skifteretten, henvises til lovforslagets § 67, stk. 2 og 3, og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen skal ligesom stk. 1, nr. 6, forstås på den måde, at den omfatter den type af krav, som i dansk ret reguleres af lovforslagets § 67, stk. 1. Bestemmelsen omfatter således også tilsvarende krav, som gøres gældende i medfør af udenlandsk ret i tilfælde, hvor danske lovvalgsregler indebærer, at spørgsmålet skal afgøres efter udenlandsk ret.

Stk. 2, *nr. 2*, angår sager om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af bodelingsaftaler. Bestemmelsen gælder, uanset om aftalen er indgået før eller efter separation eller skilsmisse, og hvad enten en part påberåber sig ægteskabslovens § 58 eller aftalelovens kapitel 3, herunder § 36. I dag behandles sager om anfægtelse af bodelingsaftaler indgået med henblik på separation eller skilsmisse, jf. ægteskabslovens § 58, som en ægteskabssag, jf. retsplejelovens § 448, hvorimod andre sager om anfægtelse af bodelingsaftaler behandles som en almindelig civil sag.

I tilfælde, hvor skifteretten ikke behandler et bo efter lovforslagets § 1 og der heller ikke foregår privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, har skifteretten kun kompetence i de tilfælde, der fremgår af det foreslåede stk. 2. Skifteretten har således f.eks. ikke kompetence til at afgøre en selvstændig sag om ejerskabet til et enkelt aktiv, hvis skifteretten ikke behandler et bo efter lovforslagets § 1 og der heller ikke foregår privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver eller er fremsat krav om særejekompensation. En sådan tvist vil derfor i givet fald skulle indbringes for de almindelige domstole. Det samme gælder, hvis en ægtefælle under ægteskabet, uden at der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse mv., ønsker at føre retssag om fortolkningen eller gyldigheden af en ægtepagt eller særejebestemmelse.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten kan henvise en sag om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af en bodelingsaftale, der også angår andet end bodelingen (såkaldte pakkeaftaler eller blandede aftaler), til de almindelige domstole.

Den foreslåede bestemmelse skal på den ene side sikre, at skifterettens ekspertise udnyttes for så vidt angår sager, der reelt alene angår bodelingsspørgsmål, men på den anden side sikre, at skifteretten ikke gøres kompetent på andre områder.

Hvis en aftale også omfatter andet end bodelingen, vil det vil f.eks. kunne dreje sig om ægtefællebidrag.

Anfægtelse af aftaler, der kun angår ægtefællebidrag, kan behandles som en ægteskabssag ved de almindelige domstole efter retsplejelovens § 448, nr. 5 (som foreslås ændret ved lovforslagets § 81, nr. 7).

Hvis der anlægges sag om en bodelingsaftale, der indeholder spørgsmål om ægtefællebidrag, bør skifteretten som udgangspunkt henvise sagen til de almindelige domstole. I tilfælde, hvor spørgsmålet om gyldigheden af aftalen reelt alene går på bodelingen, bør skifteretten dog behandle sagen. Et eksempel kunne være, at det i bodelingsaftalen er gengivet, hvad der skal betales i ægtefællebidrag, men hvor dette ikke er kædet sammen med resultatet af selve bodelingen.

Stk. 3 er en del af de foreslåede regler om skifterettens saglige kompetence, som skal påses af skifteretten *ex officio*. Skifteretten kan således også af egen drift henvise en sag til de almindelige domstole i

medfør af stk. 3. I grænsetilfælde vil skifteretten dog også kunne tage hensyn til parternes synspunkter med hensyn til, om sagen bør behandles ved skifteretten eller de almindelige domstole.

Det foreslås i *stk. 4*, at sager som nævnt i stk. 1 og 2 skal behandles efter retsplejelovens regler om civile retssager, jf. dog lovforslagets § 5 om international kompetence. Det foreslås endvidere, at lovforslagets §§ 68 og 72 skal finde tilsvarende anvendelse i sådanne sager.

Lovforslagets § 68 om, at retsmøder i skifteretten foregår for lukkede døre, gælder således også i retssager efter lovforslagets § 2. Det samme gælder forbuddet om ved offentlig gengivelse af domme og kendelser at offentliggøre identiteten på nogen af de personer, der er nævnt i afgørelsen.

Endvidere gælder lovforslagets § 72 om adgang til at anvende vidnetvang over for en part også i retssager efter lovforslagets § 2.

Det foreslåede stk. 1 indebærer som nævnt, at en skifteret, der behandler et bo efter lovforslagets § 1, har international og stedlig kompetence til at behandle sager om enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af boet. Hvis en sag om en enkeltvist er indbragt for skifteretten i forbindelse med privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, og boet efterfølgende indbringes for en anden skifteret til bobehandling efter lovforslagets § 1, bør den skifteret, hvor sagen om en enkeltvist verserer, endvidere som udgangspunkt henvise sagen til den skifteret, hvor boet behandles.

Med lovforslagets § 5 foreslås en særlig regel om skifterettens internationale kompetence i sager om enkelttvister under privat deling af ægtefællers fællesbo og sameje om flere særejeaktiver, jf. stk. 1, og i selvstændige sager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, jf. stk. 2.

I øvrigt behandles sager omfattet af § 2 efter retsplejelovens almindelige regler om civile retssager. Sagen anlægges således ved indlevering af stævning til skifteretten, jf. retsplejelovens § 348, og der skal betales retsafgift efter retsafgiftslovens kapitel 1, jf. forslaget til retsafgiftslovens § 39, stk. 1, nr. 3 (lovforslagets § 85, nr. 7).

Henlæggelsen af kompetencen til skifteretten indebærer ikke, at retsplejelovens § 226 er fraveget, og der er således mulighed for efter anmodning fra en part at henvise en sag af principiel karakter til behandling ved landsretten som første instans. Der er også mulighed for i givet fald at behandle sagen med flere juridiske dommere i byretten efter reglerne i retsplejelovens § 12, stk. 3.

Sager efter § 2 behandles efter retsplejelovens kapitel 39 om behandling af sager om mindre krav (småsagsprocessen), i det omfang det følger af retsplejelovens §§ 400-402.

Retsplejelovens almindelige regler om appel finder anvendelse på skifterettens afgørelse af sager efter lovforslagets § 2 og på skifterettens afgørelser under behandlingen af en sådan sag. Behandlingen og afgørelsen af flere sager efter § 2, der verserer samtidig ved skifteretten, vil kunne forenes efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav, jf. retsplejelovens kapitel 23.

Sager efter § 2 afgøres ved dom, og retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger i kapitel 30 finder anvendelse, herunder således at den tabende part som udgangspunkt skal betale sagsomkostninger til den vindende part. Det forudsættes således, at den gældende praksis, hvorefter der kun ganske sjældent tilkendes sagsomkostninger i forbindelse med afgørelsen af tvister i forbindelse med ægtefælleskifter, ikke videreføres i forhold til sager efter § 2. Det bemærkes i den forbindelse, at hvis begge ægtefæller f.eks. ved sammenblanding af formuen eller uklare aftaler i væsentlig grad har medvirket til den retsuished, der førte til tvisten, kan det efter den almindelige regel i retsplejelovens § 312, stk. 2, tale for, at den tabende part ikke pålægges at betale sagsomkostninger til den vindende part.

De almindelige regler i retsplejelovens kapitel 31 om fri proces finder ligeledes anvendelse i sager efter § 2. De foreslåede særlige regler om fri proces til bobehandlingen, jf. lovforslagets § 81, nr. 2-5, omfatter således ikke sager efter § 2.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 3

Bestemmelsen fastslår, at loven ikke gælder for dødsboer eller skifte af længstlevende ægtefælles del af fællesboet, herunder skifte af uskiftet bo, mens denne lever. Sådanne skifter behandles efter reglerne i dødsboskifteloven, jf. denne lovs § 1. Det gælder, selv om deling af et fællesbo indgår i behandlingen.

Bestemmelsen er i overensstemmelse med gældende ret og svarer med en redaktionel ændring til § 4 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 4

Bestemmelsen omhandler danske skifteretters internationale kompetence i sager om behandling af et bo efter lovforslagets § 1.

Bestemmelsen udvider skifteretternes internationale kompetence i forhold til gældende ret samtidig med, at justitsministerens adgang til at henvise et bo til behandling ved en dansk skifteret ophæves. Bestemmelsen indeholder endvidere som noget nyt en særskilt regulering af den internationale kompetence i sager om behandling af en sammenslutnings bo.

Bestemmelsen bygger i et vist omfang på §§ 8, 66 og 67 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast, men adskiller sig herfra på en række punkter. Der foreslås således en videre kompetence for skifteretten, men til gengæld foreslås justitsministerens adgang til at henvise et bo til behandling ved en dansk skifteret ikke videreført. Desuden foreslås det at angive den internationale kompetence direkte og ikke gennem henvisning til reglerne om stedlig kompetence og at angive kompetencen i én samlet bestemmelse for alle boer, og der foreslås en mere udførlig bestemmelse om den internationale kompetence i sager om behandling af en sammenslutnings bo.

Det foreslås i *stk. 1*, at anmodning om skifte efter lovforslagets § 1 kan indgives til en dansk skifteret, hvis en af parterne har bopæl i Danmark.

I forhold til gældende ret er det nyt, at skifteretten obligatorisk har international kompetence, når blot en af parterne har bopæl i Danmark. Efter gældende ret har skifteretten kun obligatorisk international kompetence, hvis den part, mod hvem anmodningen om skifte er rettet, har bopæl i Danmark, eller hvis den part, der anmoder om skifte, har bopæl i Danmark i den retskreds, hvor parterne senest har haft fælles bopæl. I andre tilfælde er der efter gældende ret kun international kompetence i Danmark, hvis justitsministeren bestemmer det.

Med bopæl forstås processuel bopæl, jf. retsplejelovens § 235, stk. 2, dvs. den pågældendes varige hjem for sig selv og sin eventuelle husstand, hvor den pågældendes ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor den pågældende opholder sig, når ikke særlige grunde – f.eks. ferie, studie- eller forretningsrejser, sygdom eller strafafsoning – medfører midlertidigt ophold et andet sted.

Det kræves således ikke, at den pågældende har domicil i Danmark i internationalprivatretlig forstand.

På den anden side er midlertidigt ophold i Danmark, f.eks. i studieøjemed, ikke tilstrækkeligt, når den pågældende har bevaret sin bopæl i udlandet.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis ingen af parterne har bopæl i Danmark, men mindst en af dem har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at en anmodning om skifte kan indgives her i landet. Bestemmelsen som sådan er ny, men justitsministeren har efter gældende ret mulighed for i sådanne tilfælde at henvise sagen til behandling ved en dansk skifteret. Efter forslaget får parterne imidlertid en direkte adgang til, når tvisten er opstået, at aftale, at anmodning om skifte kan indgives her i landet, og spørgsmålet vil ikke længere skulle forelægges for Justitsministeriet.

Modsætningsvis kan parterne ikke med retsvirkning indgå aftale om værning i Danmark, før tvisten er opstået.

Det er en betingelse, at mindst en af parterne har tilknytning til Danmark. Tilknytningen til Danmark

kan f.eks. bestå i en parts danske statsborgerskab, at retsforholdet mellem parterne (f.eks. formueforholdet mellem ægtefæller) er underlagt dansk ret, eller at der er betydelige aktiver i Danmark.

Det foreslåede stk. 2 giver ikke parterne mulighed for – heller ikke når tvisten er opstået – at aftale, at danske domstole *ikke* skal have kompetence til at behandle en anmodning om skifte. Hvis der er indgivet anmodning om skifte i udlandet på grundlag af en aftale mellem parterne om kompetence i det pågældende land, vil almindelige processuelle principper om *litis pendens* dog efter omstændighederne kunne være til hinder for skiftebehandling her i landet.

I *stk. 3* foreslås en særlig regel om danske skifteretters internationale kompetence i sager om skifte efter lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 4, af en sammenslutnings bo. De foreslåede regler i stk. 1 og 2 om international kompetence i Danmark på grundlag af henholdsvis en parts bopæl og parternes aftale finder *ikke* anvendelse på skifte af sådanne boer.

Det foreslåede stk. 3 angår kun skifte af en sammenslutnings bo. Ved en sammenslutning forstås f.eks. et interessentskab. En sammenslutning skal ses i modsætning til tilfælde, hvor der blot består et sameje om flere aktiver, og den internationale kompetence ved skifte af et sameje om flere aktiver reguleres af stk. 1 og 2.

Det foreslås, at anmodning om skifte af en sammenslutnings bo kan indgives til en dansk skifteret, hvis sammenslutningen har hjemting her.

Det fremgår af retsplejelovens § 238, stk. 1, at en sammenslutning har hjemting i den retskreds, hvor hovedkontoret ligger, dvs. det faktiske hovedsæde, hvorfra sammenslutningen ledes. Det fremgår videre, at en sammenslutning, der ikke har noget hovedkontor, har hjemting i den retskreds, hvor et af bestyrelsens eller direktionens medlemmer har bopæl.

En anmodning om opløsning af en sammenslutning kan således for det første indbringes for en dansk skifteret, hvis sammenslutningens faktiske hovedsæde er i Danmark. En sådan anmodning kan endvidere indbringes for en dansk skifteret, hvis sammenslutningen ikke har noget hovedkontor noget sted i verden og mindst ét medlem af sammenslutningens bestyrelse eller direktion har bopæl i Danmark.

Det foreslås i *stk. 4*, at en anmodning om skifte af den del af et bo, der befinder sig her i landet, kan indgives til en dansk skifteret, hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet. Bestemmelsen som sådan er ny, men justitsministeren har efter gældende ret mulighed for i sådanne tilfælde at henvise sagen til behandling ved en dansk skifteret. Efter forslaget får en part imidlertid en direkte adgang til under de angivne betingelser at indgive anmodning om skifte her i landet, og spørgsmålet vil ikke længere skulle forelægges for Justitsministeriet. Det vil i givet fald påhvile den, der anmoder om skifte i Danmark, at sandsynliggøre, at aktiverne ikke vil blive inddraget under en bobehandling i udlandet.

Der foreslås ikke lovregler om *litis pendens*, og det vil være overladt til domstolene at træffe afgørelse herom ud fra almindelige processuelle principper.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 5

Bestemmelsen angår danske skifteretters internationale kompetence i sager efter lovforslagets § 2, stk. 1, om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, og selvstændige sager mellem ægtefæller efter § 2, stk. 2, om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler.

I forhold til gældende ret udvider bestemmelsen skifterettens internationale kompetence i samme omfang som beskrevet i bemærkningerne til lovforslagets § 4. Herudover sker der en udvidelse af den internationale kompetence med hensyn til nogle af de sager, som efter gældende ret hører under de

almindelige domstole, men som efter lovforslaget hører under skifterettens kompetence, jf. lovforslagets § 2.

Bestemmelsen har ikke noget direkte modstykke i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, hvor det må antages at være forudsat, at den internationale kompetence i disse sager skulle afgøres efter retsplejelovens almindelige regler, jf. herved lovudkastets § 68, stk. 1.

Bestemmelsen omfatter sager efter lovforslagets § 2, stk. 1, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, samt selvstændige sager mellem ægtefæller efter lovforslagets § 2, stk. 2, om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af lovforslagets § 2, stk. 1, at sager om enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af et bo omfattet af lovforslagets § 1, i givet fald skal indbringes for den skifteret, der behandler boet.

Det foreslås i *stk. 1*, at en sådan sag kan anlægges ved en dansk skifteret, hvis en af ægtefællerne (sagsøgeren eller sagsøgte) har bopæl i Danmark. Med hensyn til, hvad der forstås ved bopæl, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 4, stk. 1.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis ingen af ægtefællerne har bopæl i Danmark, men mindst en af dem har tilknytning til Danmark, kan ægtefællerne, når tvisten er opstået, aftale, at sagen kan anlægges her i landet. Modsætningsvis kan ægtefællerne ikke med retsvirkning indgå aftale om værneting i Danmark, før tvisten er opstået. Det er endvidere en betingelse, at mindst en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark. Tilknytningen til Danmark kan f.eks. bestå i en ægtefælles danske statsborgerskab, at formueforholdet mellem ægtefællerne er underlagt dansk ret, eller at der er betydelige aktiver i Danmark.

I forhold til gældende ret, hvor sager omfattet af lovforslagets § 2, stk. 2, hører under de almindelige domstole, er der for disse sagers vedkommende i de fleste tilfælde tale om en vis udvidelse af den internationale kompetence. Det gælder sager om særejekompensationskrav og sager om anfægtelse af bodelingsaftaler indgået med henblik på separation eller skilsmisse, der i dag behandles som ægteskabs-sager, hvor den internationale kompetence fremgår af retsplejelovens § 448 c. I sager om anfægtelse af bodelingsaftaler i øvrigt, der i dag behandles som almindelige civile sager, er udvidelsen af den internationale kompetence noget større, idet der i sådanne sager efter gældende ret typisk kun vil være international kompetence i Danmark, hvis sagsøgte har hjemting i Danmark.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 6

Bestemmelsen angår skifterettens stedlige kompetence i sager om behandling af et bo efter lovforslagets § 1 i tilfælde, hvor parterne ikke har aftalt noget om værnetinget.

Bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til gældende ret, jf. fællesboskiftelovens § 64 a. Dog foreslås justitsministerens adgang til at bestemme, hvilken skifteret der skal behandle sagen, hvis ingen af parterne har bopæl i Danmark, ikke videreført. I stedet foreslås det, at sagen i sådanne tilfælde skal indbringes for Københavns Byret (medmindre parterne aftaler andet, jf. herom lovforslagets § 7).

Bestemmelsen bygger på §§ 5, 66 og 67 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, men er opbygget anderledes end disse bestemmelser, idet det foreslås at angive den stedlig kompetence i én samlet regel for alle boer, og idet der foreslås en mere udførlig bestemmelse om den stedlige kompetence i sager om behandling af en sammenslutnings bo. Endvidere er forslaget om, at justitsministeren i tilfælde, hvor ingen af parterne har bopæl i Danmark, skal træffe afgørelse om den stedlige kompetence, ikke medtaget.

Bestemmelsen kan fraviges ved aftale, når tvisten er opstået, jf. lovforslagets § 7 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen angår som nævnt sager om behandling af et bo efter lovforslagets § 1. Bestemmelsen bliver dermed indirekte også afgørende for værnetinget for sager om enkelttvister, der opstår under

skifterettens behandling af et bo, eftersom sådanne sager skal anlægges ved den skifteret, hvor boet behandles, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Hvad angår den stedlige kompetence i sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og selvstændige sager omfattet af lovforslagets § 2, stk. 2, anvendes retsplejelovens almindelige værnetingsregler. Dette indebærer navnlig, at sagen kan anlægges ved sagsøgtens hjemting, jf. retsplejelovens § 235, eller et aftalt værneting, jf. retsplejelovens § 245. Hvis sagsøgte ikke har hjemting i Danmark og parterne ikke har aftalt noget om værneting, kan sagen anlægges ved sagsøgerens hjemting eller, hvis sagsøgeren heller ikke har hjemting i Danmark, ved Københavns Byret, jf. princippet i retsplejelovens § 247, stk. 2.

Det foreslåede *stk. 1* angår tilfælde, hvor parterne har eller tidligere har haft fælles bopæl i Danmark, og hvor mindst en af parterne fortsat har bopæl i samme retskreds. Det foreslås, at en anmodning om skifte efter lovforslagets § 1 i sådanne tilfælde skal indgives til skifteretten på dette sted.

Det er uden betydning, hvor lang tid der er forløbet, siden parterne havde fælles bopæl i den pågældende retskreds, når blot de ikke siden har haft fælles bopæl et andet sted. Sagsanlæg efter stk. 1 kan således kun ske i den retskreds, hvor parterne *senest* har haft fælles bopæl (eller fortsat har fælles bopæl).

Det er ligeledes uden betydning, om begge parter i en mellemliggende periode har været fraflyttet retskredsen, når blot mindst en af parterne på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen til skifteretten har bopæl i den pågældende retskreds.

Med hensyn til, hvad der forstås ved bopæl, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 4, stk. 1.

Det foreslåede *stk. 2* angår tilfælde, hvor parterne aldrig har haft fælles bopæl i Danmark, eller hvor ingen af dem længere bor i den retskreds i Danmark, hvor de senest har haft fælles bopæl. Det foreslås, at en anmodning om skifte efter lovforslagets § 1 i sådanne tilfælde skal indgives til skifteretten på det sted, hvor den, anmodning er rettet mod, har bopæl, eller, hvis denne ikke har bopæl i Danmark, på det sted, hvor den, der indgiver anmodningen har bopæl. Hvis ingen af parterne har bopæl i Danmark, skal anmodningen indgives til Københavns Byret.

I *stk. 3* foreslås en særlig regel om skifterettens stedlige kompetence i sager om skifte efter lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 4, af en sammenslutnings bo. De foreslåede regler i stk. 1 og 2 om stedlig kompetence på grundlag af en parts bopæl mv. finder *ikke* anvendelse på skifte af sådanne boer.

Det foreslåede *stk. 3* angår kun skifte af en sammenslutnings bo. Ved en sammenslutning forstås f.eks. et interessentskab. En sammenslutning skal ses i modsætning til tilfælde, hvor der blot består et sameje om flere aktiver, og den stedlige kompetence ved skifte af et sameje om flere aktiver reguleres af stk. 1 og 2.

Det foreslås, at anmodning om skifte af en sammenslutnings bo indgives til skifteretten på det sted, hvor sammenslutningen har hjemting.

Det fremgår af retsplejelovens § 238, stk. 1, at en sammenslutning har hjemting i den retskreds, hvor hovedkontoret ligger, dvs. det faktiske hovedsæde, hvorfra sammenslutningen ledes. Det fremgår videre, at en sammenslutning, der ikke har noget hovedkontor, har hjemting i den retskreds, hvor et af bestyrelsens eller direktionens medlemmer har bopæl.

En anmodning om opløsning af en sammenslutning kan således for det første indbringes for skifteretten på det sted, hvor sammenslutningens faktiske hovedsæde er beliggende. Hvis sammenslutningen ikke har noget hovedkontor, kan en sådan anmodning i stedet indbringes for skifteretten på det sted, hvor mindst ét medlem af sammenslutningens bestyrelse eller direktion har bopæl.

Om den stedligt kompetente skifterets adgang til at henvise sagen til behandling ved en anden skifteret henvises til lovforslagets § 8.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 7

Bestemmelsen angår parternes aftale om skifterettens stedlige kompetence i sager om behandling af et bo efter lovforslagets § 1.

Bestemmelsen udvider parternes mulighed for at aftale værnetinget i forhold til gældende ret, idet parterne efter forslaget som noget nyt også kan indgå en værnetingsaftale i tilfælde, hvor parterne har eller tidligere har haft fælles bopæl i Danmark og mindst en af dem fortsat har bopæl i samme retskreds.

Bestemmelsen svarer til §§ 6 og 66 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet det dog er præciseret, at parterne først kan indgå aftale om værnetinget, når tvisten er opstået, og idet der foreslås én samlet regel for alle boer.

Bestemmelsen angår parternes aftaler om den stedlige kompetence i sager om behandling af et bo efter lovforslagets § 1. Om parternes mulighed for i sådanne sager at indgå aftaler om den internationale kompetence henvises til lovforslagets § 4, stk. 2.

Det foreslås, at parterne, når tvisten er opstået, kan aftale, ved hvilken skifteret boet skal behandles. Der gælder ikke andre begrænsninger i parternes adgang til at indgå en sådan værnetingsaftale, og det kræves således f.eks. ikke, at boet har nogen tilknytning til den valgte skifteret.

Der kan ikke indgås en selvstændig værnetingsaftale med hensyn til sager om enkelttvister, der opstår under behandlingen af et bo efter lovforslagets § 1, idet sådanne sager obligatorisk skal anlægges ved den skifteret, hvor boet behandles, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Med hensyn til adgangen til at indgå værnetingsaftaler i sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og selvstændige sager omfattet af lovforslagets § 2, stk. 2, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 6.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 8

Bestemmelsen giver skifteretten i den retskreds, hvor boet skal behandles, mulighed for efter anmodning fra en part at henvise boet til en anden retskreds, hvis skifteretten finder, at behandling af boet dér vil være væsentligt mere hensigtsmæssig.

Bestemmelsen er ny og svarer med redaktionelle ændringer til §§ 7 og 66 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast.

Bestemmelsen kan principielt også anvendes, hvis værnetinget beror på parternes aftale efter lovforslagets § 7, men skifteretten bør dog være tilbageholdende hermed, så det undgås, at en part gennem en anmodning til skifteretten om henvisning efter lovforslagets § 8 reelt kan fragå en værnetingsaftale med den eller de øvrige parter.

Skifterettens afgørelse om at henvise eller ikke at henvise sagen til en anden skifteret kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 2

(Møder i skifteretten om fællesboskifte)

Kapitel 2 omhandler skifterettens indledende behandling af anmodninger om bistand til deling af ægtefællers fællesbo. Med undtagelse af § 10 finder kapitlets regler tilsvarende anvendelse i andre boer, jf. lovforslagets § 1, stk. 3. Den grundlæggende hensigt med de foreslåede regler er at sikre, at skiftet kommer godt i gang.

De foreslåede regler er generelt udtryk for en ny, samlet regulering af skifterettens indledende behandling i sager om ægtefælleskifte mv. før en eventuel henvisning til bobehandler.

Til § 9

Bestemmelsen angår anmodningen til skifteretten om bistand til deling af ægtefællers fællesbo. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til § 9, 1. pkt., og § 10 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet det dog samtidig foreslås, at anmodningen skal være vedlagt dokumentation for, at betingelserne i lovforslagets § 10 om, hvornår en anmodning om skifte af ægtefællers fællesbo tidligst kan indgives, er opfyldt.

Det foreslås i *stk. 1*, at en anmodning til skifteretten om bistand til deling af et fællesbo skal indeholde angivelse af ægtefællernes navne, adresser, fødselsdatoer og om muligt personnumre.

Når anmodningen indgives, skal der endvidere vedlægges dokumentation for, at betingelsen i § 10 er opfyldt, dvs. at statsforvaltningen er blevet anmodet om at meddele separation eller skilsmisse, at der er afsagt bosondringsdekret, eller at der er anlagt sag om ægteskabets omstødelse.

Eftersom lovforslagets § 10 ikke gælder i andre boer end ægtefællers fællesboer, gælder kravet om vedlæggelse af dokumentation for opfyldelse af betingelsen i § 10 heller ikke for anmodninger om bistand til skifte af andre boer end ægtefællers fællesbo.

Samtidig med anmodningens indgivelse skal der betales en retsafgift på 400 kr., og anmodningen kan ikke behandles, før retsafgiften er betalt, jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens § 34 a).

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten kan afvise sagen, hvis anmodningen ikke opfylder betingelserne i *stk. 1*.

Skifteretten bør vurdere, om den har tilstrækkelige oplysninger til at indkalde til et møde, jf. lovforslagets § 11, eller om sagen må afvises, f.eks. fordi ægtefællerne ikke er tilstrækkeligt identificeret, eller fordi betingelsen i lovforslagets § 10 ikke er opfyldt.

Skifterettens afgørelse om afvisning af sagen kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 10

Bestemmelsen angår tidspunktet for, hvornår en ægtefælle tidligst kan anmode skifteretten om bistand til deling af fællesboet. I modsætning til de øvrige regler i kapitel 2 finder bestemmelsen ikke tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen fremrykker dette tidspunkt i forhold til gældende ret, jf. fællesboskiftelovens § 64, for så vidt angår separation, skilsmisse og omstødelse af ægteskab. Derimod foreslås der ingen ændringer for så vidt angår bosondring, hvor det ligesom i dag vil være en betingelse for at anmode om skifte, at der er afsagt dekret om bosondring.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til § 9, 2. pkt., i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at anmodning om bistand til deling af et fællesbo tidligst kan indgives til skifteretten, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, jf. ægteskabslovens § 37, stk. 2, når der er afsagt dekret om bosondring, jf. lov om ægteskabets retsvirkninger § 40, eller når der er anlagt sag om ægteskabets omstødelse, jf. ægteskabslovens § 23, stk. 3.

Forslaget indebærer, at det i modsætning til i dag ikke længere vil være en betingelse for at anmode skifteretten om bistand til deling af fællesboet, at der foreligger en separations- eller skilsmissebevilling, en endelig separations- eller skilsmisshedom eller en endelig dom om ægteskabets omstødelse.

Der foreslås som nævnt ingen ændringer med hensyn til bosondring. Det fremgår i den forbindelse af lov om ægteskabets retsvirkninger § 40, stk. 3 (som ikke foreslås ændret), at skifte kan indledes, selv om kendelsen om bosondring kæres, men at en ægtefælle dog ikke kan forlange at modtage udlæg for sin boslod i den anden ægtefælles bodel, før afgørelsen om bosondring er endelig.

Skulle en separations- eller skilsmissesag ikke blive gennemført, f.eks. fordi en ægtefælle fortryder, eller en af dem dør, inden sagen om separation eller skilsmisse er afgjort, bortfalder skifteanmodningen. I så fald hæver skifteretten sagen, og der vil i den forbindelse skulle tages stilling til omkostningerne ved skiftebehandlingen, jf. nærmere lovforslagets kapitel 5.

Forslaget indebærer i den forbindelse, at et skifte principielt vil kunne afsluttes, inden der endeligt er meddelt separation eller skilsmisse, men det må dog forventes sjældent at ske i praksis.

Flytter ægtefællerne sammen igen, vil betydningen af et gennemført skifte skulle afgøres efter samme retningslinjer som dem, der i dag gælder i tilfælde, hvor ægtefællerne efter en separation har delt boet med henblik på skilsmisse, men efterfølgende genoptager samlivet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 11

Bestemmelsen angår skifterettens indkaldelse til vejlednings- og forligsmøde og ægtefællernes pligt til at deltage personligt i mødet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsens stk. 1 svarer til § 11 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Bestemmelsens stk. 2 lovfæster den pligt for ægtefællerne til at deltage personligt i vejlednings- og forligsmødet, som Ægtefælleskifteudvalget har forudsat.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten skal indkalde ægtefællerne til et vejlednings- og forligsmøde snarest muligt efter modtagelsen af en anmodning om bistand til deling af fællesboet, medmindre mødet undtagelsesvist findes upåkrævet. Et møde kan f.eks. være upåkrævet, hvis begge ægtefæller er repræsenteret ved advokat og erklærer, at sagen bør henvises direkte til bobehandler, jf. lovforslagets § 17.

Indkaldelsen skal indeholde oplysning om reglerne om indsendelse af oplysninger forud for mødet og om skifterettens mulighed for ved manglende oplysninger at indhente oplysninger fra offentlige myndigheder, jf. lovforslagets § 12.

Indkaldelsen bør endvidere i relevant omfang indeholde oplysning om mulighederne for retsmægling og fri proces.

Med hensyn til indholdet af mødet henvises til lovforslagets § 15 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 2*, at ægtefællerne skal møde personligt, medmindre skifteretten undtagelsesvis bestemmer andet. Fritagelse for personligt møde kan f.eks. være begrundet i, at en ægtefælle befinder sig i udlandet og ikke har mulighed for at deltage i mødet ved anvendelse af telekommunikation. Fritagelse kan også være begrundet i, at en ægtefælle er fysisk eller psykisk svækket, eventuelt i en sådan grad, at ægtefællen må antages ikke at være i stand til at forstå betydningen af vejlednings- og forligsmødet.

Det foreslåede stk. 2 om personlig mødepligt finder tilsvarende anvendelse på eventuelle senere møder under skifterettens indledende behandling af en anmodning om skifte, jf. lovforslagets § 15, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 12

Bestemmelsen angår ægtefællernes pligt til forud for vejlednings- og forligsmødet at indsende oplysninger til skifteretten samt skifterettens mulighed for selv at indhente oplysninger fra offentlige myndigheder. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring af stk. 1 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at ægtefællerne senest 7 dage før vejlednings- og forligsmødet skal indsende oplysninger om forhold af betydning for skiftet. Formålet hermed er at sikre, at skifteretten har et godt grundlag for at vejlede ægtefællerne på det indledende møde og eventuelt bistå dem med at udfærdige en aftale.

Oplysningerne skal indsendes til skifteretten, men bør også sendes til modparten med henblik på, at denne kan forberede sig på at komme med eventuelle bemærkninger på mødet.

Som hovedeksempler på oplysninger af betydning for skiftet nævner bestemmelsen oplysninger om egne og i videst muligt omfang om ægtefællens aktiver og passiver og disses skønnede værdi samt om, hvilke spørgsmål der er uenighed om.

Det vil i den forbindelse normalt være naturligt at fremsende en specifikation af de personlige skatteoplysninger, herunder indtægtsoplysninger, indberetninger fra pengeinstitutter og værdipapirdepoter samt en R 75-udskrift (dvs. en udskrift af de personlige skatteoplysninger mv. fra den pågældendes skattemappe) eller et tilsvarende dokument indeholdende oplysninger, som skattemyndighederne er i besiddelse af.

Det forudsættes, at Domstolsstyrelsen til brug for indsendelse af oplysninger udarbejder en formular, således at ægtefællerne lettere vil kunne opfylde forpligtelserne efter bestemmelsen.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis oplysningerne ikke indsendes eller indsendes i utilstrækkeligt omfang, kan skifteretten af egen drift uden ægtefællernes samtykke indhente de nødvendige oplysninger fra offentlige myndigheder. Formålet hermed er så vidt muligt at skabe det nødvendige grundlag for, at vejlednings- og forligsmødet tjener sit formål, og at skifteretten har reel mulighed for at vejlede og hjælpe til forlig.

Ægtefællerne har det primære ansvar for at fremskaffe de nødvendige oplysninger, jf. det foreslåede stk. 1, men i mangel heraf vil skifteretten skulle indhente basale oplysninger om ægtefællernes økonomiske forhold. Skifteretten bør i givet fald navnlig indhente en R-75-udskrift fra SKAT og oplysninger om ægtepagter fra Ægtepagtregistret.

Skifterettens afgørelse om indhentelse af oplysninger kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79, men skifteretten vil normalt iværksætte indhentelsen af oplysningerne uden forudgående underretning af ægtefællerne, og det vil i tilfælde af en efterfølgende kære være op til landsrettens vurdering, om en ægtefælle, efter at oplysningerne er indhentet, har retlig interesse i en prøvelse af skifterettens afgørelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 13

Bestemmelsen angår en ægtefælles udeblivelse fra vejlednings- og forligsmødet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3. Bestemmelsen finder endvidere tilsvarende anvendelse på eventuelle senere møder under skifterettens indledende behandling af en anmodning om skifte, jf. lovforslagets § 15, stk. 3.

Bestemmelsens stk. 1 og 2 svarer med en redaktionel ændring af stk. 1 til stk. 1 og 3 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Bestemmelsens stk. 3 er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast, og stk. 2 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast er ikke medtaget i lovforslaget.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten som udgangspunkt skal afvise sagen, hvis den ægtefælle, der har anmodet om bistand til skifte, udebliver fra mødet, medmindre den anden ægtefælle er mødt og ønsker sagen fremmet.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten som udgangspunkt hæver sagen, hvis begge ægtefæller udebliver.

De foreslåede stk. 1 og 2 går grundlæggende ud på, at hvis begge ægtefæller udebliver, eller hvis én af ægtefællerne udebliver og den mødte ægtefælle ikke ønsker sagen fremmet, afslutter skifteretten som

udgangspunkt sagen. Når blot én ægtefælle er mødt og ønsker sagen fremmet, skal skifteretten derimod altid fortsætte behandlingen af sagen.

Ægtefællerne har som udgangspunkt pligt til at møde personligt, jf. lovforslagets § 11, stk. 2. En ægtefælle, der ikke personligt er mødt, anses således som udeblevet, selv om ægtefællen giver møde ved en advokat eller anden mødeberettiget rettergangsfuldmægtig, jf. retsplejelovens § 260.

Hvis skifteretten i medfør af § 11, stk. 2, fritager en ægtefælle for at møde personligt, er en ægtefælle dog kun udeblevet, hvis ægtefællen hverken møder personligt eller ved en advokat eller anden mødeberettiget rettergangsfuldmægtig, jf. retsplejelovens § 260. Skifteretten kan også på selve vejlednings- og forligsmødet i medfør af § 11, stk. 2, fritage en ægtefælle for personligt møde.

En ægtefælle kan med skifterettens tilladelse deltage i vejlednings- og forligsmødet ved anvendelse af telekommunikation, jf. lovforslagets § 69. Ægtefællen anses i givet fald som deltager i mødet på samme måde som ved fremmøde i retten, jf. retsplejelovens § 32 c, og er således i givet fald ikke udeblevet.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten undtagelsesvis kan undlade at tillægge en ægtefælles udeblivelse virkning efter den foreslåede bestemmelse. Der tages herved navnlig hensyn til, om udeblivelsen må antages at skyldes lovligt forfald, eller om der i øvrigt må antages at foreligge undskyldende omstændigheder.

I de tilfælde, hvor skifteretten trods en eller begge ægtefællers udeblivelse fortsætter behandlingen af sagen, skal skifteretten indkalde til et nyt vejlednings- og forligsmøde med begge ægtefæller, medmindre skifteretten nu anser et sådant møde for upåkrævet, jf. lovforslagets § 11, stk. 1.

I de tilfælde, hvor én ægtefælle er mødt og ønsker sagen fremmet, mens den anden ægtefælle er udeblevet, kan skifteretten i givet fald efter anmodning fra den mødte ægtefælle pålægge den udeblevne ægtefælle at møde til det nye vejlednings- og forligsmøde efter retsplejelovens regler om vidnepligt for tredjemand, jf. lovforslagets § 72. Hvis ægtefællen trods et sådant pålæg udebliver fra det nye vejlednings- og forligsmøde, kan skifteretten anvende samme tvangsmidler over for ægtefællen som over for vidner, jf. retsplejelovens § 178.

Skifterettens afgørelser efter den foreslåede § 13, hvad enten de går ud på afvisning, ophævelse eller fortsættelse af sagen, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 14

Bestemmelsen angår behandlingen af indsigelser mod skifterettens kompetence. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsens 1. pkt. svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Bestemmelsens 2. pkt. er nyt i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen fastslår udtrykkeligt, at skifteretten er kompetent til at afgøre spørgsmål om indsigelser mod skifterettens kompetence, herunder når det gøres gældende, at boet er delt ved aftale eller på anden måde, jf. *1. pkt.* Afgørelsen træffes ved kendelse, jf. *2. pkt.*

En indsigelse kan f.eks. gå ud på, at hele boet allerede er delt ved aftale eller ved udenlandsk dom, der anerkendes her i landet, at der ikke er noget fællesbo, fordi der i ægteskabet var særeje omfattende samtlige ægtefællernes ejendele, at skifteretten ikke har stedlig eller international kompetence, eller at der på grund af passivitet ikke længere er noget krav på bodeling.

I nogle tilfælde vil indsigelsen umiddelbart kunne afvises som grundløs, f.eks. fordi den er helt udokumenteret. I andre tilfælde vil indsigelsens berettigelse forholdsvis let kunne dokumenteres. Undertiden vil det være nødvendigt med partsforklaringer.

Hvis indsigelsen angår, at boet er delt ved aftale, vil skifteretten efter omstændighederne kunne afvise

sagen på det foreliggende grundlag og henvise den ægtefælle, der mener, at der er noget at dele, til at anlægge sag om fortolkning eller tilsidesættelse af den påberåbte bodelingsaftale, jf. lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor en ægtefælle kan fremvise en underskrevet bodelingsaftale, men hvor den anden ægtefælle hævder, at visse forhold ikke er medtaget, og at bodelingen dermed ikke er endelig.

Skifterettens afgørelse, hvad enten den går ud på afvisning, henvisning til rette værneting, eller at indsigelsen ikke tages til følge, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Skifteretten påser af egen drift, at den har saglig kompetence til at behandle sagen, jf. princippet i retsplejelovens § 232. Hvis den part, mod hvem der anmodes om skifte, ikke giver møde, påser skifteretten endvidere af egen drift, at den har international og stedlig kompetence til at behandle sagen, jf. princippet i retsplejelovens § 248.

Skifteretten kan således også i mangel af indsigelse afvise sagen eller henvise den til rette værneting. En sådan afgørelse træffes ligeledes ved kendelse og kan kæres til landsretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 15

Bestemmelsen angår vejlednings- og forligsmødet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet der dog endvidere i bestemmelsens stk. 3 – som følge af medtagelsen af et nyt § 11, stk. 2, i forhold til udvalgets lovudkast – er tilføjet en henvisning til lovforslagets § 11, stk. 2.

Vejlednings- og forligsmødet holdes for lukkede døre, jf. lovforslagets § 68, stk. 1. En ægtefælle kan møde sammen med sin advokat og kan i givet fald møde sammen med sin værge, men i øvrigt kræver det retsformandens tilladelse, hvis andre (eksempelvis en ægtefælles revisor, nye samlever, søskende mv.) skal have adgang til at overvære mødet, jf. retsplejelovens § 29 e.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten på det indledende vejlednings- og forligsmøde med ægtefællerne skal afklare, om de nødvendige oplysninger om ægtefællernes aktiver og passiver foreligger, samt hvilke spørgsmål ægtefællerne er uenige om.

Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovforslagets § 12 om, at ægtefæller forud for mødet skal indsende nødvendige oplysninger til brug for skiftet, og om, at skifteretten i mangel heraf kan indhente oplysninger fra offentlige myndigheder (i praksis navnlig SKAT og Ægtepagtregistret).

Er de oplysninger, der herefter foreligger på vejlednings- og forligsmødet, mangelfulde, vil skifteretten kunne vejlede om, hvilke yderligere oplysninger ægtefællerne bør gå i gang med at indhente. I en sådan situation vil sagen typisk i givet fald efter anmodning skulle henvises til bobehandler, da skifteretten vil kunne have vanskeligt ved på det foreliggende – mangelfulde – grundlag at medvirke til, at der indgås aftale om delingen af boet. Bestemmelsen skal således også ses i sammenhæng med lovforslagets § 22, hvorefter bobehandleren som en af sine første opgaver skal sikre sig, at der foreligger de nødvendige oplysninger for at kunne dele boet, og i nødvendigt omfang gå i gang med at få dem indhentet.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten i nødvendigt omfang vejleder ægtefællerne om reglerne for bodelingen. Vejledningen bør i hvert fald omfatte de nødvendige oplysninger om ægtefællernes retsstilling, hvilket svarer til, hvad der gælder for dødsboskifter, jf. dødsboskiftelovens § 7, stk. 3.

Det foreslås endvidere, at skifteretten bistår ægtefællerne med at udfærdige en aftale om bodelingen, hvis det findes ubetænkeligt. Kan der ikke opnås et fuldstændigt forlig, som ender med en bodelingsaftale, vil meget være vundet ved, at der i hvert fald konstateres eller opnås enighed om flest mulige punkter, så bobehandlingen kan begrænses til at angå en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2.

Skifterettens vejlednings- og forligsbestræbelser bør begrænses til det mere grundlæggende, da den

egentlige sagsbehandling i givet fald som udgangspunkt bør foretages af bobehandleren. Forligsmæglingen bør således ikke angå komplicerede forhold, som f.eks. aktiver behæftet med latente skattebyrder eller lignede, da vejledning herom bør overlades til de specialiserede bobehandlere, som har mulighed for en nøjere granskning af ægtefællernes økonomiske forhold.

Det er ægtefællernes behov for vejledning, der er udgangspunktet, når skifteretten skal vurdere, hvor meget det er nødvendigt at vejlede ægtefællerne om reglerne. Vejledningen vil således f.eks. kunne afpasses efter, om ægtefællerne har bistand af egen advokat.

Ægtefællerne bør orienteres om muligheden for retsmægling, jf. retsplejelovens kapitel 27, og om muligheden for at få fri proces. Dette gælder, selv om retten allerede har orienteret herom i selve indkaldelse til mødet.

Ægtefællerne bør endvidere i givet fald orienteres om, hvilke omkostninger der kan forventes at være forbundet med en behandling ved bobehandler. Skifteretten bør i den forbindelse også orientere ægtefællerne om, inden for hvor mange timer bobehandleren som udgangspunkt bør kunne behandle boet. Skifterettens oplysning herom forudsættes at være baseret på samme vurdering, som skifteretten foretager, når en part har fri proces, jf. lovforslagets § 40, stk. 2, og bemærkningerne hertil. Hvis boet henvises til bobehandler, bør skifteretten i den forbindelse skriftligt orientere bobehandleren og ægtefællerne om det forventede maksimale timetal, som skifteretten har oplyst ægtefællerne om på vejlednings- og forligsmødet.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten undtagelsesvis kan afholde et eller flere yderligere møder med ægtefællerne. Yderligere møder, inden den egentlige bobehandling ved bobehandler i givet fald går i gang, vil f.eks. kunne afholdes, hvis der fremskaffes yderligere oplysninger, herunder eventuelt oplysninger, som vil kræve en forklaring under strafansvar. Afholdelse af et yderligere møde vil også kunne være indiceret, hvis der kun mangler lidt på det første møde i relation til at få en sag forligt.

Skifterettens afgørelse om at afholde et yderligere møde eller om ikke at afholde et yderligere møde kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås, at lovforslagets § 11, stk. 2, om pligt til at møde personligt og § 13 om udeblivelse skal finde tilsvarende anvendelse på yderligere møder, jf. 2. *pkt.*

Der henvises i øvrigt til *pkt. 3.1* i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 16

Bestemmelsen angår bevisførelse under skifterettens indledende behandling af anmodninger om bistand til deling af ægtefællers fællesbo. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at hvis der er behov for bevisførelse, kan skifteretten træffe afgørelse herom. Bestemmelsens formål er sikre, at skiftet fremmes mest muligt, således at f.eks. vurderingen af ægtefællernes fælles faste ejendom kan påbegyndes, allerede inden der er udpeget en bobehandler.

Bestemmelsen indebærer bl.a., at skifteretten allerede under det indledende vejlednings- og forligsmøde efter anmodning kan pålægge en ægtefælle at afgive forklaring efter retsplejelovens regler om vidnepligt for tredjemand, jf. lovforslagets § 72. Et sådant pålæg kan f.eks. være relevant, hvis ægtefællen har vist sig modvillig til at samarbejde om oplysningen af sagen. Manglende efterkommelse af pålægget vil i givet fald straks kunne mødes med samme tvangsmidler, som kan anvendes over for vidner, jf. retsplejelovens § 178.

Skifteretten vil endvidere efter anmodning kunne pålægge en ægtefælle eller tredjemand at fremlægge dokumenter eller træffe beslutning om sagkyndig vurdering.

Skifteretten kan således i givet fald træffe afgørelse efter retsplejelovens regler om editionspligt for tredjemand, der også kan anvendes i forhold til en part, jf. lovforslagets § 72. En tredjemand skal i givet fald have lejlighed til at udtale sig, før der træffes afgørelse om edition, jf. retsplejelovens § 300, stk. 2.

Hvis en eller begge ægtefæller allerede under det indledende vejlednings- og forligsmøde tilkendegiver et behov for, at et eller flere aktiver skal vurderes, er der endvidere intet til hinder for, at skifteretten straks udmelder en sagkyndig, jf. lovforslagets §§ 74-77.

Skifterettens afgørelser om bevisførelse, herunder om ikke at imødekomme en anmodning om bevisførelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 17

Bestemmelsen angår henvisning af sagen til bobehandler. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten henviser sagen til bobehandler, hvis en af ægtefællerne anmoder om det. I modsat fald hæves sagen.

Bestemmelsen er et udtryk for lovens hovedprincip, hvorefter al egentlig bobehandling under et offentligt skifte foretages af bobehandleren, jf. nærmere herom i lovforslagets kapitel 3.

Skifterettens henvisning til bobehandler vil i praksis være relevant i sager, hvor ægtefællerne ikke på et indledende vejlednings- og forligsmøde i skifteretten enes om at dele boet eller om at trække sagen tilbage. Der vil derimod i praksis ikke være behov for henvisning til bobehandler i de ukomplicerede sager, hvor oplysningsgrundlaget er tilstrækkelig klart, og hvor skifteretten umiddelbart kan afslutte skiftet allerede på et indledende møde i skifteretten.

Henvisning til bobehandler kræver anmodning fra en eller begge ægtefæller. Er ægtefællerne fortsat uenige om bodelingen, men anmoder ingen af dem om henvisning til bobehandler, kan skifteretten ikke henvise sagen til bobehandler af egen drift.

Henvisning af sagen til bobehandler udløser en skifteafgift på ½ pct. af bruttoaktiverne, dog højst 10.000 kr., jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens §§ 34 b, 34 c og 34 d). Afgiften skal først betales, når der stadfæstes en boopgørelse eller skiftet afbrydes, men afgiften indgår i de omkostninger, som der skal stilles sikkerhed for i forbindelse med henvisningen til bobehandler, jf. nedenfor om det foreslåede stk. 2.

Hvis en ægtefælle har fri proces, vil skifteretten skulle fastsætte et højeste timetal for den pågældende ægtefælles andel af bobehandlerens salær. Hvis begge ægtefæller har fri proces, vil skifteretten skulle fastsætte et højeste timetal for bobehandlerens samlede salær. Der henvises i den forbindelse til lovforslagets § 40, stk. 2, og bemærkningerne hertil.

Hvis ingen af ægtefællerne har fri proces, bør skifteretten skriftligt orientere bobehandleren og ægtefællerne om, inden for hvor mange timer bobehandleren som udgangspunkt bør kunne behandle boet. Skifterettens oplysning herom forudsættes at være baseret på samme vurdering, som skifteretten foretager, når en part har fri proces. Skifterettens oplysning herom vil i givet fald ikke i sig selv have nogen retsvirkninger, men vil kunne tjene som vejledning for parternes vurdering af rimeligheden af bobehandlerens tidsforbrug. Behovet for en sådan vejledning skal bl.a. ses i lyset af, at de fleste ægtefæller må antages som udgangspunkt ikke at have nærmere kendskab til, hvad der vil kunne anses som et rimeligt tidsforbrug.

I *stk. 2* foreslås af hensyn til overskueligheden en henvisning til lovforslagets § 37 om sikkerhedsstillelse.

Om dette spørgsmål, herunder om, at skifteretten skal afvise sagen, hvis en krævet sikkerhedsstillelse ikke stilles, henvises i øvrigt til lovforslagets § 37 og bemærkningerne hertil.

Hvis henvisningen til bobehandler angår en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2, bør skifteretten – af hensyn til beregningen af skifteafgiften – i afgørelsen om henvisning til bobehandler søge at afgrænse den henviste del af boet så præcist, at der ikke efterfølgende opstår tvivl om, hvilke aktiver og passiver der er henvist til bobehandling ved bobehandler. Da præcisionskravet skyldes hensynet til statskassens krav på betaling af skifteafgift, gælder det uanset parternes indstilling til spørgsmålet. Parterne kan til enhver tid, hvis de er enige herom, udvide eller indskrænke den del af boet, der skal behandles ved bobehandler, men skifteafgiften skal i givet fald beregnes ud fra bobeholdningen opgjort i forhold til den del af boet, som var omfattet af henvisningen til bobehandler på det tidspunkt, hvor den største del af boet var henvist til bobehandler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 3

(Fællesboets behandling ved bobehandler)

Lovforslagets kapitel 3 fastsætter reglerne for behandling ved bobehandler, dvs. for perioden fra skifterettens henvisning til bobehandler til bobehandlerens afslutning af sagen ved fremsendelse af udkast til boopgørelse til skifteretten. Skifterettens behandling af udkastet til boopgørelse er behandlet i lovforslagets kapitel 4, mens lovforslagets kapitel 6 indeholder regler om autorisationsordningen for bobehandlere.

Kapitlets regler finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

De foreslåede regler knytter sig til den foreslåede nye ordning med behandling af ægtefælleskifter mv. ved en autoriseret bobehandler og er dermed alle nye.

Til § 18

Bestemmelsen angår udpegning af bobehandleren. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer samt en præcisering af stk. 4, 2. pkt., til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Når en sag henvises til bobehandler efter lovforslagets § 17, følger det af *stk. 1, 1. pkt.*, at skifteretten samtidig udpeger en autoriseret bobehandler til at varetage bobehandling.

Statskassen hæfter som udgangspunkt *ikke* for betaling af bobehandlerens salær. Hvis en ægtefælle har fri proces, betaler statskassen dog denne ægtefælles andel af bobehandlerens salær inden for det maksimum, som skifteretten har fastsat, jf. lovforslagets § 40, stk. 2. Hvis begge ægtefæller har fri proces, betaler statskassen hele bobehandlerens salær inden for det maksimum, som skifteretten har fastsat. Hvis skifteretten har fritaget en ægtefælle for sikkerhedsstillelse for boomkostningerne, jf. lovforslagets § 37, stk. 2, hæfter statskassen endvidere for betaling af bobehandlerens salær, i det omfang ægtefællerne ikke efter påkrav betaler salæret.

Det følger herudover af *2. pkt.*, at et fælles ønske fra ægtefællerne om en bestemt autoriseret bobehandler i almindelighed skal følges. Dette gælder også, hvis den pågældende bobehandler er autoriseret i en anden retskreds, men i så fald forudsætter udpegning dog, at den pågældende er villig til at lade sig udpege, idet en autoriseret bobehandler kun har pligt til at lade sig udpege i boer, der behandles ved skifteretten i den retskreds, hvor bobehandleren er autoriseret.

Der kan dog være sager, hvor skifteretten udpeger en anden autoriseret bobehandler end den, som begge ægtefæller peger på. Det kan f.eks. være, hvis den pågældende bobehandler i forvejen har så mange

boer under behandling, at det må anses for tvivlsomt, om skiftet kan blive behandlet med fornøden hurtighed. Det kunne også være, at skifteretten har kendskab til, at den pågældende står over for at ophøre med at udøve advokatvirksomhed, og det derfor er usandsynligt, at vedkommende vil kunne behandle skiftet færdigt.

Hvis ægtefællerne ikke ønsker nogen bestemt bobehandler, eller hvis de ikke ønsker den samme bobehandler, udpeger skifteretten en bobehandler i retskredsen.

Om autorisationen af bobehandlere henvises til lovforslagets § 45 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten kan tillade, at ægtefællerne i enighed vælger en bobehandler, der ikke er autoriseret, hvis særlige grunde taler for det. Der er tale om en undtagelsesbestemmelse, som kun finder anvendelse, hvis ægtefællerne er enige om at anmode om udpegning af en bestemt ikke-autoriseret bobehandler, og der er særlige grunde til, at ægtefællerne ønsker at vælge denne. Årsagerne til ønsket kan f.eks. være, at geografiske forhold taler for det, eller at skiftet kræver en særlig sagkundskab. Der kan f.eks. være tale om et skifte, hvor der opstår spørgsmål om overdragelse af virksomhed, som forudsætter et særligt branchekendskab for den pågældende bobehandler. Det er ikke en betingelse for skifterettens tilladelse af valg af en ikke-autoriseret bobehandler, at den pågældende er advokat.

Undtagelsesbestemmelsen tænkes kun anvendt i særlige tilfælde, således at de hensyn, der ligger bag autorisationsordningen, ikke udhules.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten udpeger en ny bobehandler efter *stk. 1 og 2*, hvis ægtefællerne under boets behandling i enighed anmoder om det, og forholdene taler for det. Der er tale om en konkret vurdering, men som udgangspunkt bør ægtefællernes fælles beslutning respekteres. Bestemmelsen kan bl.a. anvendes i tilfælde, hvor ægtefællerne ønsker en anden bobehandler efter at have modtaget prisoplysning fra den udpegede bobehandler. Som et eksempel på en situation, hvor enige ægtefællers beslutning ikke nødvendigvis bør respekteres, kan nævnes, at bobehandlingen er langt fremskreden, eller at ægtefællerne må antages ikke at kunne overskue konsekvenserne af et bobehandlerskift.

Det foreslås i *stk. 4*, at skifteretten udpeger en ny bobehandler efter *stk. 1 og 2*, hvis den udpegede bliver forhindret eller ikke længere opfylder betingelserne for at behandle boet. Udgangspunktet er, at den udpegede bobehandler fører boet til ende, men ved bobehandlerens død, sygdom eller inhabilitet, eller hvis vedkommende i øvrigt ikke længere opfylder betingelserne for at virke som bobehandler, må skifteretten udpege en ny. Bestemmelsen vil også kunne finde anvendelse, hvis bobehandleren på grund af stor uoverensstemmelse med en af ægtefællerne ikke ser sig i stand til kunne gennemføre bobehandlingen.

Efter *stk. 4, 2. pkt.*, kan skifteretten, hvis forholdene ellers taler for det, bestemme, at en bobehandler, hvis autorisation udløber, kan fortsætte behandlingen af et påbegyndt skifte. Det forudsættes, at det er forbundet med visse ulemper, at den pågældende bobehandler ikke gør arbejdet færdigt, eksempelvis hvor et bo er tæt på at være færdigbehandlet på det tidspunkt, hvor bobehandlerens autorisation udløber.

Der henvises endvidere til lovforslagets § 48, hvorefter skifteretten tilbagekalder udpegningen af en bobehandler og udpeger en ny, hvis bobehandleren ikke varetager sine opgaver forsvarligt.

Skifterettens afgørelser med hensyn til udpegning af bobehandler kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til *pkt. 3.2* i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 19

Bestemmelsen angiver bobehandlerens opgaver i hovedtræk, idet mere detaljerede regler fremgår af kapitlets øvrige bestemmelser. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, *stk. 3*.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Efter den foreslåede bestemmelse hører det til bobehandlerens opgaver at vejlede ægtefællerne om deres retsstilling i nødvendigt omfang og at bistå ved praktiske spørgsmål under skiftet, jf. 1. pkt.

Vejledningen skal angå alle dele af bodelingen, herunder både juridiske spørgsmål og praktiske forhold. Har begge ægtefæller egen advokat, bør vejledningen afpasses i forhold til advokaternes bistand. Hvis kun den ene ægtefælle har egen advokat, stiller dette øgede krav til bobehandlerens evner som neutral vejleder. Finder bobehandleren, at der i en konkret situation er for stor styrkeforskel mellem de to parter, og at ægtefællen uden egen advokat har behov for en advokat til at rådføre sig med, f.eks. i forhold til, om et forligstilbud bør accepteres, kan bobehandleren opfordre den pågældende til at søge bistand hos egen advokat og om nødvendigt indstille til skifteretten, at den pågældende får beskikket en advokat, jf. lovforslagets § 23 og bemærkningerne hertil.

Herudover skal bobehandleren ifølge 2. pkt. søge at opnå holdbare løsninger af ægtefællernes konflikter på en betryggende måde, hvor omkostningerne står i rimeligt forhold til boets værdier. Dette kan bl.a. ske gennem forligsmægling og vejledning, således at de ressourcer, der anvendes, står i forhold til de omhandlede værdier. Det kan også ske ved, at bobehandleren opfordrer ægtefællerne til hurtigst muligt at anlægge sag, når det er klart, at der ikke kan opnås enighed om en enkelttvist, således at bobehandlerens ressourceanvendelse begrænses, og dobbeltbehandling undgås. Navnlig for så vidt angår brugte indbogenstande og andre genstande af begrænset økonomisk værdi, er det vigtigt, at bobehandleren gør ægtefællerne opmærksomme på, at de bør søge at forlige sig, idet salæret for bobehandlerens bistand til at løse eventuelle tvistepunkter nemt kommer til at overstige værdien af aktiverne. Konstateres uenighed, vil bobehandleren dog i sidste ende skulle opfordre til sagsanlæg.

Har en eller begge ægtefæller fri proces, vil bobehandleren under henvisning hertil kunne afslå at medvirke til undersøgelser mv., der ikke står i rimeligt forhold til boets værdier. Den fri proces vil kun gælde for et begrænset timetal, jf. lovforslagets § 40, stk. 2, og bobehandleren vil således være nødt til at prioritere.

Mens det er en grundlæggende opgave for bobehandleren at vejlede ægtefællerne, bør denne afstå fra at rådgive ægtefællerne om, hvad der konkret er bedst for den enkelte, idet dette vil være i strid med det grundlæggende princip om, at bobehandleren skal være upartisk.

Afgrænsningen mellem på den ene side den neutrale vejledning om, hvad der følger af regler og praksis på området, og på den anden side den konkrete rådgivning om, hvad der er bedst stemmende med en parts egne behov og interesser, bør foretages på samme måde, som det i dag sker mellem skifterettens vejledning og parternes eventuelle egne advokaters rådgivning. Bobehandleren bør sørge for, at begge ægtefæller er bekendt med retspraksis på de forskellige konfliktområder. Der kan også vejledes om, at der efter klar retspraksis ikke er støtte for den ene af ægtefællernes synspunkter. Er retsstillingen på et bestemt område uafklaret, eller vurderer bobehandleren et spørgsmål som tvivlsomt, bør bobehandleren gøre opmærksom på dette, så ægtefællerne kan træffe deres egne beslutninger på dette grundlag.

Er der forhold, som tyder på, at ægtefællerne har krav på compensation eller godtgørelse af den ene eller anden karakter, bør bobehandleren vejlede om reglerne herom. Er der diskussion om ejerskabet til et bestemt aktiv, vil bobehandleren f.eks. skulle vejlede om, hvilke krav der normalt stilles for at kunne dokumentere sameje om eller ejerskab til en genstand, der formelt tilhører den ene. Derimod bør bobehandleren i almindelighed afholde sig fra at rådgive en ægtefælle om, hvorvidt et forligstilbud fra den anden ægtefælle bør accepteres, eller hvorvidt en ægtefælle bør stille krav af en vis størrelse i form af skævdeling, compensation osv.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 20

Bestemmelsen indeholder bl.a. regler om møder mellem ægtefællerne og bobehandleren og dennes opfordring til sagsanlæg i tilfælde af uenighed mellem ægtefællerne, som ikke løses forligsmæssigt. Be-

stemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at bobehandleren løbende skal orientere ægtefællerne om bobehandlingens forløb og forventede afslutning. Det må afgøres ud fra en konkret vurdering, hvornår og hvor hyppigt der er behov for orientering. Orienteringen kan gives mundtligt på møder mellem ægtefællerne og bobehandleren eller skriftligt. Om indberetning til skifteretten, hvis bobehandlingen ikke er afsluttet inden et år henvises til lovforslagets § 47, stk. 2, og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 2*, at bobehandleren skal indkalde ægtefællerne til møde, når der er behov for det. Det kan være nødvendigt, for at ægtefællerne kan tage stilling til konkrete spørgsmål, eller med henblik på at orientere dem om sagsforløbet i medfør af det foreslåede stk. 1. Det er bobehandleren, der afgør, hvornår der skal indkaldes til møderne, men det vil være nærliggende at tage hensyn til opfordringer fra en eller begge ægtefæller.

Det foreslås i *stk. 2, 2. pkt.*, at bobehandleren kan tillade, at andre end ægtefællerne deltager i mødet. En ægtefælle kan møde sammen med sin advokat og kan i givet fald møde sammen med sin værge, men i øvrigt kræver det bobehandlerens tilladelse, hvis andre (eksempelvis en ægtefælles revisor, nye samlever, søskende mv.) skal have adgang til at deltage i mødet. Et afslag eller en tilladelse fra bobehandleren vil kunne påklages til skifteretten, jf. lovforslagets § 49.

En ægtefælle vil efter aftale med bobehandleren kunne deltage i et møde ved anvendelse af telekommunikation.

Det foreslås i *stk. 3*, at bobehandleren skal udfærdige referater af møderne med ægtefællerne og af mundtlige tilkendegivelser fra ægtefællerne i øvrigt. Det skal fremgå, hvad ægtefællerne er enige og uenige om, og i tilfælde af uenighed anføres de forskellige holdninger. Bobehandleren afgør selv, hvordan referaterne skal udformes. Hvis det er praktisk muligt, kan det være hensigtsmæssigt, at referaterne bliver underskrevet af ægtefællerne ved afslutningen af mødet, navnlig hvis de indeholder aftaler eller forligspunkter.

Det foreslås i *stk. 4*, at i tilfælde af uenighed mellem ægtefællerne, der ikke løses forligsmæssigt, skal bobehandleren opfordre til sagsanlæg, jf. lovforslagets § 2, stk. 1. Hvis sag ikke anlægges, skal bobehandleren redegøre for sin vurdering af spørgsmålet, som vil blive lagt til grund under sagens videre behandling. Bobehandleren skal på ny opfordre til sagsanlæg, hvis en ægtefælle er uenig i bobehandlerens vurdering af det pågældende spørgsmål.

Det kan være praktisk, hvis bobehandlerens redegørelse for sin vurdering af et omtvistet spørgsmål gives, så snart de nødvendige oplysninger foreligger. Dette har sammenhæng med, at bobehandlerens vurdering af spørgsmål i givet fald skal lægges til grund i udkastet til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28. Det er derfor hensigtsmæssigt, at en ægtefælle, der er uenig i bedømmelsen, får opfordringen til at anlægge sag efter § 2 tidligt under bobehandlingen. Det er imidlertid også vigtigt, at bobehandleren vejleder ægtefællerne om reglerne, således at unødige sagsanlæg kan undgås.

Et eventuelt sagsanlæg udsætter som udgangspunkt ikke bobehandlerens arbejde, idet arbejdet med de dele af boopgørelsen, der ikke er berørt af det omtvistede spørgsmål, bør fortsætte. Nogle spørgsmål vil dog være så grundlæggende, at de forhindrer bobehandleren i at videreføre sit arbejde, før retssagen om det omtvistede spørgsmål er afsluttet. Som eksempler kan nævnes spørgsmål om, hvorvidt der er særeje vedrørende samtlige ægtefællernes ejendele, eller om, hvilket lands lov der finder anvendelse ved bodelingen.

Hvis bobehandlerens vejledning ikke fører til enighed eller til, at en af ægtefællerne anlægger sag efter

reglerne om enkelttvister, skal bobehandleren lægge sin vurdering af det omtvistede spørgsmål til grund for sagens videre behandling.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 21

Bestemmelsen angår bobehandlerens oplysning til ægtefællerne om salær og øvrige omkostninger. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at ægtefæller, der har anmodet om henvisning til bobehandler, får oplysninger om forventede udgifter mv. Ægtefællerne vil heraf få mulighed for at vurdere, om de skal forsøge selv at dele nogle aktiver og passiver, herunder navnlig aktiver af mindre værdi. De vil endvidere få lejlighed til at tage stilling til, om de ønsker en anden bobehandler, herunder om de ønsker at undersøge, om den udmeldte bobehandleres timesats overstiger andre bobehandleres timesats.

Efter forslaget skal bobehandleren på det første møde skriftligt give ægtefællerne oplysning om, hvordan bobehandlerens salær beregnes, og om muligt den forventede størrelse heraf. Bobehandleren skal endvidere oplyse om, hvilke øvrige omkostninger der må forventes.

Bestemmelsen svarer til, hvad der gælder, hvis ægtefællerne under et privat skifte gør brug af egne advokater. Efter de advokatetiske regler har en advokat pligt til skriftligt at give sin klient oplysning om de vigtigste elementer i den påregnede bistand og om størrelsen af det vederlag, advokaten agter at beregne sig. Er det ikke muligt at oplyse et fast vederlag, skal advokaten enten angive den måde, hvorpå vederlaget vil blive beregnet, typisk ved angivelse af timesats, eller give et begrundet overslag. Advokaten skal desuden oplyse om størrelsen af forventede udlæg, herunder afgifter til det offentlige.

Bobehandleren vil endvidere som noget væsentligt have pligt til løbende at justere prisoplysningen, særligt hvis bobehandlingen bliver dyrere end først forventet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 22

Bestemmelsen angår indhentelse af de oplysninger, der er nødvendige for at dele fællesboet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at bobehandleren skal sikre sig, at de oplysninger, der er nødvendige for at dele fællesboet, foreligger. Dette er en af bobehandlerens vigtigste opgaver. Når oplysningerne foreligger, vil det oftest være enkelt at udfærdige et udkast til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28.

Med udtrykket »nødvendige« sigtes bl.a. til, at ægtefællerne har mulighed for at tilkendegive, at deres pensionsforhold ikke kræver nærmere undersøgelser end dem, de selv har foretaget. De kan endvidere begrænse bobehandlerens opgaver til bestemte aktiver og passiver, jf. lovforslagets § 1, stk. 2, eller selv under skiftet indgå aftale om delingen af bestemte aktiver og passiver. Bobehandlerens opgave vil i sådanne tilfælde være begrænset til en sikring af, at ægtefællerne er bekendt med deres retsstilling, således at aftalen ikke er indgået på et forkert grundlag.

I de tilfælde, hvor ægtefællerne ikke efter opfordring meddeler nødvendige oplysninger og ikke gør indsigelse mod, at oplysningerne indhentes, kan bobehandleren selv indhente dem fra offentlige myndigheder og private, herunder forsikringsselskaber og penge-, pensions- og realkreditinstitutter, jf. de foreslåede stk. 1, 2. og 3. *pkt.*

En ægtefælle vil kunne have anerkendelsesværdige grunde til at modsætte sig, at bobehandleren agerer. Det kan være tilfældet, hvis bobehandleren uden rimelig grund søger at indhente oplysninger i et omfang, der risikerer at forhale og fordyre bobehandlingen. Som eksempel kan nævnes, at bobehandleren går på »fisketur« og kontakter f.eks. et antal pensionsinstitutter, uden at der er noget grundlag for at antage, at en ægtefælle har midler der. Det kan også være tilfældet, hvis en ægtefælle ganske vist ikke har fået skaffet oplysningerne selv, men hvor dette skyldes, at ægtefællen behøver mere tid til at fremskaffe dem, f.eks. fra udlandet.

Modsætter en ægtefælle sig, at oplysningerne indhentes, skal bobehandleren forelægge spørgsmålet for skifteretten, som så træffer afgørelse i sagen.

Hvis det er nødvendigt at anvende tvangsmidler, er bobehandleren også henvist til at anmode skifteretten om at træffe afgørelse, jf. det foreslåede stk. 1, 4. pkt. Afgørelsen træffes i givet fald efter retsplejelovens regler om editionspligt for tredjemand, der også kan anvendes i forhold til en part, jf. lovforslagets § 72. En tredjemand skal i givet fald have lejlighed til at udtale sig, før afgørelsen træffes, jf. retsplejelovens § 300, stk. 2.

Bobehandleren får med de foreslåede regler i stk. 1 kompetence til i givet fald selv at indhente de nævnte oplysninger. Bobehandleren skal ikke medsende en fuldmagt fra en ægtefælle, idet samtykke fra ægtefællerne ikke er nødvendigt. Bobehandleren skal dog efter de foreslåede regler i første række opfordre ægtefællerne til selv at meddele oplysningerne, og kun hvis ægtefællerne ikke meddeler oplysningerne (og ikke protesterer mod, at bobehandleren selv indhenter oplysninger), kan bobehandleren indhente oplysninger på egen hånd. Hvis en ægtefælle protesterer, kan bobehandleren kun indhente oplysninger efter bemyndigelse fra skifteretten.

Der er ikke noget til hinder for, at ægtefællerne bemyndiger bobehandleren til selv at indhente oplysninger, uden at bobehandleren først skal opfordre ægtefællerne til at meddele dem.

Det kan f.eks. være praktisk, hvis bobehandleren ved standardanmodninger til f.eks. pengeinstitutter og forsikringsselskaber sikrer, at f.eks. konti mv. opgøres pr. den rette dato. Det kan efter omstændighederne også opleves som mest betryggende for en ægtefælle, at det er bobehandleren, der indhenter oplysningerne, hvis ægtefællen er bange for, at den anden ægtefælle måske vil søge at skjule relevante oplysninger. Endvidere kan hensynet til en hurtig sagsbehandling tilsige, at bobehandleren umiddelbart kan indhente manglende relevante oplysninger, når bobehandleren vurderer, at det er nødvendigt.

Det foreslås i *stk. 2*, at bobehandleren kan anmode skifteretten om at pålægge en ægtefælle eller enhver anden at give møde og afgive forklaring for skifteretten. Afgørelsen træffes i givet fald efter retsplejelovens regler om vidnepligt for tredjemand, der også kan anvendes i forhold til en part, jf. lovforslagets § 72.

Det foreslås i *stk. 3, 1. pkt.*, at bobehandleren, i det omfang det er nødvendigt, skal lade aktiver og passiver vurdere.

Med udtrykket »nødvendigt« tilkendegives, at ægtefællerne har mulighed for at aftale, hvad værdien af et aktiv skal være, herunder for at spare udgiften til vurdering. Vurdering er især relevant, hvis der er tale om værdifulde aktiver som f.eks. erhvervsvirksomheder, faste ejendomme, biler, både og malerier mv., hvor værdien ikke kan fastslås med sikkerhed, og hvor ægtefællerne ikke er enige om værdiansættelsen. Der vil sjældent være anledning til at vurdere passiver.

I det omfang ægtefællerne er enige om værdien af et aktiv, lægges beløbet uprøvet til grund ved bodelingen. Bobehandleren kan dog i kraft af sin vejledningspligt, jf. lovforslagets § 19, have pligt til at gøre opmærksom på eventuelle misforhold mellem ægtefællernes aftale og en regelret værdiansættelse. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis en eller begge ægtefæller urigtigt antager, at fast ejendom altid værdiansættes i overensstemmelse med den offentlige ejendomsvurdering.

Med hensyn til bobehandlerens pligt til – af hensyn til beregningen af skifteafgiften – at oplyse i

udkastet til boopgørelse, hvis den værdiansættelse, som ægtefællerne har aftalt, åbenbart ligger væsentligt under værdien i handel og vandel, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 28.

Det foreslås i stk. 3, 2. pkt., at hvis en ægtefælle er uenig i den fremgangsmåde, som bobehandleren foreslår med hensyn til vurderingen, anmoder bobehandleren skifteretten om at træffe afgørelse. Hvis skifteretten kommer frem til, at et eller flere aktiver skal vurderes af en sagkyndig, udmelder skifteretten om nødvendigt en eller flere sagkyndige efter de nærmere regler i lovforslagets §§ 74-77.

Det foreslås i stk. 4, at bobehandleren kan antage sagkyndig bistand. Der kan f.eks. i særegne tilfælde tænkes at være behov for bistand af revisor. Er en ægtefælle ikke enig heri, skal bobehandleren anmode skifteretten om at træffe afgørelse. Bestemmelsen bør anvendes restriktivt, hvis en ægtefælle er uenig i bobehandlerens ønske om at antage sagkyndig bistand.

Om sagkyndig bistand (f.eks. af en ejendomsmægler) i forbindelse med salg af boets aktiver henvises til lovforslagets § 25 og bemærkningerne hertil. Om sagkyndig vurdering af boets aktiver henvises til lovforslagets §§ 74-77 og bemærkningerne hertil.

Skifterettens afgørelser om bobehandlerens indhentelse af oplysninger, jf. stk. 1, 3. pkt., eller om bobehandlerens antagelse af sagkyndig bistand, jf. stk. 4, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 23

Bestemmelsen angår beskikkelse af advokat for en ægtefælle. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i stk. 1, 1. pkt., at skifteretten efter anmodning fra en ægtefælle eller efter indstilling fra bobehandleren kan beskikke en advokat for en ægtefælle, hvis det ikke findes forsvarligt at behandle boet, uden at den pågældende har advokatbistand.

Bestemmelsen sigter navnlig på den situation, at en ægtefælle på grund af sygdom eller manglende indsigt ikke er i stand til selv at varetage sine interesser. Bestemmelsen vil endvidere kunne anvendes, hvis en ægtefælle – f.eks. på grund af stor styrkeforskel mellem parterne – har et særligt behov for bistand af egen advokat til at tage stilling til, om et forligsforslag skal accepteres.

Anmodning om beskikkelse af advokat kan fremsættes både af den ægtefælle, som der er spørgsmål om at beskikke en advokat for, og af den anden ægtefælle. Endvidere kan bobehandleren indstille til skifteretten, at der beskikkes en advokat for en ægtefælle. Hvis den ægtefælle, som der er spørgsmål om at beskikke en advokat for, ligefrem protesterer mod advokatbeskikkelse (og ikke blot f.eks. forholder sig passiv), bør skifteretten dog være tilbageholdende med at beskikke en advokat, hvis den pågældende ægtefælle ikke har fri proces. Hvis ægtefællen ikke har fri proces, skal ægtefællen nemlig selv betale advokatens vederlag, jf. nedenfor om det foreslåede stk. 2. Det er dog ikke udelukket at tvangsbeskikke en advokat for en ægtefælle, der ikke har fri proces, hvis der helt åbenbart er et klart behov for advokatbistand.

Bestemmelsen har sammenhæng med de foreslåede regler om fri proces, jf. lovforslagets § 81, stk. 2-5. Efter forslaget til retsplejelovens § 331, stk. 3, nr. 2 (lovforslagets § 81, nr. 5), omfatter fri proces således kun udgifter til advokatbistand, når der beskikkes en advokat i medfør af den foreslåede § 23.

Bestemmelsen fastsætter ikke særskilte retsvirkninger for beskikkelsen, idet retsplejelovens almindelige regler herom, herunder navnlig retsplejelovens §§ 333 og 334 finder anvendelse. F.eks. fastsættes salæret af den ret, der har foretaget beskikkelsen, og statskassen udreder i første omgang salæret til advokaten.

En advokatbeskikkelse efter den foreslåede § 23 omfatter bobehandlingen. Beskikkelsen kan endvidere af skifteretten begrænses til en bestemt opgave eller et bestemt antal timer, jf. stk. 1, 2. pkt.

En advokatbeskikkelse efter den foreslåede § 23 kan også omfatte rådgivning om, hvorvidt en ægtefælle bør anlægge retssag om en enkelttvist, der er opstået under bobehandlingen, jf. lovforslagets § 2, stk. 1. En advokatbeskikkelse efter den foreslåede § 23 omfatter imidlertid ikke et eventuelt sagsanlæg om en enkelttvist, idet retsplejelovens almindelige regler om fri proces og advokatbeskikkelse finder anvendelse i sådanne sager. Der er dog naturligvis ikke noget til hinder for, at den samme advokat beskikkes under en retssag om en enkelttvist, hvis ægtefællen har fået bevilget fri proces til retssagen.

Det foreslås i *stk. 2*, at den ægtefælle, der har fået beskikket en advokat, skal erstatte statskassens udgifter i forbindelse med beskikkelsen, medmindre ægtefællen har fri proces.

Skifterettens afgørelser vedrørende advokatbeskikkelse, herunder afslag på advokatbeskikkelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 24

Bestemmelsen angår udlæg af aktiver under skiftet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at bobehandleren snarest muligt skal søge afklaret, om en eller begge ægtefæller ønsker et aktiv udlagt efter vurdering.

Formålet med bestemmelsen er at sikre, at ægtefællerne på et tidligt tidspunkt udtager de aktiver og passiver, der ikke er tvist om. Hermed vil det kunne undgås, at indtægter og udgifter vedrørende aktiverne og passiverne skal indgå i boregnskabet, og efterfølgende værditab eller -stigning vil være boet uvedkommende.

En ægtefælle skal derfor tage stilling til, om denne fortsat ønsker at være ejer af egne aktiver, om denne ønsker at overtage nogle af den anden ægtefælles aktiver, eller om aktivet skal sælges, jf. om salg af aktiver lovforslagets § 25. Det vil således ikke være muligt gennem længere tid at »lurepasse« f.eks. for at se, om et bestemt aktiv senere under bobehandlingen stiger eller falder i værdi.

Fremgangsmåden bør i almindelighed være den, at et aktiv vurderes med henblik på, om en ægtefælle ønsker at udtage aktivet til vurderingsprisen. Når vurderingsresultatet foreligger, bør ægtefællen levnes en rimelig tid til at få et eventuelt finansieringsbehov klaret. Lykkes dette ikke, har ægtefællen ikke ret til at udtage aktivet, jf. lovforslagets § 63, stk. 1. Undtagelsesvis kan der dog være situationer, hvor en ægtefælle har gode grunde til at vente med en stillingtagen til udtagelsesretten, f.eks. indtil der foreligger en afklaring af andre forhold af væsentlig betydning for den pågældendes økonomiske situation. Opstår der tvist om, hvorvidt en ægtefælle kan bevare sin ret til udlæg, selv om ægtefællen ikke aktuelt kan eller vil gennemføre udlægget, eller om aktivet skal sælges, må spørgsmålet afgøres af skifteretten efter lovforslagets § 25, stk. 2.

Hvis begge ægtefæller ønsker samme aktiv udlagt, afgøres det i sager om ægtefællers fællesbo (men ikke i andre boer) efter lovforslagets § 63, hvem der skal have aktivet udlagt. Bobehandleren vil i den forbindelse skulle vejlede ægtefællerne om retsstillingen og om nødvendigt give udtryk for sin vurdering, jf. lovforslagets § 20, stk. 4, og bemærkningerne hertil. Hvis ægtefællerne stadig ikke kan enes om, hvem der skal have udlagt det pågældende aktiv, kan udlæg ikke ske, før der enten foreligger en stadfæstet boopgørelse, eller spørgsmålet er afgjort ved en retssag om en enkelttvist anlagt af en af ægtefællerne, jf. lovforslagets § 2, stk. 1.

Hvis ægtefællerne er enige om, hvem der skal have et aktiv udlagt, er det bobehandlerens opgave at bistå ægtefællerne med det nødvendige i forbindelse hermed. Der kan være tale om bistand til tinglysning af ejerskifte af en fast ejendom eller bistand til ændring af forsikringen af en bil. Der er dog naturligvis

ikke noget til hinder for, at ægtefællerne f.eks. af omkostningsmæssige grunde vælger at varetage de praktiske opgaver eller nogle af dem selv.

Bobehandleren skal også bistå ægtefællerne med at få vurderet aktivet, medmindre de er enige om værdien heraf. Der henvises i den forbindelse til lovforslagets § 22, stk. 3, og bemærkningerne hertil.

For så vidt angår udlæg af aktiver, der overstiger ægtefællens lod i boet, henvises for så vidt angår ægtefællers fællesbo (men ikke andre boer) til lovforslagets § 64 og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 25

Bestemmelsen angår salg af aktiver, som ingen af ægtefællerne ønsker udlagt. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at hvis ingen af ægtefællerne ønsker et aktiv udlagt, skal bobehandleren sørge for, at det afhændes på en måde, som tjener ægtefællernes interesser bedst muligt.

Bestemmelsen har sammenhæng med lovforslagets § 24, hvorefter bobehandleren snarest muligt skal søge afklaret, om en eller begge ægtefæller ønsker et aktiv udlagt efter vurdering. Er det ikke tilfældet, skal bobehandleren udfolde bestræbelser på at få det pågældende aktiv solgt. Et salg vil kunne ske ved annoncering, gennem mægler eller i øvrigt på det frie marked. Bobehandleren kan således ved salg af boets aktiver benytte sagkyndig bistand, f.eks. ejendomsmægler. Et aktiv vil også kunne sælges ved auktion, jf. herom det foreslåede stk. 3.

Bobehandleren vil i hvert konkret tilfælde sammen med ægtefællerne skulle foretage en afvejning af, hvordan ægtefællernes interesse ved et salg tjenes bedst muligt. Nogle gange vil et hurtigt salg være det bedste, mens det i andre tilfælde vil tjene ægtefællernes interesser bedst, hvis bobehandleren venter med at afhænde et bestemt aktiv. Et salg sker ikke i bobehandlerens navn eller for dennes risiko, men i ejerægtefællens navn og for dennes risiko.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis en ægtefælle er uenig i, at aktivet skal afhændes, eller i den måde, bobehandleren foreslår det skal ske, skal bobehandleren anmode skifteretten om at træffe afgørelse i sagen.

Det kan f.eks. være tilfældet, hvis en ægtefælle mener, at det bedst kan betale sig at vente med at sælge en fast ejendom eller en aktiepost, mens den anden ægtefælle ikke ønsker at vente. Skifteretten må i så fald tage stilling til spørgsmålet efter at have hørt bobehandleren og begge ægtefæller.

Skifterettens afgørelse efter stk. 2 kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås i *stk. 3*, at salg ved auktion sker efter retsplejelovens regler.

Behæftede aktiver sælges i givet fald ved tvangsauktion, jf. retsplejelovens § 538 b, stk. 1 (som foreslås konsekvensændret ved lovforslagets § 81, nr. 8-10). Bobehandleren skal i så fald udføre, hvad der påhviler rekvirenten af en tvangsauktion.

Ubehæftede aktiver sælges efter reglerne om offentlige auktioner, der ikke er tvangsauktioner, jf. retsplejelovens § 538 b, stk. 2.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 26

Bestemmelsen angår acontobetaling af boslod. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at bobehandleren efter anmodning fra en ægtefælle kan henstille, at den anden

betaler et acontobeløb. Dette forudsætter, at der er et sikkert grundlag for, at ægtefællen ved boets afslutning vil have krav på dette beløb, og at der ikke er udsigt til en snarlig afslutning af bobehandlingen.

Formålet hermed er, at en ægtefælle, der savner likvide midler til at komme videre med anskaffelse af f.eks. ny bolig, ikke skal afvente boets afslutning, hvis der er et sikkert grundlag for at træffe bestemmelse om acontobetaling.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis en ægtefælle er uenig eller der er behov for tvangsfuldbyrdelse, skal bobehandleren anmode skifteretten om at træffe afgørelse. Dette gælder, hvad enten bobehandleren har henstillet, at der betales et acontobeløb, eller ikke har fundet grundlag herfor.

Skifteretten er ikke bundet af bobehandlerens henstilling. Skifteretten kan således fastsætte en acontobetaling, der er både større eller mindre end henstillet af bobehandleren, og skifteretten kan herunder også afslå at fastsætte en acontobetaling, selv om bobehandleren har henstillet det, eller omvendt fastsætte en acontobetaling, selv om bobehandleren ikke har fundet grundlag for det.

Hvis en ægtefælle, der ikke har gjort indsigelse mod en henstilling fra bobehandleren om at betale et acontobeløb, ikke betaler, kan det være nødvendigt at anmode skifteretten om at træffe afgørelse for at få et grundlag for tvangsfuldbyrdelse. Hvis spørgsmålet ikke tidligere har været forelagt for skifteretten, skal skifteretten som udgangspunkt i givet fald foretage en fuld prøvelse af, om der er grundlag for at fastsætte en acontobetaling, og i givet fald af størrelsen heraf. Hvis den pågældende ægtefælle positivt har tilsluttet sig at skulle betale et nærmere angivet acontobeløb, men ikke betaler, vil ægtefællen dog som udgangspunkt være afskåret fra efterfølgende at gøre indsigelse herimod, medmindre forholdene har ændret sig væsentligt.

Skifterettens afgørelser vedrørende acontobetaling kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Hvis der på et senere tidspunkt under bobehandlingen foreligger væsentlige nye oplysninger, herunder f.eks. et væsentligt sikrere grundlag for at skønne over, hvilket beløb en ægtefælle vil have krav på ved skiftets afslutning, kan en ægtefælle endvidere på ny anmode bobehandleren om at henstille, at der betales et acontobeløb eller et yderligere acontobeløb, og i mangel af enighed vil spørgsmålet herefter på ny kunne indbringes for skifteretten.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 27

Bestemmelsen angår bobehandlerens mulighed for at udarbejde et udkast til en opgørelse over en del af boet (partiell boopgørelse). Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at bobehandleren kan udarbejde et udkast til en opgørelse over en del af boet (partiell boopgørelse), hvis der er et særligt behov og et sikkert grundlag for det.

Formålet med bestemmelsen er at åbne mulighed for, at bobehandleren kan lave en partiell boopgørelse i tilfælde, hvor den fulde afklaring af det økonomiske opgør må forventes at trække ud. Herved vil værdiansættelsen af de aktiver og passiver, som kan omfattes af den partielle boopgørelse, kunne lægges fast, og det vil ikke længere være nødvendigt med regnskab over indtægter og udgifter vedrørende de omhandlede aktiver og passiver.

Der vil navnlig kunne være behov for en partiell boopgørelse, hvis det ikke umiddelbart er muligt at sælge et aktiv, og hvis ægtefællerne er enige om, at det vil være bedst at vente med et salg i stedet for at sænke prisen. Også hvis der verserer en sag om en enkelttvist, f.eks. om et pensionskompensationskrav, som vil kunne trække ud, eller hvis en ægtefælles situation på et enkelt punkt er uafklaret, f.eks. på grund af en tvist med en tredjemand, vil det kunne være hensigtsmæssigt at lave en partiell boopgørelse.

Det er imidlertid udgangspunktet, at skiftet sker samlet, og der kan kun udarbejdes en partiel boopgørelse, når det er sikkert, at de aktiver, som ægtefællerne får tildelt ifølge den partielle boopgørelse, kan rummes inden for deres respektive boslodder.

Det foreslås i *stk. 2*, at lovforslagets § 28 om udkast til boopgørelse og § 29 om forelæggelse af boopgørelsen for ægtefællerne samt kapitel 4 om skifterettens behandling af boopgørelser også finder anvendelse på partielle boopgørelser med de lempelser, der følger af, at der er tale om en partiel opgørelse. F.eks. vil der ikke kunne være en indstilling om bobehandlerens samlede salær (men eventuelt om et acontosalær, jf. lovforslagets § 41) eller den endelige omkostningsfordeling.

Henvisningen til lovforslagets kapitel 4 giver bl.a. mulighed for, at der som betingelse for at stadfæste en partiel boopgørelse vil kunne stilles krav om sikkerhedsstillelse i overensstemmelsen med lovforslagets § 34, stk. 2, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 28

Bestemmelsen angår bobehandlerens udkast til boopgørelse. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3. Bestemmelsen finder med de fornødne lempelser tilsvarende anvendelse på partielle boopgørelser, jf. lovforslagets § 27.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 1, nr. 1 og 3, og stk. 3, til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at bobehandleren udfærdiger udkast til boopgørelse. Dette er en af bobehandlerens hovedopgaver og markerer afslutningen på bobehandlerens arbejde.

Det foreslås i *stk. 1, 2. pkt.*, at udkastet til boopgørelse skal indeholde en redegørelse for alle væsentlige forhold af betydning for fællesboets deling og skiftets gennemførelse. I *stk. 1, 2. pkt., nr. 1-6*, angives mere detaljeret, hvad udkastet til boopgørelse skal indeholde.

Efter det foreslåede nr. 1 skal udkastet til boopgørelse indeholde en redegørelse for bobehandlingens forløb.

Hvis ægtefællerne efter henvisningen til bobehandler har aftalt at indskrænke den del af boet, som bobehandleren skal behandle, skal redegørelsen for bobehandlingens forløb i givet fald – af hensyn til beregningen af skifteafgiften – indeholde oplysning herom. Redegørelsen skal endvidere i givet fald angive den samlede nettoværdi af de aktiver og passiver, som efter henvisningen til bobehandler er udgået af bobehandlingen. Om tilfælde, hvor udkastet til boopgørelse alene angår en del af boet, henvises i øvrigt til det foreslåede stk. 3 og bemærkningerne hertil.

Efter det foreslåede nr. 2 skal udkastet til boopgørelse desuden indeholde en opgørelse over hver ægtefælles aktiver og passiver, herunder værdiansættelsen heraf, samt eventuelle indtægter og udgifter, der knytter sig hertil.

Ved skifte af ægtefællers fællesbo angår boopgørelsen som udgangspunkt ægtefællernes fælleseje. Ægtefællernes eventuelle særejer vil dog også skulle medtages i boopgørelsen, hvis det er nødvendigt af hensyn til et eventuelt vederlagskrav efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 23 eller et eventuelt kompensationskrav efter lovforslagets § 67.

Efter det foreslåede nr. 3 skal udkastet til boopgørelse angive eventuelle indbyrdes krav. Det kan f.eks. være formueretlige godtgørelseskrav, erstatningskrav, lånekrav og regreskrav, men kan også angå lønkrav, hvis en af ægtefællerne har været ansat af den anden. Det kan endvidere være familieretlige vederlags-, godtgørelses- eller kompensationskrav, eksempelvis i medfør af lov om ægteskabets retsvirkninger §§ 16 d-16 f eller 23 eller i medfør af lovforslagets § 67.

Efter det foreslåede nr. 4 skal udkastet til boopgørelse angive udlæg af aktiverne og passiverne og vilkårene herfor. Er der foretaget udlæg af aktiver under skiftet, skal dette angives.

Efter de foreslåede nr. 5 og 6 skal udkastet til boopgørelse endelig indeholde en indstilling vedrørende størrelsen af bobehandlerens salær og fordelingen af boomkostningerne.

For så vidt angår bobehandlerens salær henvises i øvrigt til lovforslagets §§ 21 og 40 og bemærkningerne hertil. Med hensyn til fordelingen af boomkostningerne henvises til lovforslagets § 42 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis ægtefællerne er enige om spørgsmål af betydning for boopgørelsen, lægges enigheden til grund, og i mangel heraf lægger bobehandleren sin egen vurdering til grund. Bestemmelsen udtrykker det grundlæggende princip, at ægtefællernes fælles indstilling til skiftespørgsmål skal lægges til grund. Ægtefællerne bevarer således rådigheden over deres aktiver og passiver og kan dermed frit aftale f.eks., hvad værdien af de forskellige aktiver skal ansættes til. Bobehandlerens opgave er i sådanne tilfælde alene at sikre, at enigheden er reel, og at de er vejledt fornødent om markedsværdi osv. Er ægtefællerne ikke enige, skal bobehandleren som nævnt lægge sin egen vurdering til grund.

Ægtefællernes aftalefrihed med hensyn til, hvilken værdi aktiverne og passiverne skal ansættes til, gælder kun i deres indbyrdes forhold. I forhold til statskassens krav på skifteafgift skal aktiverne og passiverne ansættes til værdien i handel ogandel. I tilfælde, hvor bobehandleren med henblik på bodelingen har lagt ægtefællernes enighed om værdiansættelsen til grund, men hvor værdiansættelsen åbenbart ligger væsentligt under værdien i handel ogandel, påhviler det bobehandleren – uanset ægtefællernes stilling til spørgsmålet – at oplyse herom i udkastet til boopgørelse og at oplyse om værdien af de pågældende aktiver og passiver i handel ogandel.

Det foreslås i *stk. 3*, at hvis udkastet til boopgørelse alene omfatter en del af fællesboet, skal dette fremgå af udkastet til boopgørelse.

Det foreslåede *stk. 3* finder anvendelse i flere forskellige situationer. Der kan dels være tale om, at bobehandlingen ved bobehandler kun omfatter en del af boet, jf. lovforslagets § 1, *stk. 2*.

Der kan endvidere være tale om, at ægtefællerne er enige om, at boopgørelsen kun skal omfatte en del af boet, idet de f.eks. tilkendegiver over for bobehandleren, at denne ikke behøver specificere alle aktiver, f.eks. indbo, antikviteter mv., fordi det allerede er delt, at pensioner ikke behøver beskrives, da der er enighed om, at de ikke giver grundlag for indbyrdes krav, eller at indtægter og udgifter mv. vedrørende en solgt ejendom ikke behøver beskrives, idet provenuet er delt. En sådan enighed vil typisk være begrundet i et ønske om at formindske udgifterne til bobehandlerens arbejde.

I sidstnævnte tilfælde, hvor indskrænkningen først sker efter henvisningen til bobehandler, skal bobehandlerens redegørelse for bobehandlingens forløb, jf. *stk. 1*, nr. 1, imidlertid som nævnt i givet fald – af hensyn til beregningen af skifteafgiften – indeholde oplysning om den samlede nettoværdi af de aktiver og passiver, som efter henvisningen til bobehandler er udgået af bobehandlingen.

I begge tilfælde er der tale om en endelig boopgørelse, der afslutter bodelingen, og angivelsen af, at boopgørelsen kun omfatter en del af boet, og af begrundelsen herfor, vil f.eks. kunne have betydning af hensyn til, at bobehandleren ikke mødes med et erstatningskrav for at have overset relevante forhold, samt af hensyn til dokumentation for, at de udeladte elementer også er delt, således at hele boet kan anses for delt.

Endvidere kan en angivelse i medfør af det foreslåede *stk. 3* af, at udkastet til boopgørelse alene omfatter en del af boet, simpelt hen være udtryk for, at der er tale om en partiel boopgørelse i medfør af lovforslagets § 27. I denne situation fortsætter bobehandlingen også efter en stadfæstelse af den partielle boopgørelse, og der vil som udgangspunkt senere komme en endelig boopgørelse, der afslutter bobehandlingen. Det vil dog også kunne forekomme, at et skifte, hvor der i første omgang er stadfæstet en partiel boopgørelse, senere afbrydes uden stadfæstelse af en endelig boopgørelse, jf. lovforslagets § 30.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 29

Bestemmelsen angår forelæggelse for ægtefællerne af bobehandlerens udkast til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3. Bestemmelsen finder med de fornødne lempelser tilsvarende anvendelse på partielle boopgørelser, jf. lovforslagets § 27.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at bobehandleren skal forelægge udkastet til boopgørelse efter lovforslagets § 28 for skifteretten og ægtefællerne på en betryggende måde.

Det kan ske skriftligt, herunder ved e-mail, hvis det er den måde, ægtefællerne har aftalt at kommunikere med bobehandleren på. Det kan også ske på et møde, hvor bobehandleren gennemgår udkastet med ægtefællerne.

I forbindelse med forelæggelsen af udkastet for ægtefællerne bør bobehandleren sikre sig, at ægtefællerne er opmærksomme på, hvad en godkendelse af boopgørelsen indebærer. Bobehandleren skal endvidere gøre opmærksom på fristen for at gøre skriftlig indsigelse til skifteretten, jf. stk. 2.

Det foreslås i *stk. 2*, at hver af ægtefællerne inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen af udkastet til boopgørelse skriftligt kan gøre indsigelse til skifteretten over udkastet, herunder bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne.

En indsigelse kan dels angå materielle forhold vedrørende bodelingen, dels bobehandlerens salær eller fordelingen af boomkostningerne. Med hensyn til skifterettens behandling af indsigelser henvises til lovforslagets § 31 og bemærkningerne hertil.

Ægtefællerne har en frist på 4 uger efter modtagelsen af udkastet til at gøre indsigelse til skifteretten. Er udkastet f.eks. modtaget tirsdag den 1. september, vil et brev modtaget af skifteretten senest tirsdag den 29. september inden for normal kontortid være rettidig. Indsigelsen skal fremsættes skriftligt, og det vil være mest hensigtsmæssigt, hvis den er begrundet, hvilket dog ikke er et krav for, at skifteretten kan behandle indsigelsen efter lovforslagets § 31.

Kravet om skriftlighed indebærer – indtil ikrafttrædelsen af lovforslagets § 70 om anvendelse af digital kommunikation – et krav om indlevering af et papirdokument med original underskrift. Fremsendelse af en telefax eller e-mail til skifteretten inden for fristen skal således i givet fald følges op af et papirbrev med original underskrift, som skal ekspederes således, at det ved normal postbesørgelse kan forventes at være fremme første arbejdsdag efter fristens udløb.

Klager over en bobehandlers behandling af boet og adfærdsklager over en bobehandler er ikke omfattet af det foreslåede § 29, stk. 2, men derimod af lovforslagets § 49.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 30

Bestemmelsen angår afbrydelse af bobehandlingen uden udarbejdelse af et udkast til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 og 3 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at hvis en bobehandler må afslutte sit arbejde, før der kan udfærdiges et udkast til boopgørelse, som opfylder kravene i lovforslagets § 28, skal bobehandleren udfærdige et udkast, der i videst mulige omfang sætter ægtefællerne i stand til selv at færdiggøre opgørelsen. Bestemmelsen

har til formål at sikre, at al bobehandlerens arbejde ikke går til spilde, fordi det offentlige skifte ikke tilendebringes.

Bestemmelsen sigter navnlig på den situation, at bobehandlerens arbejde må afsluttes, fordi der ikke stilles fornøden øget sikkerhed, jf. lovforslagets §§ 37 og 38, eller fordi det timetal, en ægtefælle er blevet bevilget i medfør af en beslutning om fri proces, er opbrugt. Bestemmelsen finder imidlertid også anvendelse, hvis arbejdet må slutes af andre grunde, f.eks. fordi ægtefællerne selv ønsker at afslutte skiftet uden boopgørelse.

I nogle tilfælde vil det i realiteten ikke være muligt for bobehandleren at udarbejde et udkast, som har nogen brugbar værdi for ægtefællerne. Det kan f.eks. være, hvis bobehandlingen kun lige er startet, eller hvis bobehandlingen afsluttes, fordi ægtefællerne genoptager samlivet. I sådanne tilfælde vil bobehandlerens udkast kunne være helt summarisk.

Det foreslås i *stk. 2*, at bobehandleren skal underrette skifteretten om, at arbejdet er afsluttet uden udfærdigelse af boopgørelse, samt indstille størrelsen af sit salær og fordelingen af boomkostningerne. Bobehandlerens underretning til skifteretten skal oplyse om årsagen til, at arbejdet er afsluttet uden udfærdigelse af boopgørelse, og skal være vedlagt det foreløbige udkast til boopgørelse som nævnt i *stk. 1*.

Ægtefællerne vil ikke have mulighed for at gøre indsigelse over det materielle indhold af det foreløbige udkast, de modtager, da det netop kun er foreløbigt. Med hensyn til indsigelse mod bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne henvises til det foreslåede *stk. 3*.

Det foreslås i *stk. 3*, at hver af ægtefællerne inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen skriftligt kan gøre indsigelse til skifteretten over bobehandlerens indstilling til salær og fordeling af boomkostningerne. Med hensyn til skifterettens behandling af indsigelser henvises til lovforslagets § 31, *stk. 1*, og bemærkningerne hertil.

Ægtefællerne har en frist på 4 uger efter modtagelsen af bobehandlerens indstilling til at gøre indsigelse til skifteretten. Er indstillingen f.eks. modtaget tirsdag den 1. september, vil et brev modtaget af skifteretten senest tirsdag den 29. september inden for normal kontortid være rettidig. Indsigelsen skal fremsættes skriftligt, og det vil være mest hensigtsmæssigt, hvis den er begrundet, hvilket dog ikke er et krav for, at skifteretten kan behandle indsigelsen efter lovforslagets § 31, *stk. 1*.

Kravet om skriftlighed indebærer – indtil ikrafttrædelsen af lovforslagets § 70 om anvendelse af digital kommunikation – et krav om indlevering af et papirdokument med original underskrift. Fremsendelse af en telefax eller e-mail til skifteretten inden for fristen skal således i givet fald følges op af et papirbrev med original underskrift, som skal ekspederes således, at det ved normal postbesørgelse kan forventes at være fremme første arbejdsdag efter fristens udløb.

Klager over en bobehandlerens behandling af boet er ikke omfattet af det foreslåede § 30, *stk. 3*, men derimod af lovforslagets § 49.

Når skifteretten har truffet afgørelse om bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne, bør skifteretten ved tilførsel til retsbogen formelt fastslå, at bobehandlingen er afsluttet, da dette kan have betydning i forskellige sammenhænge. Som eksempel kan nævnes, at når skifteretten formelt har sluttet boet, vil en anmodning om »fortsættelse« eller »genoptagelse« af bobehandlingen retligt skulle kvalificeres som en ny anmodning til skifteretten om offentligt skifte, jf. lovforslagets § 9, som bl.a. udløser ny betaling af retsafgift. Som et andet eksempel kan nævnes, at en eventuel rådighedsfratagelse, jf. lovforslagets § 54, bortfalder ved bobehandlingens slutning.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 4

(Skifterettens behandling af boopgørelser)

Kapitel 4 omhandler regler for den behandling, som skal finde sted ved skifteretten, efter at bobehandleren har afsluttet sit arbejde. Modtages der ikke indsigelser, vil skifteretten i almindelighed straks kunne skride til stadfæstelse af bobehandlerens udkast til boopgørelse, jf. § 36. Ved indsigelser mod det materielle indhold af udkastet er udgangspunktet, at skifteretten henviser til sagsanlæg, jf. §§ 31 og 32. Indsigelser vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne afgøres af skifteretten selv, jf. § 31, stk. 1. Muligheden for, at skifteretten af egen drift kan ændre bobehandlerens salær, er behandlet i § 33. Endelig indeholder kapitlet regler om partiel stadfæstelse, jf. § 34, og om rettelser efter afslutningen af eventuelle retssager, jf. § 35.

Kapitlets regler finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

De foreslåede regler knytter sig til den foreslåede nye ordning med behandling af ægtefælleskifter mv. ved en autoriseret bobehandler og er dermed alle nye.

Til § 31

Bestemmelsen angår indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, herunder bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne. Bestemmelsen angår endvidere indsigelser mod bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne i tilfælde, hvor skiftet afbrydes uden boopgørelse. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen bygger på § 31, stk. 2 og 3, og § 32 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, men er opbygget anderledes. Det foreslås således at samle reglerne om materielle indsigelser og om indsigelser (i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast kaldet »klager«) over bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne i § 31, mens reglerne om frist for sagsanlæg vedrørende materielle indsigelser placeres i § 32. I den forbindelse foreslås det også, at skifteretten retter åbenbare fejl, som rejste indsigelser giver anledning til, *før* skifteretten i givet fald sætter en frist for sagsanlæg.

Bestemmelsen har sammenhæng med lovforslagets § 29, stk. 2, hvorefter hver af ægtefællerne inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen af bobehandlerens udkast til boopgørelse skriftligt kan gøre indsigelse til skifteretten over udkastet, herunder bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne, og § 30, stk. 3, hvorefter hver af ægtefællerne inden for en frist på 4 uger efter modtagelsen skriftligt kan gøre indsigelse til skifteretten over bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne i tilfælde, hvor skiftet afbrydes uden boopgørelse.

Det foreslås i *stk. 1*, at hvis skifteretten rettidigt modtager indsigelse mod bobehandlerens indstilling vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne, træffer skifteretten afgørelse efter lovforslagets §§ 40 og 42. Om skifterettens mulighed for af egen drift at ændre bobehandlerens salær henvises til lovforslagets § 33 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen omfatter både tilfælde, hvor bobehandlerens indstilling indgår i et udkast til boopgørelse efter lovforslagets § 28, som forelægges ægtefællerne efter lovforslagets § 29, og tilfælde, hvor bobehandleren efter lovforslagets § 30, stk. 2, afgiver en særskilt indstilling, fordi skiftet afbrydes uden boopgørelse.

I begge tilfælde er fristen for at gøre indsigelse 4 uger efter modtagelsen af udkastet til boopgørelse eller den særskilte indstilling. Indsigelsen, som skal være skriftlig, er rettidig, hvis den er modtaget af skifteretten inden for fristen.

Det er ikke et krav, at en indsigelse er begrundet, men hvis indsigelsen ikke er begrundet, vil skifteretten

formentlig i praksis være mindre tilbøjelig til at tage indsigelsen til følge, medmindre bobehandlerens indstilling om salær eller fordeling af boomkostningerne er åbenbart urigtig.

Bobehandleren og den anden ægtefælle skal have lejlighed til at udtale sig om indsigelsen, før skifteretten træffer afgørelse.

Skifterettens afgørelse om bobehandlerens salær og om fordeling af boomkostningerne kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis skifteretten i øvrigt rettidigt modtager indsigelse mod udkastet til boopgørelse, dvs. mod et eller flere materielle elementer i udkastet til boopgørelse, kan skifteretten rette fejl, som indsigelsen giver anledning til, hvis der ikke er berettiget tvivl om retstilstanden, eller anmode bobehandleren herom.

Bestemmelsen angår indholdsmæssige fejl i bobehandlerens udkast til boopgørelse, forudsat at der ikke er berettiget tvivl om retstilstanden. Bestemmelsen må bl.a. som følge af ekspertisen hos de autoriserede bobehandleren antages at få et meget begrænset anvendelsesområde i praksis.

Bestemmelsen tager ikke sigte på åbenbare skrivefejl mv., idet sådanne til enhver tid kan rettes af skifteretten efter princippet i retsplejelovens § 222.

Bestemmelsen giver mulighed for at rette boopgørelsens indhold, hvis der ikke er berettiget tvivl om, at retstilstanden er en anden end den, der er lagt til grund af bobehandleren.

Skifteretten kan uden høring af bobehandleren eller den anden ægtefælle undlade at rette boopgørelsen i medfør af den foreslåede bestemmelse, hvis der efter skifterettens opfattelse åbenbart ikke er grundlag for at bringe bestemmelsen i anvendelse, hvad enten dette skyldes, at bobehandlerens vurdering er åbenbart rigtig, eller at der er berettiget tvivl om retstilstanden.

Hvis skifteretten er i tvivl, bør bobehandleren og den anden ægtefælle have lejlighed til at udtale sig, før skifteretten træffer afgørelse, og navnlig bør skifteretten ikke foretage en indholdsmæssig rettelse (i modsætning til rettelse af åbenbare skrivefejl mv.) i medfør af bestemmelsen, uden at bobehandleren og den anden ægtefælle har haft lejlighed til at udtale sig.

Erklærer den anden ægtefælle sig enig i, at indsigelsen er berettiget, kan skifteretten lægge den aftale, dette indebærer, til grund.

Alt afhængig af rettelsens karakter og omfang beslutter skifteretten i givet fald, om den selv vil foretage rettelsen eller anmode bobehandleren herom.

Skifterettens afgørelse om rettelse af udkastet til boopgørelse, herunder om ikke at rette udkastet til boopgørelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten undtagelsesvis kan behandle en indsigelse, der er modtaget efter fristens udløb, men inden boopgørelsen er stadfæstet efter lovforslagets § 36.

Bestemmelsen knytter sig til både *stk. 1* og *2* og tager sigte på situationer, hvor en indsigelse af undskyldelige årsager er blevet indgivet for sent, f.eks. på grund af sygdom eller tilsvarende.

Uanset årsagen til forsinkelsen kan en indsigelse, der modtages af skifteretten efter stadfæstelsen af boopgørelsen, ikke behandles. Skifterettens afgørelse om stadfæstelse af boopgørelsen vil kunne kæres til landsretten, men landsretten vil under et sådant kæremål alene kunne tage stilling til, om betingelserne for, at skifteretten kunne stadfæste boopgørelsen, var opfyldt. Om muligheden for at få genoptaget et bo, der er afsluttet ved en stadfæstet boopgørelse, henvises til lovforslagets § 78 og bemærkningerne hertil.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 32

Bestemmelsen angår frist for sagsanlæg i tilfælde af, at en ægtefælle fremsætter materielle indsigelser

mod bobehandlerens udkast til boopgørelse. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen bygger på § 31, stk. 1, i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, men er opbygget anderledes. Det foreslås således, at skifteretten retter åbenbare fejl, som rejste indsigelser giver anledning til, jf. lovforslagets § 31, *før* skifteretten i givet fald sætter en frist for sagsanlæg.

Bestemmelsen angår alene materielle indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse og finder kun anvendelse, i det omfang en indsigelse ikke imødekommes gennem en rettelse af udkastet i medfør af lovforslagets § 31, stk. 2.

Fristen for at gøre indsigelse er 4 uger efter modtagelsen af udkastet til boopgørelse, jf. lovforslagets § 29, stk. 2.

Det foreslås, at i det omfang en rettidigt modtaget indsigelse ikke fører til rettelse af boopgørelsen efter lovforslagets § 31, stk. 2, meddeler skifteretten ægtefællerne, at der senest 4 uger efter modtagelsen af skifterettens meddelelse skal anlægges sag efter lovforslagets § 2, stk. 1, hvis indsigelsen fastholdes.

Hvis der ikke anlægges sag inden 4 uger, kan skifteretten straks stadfæste udkastet til boopgørelse, jf. lovforslagets § 36.

Når boopgørelsen er stadfæstet, kan der ikke længere anlægges sag efter lovforslagets § 2, stk. 1, og sker det alligevel, vil sagen skulle afvises. En indsigelse, som ikke fører til en rettelse efter lovforslagets § 31, stk. 2, og som heller ikke følges op af et sagsanlæg inden for 4-ugersfristen i lovforslagets § 32, stk. 1, kan således ikke længere gøres gældende, når boopgørelsen er stadfæstet.

Det foreslås i *stk. 2*, at lovforslagets § 31, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse, hvilket indebærer, at skifteretten undtagelsesvis kan meddele en frist for sagsanlæg efter det foreslåede stk. 1, hvis en indsigelse er modtaget efter udløbet af 4-ugersfristen i lovforslagets § 29, stk. 2, men inden boopgørelsen er stadfæstet efter lovforslagets § 36.

Bestemmelsen tager sigte på situationer, hvor en indsigelse af undskyldelige årsager er blevet indgivet for sent, f.eks. på grund af sygdom eller tilsvarende.

Bestemmelsen angår alene skifterettens mulighed for at fastsætte en frist for sagsanlæg efter det foreslåede stk. 1, selv om en indsigelse ikke er modtaget rettidigt.

Der foreslås ikke regler om tilfælde, hvor der anlægges sag efter udløbet af 4-ugersfristen for sagsanlæg efter stk. 1, men inden stadfæstelsen af boopgørelsen, og det vil være overladt til skifteretten at afgøre, om et sådan sagsanlæg undtagelsesvis bør behandles trods fristoverskridelsen, eksempelvis hvis fristoverskridelsen skyldes force majeure eller lignende, eksempelvis afbrydelse af sædvanlig postbesørgelse på grund af ekstraordinære vejrforhold.

Uanset årsagen til fristoverskridelsen kan et sagsanlæg, der indbringes for skifteretten efter stadfæstelsen af boopgørelsen, ikke behandles. Skifteretten afgørelse om stadfæstelse af boopgørelsen vil kunne kæres til landsretten, men landsretten vil under et sådant kæremål alene kunne tage stilling til, om betingelserne for, at skifteretten kunne stadfæste boopgørelsen, var opfyldt. Om muligheden for at få genoptaget et bo, der er afsluttet ved en stadfæstet boopgørelse, henvises til lovforslagets § 78 og bemærkningerne hertil.

Det bemærkes, at en ægtefælle når som helst under bobehandlingen vil kunne anlægge sag om en enkeltvist efter lovforslagets § 2, stk. 1, herunder før skifteretten har meddelt frist for sagsanlæg efter det foreslåede stk. 1. Det følger imidlertid af sammenhængen mellem lovforslagets § 29, stk. 2, og § 32, at hvis en ægtefælle, der ikke rettidigt har fremsat indsigelse efter § 29, stk. 2, efter udløbet af 4-ugersfristen i § 29, stk. 2 (men dog før stadfæstelsen af boopgørelsen), anlægger sag efter lovforslagets § 2, stk. 1, skal skifteretten afvise sagsanlægget, medmindre skifteretten undtagelsesvis finder grundlag for at tage sagen under behandling efter princippet i § 32, stk. 2, jf. § 31, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 33

Bestemmelsen angår skifterettens mulighed for af egen drift at ændre bobehandlerens salær. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen og bygger på den tilsvarende bestemmelse i dødsboskiftelovens § 79, stk. 5, om salæret til bobestyrere i dødsboskifter.

Bestemmelsen giver mulighed for, at skifteretten af egen drift kan nedsætte et åbenbart urimeligt salær. Skifteretten vil skulle give bobehandleren lejlighed til at udtale sig, før salæret i givet fald nedsættes.

Skifterettens afgørelse om nedsættelse af bobehandlerens salær kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 34

Bestemmelsen angår, hvordan skifteretten skal forholde sig, når der verserer en sag om en enkeltvist efter lovforslagets § 2, stk. 1. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med en præcisering af, at en stadfæstet partiel boopgørelse kan tvangsfuldbyrdes.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten som udgangspunkt skal udsætte sin stillingtagen til bobehandlerens udkast til boopgørelse, hvis der verserer en sag om en enkeltvist efter lovforslagets § 2, stk. 1.

I denne situation sættes afslutningen af bobehandlingen således i bero, indtil retssagen er afsluttet.

Det foreslås i *stk. 2, 1. pkt.*, at skifteretten dog kan stadfæste de dele af boopgørelsen, der ikke er gjort indsigelse mod, hvis dette findes ubetænkeligt. Det er herved forudsat, at indsigelserne ikke angår forhold, som vil kunne forrykke den stadfæstede del af boopgørelsen. Der kræves således et meget sikkert grundlag for, at skifteretten kan stadfæste dele af boopgørelsen.

I tilknytning hertil foreslås det, at skifteretten i givet fald kan betinge stadfæstelsen af, at der stilles sikkerhed for den anden ægtefælles mulige krav efter en endelig boopgørelse, jf. *2. pkt.* Hvis skifteretten træffer bestemmelse om sikkerhedsstillelse, stadfæster skifteretten først de pågældende dele af boopgørelsen, når sikkerheden er stillet.

En ægtefælle, der har fri proces, er *ikke* fritaget for sikkerhedsstillelse efter det foreslåede *2. pkt.*, da sikkerhedsstillelsen ikke angår omkostninger ved boets behandling som nævnt i forslaget til retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 5, litra a (lovforslagets § 81, nr. 4).

Når skifteretten har stadfæstet dele af en boopgørelse, kan de stadfæstede dele tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme, jf. henvisningen i *3. pkt.* til det foreslåede § 36, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 35

Bestemmelsen angår, hvordan skifteretten skal forholde sig, når skifterettens behandling af indsigelser vedrørende salær og fordeling af boomkostningerne samt retssager om enkelttvister efter lovforslagets § 2, stk. 1, er afsluttet. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten foretager de ændringer i udkastet til boopgørelse, som afgørelserne af de rejste indsigelser indebærer. En afgørelse skal være endelig, før skifteretten foretager rettelser i udkastet.

Er der tale om omfattende eller komplicerede ændringer, hvor der reelt skal foretages en ny sagsbehandling, kan skifteretten anmode bobehandleren om at genoptage bobehandlingen. En sådan situation kan f.eks. opstå, hvis et større aktiv fejlagtigt ikke har været inddraget under bobehandlingen. Bobehandleren vil i givet fald skulle udarbejde et udkast til tillæg til boopgørelsen, herunder med indstilling om salær vedrørende genoptagelsen af bobehandlingen, og udkastet vil skulle forelægges ægtefællerne med frist til at komme med indsigelser, jf. lovforslagets § 29. Det bemærkes, at der naturligvis ikke kan gøres indsigelse mod de dele af tillægsboopgørelsen, som direkte følger af de trufne afgørelser.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 36

Bestemmelsen angår skifterettens stadfæstelse af bobehandlerens udkast til boopgørelse. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet det dog i 2. pkt. er præciseret, at det er efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme, at en boopgørelse kan tvangsfuldbyrdes.

Det foreslås, at skifteretten afslutter behandlingen af sagen ved at stadfæste boopgørelsen, og at en stadfæstet boopgørelse kan tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af domme.

Hvis ingen af ægtefællerne gør indsigelse mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, herunder bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne, bør skifteretten stadfæste boopgørelsen straks efter udløbet af indsigelsesfristen i lovforslagets § 29, stk. 2. Skifteretten vil senest samtidig med stadfæstelsen af boopgørelsen – efter høring af bobehandleren – kunne nedsætte bobehandlerens salær, jf. lovforslagets § 33.

Fremsættes der rettidigt materielle indsigelser mod bobehandlerens udkast til boopgørelse, men følges disse ikke op af sagsanlæg inden fristen efter lovforslagets § 32, stk. 1, bør skifteretten tilsvarende stadfæste boopgørelsen straks efter udløbet af fristen for sagsanlæg.

Fremsættes der rettidigt indsigelser mod bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne, vil skifteretten skulle tage stilling hertil senest samtidig med stadfæstelsen af boopgørelsen i øvrigt.

Skifterettens afgørelse om stadfæstelse af boopgørelsen kan kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 79, men landsretten vil under et sådant kæremål alene kunne tage stilling til, om betingelserne for, at skifteretten kunne stadfæste boopgørelsen, var opfyldt. Materielle indsigelser mod den stadfæstede boopgørelse vil således ikke kunne prøves under kære.

Herudover kan skifterettens afgørelser med hensyn til indsigelser mod bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne kæres til landsretten, og dette gælder også, hvis skifterettens afgørelse herom er indeholdt i afgørelsen om stadfæstelse af boopgørelsen.

Om muligheden for at få genoptaget et bo, der er afsluttet ved en stadfæstet boopgørelse, henvises til lovforslagets § 78 og bemærkningerne hertil.

I forbindelse med afslutningen af bobehandlingen vil skifteretten også kunne træffe afgørelse om betaling af skifteafgift efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven (lovforslagets § 85, nr. 4). Indsigelse mod beregningen af skifteafgift skal indgives til skifteretten inden 6 uger, jf. retsafgiftslovens § 64, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Hvis skifteretten ikke ændrer afgiftsberegningen, afsiger skifteretten kendelse herom, jf. retsafgiftslovens § 64, stk. 4 (som ikke foreslås ændret), og skifterettens kendelse kan kæres til landsretten, jf. retsafgiftslovens § 64, stk. 6 (som ikke foreslås ændret).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 5

(Omkostninger)

Kapitel 5 angår omkostningerne ved bobehandlingen. §§ 37 og 38 angår sikkerhedsstillelse for boomkostningerne, mens § 39 angår foreløbig betaling og sikkerhedsstillelse for omkostningerne ved sagsbehandlingsskridt. § 40 omhandler størrelsen af bobehandlerens salær, mens § 41 omhandler betaling af acontosalær. § 42 angår fordeling af boomkostningerne, mens § 43 angår advokatomkostninger, og § 44 angår hæftelse over for statskassen for boomkostninger.

Med undtagelse af § 44 finder kapitlets regler tilsvarende anvendelse i andre boer, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

De foreslåede regler er generelt udtryk for en ny, samlet regulering af omkostningsspørgsmål i sager om ægtefælleskifte mv., der behandles ved bobehandler, jf. pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 37

Bestemmelsen angår sikkerhedsstillelse for omkostningerne ved boets behandling. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at den ægtefælle, som har anmodet om henvisning til bobehandler, efter skifterettens bestemmelse skal stille sikkerhed for omkostningerne ved boets behandling. Har begge ægtefæller anmodet om henvisningen, påhviler pligten til sikkerhedsstillelse dem begge.

Omkostningerne ved boets behandling omfatter retsafgifter, bobehandlerens salær og vurderingsomkostninger mv. Størrelsen af sikkerheden fastsættes i første omfang af skifteretten i forbindelse med henvisningen til bobehandler, jf. lovforslagets § 17, ud fra en foreløbig vurdering af sagens omfang. Skifteretten kan senere kræve yderligere sikkerhedsstillelse, hvis det viser sig, at bobehandlingen bliver mere bekostelig end først antaget. Der kan f.eks. være tale om, at bobehandlingen trækker ud i forhold til, hvad der oprindeligt var antaget, og at det derfor må forventes, at bobehandlerens salær ikke kan holde sig inden for det oprindeligt skønnede. Der kan også være tale om, at nogle sagsskridt bliver dyrere end forventet.

Bestemmelsen skal ses i forhold til lovforslagets § 39, som giver skifteretten mulighed for at bestemme, at en ægtefælle skal stille sikkerhed for omkostningerne ved et sagsbehandlingsskridt, som denne anmoder om. Når § 39 bringes i anvendelse, skal sikkerhedsstillelsen efter § 37 således ikke forhøjes.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten helt eller delvist skal kunne fritage en ægtefælle for sikkerhedsstillelse, hvis ægtefællen ikke kan stille sikkerheden.

Ægtefællen vil i givet fald skulle give skifteretten oplysninger om sine økonomiske forhold og i kraft heraf godtgøre, at ægtefællen hverken har likvide midler eller relevante lånemuligheder, dvs. mulighed for at låne på vilkår, der ikke er urimeligt tyngende, mulighed for at skaffe bankgaranti eller lignende eller aktiver i øvrigt, der kan stilles som sikkerhed. Kan ægtefællen stille en del af sikkerheden, kan der eventuelt ske fritagelse for resten.

Det er endvidere en betingelse, at det skønnes, at den pågældende vil få et boslodskrav, der er tilstrækkeligt til at dække udgifterne, jf. stk. 2, 2. *pkt.* I modsat fald tjener bodelingen ikke et tilstrækkeligt anerkendelsesværdigt formål i forhold til, at det offentlige skal risikere at have udgifter herved.

Også i sager, hvor der er grundlag for fritagelse for sikkerhedsstillelse, skal skifteretten foretage en vurdering af, hvad sikkerhedsstillelsen i givet fald skulle have været, således at fritagelsen for sikkerhedsstillelse angår et bestemt beløb. Fikseringen af et bestemt beløb er bl.a. nødvendig af hensyn til at maksimere statskassens hæftelse for betaling af bobehandlerens salær, jf. straks nedenfor. Hvis der senere

bliver spørgsmål om at kræve en højere sikkerhedsstillelse, vil skifteretten skulle foretage en ny vurdering af, om der er grundlag for yderligere fritagelse for sikkerhedsstillelse.

Hvis skifteretten har fritaget en ægtefælle for sikkerhedsstillelse efter det foreslåede stk. 2, hæfter statskassen for betaling af bobehandlerens salær, i det omfang ægtefællerne ikke efter påkrav betaler salæret. Statskassen kan i givet fald gøre regres mod ægtefællerne.

Det foreslås i *stk. 3*, at hvis den krævede sikkerhed ikke stilles, afviser skifteretten sagen. Dette gælder både den oprindelige sikkerhed, som fastsættes i forbindelse med henvisningen til bobehandler, og en eventuel yderligere sikkerhed, som fastsættes på et senere tidspunkt. Skiftet afsluttes i givet fald efter de foreslåede regler om afbrudt skifte, jf. lovforslagets § 30 og bemærkningerne hertil.

Manglende yderligere sikkerhedsstillelse medfører derimod ikke afvisning af sagen i de tilfælde, som fremgår af lovforslagets § 39.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 38

Bestemmelsen angår bobehandlerens underretning af skifteretten om et opstået behov for at forhøje sikkerhedsstillelsen for omkostningerne ved boets behandling. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at bobehandleren skal underrette skifteretten, hvis der opstår behov for at forhøje sikkerhedsstillelsen efter lovforslagets § 37. Der kan f.eks. være tale om, at bobehandlingen trækker ud i forhold til, hvad der oprindeligt var antaget, og at det derfor må forventes, at bobehandlerens salær ikke kan holde sig inden for det oprindeligt skønnede. Der kan også være tale om, at nogle sagsskridt bliver dyrere end forventet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 39

Bestemmelsen angår omkostningerne ved sagsbehandlingsskridt, som ikke er dækket af sikkerheden for boomkostninger efter lovforslagets § 37. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen bygger på Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, idet det dog foreslås, at krav om sikkerhedsstillelse for omkostningerne ved enkelte sagsbehandlingsskridt forudsætter en konkret beslutning fra skifteretten, og at virkningen af manglende sikkerhedsstillelse er, at anmodningen om det pågældende sagsbehandlingsskridt betragtes som bortfaldet.

Formålet med bestemmelsen er navnlig at modvirke, at den pligt til at stille sikkerhed for de samlede boomkostninger, som efter lovforslagets § 37 påhviler den ægtefælle, der har anmodet om skifte, bliver urimeligt byrdefuld på grund af den anden ægtefælles anmodninger om omkostningstunge sagsbehandlingsskridt.

Udgangspunktet er, at den ægtefælle, der har anmodet om skifte, skal stille sikkerhed for de samlede omkostninger ved boets behandling, herunder omkostninger, som skyldes anmodninger om sagsbehandlingsskridt fra den anden ægtefælle.

Skifteretten kan imidlertid efter den foreslåede bestemmelse efter en konkret vurdering gøre undtagelse herfra og i stedet pålægge den ægtefælle, der anmoder om det pågældende sagsbehandlingsskridt, at stille sikkerhed for omkostningerne herved.

Hvis sikkerheden ikke stilles, betragtes anmodningen om det pågældende sagsbehandlingsskridt som bortfaldet. Dette adskiller sig fra tilfælde, hvor den generelle sikkerhed for boomkostningerne efter lovforslagets § 37 ikke stilles, idet retsvirkningen i sådanne tilfælde er, at sagen afvises, og bobehandlingen

dermed afbrydes. Bestemmelsen sikrer således bl.a., at en ægtefælle ikke ved urimelige anmodninger om omkostningstunge sagsbehandlingsskridt indirekte kan opnå en afbrydelse af skiftet. Bestemmelsen er dog ikke begrænset til egentlige misbrugs- eller chikanetilfælde, men kan efter en konkret vurdering også anvendes, hvor der er anmodet om et sagsbehandlingsskridt, som kan siges at være hensigtsmæssigt uden dog at være nødvendigt.

Skifteretten kan træffe bestemmelse efter § 39, selv om den ægtefælle, der anmoder om det pågældende sagsbehandlingsskridt, har fri proces. Retsvirkningen heraf er i givet fald, at der ikke bliver tale om at forhøje sikkerhedsstillelsen efter § 37. I kraft af den fri proces vil den ægtefælle, der har anmodet om det pågældende sagsbehandlingsskridt, være fritaget for sikkerhedsstillelse, og skifteretten skal af hensyn til klarhed om statskassens hæftelse i givet fald beløbsfastsætte fritagelsen for sikkerhedsstillelse.

Det bemærkes, at hvis det pågældende sagsbehandlingsskridt indebærer arbejde for bobehandleren, ændrer en eventuel afgørelse efter § 39 i tilfælde, hvor den pågældende ægtefælle har fri proces, ikke det maksimum, som er fastsat af skifteretten efter lovforslagets § 40, stk. 2, for dækningen af bobehandlerens arbejde under den fri proces. Hvis det tidligere fastsatte maksimum skal forhøjes, skal skifteretten i givet fald træffe en særskilt afgørelse herom i medfør af § 40, stk. 2.

Skifterettens afgørelser om sikkerhedsstillelse efter § 39, herunder om ikke at pålægge en ægtefælle at stille sikkerhed, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 40

Bestemmelsen angår størrelsen af bobehandlerens salær. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsens stk. 1 svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, mens bestemmelsens stk. 2 er nyt i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast.

Det foreslås i *stk. 1*, at en bobehandler ikke må kræve højere salær for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt. Bestemmelsen svarer til, hvad der generelt gælder for advokater, jf. retsplejelovens § 126, stk. 2.

Bobehandleren afgiver selv indstilling til skifteretten om størrelsen af salæret, jf. lovforslagets § 29, jf. § 28, stk. 1, nr. 5, og § 30, stk. 2. Hver af ægtefællerne har 4 uger til at gøre indsigelse over for skifteretten over bobehandlerens indstilling, jf. lovforslagets § 29, stk. 2, og § 30, stk. 3, hvorefter skifteretten i givet fald træffer afgørelse, jf. lovforslagets § 31, stk. 1. Skifteretten kan endvidere af egen drift nedsætte bobehandlerens salær, hvis salæret findes åbenbart urimeligt, jf. lovforslagets § 33.

Det foreslås i *stk. 2, 1. pkt.*, at hvis en ægtefælle har fri proces, kan denne ægtefælles andel af bobehandlerens salær højst omfatte det antal timer, skifteretten har fastsat.

Det foreslåede stk. 2, 1. pkt., indebærer, at skifteretten i forbindelse med en bevilling af fri proces til en ægtefælle (eller anden part i en bobehandling, jf. lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 3 og 4) efter det foreslåede § 327, stk. 3, i retsplejeloven (lovforslagets § 81, nr. 2) samtidig skal fastsætte et højeste antal timer for den pågældendes andel af bobehandlerens salær. Hvis begge ægtefæller (eller begge eller alle parter i øvrigt i en bobehandling) bevilges fri proces efter det foreslåede § 327, stk. 3, skal skifteretten samtidig fastsætte et højeste antal timer for bobehandlerens samlede salær.

Et kompliceret bo bør som udgangspunkt kunne klares ved højst 40 timers behandling hos bobehandleren, og et forholdsvis ukompliceret bo af en vis størrelse bør som udgangspunkt kunne klares ved højst 20 timers behandling hos bobehandleren. Ukomplicerede mindre boer bør som udgangspunkt kunne klares på højst 10 timer, og insolvente boer, hvor der blot er behov for at konstatere, at der ikke er noget at dele, bør kunne klares på 5 timer. Heraf vil hver ægtefælle normalt skulle betale halvdelen, og det højeste antal timer for den pågældendes andel af bobehandlerens salær bør således normalt fastsættes til halvdelen af

de nævnte timetal. Hvis begge ægtefæller har fri proces, bør det højeste antal timer for bobehandlerens samlede salær tilsvarende normalt fastsættes til de nævnte timetal.

En ægtefælle, der har fri proces, eller bobehandleren vil efterfølgende kunne anmode skifteretten om at forhøje det højeste antal timer for den pågældende ægtefælles andel af bobehandlerens salær. Skifteretten bør imidlertid kun imødekomme en sådan anmodning, hvis der er særlige forhold i det pågældende bo, som kan begrunde et højere tidsforbrug end sædvanligt.

Skifterettens afgørelse om det højeste antal timer for en ægtefælles andel af bobehandlerens salær kan af den pågældende ægtefælle (men ikke af den anden ægtefælle) kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås i stk. 2, 2. pkt., at retsplejelovens § 334, stk. 5, 1. og 3. pkt., om salær til en advokat, der er beskikket for en part med fri proces, skal finde tilsvarende anvendelse.

Henvisningen til retsplejelovens § 334, stk. 5, 1. pkt., indebærer, at bobehandleren ikke må modtage salær fra en ægtefælle, der har fri proces, ud over det højeste antal timer, der er fastsat af skifteretten. Hvis begge ægtefæller har fri proces, må bobehandleren således ikke fra ægtefællerne modtage salær ud over det samlede højeste antal timer, der er fastsat af skifteretten.

Hvis den ene ægtefælle har fri proces, mens den anden ægtefælle ikke har det, skal der først foretages en fordeling mellem ægtefællerne efter lovforslagets § 42 af det samlede salær, som bobehandleren – når der bortses fra den fri proces – ville kunne kræve efter det foreslåede § 40, stk. 1. Hvis den andel af bobehandlerens samlede salær, der efter denne foreløbige fordeling påhviler den ægtefælle, der har fri proces, overstiger det højeste antal timer, der er fastsat af skifteretten i medfør af det foreslåede § 40, stk. 2, 1. pkt., skal bobehandlerens samlede salær nedsættes med det overskydende beløb. Den ægtefælle, der ikke har fri proces, skal herefter dække den del af bobehandlerens salær, som fulgte af den foreløbige fordeling efter lovforslagets § 42, og den ægtefælle, der har fri proces, får af statskassen dækket den resterende del af bobehandlerens (nedsatte) salær, dvs. svarende til det højeste antal timer, som skifteretten har fastsat. Disse principper kan belyses ved følgende eksempel:

Eksempel

Skifteretten giver efter ansøgning den ene ægtefælle fri proces og bestemmer samtidig, at denne ægtefælles andel af bobehandlerens salær højst kan omfatte et antal timer, som (efterfølgende) omregnes til 18.000 kr. Bobehandleren kræver et samlet salær på 40.000 kr. Hvis skifteretten (1) godkender salæret på 40.000 kr. efter § 40, stk. 1, og (2) ikke finder grundlag for en skævdeling af salæret efter § 42, 2. pkt., nedsættes bobehandlerens salær til 38.000 kr., hvoraf statskassen betaler 18.000 under den ene ægtefælles fri proces, og den anden ægtefælle betaler 20.000 kr.

Da der i givet fald vil være tale om, at bobehandleren ikke får dækket sit fulde salær, må det imidlertid antages, at en sådan situation kun helt undtagelsesvis vil forekomme i praksis, idet bobehandleren må forventes at ville sørge for at få afsluttet bobehandlingen inden for det højeste antal timer, som skifteretten har fastsat.

Henvisningen til retsplejelovens § 334, stk. 5, 3. pkt., indebærer, at bobehandleren kan indgå særlig aftale med en ægtefælle, der har fri proces, om, at ægtefællen af egen lomme betaler hele den pågældende ægtefælles andel af bobehandlerens salær uden hensyn til det højeste antal timer, som skifteretten har fastsat. En sådan aftale er kun gyldig, hvis bobehandleren samtidig giver afkald på dækning af statskassen af den pågældende ægtefælles andel af salæret. I givet fald er det kun den begunstiggelse, der består i statskassens dækning af ægtefællens andel af bobehandlerens salær, jf. det foreslåede § 331, stk. 1, nr. 5, litra b (lovforslagets § 81, nr. 4), der falder bort. De øvrige begunstigelser under den fri proces berøres ikke.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 41

Bestemmelsen angår betaling af acontosalær til bobehandleren. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten kan godkende, at en bobehandler kan få udbetalt et acontosalær, hvis særlige grunde, herunder boets beskaffenhed eller behandlingstid, taler herfor. Bestemmelsen tænkes navnlig anvendt, når der er tale om et langvarigt boarbejde, hvor det ikke er rimeligt, at bobehandleren skal vente med at få sit salær, til sagen er helt afsluttet.

Skifterettens afgørelser om acontosalær, herunder om ikke at træffe bestemmelse om acontosalær, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 42

Bestemmelsen angår fordelingen af boomkostningerne mellem ægtefællerne. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Efter forslaget er det udgangspunktet, at boomkostningerne deles ligeligt mellem ægtefællerne, jf. 1. pkt., hvilket svarer til gældende ret.

Det foreslås imidlertid i 2. pkt. som noget nyt, at en ægtefælle, der på uforsvarlig måde har givet anledning til en større del af udgifterne, kan pålægges at betale en større del af omkostningerne, således at modparten friholdes for denne del. Som eksempler på sådan uforsvarlig adfærd kan nævnes irrelevante protester, spildte møder, unødvendige udsættelser, unyttige bevisførelser og overflødige processuelle anmodninger. Bestemmelsen, som svarer til retsplejelovens § 318, lægger op til, at det i mere udstrakt grad, end hvad der er praksis for i dag, skal have omkostningsmæssige konsekvenser, hvis en af parterne forhaler processen. Bestemmelsen afløser i en vis udstrækning retsplejelovens § 660.

Ud over de tilfælde, som er omfattet af det foreslåede 2. pkt., kan en skævdeling af bobehandlerens salær i princippet blive konsekvensen af det foreslåede § 40, stk. 2, 1. pkt., om maksimering af andelen af bobehandlerens salær for en ægtefælle, der har fri proces. Da der i givet fald vil være tale om, at bobehandleren ikke får dækket sit fulde salær, må det imidlertid antages, at det kun helt undtagelsesvis vil forekomme i praksis, idet bobehandleren må forventes at ville sørge for at få afsluttet bobehandlingen inden for det højeste antal timer, som skifteretten har fastsat.

Skifterettens afgørelser om fordeling af boomkostningerne kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Bestemmelsen angår omkostningerne ved selve bobehandlingen, hvilket i praksis navnlig omfatter retsafgifter, bobehandlerens salær og eventuelle udgifter til vurdering mv.

Fordelingen af omkostningerne ved eventuelle retssager om enkelttvister, som i medfør af lovforslagets § 2, stk. 1, anlægges under en bobehandling, sker efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30, og spørgsmål herom afgøres som led i afgørelsen af den pågældende enkelttvist.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 43

Bestemmelsen angår ægtefællernes eventuelle udgifter til advokatbistand i forbindelse med bobehand-

lingen. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Udgangspunktet er, at hvis en ægtefælle vælger at lade sig bistå af egen advokat i forbindelse med bobehandlingen, kan udgifterne hertil ikke forlanges dækket af den anden ægtefælle. Det samme gælder, når skifteretten har beskikket en advokat for en ægtefælle efter lovforslagets § 23.

Det foreslås dog, at hvis ganske særlige grunde tale for det, kan skifteretten efter anmodning pålægge en ægtefælle at erstatte den anden ægtefælles udgifter til advokatbistand. Bestemmelsen tager navnlig sigte på tilfælde, hvor den ene ægtefælles forhold har medført, at den anden ægtefælle er blevet nødt til at antage egen advokat. Hvis bestemmelsen bringes i anvendelse til fordel for en ægtefælle, der har fået beskikket en advokat i medfør af lovforslagets § 23, skal erstatningen for udgifter til advokatbistand betales til statskassen (medmindre den ægtefælle, der har fået beskikket advokat, allerede efter § 23, stk. 2, har erstattet statskassens dennes udgifter i forbindelse med beskikkelsen).

Skifterettens afgørelser om erstatning af udgifter til advokatbistand, herunder om ikke at bringe bestemmelsen i anvendelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Bestemmelsen angår advokatbistand til selve bobehandlingen.

Udgifter til advokatbistand til eventuelle retssager om enkelttvister, som i medfør af lovforslagets § 2, stk. 1, anlægges under en bobehandling, erstattes i givet fald efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30, og spørgsmål herom afgøres som led i afgørelsen af den pågældende enkelttvist.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 44

Bestemmelsen angår en ægtefælles hæftelse over for statskassens krav mod den anden ægtefælle vedrørende omkostninger ved bobehandlingen. I modsætning til de øvrige regler i kapitel 5 finder bestemmelsen ikke tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, stk. 3. Hvis en bobehandling omfatter skifte af både ægtefællers fællesbo og sameje om flere særejeaktiver, gælder bestemmelsen om hæftelse over for statskassen for de samlede omkostninger ved bobehandlingen, herunder omkostninger (eksempelvis vurderingsomkostninger), som særligt vedrører skiftet af samejet om flere særejeaktiver.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at en ægtefælle hæfter subsidiært for statskassens krav mod den anden ægtefælle for omkostninger i forbindelse med skiftet. Bestemmelsen vil i praksis navnlig have betydning i tilfælde, hvor der er sket hel eller delvis fritagelse for sikkerhedsstillelse. Der er tale om en såkaldt subsidiær, solidarisk hæftelse, svarende til hvad der gælder for en simpel kautionist, som indebærer, at det skal være godtgjort, at den anden ægtefælle ikke kan betale. Statskassen skal således forgæves have forsøgt at inddrive beløbet hos den ægtefælle, der i det indbyrdes forhold skal betale beløbet, før kravet rettes mod den anden ægtefælle.

Det foreslås i *stk. 2*, at en ægtefælle kan modregne det beløb, som den subsidiære hæftelse indebærer, i den anden ægtefælles lod i boet. En ægtefælle kan således undgå at overtage gælden til det offentlige, hvis vedkommende som led i det endelige økonomiske opgør mellem ægtefællerne skal betale den anden ægtefælle et tilsvarende eller større beløb. En ægtefælle, der ønsker at benytte sig af den foreslåede modregningsadgang, skal i givet fald indbetale det beløb, der modregnes med, til statskassen til dækning af statskassens krav mod den anden ægtefælle for omkostninger i forbindelse med skiftet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 6

(Regler om bobehandlere)

Kapitel 6 indeholder regler om en autorisationsordning for bobehandlere, deres habilitet, skifterettens tilsyn og kontrol med dem, udpegning af ny bobehandler samt klage over bobehandlere. De nærmere betingelser for, at en person kan virke som bobehandler, foreslås reguleret ved bekendtgørelse, jf. lovforslagets § 45, stk. 2.

De foreslåede regler om autoriserede bobehandlere finder anvendelse i alle boer, der er omfattet af lovforslagets § 1.

Bobehandlerens hovedopgaver fremgår af lovforslagets kapitel 3 om behandling af ægtefællers fællesbo ved bobehandler, hvorved bemærkes, at dette kapitel finder tilsvarende anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 1, nr. 3. Herudover findes der regler om bobehandlerens opgaver mv. i lovforslagets kapitel 4 (om skifterettens behandling af boopgørelser) og kapitel 5 (om omkostninger) samt § 51, stk. 5 (om fastsættelse af et ophørstidspunkt for formuefællesskabet efter indstilling fra bobehandleren) og § 73 (om bobehandlerens besigtigelse af aktiver).

De foreslåede regler i kapitel 6 angår den foreslåede nye ordning med behandling af ægtefælleskifter mv. ved en autoriseret bobehandler og er dermed alle nye.

Til § 45

Bestemmelsen angår autorisationsordningen for bobehandlere af ægtefælleskifter mv.

Bestemmelsen svarer med nogle præciseringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at justitsministeren for hver retskreds skal autorisere et passende antal advokater til som bobehandlere at forestå behandlingen af ægtefælleskifter mv., dvs. i skiftesager som nævnt i lovforslagets § 1. Bestemmelsen svarer til dødsboskiftelovens § 11, stk. 1, om autorisation af bobestyrere til at behandle dødsboer.

En autoriseret bobehandler skal være advokat, og en autorisation skal tilbagekaldes, hvis en autoriseret bobehandleres ret til at udøve advokatvirksomhed ophører.

Der er ikke noget til hinder for, at en advokat autoriseres både som bobehandler efter den foreslåede bestemmelse og som bobestyrer efter dødsboskiftelovens § 11, stk. 1, hvis den pågældende opfylder betingelserne for begge autorisationer.

Bobehandlere skal autoriseres lokalt for hver retskreds, således at det sikres, at bobehandleren har et vist lokalkendskab, og at rejseudgifter mv. begrænses. Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 18 er der imidlertid ikke noget til hinder for, at en autoriseret bobehandler, hvis begge ægtefæller og bobehandleren er enige herom, beskikkes til at behandle et bo ved skifteretten i en anden retskreds end den, bobehandleren er autoriseret i.

Når antallet af autorisationer skal fastlægges, bør der tages hensyn til, at antallet af bobehandlere bør være så tilpas lavt, at det er muligt for de enkelte bobehandlere at oparbejde og bevare en høj grad af erfaring og rutine med behandlingen af de spørgsmål, der kan opstå i sådanne sager, set i lyset af det aktuelle og forventede sagsantal.

Autorisationen forudsættes at skulle finde sted efter opslag fra byretspræsidenten, der foretager indstilling til vedkommende landsretspræsident, som derefter med sine bemærkninger indsender sagen til Justitsministeriet, der beskikker den enkelte bobehandler.

Autorisationen forudsættes gjort tidsbegrænset, f.eks. til 10 år, men med mulighed for genautorisation.

Om udpegning af bobehandler i den enkelte sag henvises til lovforslagets § 18 og bemærkningerne hertil.

Det foreslåede *stk. 2* indeholder en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte regler for bobehandlers autorisation, herunder om tidsbegrænsning af autorisationer, om deres virksomhed og salær og om skifterettens tilsyn. Det foreslås endvidere, at der i regler, der udstedes i medfør af den foreslåede bestemmelse, kan fastsættes straf af bøde for overtrædelse af reglerne. Dødsboskiftelovens § 11, stk. 3 og 4, indeholder en nogenlunde tilsvarende bemyndigelse til at fastsætte regler for bobestyreres autorisation.

Hvis lovforslaget vedtages, agter Justitsministeriet med hjemmel i den foreslåede bestemmelse at udstede en bekendtgørelse med regler om bobehandlers autorisation. Reglerne vil f.eks. kunne indeholde krav om efteruddannelse, særlige forsikringsforhold mv.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 46

Bestemmelsen angår bobehandlers habilitet.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Der er bl.a. foretaget en redaktionel ændring af stk. 1, således at bestemmelsen formuleres generelt (dvs. ikke specielt i forhold til ægtefæller). Som følge heraf kan bestemmelsen (og dermed hele kapitel 6) anvendes direkte i alle skiftesager omfattet af lovforslagets § 1.

Det foreslås i *stk. 1*, at ingen må handle som bobehandler, hvis den pågældende er nærstående til en af parterne eller afhængig af denne, eller hvis der som følge af den pågældendes interesse i sagens udfald eller af andre grunde er tvivl om den pågældendes upartiskhed. Dødsboskiftelovens § 115, stk. 1, indeholder en tilsvarende regel om bl.a. bobestyreres inhabilitet.

Det foreslås i *stk. 2*, at en bobehandler, dennes nærstående eller ansatte i dennes virksomhed ikke må erhverve nogen del af boets aktiver. Dødsboskiftelovens § 115, stk. 4, indeholder en tilsvarende regel om forbud mod bl.a. bobestyreres erhvervelse af et dødsbos aktiver.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 47

Bestemmelsen angår skifterettens tilsyn med bobehandleren.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at skifteretten kan anmode bobehandleren om oplysninger om bobehandlingens forløb. Det kan f.eks. ske, hvis skifteretten på baggrund af en klage indgivet i medfør af lovforslagets § 49 bliver opmærksom på mulige mangler ved bobehandlerens sagsbehandling. Anmodningen kan også ske som led i skifterettens almindelige og generelle tilsyn, uden at der nødvendigvis er noget, der tyder på, at bobehandlingen skulle være mangelfuld.

Det foreslås i *stk. 1, 2. pkt.*, at hvis forholdene gør det nødvendigt, kan skifteretten desuden pålægge bobehandleren at indgive indberetninger om bobehandlingens forløb og at foretage det fornødne til fremme af boets behandling. Bobehandleren har efter lovforslaget et stort råderum med hensyn til, hvordan bobehandlingen skal foregå, og det vil derfor kun være i særlige tilfælde, at pålæg til bobehandleren om at indgive indberetninger kan komme på tale, herunder navnlig hvis skifteretten har konkret mistanke om, at bobehandlingen ikke forløber tilfredsstillende. Det vil også kun være i særlige tilfælde, at der er grundlag for, at skifteretten pålægger bobehandleren at udføre bestemte sagsskridt.

Om tilbagekaldelse af udpegningen som bobehandler henvises til lovforslagets § 48 og bemærkningerne hertil.

Skifterettens afgørelser om pålæg til bobehandleren kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis bobehandleren ikke har afsluttet sit arbejde senest et år efter, at sagen er modtaget, skal bobehandleren orientere skifteretten om bobehandlingens forløb og om, hvornår sagen

forventes afsluttet. Bestemmelsen har til formål at sikre, at skiftet ikke trækker unødigt ud, og skal således understøtte bobehandlerens mulighed for at fremme bobehandlingen mest muligt, herunder fastsætte frister for ægtefællernes stillingtagen til bestemte forhold, til at fremskaffe oplysninger osv.

Det foreslåede stk. 2 gælder også for de skifter, hvor det fra starten har været klart, at bobehandlingen vil strække sig ud over et år. I sådanne tilfælde vil orienteringen af skifteretten om bobehandlingens forløb kunne være summarisk, men også i sådanne tilfælde skal orienteringen indeholde oplysning om, hvornår sagen forventes afsluttet.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 48

Bestemmelsen angår tilbagekaldelse af udpegningen af en bobehandler på grund af dennes uforsvarlige opgavevaretagelse.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten skal tilbagekalde udpegningen af bobehandleren, hvis dennes varetagelse af sine opgaver findes uforsvarlig. Tilbagekaldelsen kan f.eks. ske på baggrund af en klage indgivet i medfør af lovforslagets § 49, herunder navnlig hvis bobehandlingen tidligere har givet anledning til pålæg, jf. lovforslagets § 47, stk. 1, som ikke er fulgt. Skifteretten kan også på eget initiativ tilbagekalde udpegningen, men det vil normalt være naturligt at høre ægtefællerne inden.

Udpegningen af en ny bobehandler sker efter reglerne i lovforslagets § 18, der også indeholder regler om tilbagekaldelse og udpegning af ny bobehandler, hvis bobehandleren i øvrigt ikke længere opfylder betingelserne for at behandle boet, eksempelvis på grund af inhabilitet.

Skifterettens afgørelser med hensyn til tilbagekaldelse af udpegning, herunder om ikke at tilbagekalde udpegningen, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 49

Bestemmelsen angår klage til skifteretten over en bobehandlers behandling af boet.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i bestemmelsen, at klager over bobehandlerens behandling af boet, herunder over, at denne ikke fremmer behandlingen tilstrækkeligt, skal indgives skriftligt til skifteretten. Bestemmelsen giver ægtefæller eller andre parter adgang til at klage over bobehandleren, hvis der er utilfredshed med den måde, denne arbejder på.

Hvis skifteretten modtager en mundtlig klage over en bobehandler, skal skifteretten vejlede klageren om, at klager skal indgives skriftligt.

At klage over bobehandlerens behandling af boet er noget andet end at fremsætte indsigelse mod udkastet til boopgørelsen, herunder bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne, jf. lovforslagets § 29, stk. 2, og § 30, stk. 3. Hvis en ægtefælle er uenig i bobehandlerens vurdering af et konkret spørgsmål, må ægtefællen således gå frem efter reglerne om indsigelser og i givet fald om sager om enkelttvister. Hvis en ægtefælle er uenig i bobehandlerens indstilling om salær og fordeling af boomkostningerne, er det tilsvarende reglerne om indsigelse herimod (herunder indsigelsesfristen på 4 uger fra modtagelsen af indstillingen), der finder anvendelse. Skifteretten kan ikke efter den foreslåede § 49 om klage over en bobehandlers behandling af boet tage stilling til sådanne spørgsmål.

Der foreslås ikke nogen frist for indgivelse af en klage efter den foreslåede § 49. Bobehandleren er efter lovforslaget ikke tillagt afgørelseskompetence, og en klage efter den foreslåede § 49 kan således alene angå den måde, sagen behandles på.

Før skifteretten træffer afgørelse i anledning af en klage, skal bobehandleren have lejlighed til at udtale sig. Hvis klagen er åbenbart grundløs, kan skifteretten dog træffe afgørelse uden at høre bobehandleren, men skifteretten skal orientere bobehandleren om klagen og om skifterettens afvisning af den.

Ved gentagne, grundløse klager, som bobehandleren har måttet afgive redegørelser til skifteretten i anledning af, vil klageren kunne pålægges en forholdsmæssig større del af boomkostningerne, jf. lovforslagets § 42, 2. pkt.

Bestemmelsen tillægger ikke skifteretten kompetence til at behandle egentlige adfærdsklager over bobehandleren. Klager over en bobehandlers adfærd må i stedet indgives til Advokatnævnet efter de almindelige regler herom, jf. retsplejelovens § 147 b. Her gælder en 1-årsfrist.

Skifterettens tilsyn med bobehandleren er i øvrigt reguleret i lovforslagets §§ 47 og 48, der således også angiver skifterettens reaktionsmuligheder i anledning af en klage, dvs. pålæg til bobehandleren eller – i yderste konsekvens – tilbagekaldelse af udpegningen. Herudover vil skifteretten kunne udtale kritik af bobehandleren.

Hvis skifteretten udtaler kritik af en bobehandler, der er autoriseret i en anden retskreds, bør skifteretten orientere den skifteret, hvor bobehandleren er autoriseret, herom.

Skifterettens afgørelser i anledning af en klage, herunder om, at en klage ikke tages til følge, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 7

(Regler for fællesbodelingen)

Kapitel 7 indeholder regler om delingen af ægtefællers fællesbo. Reglerne finder ikke anvendelse i andre boer end ægtefællers fællesbo. Reglerne gælder, hvad enten fællesboet skiftes privat eller ved bobehandler efter lovforslagets kapitel 3 og 4. Reglen i § 51, stk. 5, om, at skifteretten efter indstilling fra bobehandleren kan fastsætte ophørsdagen for formuefællesskabet, og § 64, 3. pkt., om afdragsvis betaling ved udlæg af aktiver ud over bosloddet, kan dog kun anvendes, når boet skiftes ved bobehandler, og reglerne i § 54 om rådighedsfratagelse kan kun anvendes, når der er indgivet anmodning om offentligt skifte.

§§ 50-52 angår tidspunktet for formuefællesskabets ophør og tidspunktet for værdiansættelsen af aktiver og passiver. I forhold til gældende ret foreslås det at fremrykke tidspunktet for formuefællesskabets ophør og at lovfæste tidspunktet for værdiansættelsen af aktiver og passiver.

§§ 53-64 angår opgørelsen af fællesboet, rådigheden under skiftet, fælles gæld, ligedeling, udtagelse af genstande til personligt brug eller til børnenes brug, deling ved omstødelse af ægteskab eller kortvarigt ægteskab, skævdeling med henblik på udtagelse af bohavet mv. og udlæg af ejendele efter vurdering. Disse bestemmelser viderefører med visse mindre justeringer de gældende regler i fællesboskifteloven om delingen af ægtefællers fællesbo.

Eventuel uenighed mellem ægtefællerne om anvendelsen af kapitlets regler vil i de fleste tilfælde i givet fald skulle afgøres under en retssag om en enkeltvist efter lovforslagets § 2, stk. 1. For så vidt angår reglerne i § 51, stk. 5 (om skifterettens fastsættelse af ophørsdagen), og § 64, 3. pkt. (om afdragsvis betaling ved udlæg af aktiver ud over bosloddet), gælder dog, at skifteretten i givet fald træffer afgørelse som led i bobehandlingen.

Til § 50

Bestemmelsen angår grundlaget for opgørelsen af fællesboet.

Bestemmelsen viderefører fællesboskiftelovens § 65, stk. 2, 1. pkt., med den ændring, at henvisningen

til tidspunktet for formuefællesskabets ophør ændres til en henvisning til ophørsdagen som fastlagt ved lovforslagets § 51. Den foreslåede ændring indebærer, at ophørstidspunktet fremrykkes i forhold til gældende ret, jf. nærmere lovforslagets § 51 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen fastslår, at grundlaget for opgørelsen af fællesboet er de aktiver og passiver, der hører til bodelene på ophørsdagen som fastlagt ved lovforslagets § 51. Afkast fra sådanne aktiver indtil udlægget eller boets afslutning indgår på tilsvarende måde i bodelingen.

Aktiver og passiver, som en ægtefælle erhverver efter ophørsdagen, indgår derimod ikke i grundlaget for boopgørelsen. Som eksempler kan nævnes, at løn, gaver eller arv mv., som en ægtefælle erhverver efter ophørsdagen, ikke vil indgå. Det samme gælder gældsforpligtelser, som en ægtefælle påtager sig efter ophørsdagen.

Efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 16, stk. 2, udtager hver ægtefælle ved ægteskabets ophør eller i tilfælde af separation eller bosondring halvdelen af det beholdne fællesbo. Reglen er udtryk for den grundlæggende regel om »ligedeling på skifte«, som sammen med »særråden« (lov om ægteskabets retsvirkninger § 16, stk. 1) og »særhæften« (lov om ægteskabets retsvirkninger § 25) udgør grundprincipperne for formuefællesskabet mellem ægtefæller efter dansk ret.

Selv om ophørstidspunktet for formuefællesskabet foreslås fremrykket i forhold til gældende ret, foreslås lov om ægteskabets retsvirkninger § 16, stk. 2, ikke ændret. Denne bestemmelse vil fortsat fastsætte et af de tre grundprincipper om formuefællesskabet mellem ægtefæller, nemlig at hver ægtefælle udtager halvdelen af det beholdne fællesbo i tilfælde af formuefællesskabets ophør på grund af ægteskabets ophør, separation eller bosondring.

I tilknytning til denne grundlæggende regel, som ikke foreslås ændret, vil lovforslagets §§ 50 og 51 fremover angive mere detaljeret, pr. hvilket tidspunkt fællesboet skal opgøres med henblik på den ligedeling, som fastsættes ved lov om ægteskabets retsvirkninger § 16, stk. 2.

For så vidt angår tidspunktet for aktivernes og passivernes værdiansættelse henvises til lovforslagets § 52 og bemærkningerne hertil.

Twister om, hvilke aktiver og passiver der hører til bodelene på ophørsdagen, vil i givet fald skulle afgøres under en retssag om en enkeltvist efter lovforslagets § 2, stk. 1. Dette gælder f.eks., hvis rigtigheden af den gæld, som en ægtefælle har opgivet, bestrides af den anden ægtefælle (jf. det gældende § 65, stk. 2, 2. pkt., i fællesboskifteloven).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 51

Bestemmelsen angår datoen for formuefællesskabets ophør (ophørsdagen).

I forhold til gældende ret foreslås det at fremrykke tidspunktet for formuefællesskabets ophør, jf. nærmere nedenfor.

Bestemmelsen svarer med visse ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Det foreslås således, at ægtefællerne også ved bosondring og omstødelse af ægteskab skal kunne aftale, hvornår formuefællesskabet skal anses for ophørt, jf. bestemmelsens stk. 4 sammenholdt med lovudkastets stk. 3. Det foreslås samtidig præciseret, ægtefællerne først under skiftet kan indgå aftale om ophørsdagen. Endvidere er lovudkastets stk. 2 om fastholdelse af ophørsdagen efter en tilbagekaldelse af en anmodning om separation eller skilsmisse, hvis den anden ægtefælle inden 4 uger indgiver anmodning om separation eller skilsmisse, ikke medtaget.

Som det fremgår af lovforslagets § 50 og bemærkningerne hertil, er ophørsdagen bestemmende for opgørelsen af fællesboet, idet de aktiver og passiver, der hører til bodelene på ophørsdagen, indgår i

bodelingen, hvorimod senere erhvervede aktiver og passiver ikke indgår i bodelingen. For så vidt angår tidspunktet for aktivernes og passivernes værdiansættelse henvises til lovforslagets § 52 og bemærkningerne hertil.

Bestemmelsen fastslår tidspunktet for formuefællesskabets ophør (ophørsdagen) i forbindelse med skilsmisse, separation, bosondring og omstødelse af ægteskab. Stk. 1 angår separation og skilsmisse, stk. 2 angår bosondring (stk. 4 i udvalgets lovudkast), og stk. 3 angår omstødelse af ægteskab (stk. 5 i udvalgets lovudkast). Stk. 4 angår ægtefællernes mulighed for at aftale ophørsdagen (stk. 3 i udvalgets lovudkast), mens stk. 5 angår skifterettens mulighed for efter indstilling fra bobehandleren at fastsætte ophørsdagen.

Det foreslås i *stk. 1*, at ved separation og skilsmisse ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen, jf. ægteskabslovens § 37, stk. 2. I dag anses formuefællesskabet for ophørt, når der er meddelt separation eller skilsmisse ved bevilling eller endelig dom. I forhold til gældende ret foreslås ophørstidspunktet – og dermed opgørelsestidspunktet for fællesboet – således rykket frem til udgangen af det døgn, hvor der er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen.

Det foreslås i *stk. 2*, at ved bosondring ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er indgivet begæring om bosondring til skifteretten. Bestemmelsen svarer til den gældende regel i fællesboskiftelovens § 65, stk. 2, 1. pkt., alene med den ændring, at formuefællesskabet fremover ophører ved udgangen af det døgn, hvor begæringen om bosondring indgives til skifteretten, og ikke – som det i dag principielt er tilfældet – på det tidspunkt på dagen, hvor begæringen om bosondring indgives.

Det foreslås i *stk. 3*, at ved omstødelse af ægteskab ophører formuefællesskabet ved udgangen af det døgn, hvor der er anlagt sag om omstødelse. I forhold til gældende ret foreslås ophørstidspunktet fremrykket på samme måde som med hensyn til separation og skilsmisse, jf. det foreslåede stk. 1.

Det foreslås i *stk. 4*, at ægtefællerne under skiftet kan aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på det andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3. Dette er i overensstemmelse med, hvad der efter retspraksis gælder i dag. En aftale om ophørstidspunktet kan først indgås under skiftet (enten under et offentligt skifte eller et privat skifte). Der gælder ingen særlige begrænsninger i, hvor stor fravigelsen fra de deklaratoriske regler i stk. 1-3 kan være. En aftale om en ophørsdag, der medfører et væsentligt andet materielt resultat af bodelingen end de deklaratoriske regler i stk. 1-3, må imidlertid bedømmes på linje med (andre) aftaler om en deling af fællesboet, der væsentligt afviger fra lovens almindelige regler. En sådan aftale er således som udgangspunkt gyldig, men vil efter omstændighederne helt eller delvis kunne tilsidesættes som ugyldig.

Det foreslås i *stk. 5*, at hvis ganske særlige praktiske forhold gør sig gældende, kan skifteretten efter indstilling fra bobehandleren bestemme, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt end det, der følger af stk. 1-3. Skifteretten kan derimod ikke med hjemmel i stk. 5 ændre en aftale indgået mellem ægtefællerne efter stk. 4. Tilsvarende kan stk. 5 ikke anvendes, hvis ægtefællerne er enige om, at fællesboet skal opgøres pr. den dato, som følger af de deklaratoriske regler i stk. 1-3.

Bestemmelsen er møntet på tilfælde, hvor den ophørsdag, som følger af de deklaratoriske regler i stk. 1-3, ville betyde en meget stor praktisk belastning for bobehandlingen, og hvor den ene ægtefælle derfor ønsker en fravigelse af det deklaratoriske udgangspunkt, og den anden ægtefælle ikke skønnes at have nogen berettiget interesse i at modsætte sig en anden ophørsdato. Bestemmelsen kan ikke anvendes, hvis den anden ophørsdato må antages at kunne føre til et væsentligt andet materielt resultat af bodelingen end de deklaratoriske regler.

Bestemmelsen kan kun anvendes under offentligt skifte ved bobehandler, idet skifteretten kun kan træffe afgørelse efter indstilling fra bobehandleren.

Skifteretten er i den forbindelse bundet af bobehandlerens indstilling af dato og kan kun godkende eller

nægte at godkende den indstillede dato og altså ikke selv træffe afgørelse om en anden dato end indstillet af bobehandleren. Der er dog naturligvis ikke noget til hinder for, at skifteretten tilkendegiver, at en anden ophørsdato end indstillet af bobehandleren vil kunne godkendes, og at bobehandleren herefter, hvis en ægtefælle ønsker det og bobehandleren finder grundlag for det, afgiver en ny indstilling til skifteretten.

En ægtefælle kan ikke klage til skifteretten efter lovforslagets § 49 over bobehandlerens beslutning om at afgive indstilling eller ikke afgive indstilling efter stk. 5 eller over bobehandlerens beslutning med hensyn til, hvilken dato denne i givet fald indstiller. En klage efter § 49 kan i givet fald alene angå bobehandlerens sagsbehandling i den forbindelse, eksempelvis at bobehandleren uden rimelig grund har nægtet overhovedet at drøfte spørgsmålet om at afgive en indstilling efter stk. 5 med ægtefællerne.

Skifterettens afgørelse om bobehandlerens indstilling efter stk. 5, hvad enten skifteretten godkender eller nægter at godkende bobehandlerens indstilling, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 52

Bestemmelsen angår tidspunktet for værdiansættelsen af fællesboets aktiver og passiver.

Bestemmelsen svarer til gældende ret og til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Den foreslåede bestemmelse fastslår værdiansættelsestidspunktet, hvis ægtefællerne ikke har aftalt noget andet. Tidspunktet er afgørende for, med hvilken værdi et aktiv eller passiv indgår i bodelingen.

Det foreslås, at aktiver og passiver indgår i bodelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets slutning, hvis de ikke er udlagt forinden. Aktiver og passiver, der er udlagt til en af ægtefællerne under skiftet, indgår således i bodelingen med værdien på udlægstidspunktet, mens aktiver og passiver, der ikke er udlagt under skiftet, indgår i bodelingen med værdien ved skiftets afslutning.

Bestemmelsen indebærer navnlig, at værdistigninger og værdifald indtil udlægget eller boets afslutning indgår i bodelingen og dermed skal deles mellem ægtefællerne. Dette er som nævnt i overensstemmelse med gældende ret.

Ægtefællerne kan frit aftale, hvilken værdi et aktiv eller passiv skal indgå med i bodelingen. Ægtefællerne kan således også aftale et andet værdiansættelsestidspunkt end det, der fremgår af den foreslåede bestemmelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 53

Bestemmelsen angår opgørelsen af fællesboet.

Bestemmelsen svarer indholdsmæssigt til fællesboskiftelovens § 65, stk. 1 og 3, med de ændringer, som følger af, at særejekompensationskrav, jf. lovforslagets § 67, fremover skal behandles ved skifteretten og ikke længere som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, jf. ægteskabslovens § 56 (som foreslås ophævet, jf. lovforslagets § 82, stk. 3).

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med samme ændringer.

Til § 54

Bestemmelsen angår ægtefællernes rådighed over deres bodele under skiftet. Bestemmelsen kan kun anvendes, når der er anmodet om offentligt skifte, jf. lovforslagets § 9. Bestemmelsen kan således ikke anvendes under privat skifte.

Bestemmelsen bygger på fællesboskiftelovens § 66 og svarer med en redaktionel ændring af stk. 3 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. I overensstemmelse med Ægtefælleskifteudvalgets

lovudkast videreføres fællesboskiftelovens § 66 a om regnskabsaflæggelse ikke, da denne bestemmelse ikke ses at have haft betydning i praksis.

Det foreslås i *stk. 1*, at ægtefællerne under skiftet som udgangspunkt beholder rådigheden over deres bodele. Dette svarer til gældende ret, jf. fællesboskiftelovens § 66, 1. pkt.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten kan fratage en ægtefælle rådigheden over aktiver, der helt eller delvist er fælleseje, hvis der er nærliggende risiko for, at ægtefællen på utilbørlig måde vil handle til skade for den anden ægtefælle. Det utilbørlige kan f.eks. bestå i, at ægtefællen bevidst ødelægger sine aktiver eller forærer dem væk.

I forhold til den gældende regel i fællesboskiftelovens § 66, 2. pkt., foreslås det præciseret, at der skal være en nærliggende risiko for, at en ægtefælle på utilbørlig måde vil handle til skade for den anden ægtefælle, for at rådighedsberøvelse kan ske.

Skifteretten kan tage stilling til en anmodning om rådighedsfratagelse, så snart der er indgivet en anmodning til skifteretten om offentligt skifte, jf. lovforslagets § 9, forudsat at betingelserne for offentligt skifte er opfyldt, herunder at retsafgiften for behandling af anmodningen er betalt, jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens § 34 a). Det vil dog i almindelighed være naturligt, at skifteretten tidligst tager stilling til en anmodning om rådighedsberøvelse på vejlednings- og forligsmødet, jf. lovforslagets §§ 11 og 15.

Det foreslås i *stk. 3*, at hvis skifteretten fratager ægtefællen rådigheden over den pågældendes bodel eller over et eller flere aktiver, skal skifteretten bestemme, hvordan aktiverne skal behandles under rådighedsfratagelsen. Bestemmelsen er ny. Måden må afpasses efter karakteren af aktiverne. Eksempelvis vil det være nærliggende at udpege en advokat til at tage sig af de praktiske og juridiske forhold i forbindelse med rådighedsfratagelsen af en udlejningsejendom.

Det foreslås i *stk. 4*, at skifteretten skal sørge for, at en rådighedsfratagelse tinglyses. I forhold til den gældende regel i fællesboskiftelovens § 66, 2. pkt., foreslås det, at det er skifteretten, der skal sørge for tinglysning, og at der i bestemmelsen ikke henvises til tinglysningslovens § 48, stk. 1.

Tinglysning sker i personbogen. Hvis rådighedsfratagelsen vedrører fast ejendom, sker tinglysning i tingbogen.

Skifterettens afgørelser om rådighedsfratagelse, herunder om ikke at imødekomme en anmodning om rådighedsfratagelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Til § 55

Bestemmelsen fastslår udtrykkeligt, at et skifte ikke indskrænker fordringshavernes adgang til at forfølge deres ret på samme måde, som hvis intet skifte fandt sted.

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 67 og svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Hvis ægtefællerne i forbindelse med bodelingen ønsker, at kun den ene af dem skal hæfte for en gæld, som begge ægtefæller hæftede for, inden skiftet fandt sted, eller at en gæld skal overføres fra den ene ægtefælle til den anden ægtefælle, kræver det, at fordringshaveren accepterer skyldnerskiftet.

Til § 56

Bestemmelsen fastsætter, at hvis der er gæld, som begge ægtefæller hæfter for, kan hver af dem forlange, at den anden betaler den del af gælden, som denne endeligt skal bære, eller at der stilles sikkerhed for betalingen.

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 65 a, stk. 1, og svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Hvis ægtefællerne er uenige om, hvilken del af en fælles gæld de hver især skal bære i deres indbyrdes

forhold (jf. det gældende § 65 a, stk. 2, i fællesboskifteloven), vil hver ægtefælle kunne få spørgsmålet afgjort ved at anlægge retssag efter reglerne om sager om enkelttvister, der opstår under skiftet, jf. lovforslagets § 2, stk. 1.

Til § 57

Bestemmelsen fastsætter, at hvis en ægtefælle har krav som omhandlet i lovforslagets § 53, stk. 2, mod den anden ægtefælle, kan ægtefællen under skiftet forlange det dækket af den anden ægtefælles lod i boet.

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 67 a og svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 58

Bestemmelsens stk. 1 udmønter princippet om ligedeling af det beholdne fællesbo (jf. lov om ægteskabets retsvirkninger § 16, stk. 2) på den måde, at ligedelingen angår hver ægtefælles positive nettobodel. En eventuel negativ nettobodel deles således ikke.

Bestemmelsens stk. 2 fastslår udtrykkeligt, at en ægtefælle ikke ved at modtage udlæg for sin boslod i den anden ægtefælles bodel bliver ansvarlig for den anden ægtefælles gæld og således kun vil have pligt til at tilbagegive det modtagne til fordringshavernes fyldestgørelse, i det omfang det følger af konkurslovens regler om omstødelse.

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 68 og svarer med redaktionelle ændringer af stk. 2 til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 59

Bestemmelsens stk. 1 angår ægtefællernes ret til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til vedkommendes personlige brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Bestemmelsen viderefører med en redaktionel ændring fællesboskiftelovens § 68 a, stk. 1, og svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsens stk. 2 angår retten til forlods at udtage genstande, der er erhvervet til børnenes brug. Bestemmelsen viderefører fællesboskiftelovens § 68 a, stk. 1, med den ændring, at det er den ægtefælle, hos hvem børnene har bopæl (i stedet for den ægtefælle, der har forældremyndigheden over børnene), der har udtagelsesret efter bestemmelsen. Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen angår genstande, som tilhører en ægtefælle og dermed indgår i bodelingen. Genstande, som børnene selv ejer, indgår ikke i bodelingen og falder dermed uden for bestemmelsen. Uenighed om ejerskabet kan i givet fald afgøres af skifteretten under en retssag om en enkelttvist efter lovforslagets § 2, stk. 1.

Til § 60

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 69 om delingen af fællesboet ved omstødelse af ægteskab. Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 61

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 69 a om delingen af fællesboet ved separation, skilsmisse eller bosondring efter et kortvarigt ægteskab uden økonomisk fællesskab af betydning. Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 62

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 70 om skævdeling med henblik på udtagelse af bohave og andet løsøre, der er nødvendigt til opretholdelse af hjemmet. Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 63

Bestemmelsen viderefører med redaktionelle ændringer fællesboskiftelovens § 70 a om udlæg af ejendele efter vurdering. Bestemmelsen svarer til Ægteskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Til § 64

Bestemmelsen svarer med enkelte justeringer indholdsmæssigt til fællesboskiftelovens § 70 b om udlæg ud over bosloden mod betaling af det overskydende beløb. Bestemmelsen svarer til Ægteskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen giver uændret mulighed for, at udlæg af aktiver kan ske, selv om værdien overstiger ægtefællens boslod, således at det overskydende beløb betales kontant, jf. 1. og 2. pkt.

Efter det foreslåede 3. pkt., der kun kan anvendes under et offentligt skifte, kan skifteretten ligeledes i overensstemmelse med gældende ret i særlige tilfælde tillade afdragsvis betaling af det overskydende beløb eller en del heraf. Skifteretten fastsætter i givet fald, hvordan gælden skal afdrages, dvs. tidspunkter og beløb for betaling af afdrag, og skifterettens afgørelse herom kan om nødvendigt tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse.

Skifteretten kan endvidere ligesom efter den gældende bestemmelse i forbindelse med en tilladelse til afdragsvis betaling fastsætte vilkår om f.eks. rente eller sikkerhedsstillelse. I modsætning til, hvad der fremgår af den gældende bestemmelse, er skifteretten imidlertid ikke forpligtet til at fastsætte sådanne vilkår om rente og sikkerhedsstillelse.

Skifterettens afgørelser vedrørende afdragsvis betaling, herunder om afslag på at tillade afdragsvis betaling, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Til kapitel 8

(Bistand under privat skifte)

De foreslåede bestemmelser i dette kapitel har til formål at understøtte ægtefællers mulighed for at skifte deres fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver privat.

De foreslåede bestemmelser gælder alene for skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver. For ugifte samlevende og for interessentskaber mv. gælder retsplejelovens almindelige regler.

Til § 65

Bestemmelsen angår bistand til sagens oplysning under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver. Bestemmelsen er ny.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring af stk. 1, nr. 1, til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast til betænkningen med den ændring, at bestemmelsen også omfatter bistand under privat skifte af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver.

Formålet med bestemmelsen er at bidrage til, at der også under et privat skifte kan udmeldes sagkyndig vurdering, indhentes de nødvendige dokumenter og afgives forklaring under strafansvar. Bestemmelsen har således til formål at bidrage til, at ægtefæller, der ønsker at skifte privat, ikke skal være henvist til offentligt skifte alene for at få modparten eller andre til at afgive forklaring mv.

Det er en forudsætning for at kunne anvende de foreslåede regler om bistand til sagens oplysning, at der er påbegyndt et privat skifte. Ophørsdagen skal således være indtrådt, jf. lovforslagets § 51.

Det er endvidere en forudsætning, at anmodning om offentligt skifte ville kunne indgives til den pågældende skifteret. Skifteretten skal således have international og stedlig kompetence, jf. lovforslagets §§ 4-8, boet må ikke allerede være delt, og retten til skifte må ikke være bortfaldet på grund af passivitet.

Der skal betales en retsafgift på 500 kr. for en anmodning om bistand til sagens oplysning efter den foreslåede bestemmelse, og anmodningen kan ikke behandles, før retsafgiften er betalt, jf. lovforslagets § 85, nr. 9 (forslag til retsafgiftslovens § 39 b).

Det foreslåede *stk. 1, nr. 1*, giver mulighed for at anmode skifteretten om at afholde et retsmøde med henblik på afgivelse af forklaring. Om nødvendigt kan det pålægges modparten og enhver anden at give møde og afgive forklaring for skifteretten. Det er tillige muligt at anvende reglerne om editionspligt. Afgørelsen træffes i givet fald efter retsplejelovens regler om vidnepligt og editionspligt for tredjemand, der også kan anvendes i forhold til en part, jf. lovforslagets § 72. En tredjemand skal i givet fald have lejlighed til at udtale sig, før der træffes afgørelse om edition, jf. retsplejelovens § 300, stk. 2.

Ifølge *nr. 2* kan skifteretten endvidere anmodes om at udmelde en sagkyndig til at foretage vurdering, jf. lovforslagets §§ 74-77.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis en anmodning efter *stk. 1, nr. 1*, er af et sådant omfang eller en sådan karakter, at boet bør behandles under et offentligt skifte, kan skifteretten afvise anmodningen. Bestemmelsen skal bl.a. sikre, at ægtefællerne ikke ved gentagen brug af bestemmelsen kan spekulere i reglerne om betaling af afgifter mv.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 66

Bestemmelsen angår sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 2, stk. 1.

Bestemmelsens *stk. 1* svarer til § 69 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med redaktionelle ændringer og med den ændring, at bestemmelsen også omfatter enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver. Bestemmelsens *stk. 2* svarer med en redaktionel ændring til § 70 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at sager om enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, tidligst kan anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse, afsagt dekret om bosondring eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse. Dette svarer til, hvornår der kan indgives anmodning om offentligt skifte af ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 10. Anlægges sagen tidligere, skal skifteretten afvise sagen af egen drift.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten kan afvise at behandle en sag om en enkelttvist, hvis den efter sit omfang og karakter bør behandles i forbindelse med et skifte efter lovforslagets § 1. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der er mange forskellige spørgsmål til pådømmelse, så det er mere hensigtsmæssigt at foretage en offentlig skiftebehandling ved bobehandler. Skifteretten bør også afvise at behandle en sag om en enkelttvist, hvis det ikke er muligt at afgøre tvisten uden at have overblik over ægtefællernes samlede økonomi, og dette overblik ikke foreligger og mest hensigtsmæssigt kan tilvejebringes under en offentlig skiftebehandling ved bobehandler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 9

(Særejekompensation)

Til § 67

Bestemmelsen giver mulighed for at pålægge en ægtefælle, der har haft særeje (eller rettigheder efter lov om ægteskabets retsvirkninger § 15, stk. 2, som ikke indgår i bodelingen), at betale en kompensation til den anden ægtefælle med henblik på at sikre, at denne ikke stilles *urimeligt ringe* i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse.

Bestemmelsen viderefører den gældende regel i ægteskabslovens § 56 med de ændringer, der følger af forslaget om, at sådanne kompensationskrav fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten. Det foreslås samtidig at ophæve ægteskabslovens § 56, jf. lovforslagets § 82, nr. 3.

Bestemmelsen er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslåede *stk. 1* viderefører det materielle indhold af den gældende § 56 i lov om ægteskabets retsvirkninger.

Det foreslås i *stk. 2*, at sag om krav efter *stk. 1* tidligst kan anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse. Dette svarer for så vidt angår separation og skilsmisse til det tidspunkt, hvor der tidligst kan anmodes om offentligt skifte af ægtefællers fællesbo, jf. lovforslagets § 10, og hvor der tidligst kan anlægges sag om en enkeltvist under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 66, stk. 1.

Det foreslåede *stk. 2* har selvstændig betydning i de tilfælde, hvor der hverken sker offentligt eller privat skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver. I disse tilfælde vil et krav om kompensation efter det foreslåede *stk. 1* i mangel af enighed mellem ægtefællerne skulle gøres gældende ved en selvstændig retssag efter lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 1. Det følger af det foreslåede *stk. 2*, at en sådan sag tidligst kan anlægges, når der er indgivet anmodning til statsforvaltningen om separation eller skilsmisse.

Det foreslås i *stk. 3*, at krav efter *stk. 1* ikke kan gøres gældende, efter at skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse, jf. lovforslagets § 36, medmindre bobehandlingen genoptages, jf. lovforslagets § 78.

Det foreslåede *stk. 3* indebærer, at en ægtefælle, der ønsker kompensation efter det foreslåede *stk. 1*, i tilfælde, hvor der sker offentligt skifte, vil skulle gøre kravet gældende i forbindelse med skiftet. Ægtefællen vil herunder, hvis bobehandleren ikke har medtaget kravet i sit udkast til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28, skulle gøre indsigelse inden 4 uger, jf. lovforslagets § 29, stk. 2, og om nødvendigt følge indsigelsen op med et sagsanlæg, jf. lovforslagets § 32.

Der foreslås ikke særlige lovregler om, hvor længe et krav efter det foreslåede *stk. 1* kan gøres gældende i tilfælde, hvor der ikke sker offentligt skifte. Det følger imidlertid af forældelseslovens § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 1, at kravet forældes 3 år efter, at ægtefællen kunne kræve kravet opfyldt, medmindre der forinden er sket afbrydelse af forældelsen. Hvis et privat skifte af ægtefællernes fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver afsluttes med en formel bodelingsaftale, vil det endvidere i almindelighed være udgangspunktet, at en ægtefælle, der ikke udtrykkeligt har taget forbehold om at rejse krav efter det foreslåede *stk. 1*, er afskåret fra senere at gøre et sådant krav gældende.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 10

(Sagsbehandlingsregler)

Kapitel 10 indeholder regler om skifterettens sagsbehandling.

Reglerne gælder både under et offentligt skifte (og i givet fald både under den indledende behandling i skifteretten, jf. lovforslagets kapitel 2, og under behandlingen ved bobehandler, jf. lovforslagets kapitel 3 og 4) og under et privat skifte, når der anmodes om skifterettens bistand til sagens oplysning, jf. lovforslagets § 65.

Enkelte af reglerne finder endvidere tilsvarende anvendelse i sager om enkelttvister, der opstår under et skifte, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og i selvstændige sager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, der indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 2. Det drejer sig om § 68 vedrørende retsmøder og offentlig gengivelse af domme og kendelser og § 72 om anvendelse af vidnetvang over for en part, jf. lovforslagets § 2, stk. 4.

Kapitlet indeholder regler om retsmøder og offentlig gengivelse af domme (§ 68), deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation (§ 69), digital kommunikation (§§ 70 og 71), anvendelse af vidnetvang over for en part (§ 72), umiddelbare fogedforretninger (§ 73), sagkyndig vurdering (§§ 74-77), genoptagelse (§ 78) og kære (§ 79).

Til § 68

Bestemmelsen angår retsmøder og offentlig gengivelse af domme og kendelser. Bestemmelsen er ny, men svarer til retsplejelovens § 453 om sager om ægteskab eller forældremyndighed.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til § 71 i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med en tilføjelse af en hjemmel til at pålægge juridiske personer strafansvar.

Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse i retssager om enkelttvister, der opstår under et skifte, og selvstændige retssager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, jf. lovforslagets § 2, stk. 4.

Det foreslås i *stk. 1*, at retsmøder i skifteretten foregår for lukkede døre. Bestemmelsen omfatter alle retsmøder i skifteretten, dvs. retsmøder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte, bistand til sagens oplysning under et privat skifte, retssager om enkelttvister, der opstår under et skifte, og selvstændige retssager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler.

Det foreslås i *stk. 2*, at der ved offentlig gengivelse af domme og kendelser ikke må ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de personer, der er nævnt i afgørelsen, eller på anden måde offentliggørelse af de pågældendes identitet. Ligesom *stk. 1* gælder dette alle domme og kendelser, som skifteretten afsiger, dvs. både kendelser i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte og domme og kendelser i retssager om enkelttvister, der opstår under et skifte, og i selvstændige retssager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler. Overtrædelse af de nævnte forbud straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder, og der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Til § 69

Bestemmelsen angår parter og rettergangsfuldmægtiges deltagelse i retsmøder ved anvendelse af telekommunikation. Bestemmelsen er ny, men svarer til, hvad der f.eks. gælder under forberedelsen af en civil retssag, jf. retsplejelovens § 353, stk. 6.

Bestemmelsen er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i møder i

skifteretten ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig. Når skifteretten har tilladt deltagelse ved anvendelse af telekommunikation, anses den pågældende som deltager i retsmødet på samme måde som ved fremmøde i retten, jf. retsplejelovens § 32 c (som foreslås konsekvensændret ved lovforslagets § 81, nr. 1).

Det følger af retsplejelovens § 32 d, at hvis nogen skal afgive forklaring i retsmødet, må en part eller rettergangsfuldmægtig, der ikke er advokat, kun deltage i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation med billede, såfremt fremgangsmåden i retsplejelovens § 192, følges eller den pågældende er ledsaget af en advokat. Tilsvarende begrænsning gælder ikke for partens eller rettergangsfuldmægtigens deltagelse i retsmødet ved anvendelse af telekommunikation *uden* billede.

Bestemmelsen omfatter kun parters og rettergangsfuldmægtiges deltagelse i retsmøder i skifteretten ved anvendelse af telekommunikation. For vidner gælder retsplejelovens § 174, stk. 2 og 3.

Bestemmelsen gælder for retsmøder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte.

Bestemmelsen gælder derimod ikke i retssager efter lovforslagets § 2. Parters og rettergangsfuldmægtiges deltagelse i retsmøder under sådanne retssager reguleres af retsplejelovens regler, jf. bl.a. retsplejelovens § 353, stk. 6, og § 365, stk. 4 og 5.

Til § 70

Bestemmelsen angår anvendelse af digital kommunikation ved fremsendelse af meddelelser til skifteretten. Bestemmelsen er en uændret videreførelse af den eksisterende (men ikke ikrafttrådte) § 92 a i fællesboskifteloven.

Bestemmelsen er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen svarer til retsplejelovens § 148 a, konkurslovens § 237 a og dødsboskiftelovens § 115 a, der heller ikke er trådt i kraft. Disse bestemmelser træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse, jf. § 5, stk. 1, i lov nr. 447 af 9. juni 2004, og tilsvarende foreslås i relation til den foreslåede § 70, jf. lovforslagets § 86, stk. 1, 2. pkt.

Bestemmelsen gælder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte. Bestemmelsen gælder derimod ikke i retssager efter lovforslagets § 2, men som nævnt findes en tilsvarende bestemmelse i retsplejelovens § 148 a.

Til § 71

Bestemmelsen angår anvendelse af digital kommunikation ved skifteretens fremsendelse af meddelelser. Bestemmelsen er en uændret videreførelse af den eksisterende (men ikke ikrafttrådte) § 92 b i fællesboskifteloven.

Bestemmelsen er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Bestemmelsen svarer til retsplejelovens § 154, stk. 2, konkurslovens § 237 b og dødsboskiftelovens § 115 b, der heller ikke er trådt i kraft. Disse bestemmelser træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse, jf. § 5, stk. 1, i lov nr. 447 af 9. juni 2004, og tilsvarende foreslås i relation til den foreslåede § 71, jf. lovforslagets § 86, stk. 1, 2. pkt.

Bestemmelsen gælder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte. Bestemmelsen gælder derimod ikke i retssager efter lovforslagets § 2, men som nævnt findes en tilsvarende bestemmelse i retsplejelovens § 154, stk. 2.

Til § 72

Bestemmelsen angår anvendelse af vidnetvang over for en part. Bestemmelsen viderefører retsplejelo-

vens § 660, stk. 2, med en præcisering af, at en part også kan pålægges at fremlægge dokumenter efter reglerne om editionspligt for tredjemand.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med en præcisering af, at skifteretten kun efter anmodning kan pålægge en part vidne- eller editionspligt. Endvidere foreslås det, at bestemmelsen kun skal angå pålæg rettet mod parter, således at spørgsmål om pålæg rettet mod tredjemand i givet fald afgøres efter retsplejelovens regler, hvilket indholdsmæssigt svarer til Ægtefælleskifteudvalgets forslag.

Det foreslås, at skifteretten efter anmodning skal kunne pålægge en part at give møde, afgive forklaring og fremlægge dokumenter efter retsplejelovens regler om vidnepligt og editionspligt for tredjemand.

Behovet for anvendelse af tvangsmidler vil primært opstå i forbindelse med bobehandlerens sagsbehandling. Opstår der under bobehandlingen behov for f.eks. en forklaring fra en modvillig ægtefælle, kan bobehandleren indstille til skifteretten, at der skal anvendes et tvangsmiddel, herunder f.eks. pålæg om vidnepligt eller editionspligt (fremlæggelse af dokumenter) over for den pågældende ægtefælle. Både bobehandleren og skifteretten skal altid i det enkelte tilfælde foretage en vurdering af, om tvang er nødvendig, og i givet fald sørge for, at anvendelse af tvang i den enkelte sag ikke går videre, end hvad der er nødvendigt. Det bør herunder i hvert enkelt tilfælde overvejes, om ægtefællens undladelse af at efterkomme bobehandlerens krav skal tillægges processuel skadevirkning, eller om der skal anvendes tvangsmidler.

Ud over i bobehandlerboer kan bestemmelsen også anvendes under den indledende behandling i skifteretten efter lovforslagets kapitel 2 og under ægtefællers private skifte af deres fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 65, stk. 1, nr. 1.

Bestemmelsen finder endvidere tilsvarende anvendelse i retssager om enkelttvister, der opstår under et skifte, og selvstændige retssager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, jf. lovforslagets § 2, stk. 4.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 73

Bestemmelsen angår skifterettens adgang til ved en umiddelbar fogedforretning at skaffe bobehandleren og en eventuel vurderingsmand adgang til aktiver, der er i en parts besiddelse. Bestemmelsen lovfæster og regulerer nærmere skifterettens adgang hertil.

Bestemmelsen bygger på Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, men er forenklet i forhold hertil, idet det foreslås generelt at henvise til retsplejelovens regler om umiddelbare fogedforretninger, og idet bestemmelsen foreslås begrænset til den skifteret, hvor sagen verserer.

Det foreslås, at skifteretten efter anmodning kan skaffe bobehandleren adgang til at besigtige aktiver, der er i en parts besiddelse. Denne del af bestemmelsen gælder i sagens natur kun i boer, der behandles ved bobehandler.

Det foreslås endvidere, at skifteretten efter anmodning kan skaffe en sagkyndig adgang til at vurdere aktiver, der er i en parts besiddelse. Denne del af bestemmelsen gælder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte (og både under den indledende behandling i skifteretten, jf. lovforslagets kapitel 2, og under behandlingen ved bobehandler) og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte.

Bestemmelsen er udtryk for, at den skifteret, der behandler sagen, tillægges kompetence til at foretage en umiddelbar fogedforretning efter de almindelige regler herom i retsplejelovens kapitel 55. Der skal betales sædvanlig retsafgift for en anmodning herom, jf. lovforslagets § 85, nr. 8 (forslag til ændring af retsafgiftslovens § 39, stk. 2). Skifteretten tillægges efter bestemmelsen kompetence til at gennemføre en umiddelbar fogedforretning inden for retskredsen og kan endvidere i medfør af retsplejelovens § 598, stk.

2, jf. § 491, stk. 3, gennemføre en umiddelbar fogedforretning uden for retskredsen, hvis særlige grunde taler for det. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis det under en udkørende fogedforretning oplyses, at aktivet nu befinder sig i naboretsskredsen, og forretningen kan fortsættes med det samme på den nye adresse.

Hvis der i øvrigt i andre retskredse er behov for ved umiddelbar magtanvendelse at gennemtvinge bobehandlerens adgang til at besigtige aktiver, der er i en parts besiddelse, eller en sagkyndigs adgang til at vurdere aktiver, der er i en parts besiddelse, kan der indgives sædvanlig anmodning om foretagelse af en umiddelbar fogedforretning til fogedretten i den pågældende retskreds.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 74

Bestemmelsen angår sagkyndig vurdering af et bos aktiver eller passiver.

Bestemmelsen svarer med til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med en præcisering i stk. 2 af, at det er efter anmodning, at skifteretten udmelder sagkyndige.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten efter anmodning kan bestemme, at handelsværdien af et bos aktiver eller passiver skal fastsættes ved en sagkyndig vurdering. Hvis der ikke ved behandlingen af et bo kan opnås enighed om, hvorvidt der skal ske en sagkyndig vurdering, kan spørgsmålet således forelægges skifteretten.

Bestemmelsen skal navnlig ses i sammenhæng med lovforslagets § 22, stk. 3, om, at bobehandleren i nødvendigt omfang skal lade aktiver og passiver vurdere. Bestemmelsen kan dog også anvendes under skifterettens indledende behandling af et bo, jf. lovforslagets § 16.

Bestemmelsen kan endvidere anvendes under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. herved lovforslagets § 65 om bistand til sagens oplysning i sådanne tilfælde.

Der vil kun være behov for at anmode skifteretten om at træffe afgørelse om, at der skal ske sagkyndig vurdering, hvis parterne ikke er enige herom.

Skifteretten kan nægte at imødekomme en anmodning om sagkyndig vurdering, hvis en sådan vurdering er åbenbart overflødig. Som eksempler kan nævnes, at der allerede foreligger brugbare sagkyndige vurderinger, eller at anmodningen angår vurdering af børsnoterede værdipapirer eller lignende, hvis kursværdi bør fastsættes på grundlag af officielle kursnoteringer.

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten efter anmodning udmelder en eller flere sagkyndige til at foretage vurderingen.

Bestemmelsen kan anvendes, både hvor skifteretten i medfør af stk. 1 har bestemt, at der skal ske sagkyndig vurdering, og hvor parterne er enige om, at der skal ske sagkyndig vurdering, men ikke er enige om, hvem der skal foretage vurderingen.

Der vil kun være behov for at anmode skifteretten om at udmelde sagkyndige, hvis parterne ikke er enige om valget af sagkyndige, eller hvis de ønsker, at skifteretten i tilfælde af uenighed skal kunne træffe afgørelse om den sagkyndiges vederlag efter lovforslagets § 77, stk. 2.

Det foreslås i *stk. 3*, at skifteretten efter anmodning kan indkalde til et møde, hvor den sagkyndige besvarer spørgsmål om vurderingen. Det kan være relevant, hvis en af parterne ikke er enig med den sagkyndige i værdifastsættelsen, eller hvis der er behov for at stille supplerende spørgsmål, som mest hensigtsmæssigt kan besvares mundtligt.

Skifteretten kan indkalde en sagkyndig til mundtlig besvarelse af spørgsmål, uanset om den sagkyndige er udmeldt af skifteretten i medfør af stk. 2 eller er privat antaget af parterne eller bobehandleren.

Skifterettens afgørelser med hensyn til sagkyndig vurdering kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Med hensyn til sikkerhedsstillelse og fastsættelse af vederlaget til en sagkyndig henvises til lovforslagets § 77 og bemærkningerne hertil.

Til § 75

Bestemmelsen angår genvurdering i forbindelse med udlæg eller boets afslutning.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten efter anmodning kan bestemme, at der skal indhentes en erklæring fra den eller de sagkyndige om, i hvilket omfang handelsværdien af et aktiv eller passiv på grund af den forløbne tid afviger fra den første vurdering (genvurdering). Dette kan ske til brug for udlæg af et aktiv, jf. lovforslagets § 24, eller til brug for boets afslutning, herunder bobehandlerens udarbejdelse af udkast til boopgørelse, jf. lovforslagets § 28. Bestemmelsen kan også anvendes under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. herved lovforslagets § 65 om bistand til sagens oplysning i sådanne tilfælde.

Der vil kun være behov for at anmode skifteretten om at træffe afgørelse, hvis parterne ikke er enige om, at der skal ske genvurdering.

Skifteretten kan træffe afgørelse om genvurdering, uanset om den sagkyndige er udmeldt af skifteretten i medfør af lovforslagets § 74, stk. 2, eller er privat antaget af parterne eller bobehandleren. Hvis den sagkyndige er privat antaget, kan skifteretten efter anmodning udmelde den sagkyndige til at foretage genvurderingen, hvilket har den betydning, at skifteretten i givet fald om nødvendigt kan fastsætte den sagkyndiges vederlag for genvurderingen, jf. lovforslagets § 77, stk. 2.

Adgangen til genvurdering har til formål at sikre, at aktivet medregnes i boopgørelsen med den handelsværdi, aktivet har på udlægstidspunktet eller boopgørelsestidspunktet, idet aktiver og passiver indgår i bodelingen med værdien på udlægstidspunktet eller ved skiftets afslutning, hvis de ikke er udlagt forinden, jf. lovforslagets § 52.

Hvor lang tid der skal være gået, før det vil være hensigtsmæssigt at indhente en erklæring fra en sagkyndig, afhænger af de konkrete omstændigheder.

Skifterettens afgørelser om genvurdering, herunder om, at der ikke skal ske genvurdering, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Til § 76

Bestemmelsen angår omvurdering på grund af fejl ved vurderingen.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifteretten efter anmodning kan bestemme, at der skal ske omvurdering, hvis der er begået fejl ved vurderingens udførelse, som kan have påvirket resultatet af vurderingen, hvis vurderingen ikke i øvrigt er foretaget på betryggende måde, eller hvis aktivets eller passivets værdi må antages at afvige væsentligt fra vurderingsresultatet.

Der vil kun være behov for at anmode skifteretten om at træffe afgørelse, hvis parterne ikke er enige om, at der skal ske omvurdering.

I sammenligning med retsplejelovens regler om syn og skøn foreslås en nærmere opregning af de grunde, der kan begrunde omvurdering, jf. herved retsplejelovens § 210, hvorefter et syn eller skøn ikke udelukker fornyet syn eller skøn.

Efter *nr. 1* kan der foretages omvurdering, hvis der er begået fejl ved vurderingens udførelse, som kan have påvirket resultatet af vurderingen. Bestemmelsen sigter mod alle andre fejl end selve den skønsmæssige ansættelse af værdien, der er reguleret ved *nr. 3*.

Efter *nr. 2* kan der endvidere foretages omvurdering, hvis vurderingen ikke i øvrigt er foretaget på betryggende måde. Der sigtes hermed først og fremmest til tilfælde, hvor vurderingsmanden har været inhabil eller ikke har besiddet den fornødne sagkundskab.

Efter *nr. 3* kan der endelig foretages omvurdering, hvis det pågældende aktivs eller passivs handelsværdi må antages at afvige væsentligt fra vurderingsresultatet. Der sigtes hermed for det første til tilfælde, hvor aktivets værdi må antages at have ændret sig væsentligt, siden en tidligere sagkyndig vurdering fandt sted. Bestemmelsen vil navnlig kunne være relevant i tilfælde, hvor der ved bobehandlingens begyndelse eller før dette tidspunkt har fundet en sagkyndig vurdering sted af et aktiv eller passiv, f.eks. af aktier eller fast ejendom, som siden må antages at være steget eller faldet væsentligt i værdi. Bestemmelsen omfatter dog også tilfælde, hvor det må antages, at aktivets eller passivets værdi ikke har ændret sig siden vurderingen, men hvor den oprindelig værdiansættelse ikke desto mindre afviger væsentligt fra handelsværdien.

Hvis skifteretten træffer afgørelse om, at der skal ske omvurdering, kan skifteretten efter anmodning udmelde en sagkyndig til at foretage omvurderingen, jf. lovforslagets § 74, stk. 2, hvilket navnlig vil være relevant, hvis parterne ikke er enige om, hvem der skal udmeldes. Det er som udgangspunkt ikke udelukket at udmelde den sagkyndige, der foretog den oprindelige vurdering, til også at foretage omvurderingen, men hvis omvurderingen f.eks. skyldes inhabilitet hos den sagkyndige, vil der selvfølgelig i givet fald skulle udmeldes en anden sagkyndig.

Skifterettens afgørelser om omvurdering, herunder om, at der ikke skal ske omvurdering, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Til § 77

Bestemmelsen angår sikkerhedsstillelse for vurderingsomkostninger og fastsættelse af vederlaget til en sagkyndig.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås i *stk. 1*, at skifteretten kan betinge udmeldelsen af sagkyndige af, at der stilles sikkerhed for vurderingsomkostningerne.

Det forudsættes, at skifteretten generelt kræver sikkerhedsstillelse, hvis der ikke foreligger en advokatindeståelse for betaling af den sagkyndiges vederlag, jf. herved også bemærkningerne til stk. 2 nedenfor. I det omfang en allerede stillet sikkerhed for boomkostningerne, jf. lovforslagets § 37, er tilstrækkelig til også at dække den sagkyndiges vederlag, skal skifteretten dog ikke kræve yderligere sikkerhedsstillelse.

En part, der har fri proces under et offentligt skifte, er fritaget for at stille sikkerhed, jf. lovforslagets § 81, nr. 4 (forslag til retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 5, litra a).

Det foreslås i *stk. 2*, at skifteretten om nødvendigt fastsætter vederlaget til en sagkyndig.

Skifteretten kan fastsætte vederlaget til en sagkyndig, der er udmeldt af skifteretten efter lovforslagets § 74, stk. 2. Skifteretten kan endvidere fastsætte vederlaget til en sagkyndig for at møde i retten, når skifteretten har indkaldt den pågældende efter lovforslagets § 74, stk. 3. Skifteretten kan derimod ikke i øvrigt fastsætte vederlaget til en sagkyndig, der er privat antaget af parterne eller bobehandleren.

Hvis parterne og den sagkyndige er enige om vederlagets størrelse, er der ikke behov for at anmode skifteretten om at træffe afgørelse. Hvis der er behov for tvangsfuldbyrdelse, kan den sagkyndige dog anmode om skifterettens afgørelse, uanset at der ikke er tvist om vederlagets størrelse.

Også i tilfælde, hvor der er enighed om vederlagets størrelse mellem den sagkyndige og den part, der anmodede om udmeldingen, kan den anden part anmode skifteretten om at træffe afgørelse, idet vederlagets størrelse kan have betydning for den anden parts betaling af omkostninger.

Den eller de parter, der har anmodet om udmelding af en sagkyndig, hæfter, i givet fald solidarisk,

over for den sagkyndige for betaling af dennes vederlag. Dette gælder også parter, der har fri proces, idet fri proces ikke medfører fritagelse for betaling af vurderingsomkostninger, jf. lovforslagets § 81, nr. 5 (forslag til retsplejelovens § 331, stk. 3, nr. 3).

Hvis anmodningen fremsættes af en advokat på vegne af en part, herunder hvis anmodningen fremsættes af bobehandleren, hæfter advokaten ifølge retssædvane solidarisk med parten over for den sagkyndige for betaling af vederlaget.

Statskassen hæfter kun for den sagkyndiges vederlag i de tilfælde, hvor en part, der har været fritaget for at stille sikkerhed, fordi parten havde fri proces, ikke efter påkrav betaler vederlaget. Statskassen kan i givet fald gøre regres mod parten og ved skifte af ægtefællers fællesbo endvidere subsidiært gøre kravet gældende mod den anden ægtefælle, jf. lovforslagets § 44, stk. 1.

Vurderingsomkostningerne indgår i de boomkostninger, der ved boets afslutning som udgangspunkt fordeles lige mellem parterne, jf. lovforslagets § 42. Hvis vurderingen foretages under et privat skifte, jf. lovforslagets § 65, kan vurderingsomkostningerne tilsvarende indgå som omkostninger i en eventuel bodelingsaftale mellem parterne.

Skifterettens afgørelser om sikkerhedsstillelse og vederlag kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Til § 78

Bestemmelsen fastsætter regler for genoptagelse af et bo.

Bestemmelsen svarer til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen med en præcisering af, at det er efter anmodning, at skifteretten kan genoptage et bo, og med den ændring, at stk. 2 om sikkerhedsstillelse ikke er medtaget i lovforslaget.

Det foreslås, at skifteretten kan genoptage et bo, der er afsluttet med en stadfæstet boopgørelse, hvis det findes påkrævet. Der foreslås endvidere en ikke udtømmende angivelse af typiske situationer, hvor genoptagelse af et bo kan finde sted.

Efter *nr. 1* kan genoptagelse ske, når der er fremkommet yderligere aktiver eller passiver. Efter *nr. 2* kan genoptagelse ske, når der er begået væsentlige fejl under bobehandlingen. Efter *nr. 3* kan genoptagelse ske, når der i øvrigt foreligger nye oplysninger af væsentlig betydning for boets behandling.

Bestemmelsen retter sig mod de tilfælde, hvor der er sket offentlig bobehandling, jf. lovforslagets § 1, og hvor bobehandlingen er afsluttet med skifterettens stadfæstelse af en boopgørelse, jf. lovforslagets § 36. Hvis bobehandlingen er afbrudt uden stadfæstelse af en boopgørelse, jf. lovforslagets § 31, kan der indgives ny anmodning om skifte, jf. lovforslagets § 9, medmindre boet er delt ved aftale eller retten til at anmode om offentligt skifte i øvrigt er bortfaldet.

Bestemmelsen finder også anvendelse i tilfælde, hvor et offentligt skifte er afsluttet ved dom før lovens ikrafttræden, eller hvor et offentligt skifte, der verserede ved lovens ikrafttræden, efter lovens ikrafttræden er afsluttet ved dom efter de hidtil gældende regler, jf. lovforslagets § 87, stk. 1.

Genoptagelse af et privat skiftet bo, der er afsluttet med en bodelingsaftale, vil forudsætte, at bodelingsaftalen først tilsidesættes efter de almindelige regler herom, og en retssag om tilsidesættelse vil høre under skifterettens kompetence efter lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2.

Der skal betales en retsafgift på som udgangspunkt 400 kr. for en anmodning om genoptagelse af et bo, jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens § 34 a, stk. 2), og anmodningen om genoptagelse kan ikke behandles, før retsafgiften er betalt.

Retsafgiften tilbagebetales ikke, hvis anmodningen om genoptagelse ikke imødekommes.

Hvis skifteretten genoptager boet, behandles genoptagelsesboet efter lovforslagets almindelige regler om offentligt skifte, herunder kapitel 2 om indledende behandling i skifteretten og kapitel 3 om behand-

ling ved bobehandler. Hvis genoptagelsesboet henvises til behandling ved bobehandler, jf. lovforslagets § 17, skal der stilles sikkerhed for boomkostningerne under genoptagelsen, jf. lovforslagets § 37, og der påløber yderligere retsafgift, jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens § 34 b).

Skifterettens afgørelser om genoptagelse, herunder om, at der ikke skal ske genoptagelse, kan kæres til landsretten, jf. lovforslagets § 79.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 79

Bestemmelsen angår kære af skifterettens afgørelser. Bestemmelsen viderefører retsplejelovens § 661.

Bestemmelsen er ny i forhold til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen.

Det foreslås, at skifterettens afgørelser kan kæres efter de almindelige regler om kære i retsplejelovens kapitel 37.

Bestemmelsen gælder både i forbindelse med behandlingen af et offentligt skifte og i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte.

Bestemmelsen gælder derimod ikke for skifterettens afgørelser i retssager om enkelttvister, der opstår under et skifte, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, eller i selvstændige retssager mellem ægtefæller om særeje-kompensationskrav eller bodelingsaftaler, jf. lovforslagets § 2, stk. 2. Afgørelser i sådanne retssager kan dog også appelleres (ankes eller kæres) efter retsplejelovens almindelige regler, herunder retsplejelovens kapitel 37 om kære, men det følger af, at sager efter lovforslagets § 2 generelt behandles efter retsplejelovens regler om civile retssager (jf. lovforslagets § 2, stk. 4).

Bestemmelsen gælder således navnlig for skifterettens afgørelser med hensyn til:

- henvisning af et bo til en anden skifteret (§ 8)
- en anmodning om bistand til deling af et fællesbo (§ 9)
- indkaldelse til vejlednings- og forligsmøde (§ 11)
- indhentelse af oplysninger fra offentlige myndigheder (§ 12, stk. 2)
- afvisning eller ophævelse af sagen ved udeblivelse (§ 13)
- indsigelse mod skifterettens kompetence (§ 14)
- afholdelse af et eller flere yderligere møder (§ 15, stk. 3)
- bevisførelse under den indledende behandling i skifteretten (§ 16)
- henvisning til bobehandler eller ophævelse af sagen (§ 17, stk. 1)
- udpegning af bobehandler (§§ 18 og 48)
- indhentelse af oplysninger fra offentlige myndigheder og private (§ 22, stk. 1, 3. pkt.)
- edition og vidneførsel (§ 22, stk. 1, 4. pkt., og stk. 2)
- fremgangsmåden ved vurdering af aktiver og passiver (§ 22, stk. 3)
- antagelse af sagkyndig bistand (§ 22, stk. 4)
- advokatbeskikkelse (§ 23)
- afhændelse af aktiver (§ 25, stk. 2)
- acontobetaling (§ 26, stk. 2, og § 41)
- rettelse af boopgørelsen (§ 31, stk. 2, og § 35)
- bobehandlerens salær (§§ 31 og 33, jf. § 40)
- fordeling af boomkostningerne (§ 31, jf. § 42)
- stadfæstelse af boopgørelsen (§ 34, stk. 2, og § 36)
- sikkerhedsstillelse for omkostningerne ved boets behandling (§§ 37 og 39)
- maksimum for en parts andel af bobehandlerens salær, når parten har fri proces (§ 40, stk. 2)
- betaling af advokatomkostninger (§ 43)
- pålæg til bobehandleren (§ 47, stk. 1)

- klage over bobehandleren (§ 49)
- tidspunktet for formuefællesskabets ophør (§ 51, stk. 5)
- fratagelse af rådigheden (§ 54, stk. 2 og 3)
- afdragsvis betaling ved udlæg ud over bosloddet (§ 64, 3. pkt.)
- bistand til sagens oplysning under privat skifte (§ 65)
- vidnepligt og editionspligt for en part (§ 72)
- adgang til aktiver ved en umiddelbar fogedforretning (§ 73)
- sagkyndig vurdering (§§ 74-77)
- genoptagelse af et bo (§ 78)

Både positive og negative afgørelser (altså både skifterettens afgørelse om at foretage og om ikke at foretage det pågældende retsskridt) vil kunne kæres. Afgørelserne vil kunne være i form af en kendelse eller en beslutning. Afgørelse ved dom vil derimod kun skulle anvendes ved skifterettens afgørelse af enkelttvister, der opstår under et skifte, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, og af selvstændige retssager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, jf. lovforslagets § 2, stk. 2.

En kære af skifterettens stadfæstelse af boopgørelsen, jf. lovforslagets § 36, eller en del heraf, jf. lovforslagets § 34, stk. 2, vil i givet fald alene angå, om betingelserne for stadfæstelse efter disse bestemmelser var opfyldt. Materielle indsigelser mod den stadfæstede boopgørelse kan kun behandles under en sådan kære i form af kære af skifterettens afgørelser efter lovforslagets § 31, stk. 2 og 3 (om tilfælde, hvor der før stadfæstelsen er rejst indsigelse mod bobehandlerens udkast til boopgørelse og der ikke er berettiget tvivl om retstilstanden).

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til kapitel 11

(Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser)

Til § 80

Bestemmelsen angår anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo mv. Bestemmelsen er ny, men en tilsvarende bemyndigelsesbestemmelse gælder for dødsboskifte, jf. dødsboskiftelovens § 3, stk. 1, og konkursbehandling mv., jf. konkurslovens § 6, stk. 1.

Bestemmelsen svarer med en redaktionel ændring til § 79, stk. 1, i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen, mens § 79, stk. 2, i udvalgets lovudkast ikke er medtaget i lovforslaget.

Det foreslås, justitsministeren skal kunne fastsætte bestemmelser, hvorefter afgørelser af udenlandske domstole og myndigheder vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo eller andre boer omfattet af lovforslaget skal have bindende virkning (retskraft) og kunne fuldbyrdes her i riget. Det er en betingelse, at anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden (ordre public).

Til kapitel 12

(Ændringer i anden lovgivning)

Kapitel 12 indeholder ændringer i anden lovgivning i anledning af de foreslåede nye regler om ægtefælleskifte mv.

De fleste af kapitlets bestemmelser har ikke noget direkte modstykke i Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast i betænkningen. Lovforslagets § 81, nr. 11, svarer dog til § 80, stk. 2, nr. 2, i lovudkastet. Endvidere svarer lovforslagets § 81, nr. 2-5, i vidt omfang indholdsmæssigt til Ægtefælleskifteudvalgets lovudkast om ændring af retsplejeloven, jf. betænkningen side 354, idet der i forhold hertil i hovedsagen er foretaget en vis omstrukturering og visse præciseringer.

Til § 81

(Retsplejeloven)

Til nr. 1 (§ 32 c)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at skifteretten skal kunne tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager ved anvendelse af telekommunikation i et retsmøde i skifteretten under en bobehandling eller i forbindelse med bistand til sagens oplysning under et privat skifte, jf. lovforslagets § 69. Som følge heraf foreslås det at udvide retsplejelovens § 32 c om retsvirkningerne af en sådan tilladelse til også at omfatte tilladelser i medfør af anden lovgivning end retsplejeloven. Det er fortsat en betingelse, at der uden for § 32 c er udtrykkelig lovhjemmel til en parts eller rettergangsfuldmægtigs deltagelse i det pågældende retsmøde ved anvendelse af telekommunikation.

Til nr. 2 og 3 (§ 327)

Det foreslås, at skifteretten skal kunne give fri proces under skifterettens behandling af et bo omfattet af lovforslagets § 1, når ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, jf. retsplejelovens § 325 (der ikke foreslås ændret).

Det foreslåede *stk. 3* omfatter alene fri proces til selve bobehandlingen. Bestemmelsen omfatter således ikke enkelttvister, der opstår under skifterettens behandling af et bo efter lovforslagets § 1, og som indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 1.

For enkelttvister, der indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 1 (herunder enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver), og sager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, der indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 2, gælder retsplejelovens almindelige regler om fri proces, jf. retsplejelovens §§ 328 og 329 (som ikke foreslås ændret).

Det foreslåede *stk. 3* indebærer, at skifteretten efter ansøgning kan meddele en part fri proces, når ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser for fri proces (og ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved bobehandlingen). Kravet om, at ansøgeren skal opfylde betingelserne i retsplejelovens § 325, indebærer, at juridiske personer ikke kan få fri proces efter bestemmelsen (hvilket kun kan få betydning i sager om opløsning af »andre boer« efter lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 4).

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 327, stk. 3, der bliver *stk. 4*, indebærer, at det gældende *stk. 3* (fremtidige *stk. 4*) også vil finde anvendelse på ansøgninger om fri proces efter det foreslåede *stk. 3*. Skifteretten skal således afslå fri proces, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold i sagen.

Som et eksempel herpå kan nævnes, at det allerede under første møde i skifteretten er klart, at begge ægtefællernes bodele er negative, og at der for så vidt ikke er andet at gøre end at konstatere dette. Som et andet eksempel kan nævnes, at ægtefællens anmodning bygger på et løsere grundlag, eller at ægtefællen i øvrigt kommer med anbringender eller ønsker, der er i åbenbar modstrid med gældende ret. Er der alene tale om værdiløst indbo, der skal deles, vil der heller ikke skulle henvises til bobehandler, og der vil derfor ikke være grundlag for at bevilge fri proces.

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 327, *stk. 4*, der bliver *stk. 5*, indebærer, at det gældende *stk. 4* (fremtidige *stk. 5*) også vil finde anvendelse på ansøgninger om fri proces efter det foreslåede *stk. 3*. Kompetencen til at meddele fri proces er således henlagt til skifteretten, og hvis fri proces afslås, skal afgørelsen træffes ved kendelse. Et afslag på fri proces kan af ansøgeren kæres til landsretten efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 37 (der ikke foreslås ændret). For kære til landsretten skal der i givet fald betales en retsafgift på 400 kr., jf. retsafgiftslovens § 54 (som tilbagebetales, hvis kærende får medhold, jf. retsafgiftslovens § 57).

Uanset at § 327, stk. 4, der bliver stk. 5, også nævner den ret, som sagen kan indbringes for, følger det af det foreslåede stk. 3, der giver mulighed for at give fri proces *under* skifterettens behandling af et bo, at fri proces tidligst kan gives, når der er indgivet anmodning til skifteretten om bistand til bodelingen, jf. lovforslagets § 9. En ansøgning om fri proces efter det foreslåede stk. 3 kan som følge heraf heller ikke behandles, før den foreslåede retsafgift for en sådan anmodning på 400 kr. er betalt, jf. lovforslagets § 85, nr. 4 (forslag til retsafgiftslovens § 34 a).

Virkningerne af en bevilling af fri proces efter det foreslåede § 327, stk. 3, fremgår af retsplejelovens § 331, som affattet ved lovforslagets § 81, nr. 4 og 5.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.9 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 4 og 5 (§ 331)

Forslaget angår virkningerne af fri proces efter det foreslåede § 327, stk. 3 (lovforslagets § 81, nr. 2), om skifterettens mulighed for at give fri proces *under* skifterettens behandling af et bo omfattet af lovforslagets § 1.

Der foreslås dels en ændring af det gældende § 331, *stk. 1, nr. 5*, dels et nyt *stk. 3*.

Både stk. 1, nr. 5, og stk. 3, finder kun anvendelse i boer omfattet af lovforslagets § 1. Disse bestemmelser angår således alene fri proces til selve bobehandlingen. Bestemmelserne omfatter dermed ikke fri proces til enkelttvister, der opstår *under* skifterettens behandling af et bo efter lovforslagets § 1, og som indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 1.

For enkelttvister, der indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 1 (herunder enkelttvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver), og sager mellem ægtefæller om særejekompensationskrav eller bodelingsaftaler, der indbringes for skifteretten efter lovforslagets § 2, stk. 2, gælder retsplejelovens almindelige regler om virkningerne af fri proces, jf. bl.a. retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 1-4 (som ikke foreslås ændret).

Det foreslås, at fri proces i et bo omfattet af lovforslagets § 1 for vedkommende part medfører fritagelse for sikkerhedsstillelse for omkostninger ved boets behandling, jf. stk. 1, *nr. 5, litra a*. Fritagelsen omfatter sikkerhedsstillelse efter lovforslagets §§ 37, 39 og 77 om sikkerhedsstillelse for omkostningerne ved bobehandlingen. Fritagelsen omfatter derimod ikke sikkerhedsstillelse efter lovforslagets § 34, stk. 2, 2. pkt., om sikkerhedsstillelse for den anden ægtefælles mulige krav efter en endelig boopgørelse eller efter lovforslagets § 56 om sikkerhedsstillelse for betaling af den del af en gæld, som begge ægtefæller hæfter for, som en ægtefælle endeligt skal bære.

Fritagelsen efter litra a omfatter alene fritagelse for *sikkerhedsstillelse* for omkostningerne ved boets behandling, ikke for *betaling* af omkostningerne i sidste ende. Samtidig foreslås det imidlertid, at den fri proces også omfatter fritagelse for betaling af den pågældendes andel af bobehandlerens salær, jf. straks nedenfor. De omkostninger ved boets behandling, som parten i sidste ende selv skal betale, er således navnlig den pågældendes andel af skifteafgifterne og vurderingsomkostninger mv.

I forhold til en sagkyndig, der udmeldes efter lovforslagets § 74, stk. 2, hæfter statskassen, når en part har været fritaget for sikkerhedsstillelse efter § 77, stk. 1, for betaling af den sagkyndiges vederlag, jf. lovforslagets § 77, stk. 2, hvis parten ikke efter påkrav betaler vederlaget. Statskassen kan herefter gøre regres mod den pågældende part for det fulde vederlag og mod enhver anden part for den del af den sagkyndiges vederlag, som den pågældende endeligt skal betale. Hvis der er tale om et bo omfattet af lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 1, om deling af ægtefællers fællesbo, kan statskassens krav endvidere subsidiært rettes mod den anden ægtefælle, jf. lovforslagets § 44, stk. 1, medmindre den anden ægtefælle også har fri proces og dermed er fritaget for den subsidiære hæftelse efter § 44, stk. 1 (jf. nedenfor om litra c).

Det foreslås endvidere, at fri proces i et bo omfattet af lovforslagets § 1 for vedkommende part

medfører fritagelse for betaling af partens andel af bobehandlerens salær, jf. stk. 1, nr. 5, *litra b*. Det følger af bestemmelsen, at partens andel af bobehandlerens salær betales af statskassen. Med hensyn til eventuel regres for statskassens udgifter mod den part, der har fri proces, henvises til bemærkningerne nedenfor.

Når en part har fri proces, er partens andel af bobehandlerens salær – og dermed statskassens betaling af partens andel af bobehandlerens salær – maksimeret til det antal timer, skifteretten har fastsat efter lovforslagets § 40, stk. 2, 1. pkt.

Det foreslås endvidere i stk. 1, nr. 5, *litra c*, at fri proces i et bo omfattet af lovforslagets § 1 for vedkommende part medfører fritagelse for hæftelse for statskassens krav mod den anden ægtefælle efter lovforslagets § 44, stk. 1. En ægtefælle, der har fri proces, hæfter således ikke for statskassens krav mod den anden ægtefælle efter lovforslagets § 44, stk. 1. Lovforslagets § 44, stk. 1, og dermed *litra c* er kun relevant i boer omfattet af lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 1, om deling af ægtefællers fællesbo, idet § 44 ikke finder anvendelse i andre boer, jf. lovforslagets § 1, stk. 3.

Ud over de foreslåede særlige regler i retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 5, om virkningerne af fri proces i boer omfattet af lovforslagets § 1 gælder de almindelige regler om virkningerne af fri proces i § 331, stk. 1, nr. 1-4 (der ikke foreslås ændret), med de ændringer, som fremgår af det foreslåede § 331, *stk. 3*.

Det foreslås i stk. 3, *nr. 1*, at fritagelsen for afgifter efter stk. 1, nr. 1, ikke omfatter skifteafgift efter lov om retsafgifter §§ 34 a og 34 b (jf. lovforslagets § 85, nr. 4). Fritagelsen efter stk. 1, nr. 1, omfatter derimod andre afgifter efter lov om retsafgifter, eksempelvis fogedafgift i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse, som skifteretten har truffet i forbindelse med bobehandlingen.

Det foreslås i stk. 3, *nr. 2*, at stk. 1, nr. 2, om beskikkelse af en advokat til at udføre sagen mod vederlag af statskassen kun finder anvendelse, når skifteretten beskikker en advokat i medfør af lovforslagets § 23. Det følger af det foreslåede § 23, stk. 1, 2. pkt., at advokatbeskikkelsen i den forbindelse kan begrænses til en bestemt opgave eller et bestemt antal timer. Medmindre skifteretten i medfør af lovforslagets § 23 beskikker en advokat for den part, der har fri proces, omfatter den fri proces i boer omfattet af lovforslagets § 1 – i modsætning til fri proces i øvrigt, herunder fri proces til enkelttvister, der opstår under behandlingen af et bo omfattet af lovforslagets § 1 – således *ikke* advokatbeskikkelse.

Det foreslås i stk. 3, *nr. 3*, at stk. 1, nr. 3, om godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt i forbindelse med sagen, ikke finder anvendelse. I boer omfattet af lovforslagets § 1 skal sådanne udgifter således altid endeligt afholdes af parterne, uanset om der er givet fri proces. Om fritagelse for sikkerhedsstillelse og statskassens hæftelse for eventuelle sagkyndiges vederlag i den forbindelse henvises til bemærkningerne ovenfor vedrørende det foreslåede stk. 1, nr. 5, *litra a*.

Der foreslås ingen fravigelse af stk. 1, *nr. 4*, om fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger. I de undtagelsestilfælde, hvor skifteretten pålægger en part at erstatte en anden parts udgifter til advokat, jf. lovforslagets § 43, omfatter den fri proces således også fritagelse herfor, således at beløbet i givet fald betales af statskassen.

Der foreslås ingen ændringer af retsplejelovens § 332, stk. 2, hvorefter retten kan pålægge en part, der har fri proces, helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces, når partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det.

Skifteretten vil således ligesom efter gældende ret i forbindelse med afslutningen af bobehandlingen kunne pålægge en part, der har fri proces, helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter til partens andel af bobehandlerens salær og i givet fald til en eventuel beskikket advokat (lovforslagets § 23) og/eller til sagsomkostninger til modparten (lovforslagets § 43).

Som det fremgår af § 332, stk. 2, kan en part, der har fri proces, pålægges helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces, når partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det. Der bør i den forbindelse foretages en samlet vurdering, hvori blandt andet indgår størrelsen

af den pågældendes boslod, størrelsen af det nettobeløb, som den pågældende modtager ifølge boopgørelsen (efter betaling af boomkostninger), og hvor stor en del af dette nettobeløb der udredes kontant. Der kan også tages hensyn til, om den pågældende har modtaget acontoudlodninger under skiftebehandlingen, idet summen af eventuelle acontoudlodninger og det modtagne nettobeløb ifølge boopgørelsen populært sagt er udtryk for, hvad den pågældende »fik ud af skiftet« (sammenlignet med, hvis der ikke var blevet gennemført noget skifte og hver part havde beholdt, hvad de hver især havde rådighed over, før bobehandlingen blev indledt).

Ud over de nævnte forhold vedrørende skiftets økonomi kan der i givet fald også tages hensyn til partens adfærd under skiftebehandlingen, herunder navnlig om parten uden rimelig grund ved sin adfærd har forøget statskassens udgifter til den fri proces, herunder navnlig i form af sagsomkostninger til modparten, der efter lovforslagets § 43 navnlig kan komme på tale i de (sjældne) tilfælde, hvor den ene parts adfærd har medført, at den anden part har været nødt til at antage advokat.

Herudover kan det naturligvis ligesom i dag indgå i vurderingen efter § 332, stk. 2, om parten i forbindelse med ansøgningen om fri proces har givet urigtige oplysninger af betydning for afgørelsen af spørgsmålet om fri proces.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.9 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 6

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at § 327, stk. 4, efter lovforslaget bliver til § 327, stk.5.

Til nr. 7 (§ 448)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at sager om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af ægtefællers bodelingsaftaler fremover skal høre under skifterettens kompetence, jf. lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 2.

Som følge heraf foreslås det at ændre retsplejelovens § 448, nr. 5, således at sager om anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse, ikke længere er omfattet af retsplejelovens kapitel 42 om sager om ægteskab og forældremyndighed.

Efter lovforslagets § 2, stk. 3, kan skifteretten henvise en sag om tilsidesættelse, ændring eller fortolkning af en bodelingsaftale, der også angår andet end bodelingen (såkaldte pakkeaftaler eller blandede aftaler), til de almindelige domstole. I tilfælde af en sådan henvisning kan de almindelige domstole behandle hele sagen, herunder spørgsmål vedrørende bodelingen. Hvis hovedspørgsmålet i sagen er ændring eller anfægtelse af vilkår om ægtefællebidrag, behandles sagen i givet fald som en ægteskabssag efter retsplejelovens kapitel 42, jf. § 448, nr. 5, som affattet ved lovforslagets § 81, nr. 7. I andre tilfælde behandles sagen i givet fald som en almindelig civil retssag.

Til nr. 8-10 (§ 538 b, stk. 1)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om at indføre en bobehandlerordning i sager om ægtefælleskifte mv., jf. navnlig lovforslagets kapitel 3. Forslaget til ændring af retsplejelovens § 538 b, stk. 1, skal således ses i sammenhæng med lovforslagets § 25, stk. 3, hvorefter salg ved auktion sker efter retsplejelovens regler, hvilket for behæftede aktivers vedkommende vil sige retsplejelovens § 538 b, stk. 1. I konsekvens heraf foreslås det at medtage en henvisning til fællesbo mv., der behandles ved bobehandler, i retsplejelovens § 538 b, stk. 1, 1. pkt. (nr. 7), og angive i § 538 b, stk. 1, 2. pkt., at bobehandleren i givet fald skal udføre, hvad der påhviler rekvirenten af en tvangsauktion (nr. 8).

Herudover foreslås det at ophæve retsplejelovens § 538 b, stk. 1, 3. pkt., som angår konkursboer, hvor ingen kurator er udpeget (nr. 9). Efter konkurslovens § 107 skal skifteretten imidlertid i alle

konkursboer udpege en kurator, og retsplejelovens § 538 b, stk. 1, 3. pkt., har derfor ikke længere noget anvendelsesområde. Da bestemmelsen således er overflødig, foreslås den ophævet.

Til nr. 11 (tredje bog, sjette afsnit)

Det foreslås at ophæve retsplejelovens tredje bog, sjette afsnit, om skifte af fællesbo mv. Kapitlet indeholder processuelle regler om ægtefælleskifte mv., som erstattes af de foreslåede regler i den nye lov om ægtefælleskifte mv. eller af retsplejelovens almindelige regler. Der henvises i den forbindelse til pkt. 3.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 82

(Ægteskabsloven)

Til nr. 1 (§ 25, stk. 2, og § 27, stk. 1 og 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at fællesboskifteloven foreslås ophævet og erstattet af en ny lov om ægtefælleskifte mv. Som følge heraf foreslås henvisningen i ægteskabslovens § 25, stk. 2, og § 27, stk. 1 og 2, til fællesboskiftelovens § 69 ændret til en henvisning til lov om ægtefælleskifte mv. § 60, idet lovforslagets § 60 viderefører den gældende bestemmelse i fællesboskiftelovens § 69 om deling af fællesboet ved omstødelse af ægteskab.

Til nr. 2 og 3 (§ 42, stk. 1, og § 56)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at tvister mellem ægtefæller om særejekompensationskrav (»urimeligt ringe«-reglen) fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten, jf. lovforslagets § 2, stk. 1, nr. 6, og stk. 2, nr. 1. Som følge heraf foreslås det at ophæve ægteskabslovens § 56 og henvisningen hertil i ægteskabslovens § 42, stk. 1. Ægteskabslovens § 56 foreslås videreført ved lovforslagets § 67 med de ændringer, der følger af, at sådanne kompensationskrav fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten.

Til § 83

(Lov om ægteskabets retsvirkninger)

Til nr. 1 (§ 40, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af lovforslagets § 81, nr. 11, om ophævelse af retsplejelovens tredje bog, sjette afsnit, indeholdende kapitel 58, jf. § lovforslagets § 81, nr. 11. Som følge heraf foreslås det at ændre henvisningen til retsplejelovens kapitel 58 i lov om ægteskabets retsvirkninger § 40, stk. 2, til en henvisning til retsplejelovens kapitel 37, der indeholder de almindelige regler om kære i civile sager.

Til nr. 2 (§ 41)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at fællesboskifteloven foreslås ophævet og erstattet af en ny lov om ægtefælleskifte mv. Det foreslås i den forbindelse at ophæve den gældende lov om ægteskabets retsvirkninger § 41, som fastsætter, at når begæring om bosondring er taget til følge, deles fællesboet mellem ægtefællerne i overensstemmende med reglerne i fællesboskiftelovens kapitel 6.

Den foreslåede ophævelse af § 41 medfører ingen ændring af retstilstanden. Hvis ægtefællerne ikke kan enes om delingen af fællesboet, vil en sag herom kunne behandles efter de foreslåede regler om ægtefælleskifte, jf. lovforslagets kapitel 1-10.

Det fremgår af lov om ægteskabets retsvirkninger § 16 (som ikke foreslås ændret), at bl.a. i tilfælde af bosondring udtager hver ægtefælle halvdelen af det beholdne fællesbo, medmindre undtagelse har særlig lovhjemmel.

Med hensyn til selve skiftet i anledning af bosondring fremgår det af lovforslagets § 10, at anmodning om bistand til deling af et fællesbo tidligst kan indgives, når der er afsagt bosondringsdekret.

Til nr. 3 (§ 42)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at fællesboskifteloven foreslås ophævet og erstattet af en ny lov om ægtefælleskifte mv.

Den gældende lov om ægteskabets retsvirkninger § 42 fastsætter, at hvad der udlægges en ægtefælle på skiftet eller tilfalder denne efter indgivelsen af bosondringsbegæringen, bliver dennes fuldstændige særeje.

Det foreslås at ændre denne bestemmelse, således at hvad der udlægges en ægtefælle på skifte efter en bosondring eller tilfalder denne efter formuefællesskabets ophør, jf. lovforslagets § 51, bliver dennes fuldstændige særeje. Der er uændret tale om en regulering af retsvirkningerne af en bosondring og det deraf følgende skifte af fællesboet. Der kan være tale om et offentligt skifte, jf. lovforslagets § 1, eller et privat skifte.

Efter lovforslagets § 51 ophører formuefællesskabet i tilfælde af bosondring som udgangspunkt med virkning fra udgangen af det døgn, hvor der er anlagt sag om omstødelse. Ægtefællerne kan dog aftale, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt. Endvidere kan skifteretten, hvis ganske særlige praktiske forhold gør sig gældende, efter indstilling fra bobehandleren bestemme, at formuefællesskabet skal anses for ophørt på et andet tidspunkt.

Til § 84

(Dødsboskifteloven)

Til nr. 1 (§ 77)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at fællesboskifteloven foreslås ophævet og erstattet af en ny lov om ægtefælleskifte mv.

Det foreslås at ændre henvisningen til fællesboskiftelovens §§ 65, 65 a, 66 a, 67 a og 68 i dødsboskiftelovens § 77 til lov om ægtefælleskifte §§ 50, 51, 53 og 56-58, som erstatter de nævnte bestemmelser i fællesboskifteloven.

Til § 85

(Retsafgiftsloven)

Til nr. 1 og 2 (overskriften til kapitel 5 og § 27)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4. Som følge heraf vil retsafgiftslovens kapitel 5 herefter kun angå konkursbehandling, og det foreslås derfor at ændre kapitlets overskrift samt § 27, som angiver, i hvilke boer kapitlet anvendes, i overensstemmelse hermed.

Til nr. 3 (§§ 28-30)

Der er tale om konsekvensændringer som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4. Som følge heraf vil retsafgiftslovens kapitel 5 herefter kun angå konkursbehandling, og det foreslås derfor at nyaffatte §§

28-30 (samt ophæve §§ 34-36, jf. lovforslagets § 85, nr. 4), så bestemmelserne alene angår skifteafgifter i konkursboer. Nyaffattelsen indebærer ingen realitetsændringer.

Til § 28

Med den foreslåede nyaffattelse videreføres de gældende § 28, stk. 1, og § 29, stk. 2, om afgiftens størrelse uden indholdsmæssige ændringer. De øvrige stykker i de gældende §§ 28 og 29 angår ægtefælleskifte mv. og afløses af nye og ændrede bestemmelser i det foreslåede nye kapitel 5 a, jf. lovforslagets § 85, nr. 4.

Til § 29

Med den foreslåede nyaffattelse videreføres de gældende § 34, stk. 1, nr. 1, og stk. 2, uændret. Det gældende § 34, stk. 1, nr. 2 (efter ikrafttrædelsen af lov nr. 718 af 25. juni 2010), angår ægtefælleskifte mv. og afløses af nye og ændrede bestemmelser i det foreslåede nye kapitel 5 a, jf. lovforslagets § 85, nr. 4.

Til § 30

Med den foreslåede nyaffattelse videreføres for så vidt angår konkursboer de gældende regler i §§ 35 og 36 uden indholdsmæssige ændringer.

Det foreslåede stk. 1, 2. led, om afgiftens forfald, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen, vil kun være relevant i de meget sjældne tilfælde, hvor skyldneren ikke længere er insolvent og boet derfor slutes uden udlodning ved, at konkursboets aktiver udleveres til skyldneren, jf. konkurslovens § 144, stk. 1.

De øvrige dele af de gældende §§ 35 og 36 (samt den gældende § 30) angår ægtefælleskifte mv. og afløses af nye og ændrede bestemmelser i det foreslåede nye kapitel 5 a, jf. lovforslagets § 85, nr. 4.

Til nr. 4 (kapitel 5 a)

Det foreslås at fastsætte nye regler om retsafgifter i forbindelse med ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven. Det eksisterende kapitel 5 a om dødsbobehandling bliver herefter kapitel 5 b, jf. lovforslagets § 85, nr. 5.

De gældende §§ 34-36 i retsafgiftsloven ophæves, men videreføres for så vidt angår konkursboer uden indholdsmæssige ændringer i de foreslåede §§ 29 og 30 i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 3.

De foreslåede nye regler om retsafgifter i forbindelse med ægtefælleskifte mv. omfatter §§ 34-34 f. § 34 angiver kapitlets anvendelsesområde. § 34 a angår retsafgiften for anmodninger til skifteretten om indledning af offentligt skifte eller genoptagelse af et bo, og §§ 34 b-34 f angår skifteafgiften i boer, der behandles ved bobehandler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 34

Bestemmelsen angiver anvendelsesområdet for det foreslåede nye kapitel 5 a om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. Bestemmelsen indebærer, at de foreslåede regler om retsafgifter finder anvendelse ved skifte af alle boer, der er nævnt i lovforslagets § 1. Reglerne omfatter således både deling af ægtefællers fællesbo, opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør og opløsning af andre boer, herunder interessentskabsboer og lignende, der ikke behandles efter konkursreglerne.

Til § 34 a

Bestemmelsen fastsætter en retsafgift på 400 kr. for anmodninger til skifteretten om indledning af offentligt skifte eller om genoptagelse af et bo.

Afgiftspligten indtræder ved indleveringen af anmodningen til skifteretten, jf. retsafgiftslovens § 61, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Afgiftspligten påhviler den, der fremsætter anmodningen, jf. retsafgiftslovens § 61, stk. 2 (som ikke foreslås ændret). Hvis ægtefæller indgiver en fælles anmodning til skifteretten, påhviler afgiftspligten dem begge solidarisk. Det samme gælder ved andre anmodninger, som indgives i fællesskab af flere personer.

Afgiften skal betales samtidig med indleveringen af anmodningen til skifteretten, jf. retsafgiftslovens § 62, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Betales afgiften ikke efter påkrav, kan skifteretten fastsætte en frist for afgiftens betaling. Betales afgiften ikke inden fristens udløb, betragtes anmodningen som bortfaldet. I så fald bortfalder også afgiften.

En anmodning til skifteretten om indledning af offentligt skifte eller om genoptagelse af et bo kan således ikke tages under behandling (endsige tages til følge), før retsafgiften på 400 kr. er betalt. Og hvis retsafgiften ikke betales, afvises anmodningen som følge heraf, og afgiften bortfalder.

Retsafgiften tilbagebetales *ikke*, hvis anmodningen af andre grunde afvises eller ikke tages til følge, og ved indgivelse af en eventuel ny anmodning skal der betales ny retsafgift.

Det foreslåede *stk. 1* angår anmodninger til skifteretten om bistand til skifte af et bo, jf. lovforslagets § 9. Som nævnt gælder det alle boer omfattet af lovforslagets § 1, herunder de »andre boer«, som er omfattet af den gældende fællesboskiftelovs § 82 (interessentskabsboer mv.).

Retsafgiften efter *stk. 1* skal betales, selv om der tidligere en eller eventuelt flere gange er betalt retsafgift efter den foreslåede bestemmelse i retsafgiftslovens § 39 b (lovforslagets § 85, nr. 7) for en anmodning til skifteretten om bistand under privat skifte af det pågældende bo.

Retsafgiften er den samme, uanset om anmodningen angår hele boet eller en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2. Der skal ikke betales ny afgift, hvis der er indledt skiftebehandling vedrørende en del af boet, og der derefter anmodes om, at skiftebehandlingen udvides til at omfatte en større del af boet eller eventuelt hele boet. Dette gælder også, selv om anmodningen om udvidelse af skiftebehandlingen til at omfatte en større del af boet eller hele boet fremsættes af en anden end den, der oprindeligt anmodede om skiftebehandling og betalte retsafgiften.

Hvis bobehandlingen afbrydes uden stadfæstelse af en boopgørelse, jf. lovforslagets § 30, skal der betales ny retsafgift, hvis der på et senere tidspunkt på ny anmodes om skifterettens bistand til deling af boet.

Det foreslåede *stk. 2* angår anmodninger til skifteretten om genoptagelse af et bo, jf. lovforslagets § 78.

Det foreslås i *stk. 3*, at afgiften helt bortfalder i fællesboer med en samlet formuemasse på højst 15.000 kr., forudsat at ikke begge ægtefællernes bodele er negative.

Ved formuemassen forstås bruttoaktiverne, jf. nærmere retsafgiftslovens § 31 (der ikke foreslås ændret). Henvisningen i *stk. 3* til den »samlede« formuemasse betyder, at afgiftsberegningsen skal foretages ud fra det samlede bo, uanset om anmodningen om skifte kun angår en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2.

Det foreslåede *stk. 3* indebærer i praksis følgende:

Bestemmelsen har ingen betydning i fællesboer, hvor begge ægtefællers bodele er negative. Her er afgiften således altid 400 kr.

I fællesboer, hvor ikke begge ægtefællers bodele er negative, skal der slet ikke betales afgift, hvis bruttoaktiverne ikke overstiger 15.000 kr. Afgiftsfriheden indtræder, når en ægtefælle over for skifteretten godtgør, at fællesboets samlede bruttoaktiver ikke overstiger 15.000 kr., uden at begge ægtefællers bodele

er negative. Dette kan principielt ske allerede samtidig med indgivelsen af anmodningen om skifte til skifteretten, og i så fald skal der slet ikke betales retsafgift. I andre tilfælde tilbagebetales den betalte afgift, når en ægtefælle har godtgjort, at fællesboets samlede bruttoaktiver ikke overstiger 15.000 kr., uden at begge ægtefællers bodele er negative.

Det foreslåede stk. 3 finder også anvendelse i forhold til den foreslåede afgift på ½ pct. af formuemassen for boets behandling ved bobehandler, jf. forslaget til retsafgiftslovens § 34 b.

Til § 34 b

Bestemmelsen fastsætter en skifteafgift på ½ pct. af formuemassen, dog højst 10.000 kr., af boer, der henvises til bobehandler, jf. lovforslagets § 17. Afgiften skal betales i alle boer omfattet af lovforslagets § 1, som henvises til bobehandler, medmindre boets samlede formuemasse er på højst 15.000 kr. I så fald betales ingen afgift, jf. henvisningen i stk. 2 til § 34 a, stk. 3.

Skifteafgiften på ½ pct. er i tillæg til den retsafgift på 400 kr., der skal betales for anmodningen om skifte, jf. forslaget til retsafgiftslovens § 34 a. I de tilfælde, hvor boet henvises til bobehandler, skal der således betales afgift efter både § 34 a og § 34 b. Dette gælder også, hvis et bo genoptages, jf. skiftelovens § 78, og dernæst henvises til bobehandler.

Retsafgiften efter § 34 b kan højst udgøre 10.000 kr.

Parternes aftalefrihed med hensyn til, hvilken værdi aktiverne og passiverne skal ansættes til, jf. lovforslagets § 28, stk. 2, gælder kun i deres indbyrdes forhold. I forhold til statskassens krav på skifteafgift skal aktiverne og passiverne ansættes til værdien i handel og vandel. I tilfælde, hvor bobehandleren med henblik på bodelingen har lagt parternes enighed om værdiansættelsen til grund, men hvor værdiansættelsen åbenbart ligger væsentligt under værdien i handel og vandel, påhviler det bobehandleren – uanset parternes stilling til spørgsmålet – at oplyse herom i udkastet til boopgørelse og at oplyse om værdien af de pågældende aktiver og passiver i handel og vandel.

Om afgiftspligtens indtræden, afgiftens forfaldstid mv. henvises til de foreslåede §§ 34 c-34 f i retsafgiftsloven.

Det foreslås i *stk.* 2, at § 34 a, stk. 3, skal finde tilsvarende anvendelse.

Det foreslåede stk. 2 indebærer i praksis følgende:

Bestemmelsen har ingen betydning i fællesboer, hvor begge ægtefællers bodele er negative. Her er afgiften efter § 34 b således altid ½ pct. af bruttoaktiverne, dog højst 10.000 kr.

I fællesboer, hvor ikke begge ægtefællers bodele er negative, skal der slet ikke betales afgift, hvis bruttoaktiverne ikke overstiger 15.000 kr.

Angår skiftet kun en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2, medregnes alene den del af bobeholdningen, der er eller har været omfattet af skiftet, jf. det foreslåede *stk.* 3.

Parterne kan til enhver tid, hvis de er enige herom, udvide eller indskrænke den del af boet, der er omfattet af skiftet, men skifteafgiften skal i givet fald beregnes ud fra formuemassen opgjort i forhold til den del af boet, som på noget tidspunkt har været omfattet af henvisningen til bobehandler. Hvis parterne efter henvisningen til bobehandler indgår forlig om en del af boet, således at bobehandlingen ved bobehandler herefter kun angår en mindre del af boet, end da boet blev henvist til bobehandler, skal afgiften således stadig beregnes efter formuemassen opgjort ud fra de aktiver og passiver, som oprindeligt var omfattet af henvisningen til bobehandler. Omvendt gælder, at hvis en oprindelig henvisning til bobehandler af en del af boet senere udvides til at omfatte en større del af boet, skal afgiften beregnes efter formuemassen opgjort efter de aktiver og passiver, som efter udvidelsen er omfattet af bobehandlingen.

Om afgiftspligtens indtræden, afgiftens forfaldstid mv. henvises til de foreslåede §§ 34 c-34 f i retsafgiftsloven.

Til § 34 c

Bestemmelsen angår tidspunktet for afgiftspligtens indtræden for skifteafgifterne efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven, dvs. afgiften på ½ pct. af formuemassen, dog højst 10.000 kr.

Det foreslås, at afgiftspligten indtræder ved skifterettens henvisning af boet til bobehandler, jf. lovforslagets § 17.

Bestemmelsen indebærer navnlig, at når skifteretten har henvist et bo til bobehandler, skal skifteafgiften betales, uanset hvordan boets videre behandling forløber, herunder – for at tage den mest ekstreme mulighed – hvis parterne afslutter sagen forligsmæssigt dagen efter henvisningen til bobehandler.

Det bemærkes i den forbindelse, at skifteretten kun kan henvise et bo til bobehandler efter anmodning fra en part, jf. lovforslagets § 17. Der kræves en særskilt anmodning herom, og det er således ikke tilstrækkeligt, at en part har anmodet om skifterettens bistand til skifte af et bo, jf. lovforslagets § 9.

Om afgiftens forfaldstid mv. henvises til de foreslåede §§ 34 d-34 f i retsafgiftsloven.

Til § 34 d

Bestemmelsen angår forfaldstiden for skifteafgiften efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven, dvs. afgiften på ½ pct. af formuemassen, dog højst 10.000 kr.

Det foreslås i *stk. 1*, at afgiften som udgangspunkt forfalder til betaling, når boopgørelsen er endelig, jf. *1. pkt.*

En sådan boopgørelse kan være den endelige boopgørelse eller en boopgørelse over en del af boet (partiell boopgørelse). En stadfæstet partiell boopgørelse kan være udarbejdet af bobehandleren som en partiell boopgørelse efter lovforslagets § 27, eller den kan være udarbejdet af bobehandleren som en fuldstændig boopgørelse, der (i første omgang) alene er blevet stadfæstet partielt efter lovforslagets § 34, *stk. 2*.

En boopgørelse er endelig (i givet fald for så vidt angår de stadfæstede dele), når kærefristen er udløbet, uden at kære er iværksat, eller når landsretten har stadfæstet skifterettens afgørelse om at stadfæste boopgørelsen.

Afgiften efter § 34 b på ½ pct. af formuemassen, dog højst 10.000 kr., forfalder, når en hvilken som helst boopgørelse (fuldstændig eller partiell) er endelig. Afgiften skal betales, medmindre boopgørelsen dokumenterer, eller den afgiftspligtige på anden måde godtgør, at afgiften udgør et mindre beløb eller eventuelt helt skal bortfalde, jf. herom den foreslåede § 34 b, *stk. 3*, og bemærkningerne hertil. Hvis den afgiftspligtige først senere kan godtgøre, at afgiften efter § 34 b udgør et mindre beløb, kan der ske tilbagebetaling af det for meget betalte.

Det foreslåede *stk. 1, 2. pkt.*, angår den situation, hvor skiftet afbrydes uden stadfæstelse af en endelig boopgørelse. I denne situation forfalder afgiften, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsbe-
regningen.

Har skifteretten tilstrækkelige oplysninger til at kunne afgøre skifteafgiften, kan skifteretten umiddelbart give de afgiftspligtige meddelelse om, at afgiften er forfalden til betaling. Det påhviler i givet fald den afgiftspligtige at godtgøre, at afgiften udgør et mindre beløb, jf. herom den foreslåede § 34 b, *stk. 3*, og bemærkningerne hertil.

Med hensyn til tilfælde, hvor skifteretten *ikke* har tilstrækkelige oplysninger til at kunne afgøre størrelsen af skifteafgiften, henvises til forslaget til retsafgiftslovens § 34 e og bemærkningerne hertil.

Det foreslåede *stk. 2* angår betalingsfristen og rentebetaling ved for sen betaling. Det foreslås, at afgiften skal betales inden 14 dage efter forfaldstid, jf. *1. pkt.* Betaling på 14. -dagen er rettidig og udløser ikke rentebetaling. Det foreslås endvidere, at ved betaling efter denne frist svares en rente på ½ pct. månedlig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne, dog mindst 50 kr., jf. *2. pkt.*

Det foreslåede *stk. 2* er en uændret videreførelse af det gældende § 36, stk. 4.

Med hensyn til *sikkerhedsstillelse* for betalingen følger det af lovforslagets § 37, at den, der har anmodet om henvisning til bobehandler, skal stille sikkerhed for bl.a. betaling af skifteafgiften. Hvis den pågældende har fri proces, er den pågældende dog fritaget for sikkerhedsstillelse for afgiften, jf. retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 5, litra a (som affattet ved lovforslagets § 81, nr. 4).

Fri proces medfører derimod ikke fritagelse for i sidste ende at *betale* skifteafgiften efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven.

Til § 34 e

Bestemmelsen angår de tilfælde, hvor skiftet afbrydes uden stadfæstelse af en endelig boopgørelse (når afgiftspligten ikke allerede er indtrådt, da en boopgørelse over en del af boet blev endelig). Bestemmelsen finder bl.a. anvendelse, hvis parterne forliger sagen, men også hvis bobehandlingen afbrydes af andre grunde, f.eks. fordi en yderligere sikkerhed for boomkostningerne ikke stilles, jf. lovforslagets § 38, eller fordi anmodningen om separation eller skilsmisse tilbagekaldes.

I sådanne tilfælde påhviler det parterne at give skifteretten de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse om afgiftens størrelse.

Hvis skifteretten ikke på grundlag af de foreliggende oplysninger, herunder bobehandlerens udkast efter lovforslagets § 30, kan afgøre afgiftens størrelse, kan skifteretten pålægge parterne inden en nærmere fastsat frist at fremkomme med de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse om afgiftspligten, jf. *stk. 1*.

Fremkommer oplysningerne ikke inden den fastsatte frist, kan skifteretten pålægge de pågældende daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil oplysningerne fremkommer, jf. *stk. 2*.

Den foreslåede bestemmelse svarer til den gældende regel i retsafgiftslovens § 33 (som ikke foreslås ændret) om oplysninger til brug for beregning af afgiften i et konkursbo, der udleveres skyldneren til fri rådighed.

Til § 34 f

Bestemmelsen angår, hvem der hæfter for skifteafgiften efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven.

Det foreslåede *stk. 1* angår andre boer end ægtefællers fællesbo, dvs. opløsning af ægtefællers sameje om flere særejeaktiver, opløsning af ugifte samlevendes sameje om flere aktiver i forbindelse med samlivets ophør og opløsning af andre boer, herunder interessentskabsboer og lignende, der ikke behandles efter konkursreglerne, jf. lovforslagets § 1, stk. 1, nr. 2-4.

Det foreslås, at hver lodtager i et sådant bo skal hæfte solidarisk for afgiften efter de foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven med værdien af det, den pågældende lodtager har modtaget.

Det foreslåede *stk. 2* angår ægtefællers fællesbo og henviser til den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 44 om en ægtefælles subsidiære hæftelse for statskassens krav mod den anden ægtefælle for omkostningerne i forbindelse med skifte af ægtefællernes fællesbo. Der kan således henvises til denne bestemmelse og bemærkningerne hertil.

Til nr. 5 (ændring af kapitel 5 a til kapitel 5 b)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4. Som følge heraf foreslås det, at det gældende kapitel 5 a om dødsbobehandling ændres til kapitel 5 b. Kapitlets regler (og disses paragrafnumre) ændres ikke.

Til nr. 6 (§ 36 g, stk. 1, 2. pkt., og § 36 h, 4. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4. I den forbindelse foreslås det bl.a. at videreføre det gældende § 36, stk. 4, om betalingsfrist og rentebetaling i et nyt § 34 d, stk. 2 (samtidig med, at bl.a. den gældende § 36 ophæves).

Som følge heraf foreslås det at ændre de eksisterende henvisninger i retsafgiftslovens § 36 g, stk. 1, 2. pkt., og § 36 h, 4. pkt., til § 36, stk. 4, til henvisninger til § 34 d, stk. 2.

Til nr. 7 (§ 39, stk. 1)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4.

Forslaget går ud på at indsætte et nyt *nr. 3* i retsafgiftslovens § 39, stk. 1, om sager om enkelttvister mv., jf. lovforslagets § 2. Bestemmelsen fastslår, for at undgå tvivl herom, at der ved indbringelse af en sådan tvist for skifteretten skal betales retsafgift efter de almindelige regler i retsafgiftslovens kapitel 1 om retsafgift i civile retssager. Afgiften for en sådan retssag efter lovforslagets § 2 skal i givet fald betales uafhængigt af, om der er betalt eller senere betales afgift for en anmodning om skifte eller for bobehandlingen efter de foreslåede regler i retsafgiftslovens § 5 a.

De gældende *nr. 1 og 2* (om tvister om anmeldte fordringer og krav i konkursboer og likvidationsboer) foreslås samtidig videreført alene med en sproglig modernisering af nr. 1.

Til nr. 8 (§ 39, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at skifteretten efter anmodning skal kunne skaffe bobehandleren adgang til at besigtige eller en sagkyndig adgang til at vurdere aktiver, der er i en parts besiddelse, jf. lovforslagets § 73.

Det foreslås, at der for behandling af sådanne anmodninger skal betales samme retsafgift som for skifterettens behandling af ind- og udsættelsesforretninger efter konkurslovens § 112, svarende til retsafgiften for umiddelbare fagedforretninger efter retsafgiftslovens kapitel 3 (som ikke foreslås ændret). Retsafgiften udgør således 300 kr., jf. retsafgiftslovens § 17, med tillæg af 400 kr., hvis forretningen helt eller delvis foretages uden for rettens kontor (hvad der ofte kan være behov for i de heromhandlede sager), jf. retsafgiftslovens § 17 a.

Til nr. 9 (§ 39 b)

Det foreslås at indsætte en ny bestemmelse i retsafgiftsloven om afgiften af anmodninger til skifteretten om bistand til sagens oplysning under et privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. lovforslagets § 65. Der er tale om en ny sagstype, som ikke findes i dag.

Det foreslås, at der skal betales en afgift på 400 kr. for en sådan anmodning.

Afgiftspligten indtræder ved indleveringen af anmodningen til skifteretten, jf. retsafgiftslovens § 61, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Afgiftspligten påhviler den ægtefælle, der fremsætter anmodningen, jf. retsafgiftslovens § 61, stk. 2 (som ikke foreslås ændret). Hvis ægtefællerne indgiver en fælles anmodning til skifteretten, påhviler afgiftspligten dem begge solidarisk.

Afgiften skal betales samtidig med indleveringen af anmodningen til skifteretten, jf. retsafgiftslovens § 62, stk. 1 (som ikke foreslås ændret). Betales afgiften ikke efter påkrav, kan skifteretten fastsætte en frist for afgiftens betaling. Betales afgiften ikke inden fristens udløb, betragtes anmodningen som bortfaldet. I så fald bortfalder også afgiften.

En anmodning til skifteretten om bistand til sagens oplysning under et privat skifte kan således ikke

tages under behandling (endsige tages til følge), før retsafgiften på 400 kr. er betalt. Og hvis retsafgiften ikke betales, afvises anmodningen som følge heraf, og afgiften bortfalder.

Retsafgiften tilbagebetales *ikke*, hvis anmodningen af andre grunde afvises eller ikke tages til følge, og ved indgivelse af en eventuel ny anmodning skal der betales ny retsafgift.

Afgiften dækker én anmodning i medfør af lovforslagets § 65, uanset om anmodningen angår flere forhold, eksempelvis både afholdelse af møde i skifteretten med henblik bevisførelse og udmeldelse af sagkyndig til at foretage vurdering. Dette gælder også, hvis der samtidig anmodes om sagsoplysningsskridt over for flere personer eller om udmeldelse af flere sagkyndige, eksempelvis fordi der er tale om at vurdere forskellige aktiver, hvor vurderingen kræver forskellig sagkundskab.

Derimod skal der betales ny retsafgift, hvis der senere indgives en ny anmodning til skifteretten om yderligere bistand. Dette gælder, selv om der kun skulle have været betalt én afgift, hvis anmodningen havde været medtaget i den oprindelige anmodning. Dette gælder endvidere også i tilfælde, hvor det er udfaldet af den første anmodning, der giver anledning til at indgive anmodning til skifteretten om yderligere bistand.

Det bemærkes i den forbindelse, at hvis en anmodning er tilstrækkelig konkret, er der ikke noget til hinder for, at den f.eks. principalt angår afgivelse af mundtlig forklaring og subsidiært udlevering af dokumenter (eller omvendt), eller at den principalt angår sagsoplysningsskridt over for en person og subsidiært over for en anden person. I så fald skal der ikke betales ny afgift, hvis der efter gennemførelse af det principale sagsoplysningsskridt eller forsøg herpå bliver tale om at gå videre med det subsidiære ønske. Generelle forbehold om i givet fald senere at anmode om yderligere sagsoplysningsskridt er imidlertid uden virkning i denne henseende, og der vil således i en sådan situation skulle betales ny retsafgift, hvis der senere indgives en konkret anmodning til skifteretten om yderligere bistand.

Det vil i den forbindelse være op til domstolene ved administrationen af retsafgiftsreglerne at opnå en rimelig balance mellem hensynet til, at der ikke ved en for formalistisk anvendelse af reglerne lægges unødige hindringer i vejen for ægtefællernes reelle muligheder for at benytte sig af muligheden for skifterettens bistand under privat skifte, og på den anden side hensynet til at undgå omgåelse af retsafgiftsreglerne.

Det bemærkes i den forbindelse også, at det til enhver tid står en ægtefælle frit for at indgive anmodning til skifteretten om indledning af offentligt skifte, herunder om offentligt skifte af en del af boet, jf. lovforslagets § 1, stk. 2. I så fald dækker den retsafgift på 400 kr., der efter den foreslåede § 34 a i retsafgiftsloven skal betales for denne anmodning, og den eventuelle skifteafgift efter den foreslåede § 34 b i retsafgiftsloven, hvis boet henvises til bobehandler, bl.a. et ubegrænset antal anmodninger til skifteretten om sagsoplysningsskridt under bobehandlingen.

Til nr. 10 (§ 62, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at fastsætte nye regler om retsafgifter ved ægtefælleskifte mv. i et nyt kapitel 5 a i retsafgiftsloven, jf. lovforslagets § 85, nr. 4. I den forbindelse foreslås det bl.a. i retsafgiftslovens § 30, stk. 1, for så vidt angår konkursboer at videreføre de gældende regler i retsafgiftslovens § 35 om afgiftens forfaldstid uden indholdsmæssige ændringer. Samtidig foreslås en hertil svarende regel i retsafgiftslovens § 34 d, stk. 1, for så vidt angår ægtefælleskifte mv., og det foreslås i retsafgiftslovens § 34 d, stk. 2, at videreføre de gældende regler i retsafgiftslovens § 36, stk. 4, om betalingsfrist og rente ved forsinket betaling.

Som følge heraf foreslås det at ændre henvisningen i retsafgiftslovens § 62, stk. 2, til § 35 og § 36, stk. 4, til en henvisning til § 30, stk. 1, og § 34 d.

Til kapitel 13

(Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser)

Til § 86

Bestemmelsen angår lovens ikrafttræden.

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at loven træder i kraft den 1. marts 2012. Ikrafttrædelsestidspunktet skal bl.a. ses i lyset af, at der med loven indføres en autorisationsordning for bobehandlere, og at Domstolsstyrelsen i givet fald vil skulle forberede skifteretten på reglernes ikrafttræden gennem efteruddannelse og tilpasning af retternes sagsbehandlingssystemer. Der skal således inden lovens ikrafttræden autoriseres et passende antal bobehandlere i hver retskreds, og Domstolsstyrelsen vil endvidere i givet fald skulle udarbejde vejledninger og blanketter til brug for ægtefællerne, når de anmoder skifteretten om bistand til skifte.

Det foreslås i *stk. 1, 2. pkt.*, at §§ 70 og 71 om digital kommunikation dog først træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse. Lovforslagets §§ 70 og 71 viderefører de eksisterende bestemmelser i fællesboskiftelovens §§ 92 a og 92 b, som ikke er i kraft, idet de træder i kraft efter justitsministerens nærmere bestemmelse, jf. § 5, stk. 1, i lov nr. 447 af 9. juni 2004. Det foreslåede 2. pkt. viderefører således denne bemyndigelsesbestemmelse.

Det foreslås i *stk. 2*, at fællesboskifteloven ophæves den 1. marts 2012.

Lovforslagets § 87 indeholder overgangsbestemmelser, herunder om færdigbehandling af verserende sager efter de hidtil gældende regler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 87

Bestemmelsen indeholder overgangsbestemmelser.

Det foreslås i *stk. 1*, at sager, der er indbragt for skifteretten eller de almindelige domstole inden lovens ikrafttræden, færdigbehandles efter de hidtil gældende regler.

Det foreslåede *stk. 1* indebærer, at lovens regler kun finder anvendelse på nye sager, dvs. sager, som indbringes for skifteretten eller de almindelige domstole efter lovens ikrafttræden.

Sager, der er indbragt for skifteretten eller de almindelige domstole inden lovens ikrafttræden, skal derimod færdigbehandles efter de hidtil gældende regler. Dette gælder både med hensyn til regler om saglig, international og stedlig kompetence, processuelle spørgsmål i øvrigt og materielle spørgsmål, og det gælder også med hensyn til retsafgifter. I sådanne sager vil ingen af lovforslagets regler således finde anvendelse.

Det er kun verserende sager, der skal færdigbehandles efter de hidtil gældende regler. Hvis en sag før eller efter lovens ikrafttræden afsluttes med skifterettens stadfæstelse af en boopgørelse og der efter lovens ikrafttræden anmodes om genoptagelse, skal anmodningen om genoptagelse behandles efter de nye regler, jf. lovforslagets § 78. Tilsvarende gælder, at hvis en sag før eller efter lovens ikrafttræden afsluttes på anden måde, og der efter lovens ikrafttræden f.eks. indgives ny anmodning om skifte, skal den nye anmodning behandles efter de nye regler.

Skæringstidspunktet for anvendelsen af de nye eller de hidtil gældende regler er indbringelsen for skifteretten eller de almindelige domstole. Indgivelse af en anmodning til justitsministeren om at bestemme, at en skiftesag skal behandles i Danmark, jf. fællesboskiftelovens § 64 a, stk. 2, er ikke tilstrækkeligt. Hvis sagen ikke er indbragt for retten inden lovens ikrafttræden, skal den behandles efter de nye regler, uanset om justitsministeren før lovens ikrafttræden har truffet afgørelse om sagens behandling i Danmark. Det bemærkes, at fællesboskiftelovens § 64 a, stk. 2, ikke videreføres ved lovforslaget, og at

justitsministeren ikke efter lovens ikrafttræden vil kunne træffe afgørelse efter denne bestemmelse, uanset om der før lovens ikrafttræden er indgivet anmodning herom.

Indgivelse af ansøgning om fri proces er heller ikke tilstrækkeligt. En ansøgning om fri proces, der er indgivet, men ikke færdigbehandlet, inden lovens ikrafttræden, skal færdigbehandles efter de nye regler, hvis ansøgningen angår fri proces til en sag, der indbringes for retten efter lovens ikrafttræden. I det omfang kompetencen til at meddele fri proces overføres fra Civilstyrelsen til skifteretten, kan Civilstyrelsen i givet fald ikke behandle ansøgningen efter lovens ikrafttræden, og Procesbevillingsnævnet kan i sådanne tilfælde heller ikke behandle, herunder færdigbehandle, en klage efter lovens ikrafttræden. Ny ansøgning må i givet fald indgives til skifteretten.

Omvendt gælder, at hvis sagen er indbragt for skifteretten eller de almindelige domstole inden lovens ikrafttræden, gælder de hidtil gældende regler om fri proces fortsat. Også efter lovens ikrafttræden vil en ansøgning om fri proces i givet fald skulle indgives til Civilstyrelsen, og Civilstyrelsens eventuelle afslag på fri proces vil i givet fald kunne påklages til Procesbevillingsnævnet. Betingelserne for og retsvirkningerne af fri proces afgøres i sådanne tilfælde i det hele efter de hidtil gældende regler om fri proces (uanset at disse i øvrigt ændres ved lovforslagets § 81, nr. 2-5).

Bortset fra de tilfælde, der er behandlet i det foreslåede stk. 2, er det heller ikke tilstrækkeligt, at der f.eks. er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse inden lovens ikrafttræden, hvis der først efter lovens ikrafttræden anmodes om skifte. Bortset fra de bestemmelser, der er nævnt i det foreslåede stk. 2, skal skiftesagen i sådanne situationer behandles efter de nye regler.

Det foreslås i *stk. 2*, at hvis der før lovens ikrafttræden er indgivet anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen eller anlagt sag om ægteskabets omstødelse, anvendes de tidligere gældende regler i stedet for §§ 50, 51 og 67, og lov om ægteskabs indgåelse og opløsning § 42 (som foreslås ændret ved lovforslagets § 82, nr. 2) anvendes i den hidtil gældende affattelse.

Lovforslagets §§ 50 og 51 angår tidspunktet for formuefællesskabets ophør. I forhold til gældende ret foreslås det at fremrykke dette tidspunkt, således at formuefællesskabet ophører ved udgangen af det døgn, hvor der indgives anmodning om separation eller skilsmisse til statsforvaltningen, i stedet for på det tidspunkt, hvor der foreligger en endelig afgørelse om separation eller skilsmisse. Ved omstødelse af ægteskab foreslås det tilsvarende at fremrykke dette tidspunkt, så formuefællesskabet ophører ved udgangen af det døgn, hvor der anlægges sag om omstødelse, i stedet for på det tidspunkt, hvor der foreligger en endelig afgørelse om omstødelse af ægteskabet.

Det foreslåede stk. 2 indebærer i relation til §§ 50 og 51, at denne fremrykning af tidspunktet for formuefællesskabets ophør i forhold til de hidtil gældende regler kun får virkning i de tilfælde, hvor anmodningen om separation eller skilsmisse indgives til statsforvaltningen efter lovens ikrafttræden, eller hvor sag om omstødelse af ægteskab anlægges efter lovens ikrafttræden.

I tilfælde, hvor anmodning om separation eller skilsmisse er indgivet til statsforvaltningen *inden* lovens ikrafttræden (uanset om afgørelsen om separation eller skilsmisse er truffet før eller efter lovens ikrafttræden), omfatter bodelingen de aktiver og passiver, som hører til bodelene på tidspunktet for den endelige afgørelse om separation eller skilsmisse. Tilsvarende gælder, hvor sag om omstødelse af ægteskabet er anlagt inden lovens ikrafttræden (uanset om afgørelsen om omstødelse af ægteskabet er truffet før eller efter lovens ikrafttræden). Ægtefællerne vil – i overensstemmelse med hidtidig praksis – kunne aftale et andet ophørstidspunkt, hvis de er enige herom, men skifteretten vil ikke efter indstilling fra bobehandler kunne fastsætte et andet ophørstidspunkt i medfør af lovforslagets § 51, stk. 5.

Overgangsbestemmelsen henviser til indgivelse af anmodning til statsforvaltningen om separation og skilsmisse og tager dermed teknisk set ikke højde for, at der før den 1. januar 2007 umiddelbart kunne anlægges retssag om separation eller skilsmisse. Hvis en ægtefælle efter lovens ikrafttræden anmoder om skifte i anledning af en separation eller skilsmisse, der er meddelt på grundlag af et sådant sagsanlæg,

vil en analog anvendelse af det foreslåede stk. 2 imidlertid føre til samme resultat, dvs. at tidspunktet for formuefællesskabets ophør i givet fald skal afgøres efter de hidtil gældende regler.

Lovforslagets § 67 viderefører den gældende regel i ægteskabslovens § 56 med de ændringer, der følger af forslaget om, at sådanne kompensationskrav fremover ikke skal behandles som et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse, men derimod af skifteretten.

Det foreslåede stk. 2 indebærer i relation til § 67, at denne ændring fra at være et vilkår i forbindelse med separation eller skilsmisse til at høre under skifterettens kompetence kun vil gælde i de tilfælde, hvor anmodningen om separation eller skilsmisse indgives til statsforvaltningen efter lovens ikrafttræden. Henvisningen til § 67 har ikke betydning i relation til omstødelse af ægteskabet.

I tilfælde, hvor anmodning om separation eller skilsmisse er indgivet til statsforvaltningen *inden* lovens ikrafttræden, gælder ægteskabslovens § 56 også efter lovens ikrafttræden (hvor bestemmelsen ellers ophæves, jf. lovforslagets § 82, nr. 3), og et særejekompensationskrav vil i givet fald skulle indgå som et vilkår i forbindelse med separationen eller skilsmissen, jf. ægteskabslovens § 42, stk. 1, 1. pkt., i den hidtil gældende affattelse. I sådanne tilfælde vil der ikke kunne rejses krav efter lovforslagets § 67, hverken under et offentligt eller privat skifte eller under en selvstændig retssag efter lovforslagets § 2, stk. 2, nr. 1.

Det foreslåede stk. 2 har selvstændig betydning i de tilfælde, hvor anmodning om separation eller skilsmisse er indgivet til statsforvaltningen inden lovens ikrafttræden, men hvor der først efter lovens ikrafttræden indgives anmodning om skifte eller anlægges retssag. Hvis der anmodes om skifte eller anlægges retssag inden lovens ikrafttræden, følger det allerede af stk. 1, at sagen i det hele behandles efter de hidtil gældende regler.

Der henvises i øvrigt til pkt. 4.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 88

Bestemmelsen angår lovens territoriale gyldighed.

Det foreslås, at loven ikke skal gælde for Færøerne og Grønland, men at loven bortset fra §§ 81 og 85 ved kongelig anordning skal kunne sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de ændringer, som de færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Lovforslagets §§ 81 og 85 indeholder ændringer af retsplejeloven og retsafgiftsloven. Disse bestemmelser er ikke omfattet af den foreslåede mulighed for ved kongelig anordning at sætte loven i kraft for Færøerne og Grønland. Dette skyldes, at der for Færøerne er fastsat en særlig lov om rettens pleje og en særlig lov om retsafgifter, og at der for Grønland er fastsat en særlig lov om rettens pleje, der også indeholder regler om retsafgifter.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 32 c. Når retten i medfør af denne lov har tilladt, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i et retsmøde ved anvendelse af telekommunikation, anses den pågældende som deltager i retsmødet på samme måde som ved fremmøde i retten. Dette gælder dog ikke i de i § 760, stk. 2, og § 764, stk. 2, nævnte tilfælde.

§ 327. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en sag i 1. instans

1) i de i § 139, stk. 1, § 147 e og kapitel 42 omhandlede sager, dog ikke til sagsøgeren i sager om ændring af en aftale eller dom efter forældreansvarslovens § 14 eller § 17, stk. 2,

2) til forbrugeren i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden, og

3) når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i Advokatnævnet, jf. § 146, et huslejenævn eller et beboerklagenævn eller et centralt statsligt klagenævn med undtagelse af Forbrugerklagenævnet og sagen er indbragt af ansøgeren til opfyldelse af nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet eller af modparten til ændring af nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet.

Stk. 2. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en appelsag, når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.

§ 81. I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1237 af 26. oktober 2010, som ændret ved § 1 i lov nr. 404 af 21. april 2010, § 2 i lov nr. 718 af 25. juni 2010. § 2 i lov nr. 1549 og 1552 af 21. december 2010 og lov nr. 292 af 11. april 2011, foretages følgende ændringer:

1. I § 32 c, 1. pkt., ændres »denne lov« til: »denne eller anden lov«.

2. I § 327 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

Stk. 3. Fri proces efter stk. 1 og 2 kan ikke gives, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold i sagen.

Stk. 4. Fri proces efter stk. 1 og 2 meddeles af den ret, som sagen er indbragt for eller kan indbringes for. Afslås fri proces, træffes afgørelsen ved kendelse. Uanset § 392, stk. 2, kan afslag på fri proces til en sag, der behandles af Sø- og Handelsretten eller af landsretten som 1. instans, kæres uden særlig tilladelse.

§ 331. Fri proces medfører for vedkommende part

1) fritagelse for afgifter efter lov om retsafgifter,

2) beskikkelse af en advokat til at udføre sagen mod vederlag af statskassen, jf. § 334,

3) godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt i forbindelse med sagen,

4) fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger og

5) i skiftesager fritagelse for sikkerhedsstillelse for skifteomkostninger og, for så vidt udgifterne ikke kan dækkes af boets midler, fritagelse for betaling af vederlag til eventuel medhjælper i boet og andre udgifter ved foranstaltninger, der iværksættes med skifterettens godkendelse.

Stk. 2. Fri proces kan i bevillingen begrænses til enkelte af de i stk. 1 nævnte begunstigelser.

»*Stk. 3.* Fri proces kan, jf. § 325, gives under skifterettens behandling af boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v.«

Stk. 3 og 4 bliver herefter stk. 4 og 5.

3. I § 327, *stk. 3*, der bliver *stk. 4*, og *stk. 4*, 1. pkt., der bliver *stk. 5*, 1. pkt., ændres »stk. 1 og 2« til: »stk. 1-3«.

4. § 331, *stk. 1, nr. 5*, affattes således:

»5) i boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. fritagelse for

a) sikkerhedsstillelse for omkostninger ved boets behandling,

b) betaling af partens andel af bobehandlerens salær og

c) hæftelse for statskassens krav mod den anden ægtefælle, jf. § 44, stk. 1, i lov om ægtefælleskifte m.v.«

5. I § 331 indsættes efter *stk. 2* som nyt stykke:

»*Stk. 3.* I boer omfattet af § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. gælder følgende:

1) Fritagelsen for afgifter efter *stk. 1, nr. 1*, omfatter ikke skifteafgift efter lov om retsafgifter §§ 34 a og 34 b.

2) Stk. 1, nr. 2, finder kun anvendelse, når skifteretten beskikker en advokat i medfør af § 23 i lov om ægtefælleskifte m.v.

3) Stk. 1, nr. 3, finder ikke anvendelse.«

Stk. 3-6 bliver herefter stk. 4-7.

Stk. 3. Virkningerne af fri proces omfatter hele sagen i den pågældende instans, herunder den procedure, der er nødvendig for at opnå en ny foretagelse af sagen for samme ret, samt fuldbyrdelse af afgørelsen. Virkningerne omfatter tillige de foranstaltninger, som af hensyn til forberedelsen af sagsanlægget med føje er foretaget inden meddelelse af fri proces.

Stk. 4. Virkningerne af fri proces omfatter også behandlingen af sagen i 2. eller 3. instans, såfremt sagen er indbragt for højere ret af modparten og den part, der har fri proces, helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans.

Stk. 5. Virkningerne af fri proces ophører ikke ved en parts død.

Stk. 6. Bevillingen kan tilbagekaldes, når de forudsætninger, under hvilke den er meddelt, viser sig ikke at være til stede eller at være bortfaldet. Når bevillingen tilbagekaldes, ophører virkningerne af fri proces.

§ 336. Der kan efter ansøgning ydes en part, som har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, godtgørelse fra statskassen af den del af omkostningerne, der overstiger forsikringens maksimum, såfremt sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens maksimum. Bestemmelserne i §§ 325-328 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Omkostninger ved sagen dækkes efter stk. 1, i det omfang statskassen, hvis der havde været meddelt fri proces, ville have ydet dækning efter §§ 331, 332 og 334.

Stk. 3. Når retten i medfør af § 327, stk. 4, har truffet afgørelse om, at betingelserne i stk. 1 for dækning af den del af omkost-

6. I § 336, *stk. 3*, ændres »§ 327, stk. 4,« til: »§ 327, stk. 5,«.

ningerne, der overstiger forsikringens maksimum, er opfyldt, fastsætter retten samtidig, hvilket beløb der kan dækkes, jf. stk. 2.

Stk. 4. Når justitsministeren eller Procesbevillingsnævnet i medfør af § 328, stk. 5, har truffet afgørelse om, at betingelserne i stk. 1 for dækning af den del af omkostningerne, der overstiger forsikringens maksimum, er opfyldt, kan justitsministeren træffe afgørelse om udbetaling af det ansøgte beløb, såfremt dette kan godkendes, jf. stk. 2. Kan justitsministeren ikke godkende det ansøgte beløb, sender justitsministeren sagen til den ret, der behandler eller senest har behandlet sagen, hvorefter retten fastsætter, hvilket beløb der kan dækkes, jf. stk. 2.

§ 448. Efter reglerne i dette kapitel behandles

- 1) sager om separation eller skilsmisse,
- 2) sager om forældremyndighed eller barnets bopæl,
- 3) spørgsmål om samvær og anden kontakt i forbindelse med en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl,
- 4) sager om omstødelse af ægteskab,
- 5) sager mellem ægtefæller om ændring eller anfægtelse af vilkår for separation, skilsmisse eller omstødelse eller anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse,
- 6) sager mellem ægtefæller til afgørelse af, om separation består eller er bortfaldet, og
- 7) sager til afgørelse af, om parterne er eller ikke er ægtefæller.

§ 538 b. Salg ved auktion af pantsatte genstande fra et dødsbo, der behandles ved bobestyrer, eller et konkursbo sker efter reglerne om tvangsauktion. Bobestyreren eller kurator skal udføre, hvad der påhviler rekvirenten af en tvangsauktion, og fungerer tillige som inkassator, for så vidt ingen anden er udpeget hertil. Er ingen kurator udpeget, udføres hvervet af skifteretten eller den, som skifteretten udpeger dertil.

7. I § 448, nr. 5, udgår: »eller anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse«.

8. I § 538 b, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »genstande fra«: »et fællesbo mv., der behandles ved bobehandler,«.

9. I § 538 b, stk. 1, 2. pkt., ændres »Bobestyreren« til: »Bobehandleren, bobestyreren«.

10. § 538 b, stk. 1, 3. pkt., ophæves.

Stk. 2. I øvrigt sker salg af et bos aktiver ved offentlig auktion efter reglerne om offentlige auktioner, der ikke er tvangsauktioner.

Sjette afsnit. Skifte af fællesbo m.v.

11. *Tredje bog, sjette afsnit, ophæves.*

Kapitel 58

Skifte af fællesbo m.v.

§ 654. Med hensyn til behandlingen af dødsboer, såvel som af de øvrige boer, der omhandles i skifteloven af 30. november 1874 med dertil sig sluttende love, har det sit forblivende ved den gældende ret med de forandringer, som følger af de i denne lov indeholdte regler. Uden for København beklædes den ordinære skifteret af dommeren.

Stk. 2. Til andre møder i skifteretten end begyndelses- og registreringsforretninger er særlig tilkaldelse af vidner ikke fornøden.

§§ 655-659. (Ophævet)

§ 660. Behandlingen af tvister, der opstår under skiftebehandlingen, herunder bevisførelse, foregår ved skifteretten. Tvister angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav afgøres ved dom, der kan fuldbyrdes efter almindelige regler. I andre tilfælde træffer skifteretten afgørelse ved kendelse, i hvilken det kan pålægges den part, der skønnes uden tilstrækkelig grund at have givet anledning til eller unødigt at have vidtløftig gjort proceduren, at udrede sagsomkostninger til modparten, således at fuldbyrdelsesfristen med hensyn hertil fastsættes i kendelsen.

Stk. 2. Skifteretten kan om fornødent pålægge parter og andre at give møde og afgive forklaring efter reglerne om vidner.

§ 661. Kendelser eller beslutninger af skifteretten, der forefalder under boets behandling, kan, for så vidt der overhovedet er adgang til at indbringe dem til højere rets

prøvelse (jf. § 663), påkæres til den landsret, under hvilken skifteretten står. Boets behandling bliver ikke desto mindre at fortsætte, men skifteretten har i så fald at drage omsorg for, at den kærendes ret ikke foregribes ved behandlingen, medens kæremålet står på.

Stk. 2. Kæremålet må iværksættes inden 2 uger, efter at pågældende beslutning er taget eller kendelse afsagt.

Stk. 3. Landsretten kan dog undtagelsesvis tillade kære indtil 6 måneder efter, at beslutningen er taget eller kendelsen afsagt. Bestemmelserne i § 398 finder tilsvarende anvendelse. Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for Højesteret efter reglerne i § 392, stk. 2.

§ 662. Afgørelser angående anmeldte fordringer eller fremsatte krav kan påankes til den landsret, under hvilken skifteretten står. Det samme gælder om den tilendebragte skiftebehandling og i forbindelse hermed de under samme afsagte kendelser og tagne beslutninger, for så vidt som disse ikke har været gjort til genstand for kære.

Stk. 2. Anke må iværksættes inden 4 uger, efter at afgørelsen angående den anmeldte fordring eller det fremsatte krav er truffet, eller skiftet i henhold til reglen i lov af 30. november 1874 § 50 anses som sluttet.

Stk. 3. Landsretten kan dog undtagelsesvis tillade anke indtil 1 år efter, at afgørelsen er truffet eller skiftet er afsluttet. Bestemmelserne i § 398 finder tilsvarende anvendelse. Landsrettens afgørelse kan kun indbringes for Højesteret efter reglerne i § 392, stk. 2.

§ 663. Anke eller kære kan ikke finde sted imod de bestemmelser, der af skifteretten træffes i henhold til lov af 30. november 1874 §§ 16, sidste stykke, 19, 3. pkt., 23, 24, 1. pkt., 27, sidste punktum, 30, sidste punktum, 32, 51, stk. 1, og 75.

§ 664. Anke foregår i overensstemmelse med de om anke fra byret til landsret i andet afsnit givne regler med de lempelser, som følger af forholdets natur.

Stk. 2. Ankestævningen forkyndes såvel for den ankendes modpart som for skifteretten, der på boets bekostning har at drage omsorg for, at der i fornødent fald tages til genmæle.

Stk. 3. Den for skifteretten stedfundne procedure er ikke bindende, og der er endog intet til hinder for, at tillæg til og rettelser i de tidligere påstande fremsættes. Dog kan parterne ikke tilbagekalde de af dem for skifteretten afgivne, skiftebogen tilførte, erklæringer med hensyn til sagens sammenhæng.

Stk. 4. Kære foregår med de lempelser, som følger af ovenstående bestemmelser, efter samme regler som kære til landsret over byrettens afgørelser.

§ 665. Når en i henhold til § 662 iværksat anke har fundet sin afgørelse ved landsret, kan der i reglen ikke ske yderligere anke til Højesteret. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til anke. Bestemmelserne i § 371, stk. 1, 2. og 3. pkt., og stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Om anke til Højesteret gælder de almindelige regler i kap. 36.

Stk. 3. Landsrettens afgørelse i en kæresag kan ikke kæres. Bestemmelserne i § 392, stk. 2, finder dog tilsvarende anvendelse.

§ 82. I lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jf. lovbekendtgørelse nr. 38 af 15. januar 2007, som ændret ved § 2 i lov nr. 504 af 6. juni 2007, § 3 i lov nr. 349 af 6. maj 2009 og § 5 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændringer:

§ 25. Omstødelse medfører samme retsvirkninger som skilsmisse.

Stk. 2. Om formuedelingen gælder reglerne i skiftelovens § 69.

1. I § 25, stk. 2, og § 27, stk. 1 og 2, ændres »lov om skifte af fællesbo m.v. § 69« til: »§ 60 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

§ 27. Dør en af parterne i et ægteskab, som kunne omstødes efter § 23, inden omstødelse er sket, kan den efterlevende ægtefælle eller enhver af arvingerne kræve reglerne i skiftelovens § 69 bragt til anvendelse, og ægtefællen kan kræve godtgørelse efter § 26.

Stk. 2. Samme ret har den ægtefælle, der kan rejse sag efter § 24, når den anden ægtefælle dør, inden omstødelse er sket, og inden fristerne i § 24, stk. 2, er udløbet. Hvis sagen er anlagt, og ægtefællen derefter dør, kan enhver af arvingerne kræve reglerne i skiftelovens § 69 bragt til anvendelse.

Stk. 3. Krav efter stk. 1-2 må fremsættes inden 6 måneder efter dødsfaldet.

§ 42. Statsforvaltningen giver bevilling til separation eller skilsmisse efter §§ 29 og 32-36, hvis ægtefællerne er enige herom og er enige om vilkårene, jf. §§ 49 og 55-56. Ægtefællerne kan dog henskyde spørgsmål om størrelsen af ægtefællebidrag til statsforvaltningens afgørelse.

Stk. 2. Statsforvaltningen giver bevilling til skilsmisse efter § 31, hvis den anden ægtefælle ikke protesterer herimod, og vilkårene for separationen også gælder for tiden efter skilsmissen.

§ 56. Har en ægtefælle haft særeje, kan det, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler derfor, efter påstand af den anden ægtefælle i forbindelse med dom til separation eller skilsmisse bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter separationen eller skilsmissen. Denne regel anvendes også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i bodelingen.

1. I § 25, *stk. 2*, og § 27, *stk. 1 og 2*, ændres »lov om skifte af fællesbo m.v. § 69« til: »§ 60 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

1. I § 25, *stk. 2*, og § 27, *stk. 1 og 2*, ændres »lov om skifte af fællesbo m.v. § 69« til: »§ 60 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

2. I § 42, *stk. 1, 1. pkt.*, ændres »55-56« til: »55«.

3. § 56 ophæves.

§ 83. I lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbekendtgørelse nr. 37 af 5. januar

1995, som senest ændret ved § 2 i lov nr. 349 af 6. maj 2009, foretages følgende ændringer:

§ 40. Skifteretten afgør på grundlag af de foreliggende erklæringer og beviser, om den fremsatte begæring om bosondring skal tages til følge eller ikke. Kendelsen bliver at afsige snarest muligt og som regel inden 14 dage fra indleveringsdagen.

Stk. 2. Skifterettens beslutning kan indbringes for landsretten ved kære, efter de i lov om rettens pleje af 11. april 1916, kap. 58, fastsatte regler.

Stk. 3. Når bosondring er besluttet, bliver udførelsen af denne beslutning ikke opholdt ved, at kendelsen påkæres, dog kan ingen af ægtefællerne forlange at modtage udlæg for sin lod i den del af fællesboet, hvorover den anden råder, forinden endelig afgørelse er truffet.

§ 41. Når begæring om bosondring er taget til følge, deles fællesboet mellem ægtefællerne overensstemmende med reglerne i skiftelovens kap. 6.

§ 42. Hvad der udlægges en ægtefælle på skiftet eller tilfalder ham efter indgivelsen af bosondringsbegæringen, bliver hans fuldstændige særeje.

§ 77. Reglerne i lov om skifte af fællesbo m.v. §§ 65, 65 a, 66 a, 67 a og 68 finder anvendelse med de ændringer, der følger af forholdets natur.

1. § 40, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Skifterettens afgørelse kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.«

2. § 41 ophæves.

3. § 42 affattes således:

»§ 42. Hvad der udlægges en ægtefælle på skifte efter en bosondring eller tilfalder denne efter formuefællesskabets ophør, jf. § 51 i lov om ægtefælleskifte m.v., bliver dennes fuldstændige særeje.«

§ 84. I lov om skifte af dødsboer, jf. lov nr. 383 af 22. maj 1996, som senest ændret ved § 1 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændring:

1. § 77 affattes således:

»§ 77. §§ 50, 51, 53 og 56-58 i lov om ægtefælleskifte m.v. finder anvendelse med de ændringer, der følger af forholdets natur.«

§ 85. I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 936 af 8. september 2006, som ændret bl.a. ved § 3 i lov nr. 718 af 25. juni 2010, nr. 1550 af 21. december 2010 og senest ved § 4 i lov nr. 221 af 21. marts 2011, foretages følgende ændringer:

Kapitel 5

Offentlig bobehandling, dog ikke dødsbobehandling

§ 27. Af boer, der behandles af skifteretter eller kuratorer, svares afgift efter reglerne i dette kapitel.

§ 28. Afgiften beregnes af formuemassen, jf. § 31, og udgør:

1) Af de af skifteretten behandlede boer 2 pct.

2) Af de af kuratorer behandlede boer 1 pct., dog ikke under 2.500 kr. og ikke over 10.000 kr.

Stk. 2. I det omfang, et aktiv ved bobehandlingens påbegyndelse er behæftet med pant eller med ejendomsforbehold i henhold til kreditaftaleloven, nedsættes det beløb, hvormed aktivet medtages ved beregning af de i stk. 1 nævnte afgifter, til halvdelen.

Stk. 3. Af andre boer end fællesboer udgør afgiften mindst 400 kr.

§ 29. I separations- og skilsmisseboer samt bosøndringsboer, der på første skiftesamling slutes ved forlig mellem ægtefællerne, svares en afgift på 400 kr.

Stk. 2. I konkursboer, der i medfør af konkurslovens § 143, stk. 1, eller § 144, stk. 1, slutes inden 4 måneder efter konkursdekretets afsigelse, nedsættes de i § 28, stk. 1, fastsatte afgifter til en fjerdedel.

§ 30. Fritaget for afgift er fællesboer, hvis formuemasse ikke overstiger 15.000 kr.

1. *Overskriften* til kapitel 5 affattes således:

»Konkursbehandling«

2. I § 27 ændres »boer, der behandles af skifteretter eller kuratorer,« til: »konkursboer«.

3. §§ 28-30 affattes således:

»§ 28. Afgiften beregnes af formuemassen, jf. § 31, og udgør 1 pct., dog ikke under 2.500 kr. og ikke over 10.000 kr.

Stk. 2. I konkursboer, der i medfør af konkurslovens § 143 eller § 144, stk. 1, slutes inden 4 måneder efter konkursdekretets afsigelse, nedsættes afgiften til en fjerdedel.

§ 29. Afgiftspligten indtræder, når skifteretten afsiger konkursdekret.

Stk. 2. Ved genoptagelse af en bobehandling indtræder afgiftspligten, når den første forretning påbegyndes.

§ 30. Afgiften forfalder til betaling, når udlodning kan ske, eller når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen.

Stk. 2. Skifteafgiften udredes af boets midler.«

§ 34. Afgiftspligten indtræder:

1) I konkursboer: når skifteretten afsiger konkursdekret.

2) I de efter lov om skifte af fællesbo mv. behandlede boer, som kun skal tages til behandling efter begæring: når begæringen om skifte tages til følge.

Stk. 2. Ved genoptagelse af en bobehandling indtræder afgiftspligten, når den første forretning påbegyndes.

§ 35. Afgiften forfalder til betaling:

1) I boer, der behandles af kuratorer, eller som behandles til ende af skifteretten: når udlodning kan ske.

2) I andre boer: når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen.

§ 36. I boer, der behandles af kuratorer, eller som behandles til ende af skifteretten, udredes skifteafgiften af boets midler, for så vidt skifteretten har disse i sin varetægt.

Stk. 2. Ved skifte mellem ægtefæller hæfter hver ægtefælle kun for afgiften af den del af boet, hvorover han har rådighed under skiftet. De pågældende hæfter dog solidarisk for afgiften efter § 29, stk. 1.

Stk. 3. I andre boer hæfter den, der har boets midler i sin varetægt.

Stk. 4. I andre boer end de i stk. 1 nævnte skal afgiften indbetales inden 14 dage efter forfaldstid. Ved betaling efter denne frist svares en rente på ½ pct. månedlig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne, dog mindst 50 kr.

Stk. 5. Meddelelse af fri proces medfører ikke fritagelse for erlæggelse af skifteafgift, men bevirker alene, at den, der har opnået fri proces, ikke kan afkræves sikkerhedsstillelse for afgiften.

4. §§ 34-36 ophæves, og i stedet indsættes:

»Kapitel 5 a

Ægtefælleskifte m.v.

§ 34. Ved skifte i medfør af lov om ægtefælleskifte m.v. svares afgift efter reglerne i dette kapitel.

§ 34 a. For en anmodning til skifteretten om bistand til skifte af et bo efter § 1 i lov om ægtefælleskifte m.v. svares 400 kr.

Stk. 2. Samme afgift svares for en anmodning til skifteretten om genoptagelse af et bo, jf. § 78 i lov om ægtefælleskifte m.v.

Stk. 3. Afgiften bortfalder, hvis anmodningen vedrører skifte af et fællesbo med en samlet formuemasse på højst 15.000 kr., uden at begge ægtefællers bodele er negative.

§ 34 b. Af boer, der behandles ved bobehandler, svares endvidere en afgift på ½ pct. af formuemassen, jf. § 31, dog højst 10.000 kr.

Stk. 2. § 34 a, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Angår skiftet en del af boet, medregnes alene den del af formuemassen, der er omfattet af skiftet.

§ 34 c. Afgiftspligten efter § 34 b indtræder ved henvisningen til bobehandler.

§ 34 d. Afgiften efter § 34 b forfalder, når boopgørelsen er endelig. Hvis skiftet afbrydes, jf. § 30 i lov om ægtefælleskifte m.v., forfalder afgiften, når de afgiftspligtige modtager meddelelse om afgiftsberegningen.

Stk. 2. Afgiften skal indbetales inden 14 dage efter forfaldstid. Ved betaling efter denne frist svares en rente på ½ pct. måned-

lig for hver påbegyndt måned fra forfaldsdagen at regne, dog mindst 50 kr.

§ 34 e. Kan størrelsen af afgiften efter § 34 b i tilfælde, hvor skiftet afbrydes, jf. § 30 i lov om ægtefælleskifte m.v., ikke på grundlag af de foreliggende oplysninger afgøres, kan skifteretten pålægge vedkommende inden en nærmere fastsat frist at fremkomme med de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse om afgiftspligten.

Stk. 2. Fremkommer oplysningerne ikke inden den fastsatte frist, kan skifteretten pålægge de afgiftspligtige daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil oplysningerne fremkommer.

§ 34 f. En lodtager i boet hæfter solidarisk for afgiften efter § 34 b med værdien af det, denne har modtaget, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Ved skifte af ægtefællers fællesbo gælder § 44 i lov om ægtefælleskifte m.v.«

Kapitel 5 a

Dødsbobehandling

§ 36 g. I privatskiftede boer skal afgiften indbetales inden 14 dage efter forfaldstid. § 36, stk. 4, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Arvingerne hæfter personligt og solidarisk for afgiften.

Stk. 3. Arvinger, der ved boets udlevering er repræsenteret ved værge eller skifteværge, eller som var under konkurs, hæfter dog alene med værdien af det, de eller konkursboet har modtaget, og i det forhold, i hvilket arvingerne var berettigede til at modtage bos- og arvelod. Begrænsningerne finder tilsvarende anvendelse på regreskrav fra medarvinger.

§ 36 h. I boer, der behandles ved bobestyrer, udredes afgiften af boets midler. Bobestyreren hæfter for afgiftens betaling. Afgiften skal indbetales inden 14 dage efter

5. »Kapitel 5 a« ændres til: »Kapitel 5 b«.

6. I § 36 g, *stk. 1, 2. pkt.*, og § 36 h, *4. pkt.*, ændres »§ 36, stk. 4,« til: »§ 34 d, stk. 2,«.

6. I § 36 g, *stk. 1, 2. pkt.*, og § 36 h, *4. pkt.*, ændres »§ 36, stk. 4,« til: »§ 34 d, stk. 2,«.

forfaldstid. § 36, stk. 4, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 39. Der svares afgift efter reglerne i kapitel 1 for behandling af

1) tvister i boer, der behandles af kuratorer, angående anmeldte fordringer og krav eller deres fortrinsret, jf. konkurslovens § 246, og

2) tvister, der indbringes for skifteretten i medfør af selskabslovens § 221, stk. 3.

Stk. 2. Der svares afgift efter reglerne i kapitel 3 for behandling af ind- og udsættelsesforretninger i medfør af konkurslovens § 112.

§ 62. Kan afgiften for en retshandling beregnes ved fremsættelsen af begæringen om retshandlingens foretagelse, kan afgiften kræves betalt samtidig med begæringens fremsættelse. Betales afgiften ikke efter påkrav, kan retten fastsætte en frist for afgiftens betaling. Betales afgiften ikke inden fristens udløb, betragtes begæringen som bortfaldet. I så fald bortfalder også afgiften.

Stk. 2. Kan afgiften ikke beregnes ved begæringens fremsættelse, betales afgiften efter påkrav, jf. dog § 35 og § 36, stk. 4. Der kan ved begæringens fremsættelse kræves sikkerhed for afgiftens betaling, medmindre retten af egen drift skal udføre retshandlingen. Bestemmelserne i stk. 1, 2.-4. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Betales afgiften efter § 2 ikke efter påkrav, kan retten fastsætte en frist for afgiftens betaling. Betales afgiften ikke inden

7. § 39, stk. 1, nr. 1 og 2, ophæves, og i stedet indsættes:

»1) tvister i konkursboer angående anmeldte fordringer og krav eller deres fortrinsret, jf. konkurslovens § 246,

2) tvister, der indbringes for skifteretten i medfør af selskabslovens § 221, stk. 3, og

3) tvister, der indbringes for skifteretten i medfør af § 2 i lov om ægtefælleskifte m.v.«

8. I § 39, stk. 2, indsættes efter »§ 112«: »eller § 73 i lov om ægtefælleskifte m.v.«.

9. Efter § 39 a indsættes:

»§ 39 b. For en anmodning til skifteretten om bistand til sagens oplysning under et privat skifte af ægtefællers fællesbo eller sameje om flere særejeaktiver, jf. § 65 i lov om ægtefælleskifte m.v., svares 400 kr.«

10. I § 62, stk. 2, ændres »§ 35 og § 36, stk. 4« til: »§ 30, stk. 1, og § 34 d«.

fristens udløb, afvises sagen, jf. dog § 7. I så
fald bortfalder afgiften efter § 2.